

2

REVUE PRO PRÁVO A TECHNOLOGIE

Ústav práva a technologií Právnické fakulty Masarykovy univerzity

Novinky

Michal Koščík – **Konference České právo a IT**
Libor Kyncl – **Konference Cyberspace 2010**
Jaromír Šavelka – **Umělá inteligence a právo ve městě Beatles**

Diskuze

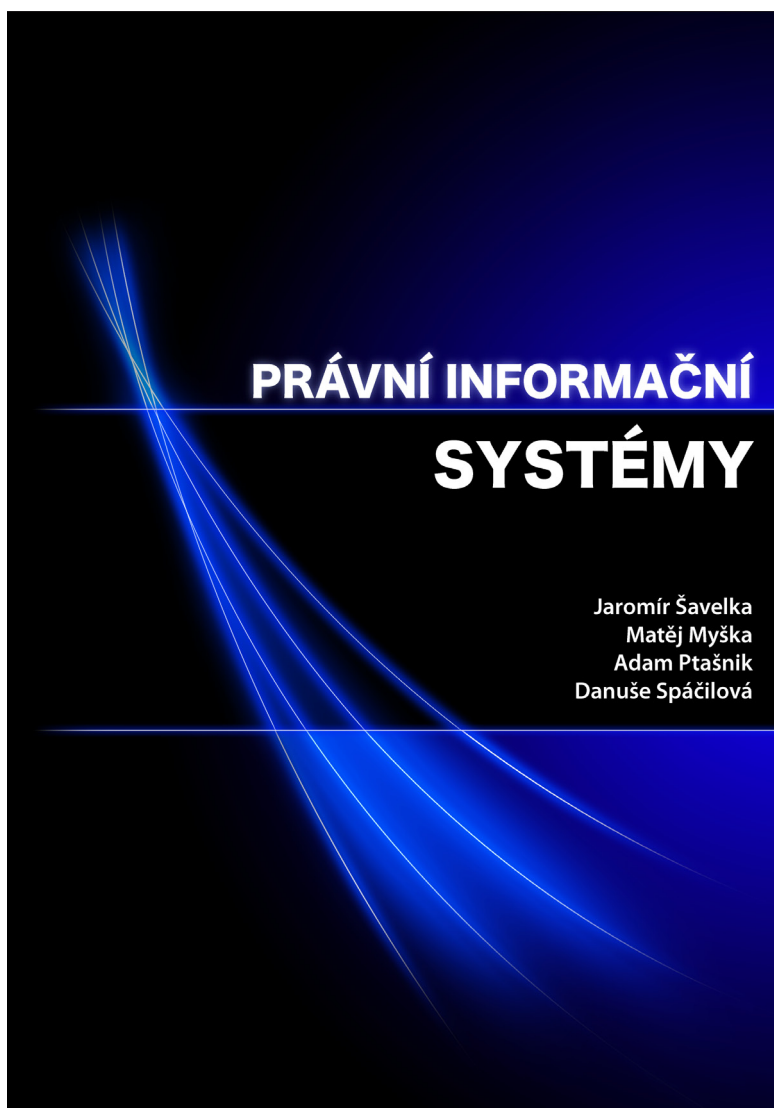
Libor Kyncl, Matěj Myška, Jaromír Šavelka – **Přehled aktuální judikatury a legislativy**
Adam Ptašník – **Jazykové problémy právních informačních systémů a jejich řešení**
Danuše Spáčilová – **Porovnání informačních systémů ASPI, Beck-online a Codexis z pohledu uživatele**

Téma

Ludovít Acsay – **Právo elektronických komunikací v ČR**
Václav Stupka – **eJustice**

Právní informační systémy

Šavelka, Myška, Ptašník, Spáčilová

Nově vydaná učebnice Právní informační systémy je primárně určena jako učební pomůcka ke kurzům právní informatiky. V obecné části se zaměřuje na teorii právních informací, jejich zdroje a prameny, základy automatizovaného zpracování právních informací a jejich vyhledávání. Ve zvláštní části jsou postupně představeny právní informační systémy ASPI, Beck-online a CODEXIS. Důraz je přitom kladen na popis a výuku typických činností, ke kterým systémy slouží. V závěrečné kapitole jsou potom obdobným způsobem představeny vybrané zdroje užitečných informací přístupné volně na internetu.

Díky podpoře v rámci rozvojového projektu Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost č. CZ.1.07/2.2.00/07.0471. Rozšíření a inovace vysokoškolského vzdělávání v odvětví práva a technologií mohlo být elektronické vydání knihy Právní informační systémy uvolněno k volnému stažení na webových stránkách Ústavu práva a technologií www.cyber.law.muni.cz.

Revue pro právo a technologie

Revue pro právo a technologie

odborný recenzovaný časopis pro technologické obory práva a právní vědy

Vychází dvakrát ročně
ISSN 1804-5383
Ev. č. MK ČR E 19707
Druhé číslo vyšlo 1. února 2011.

Vydává
Masarykova univerzita
Žerotínovo nám. 9
601 77 Brno, ČR
IČ 00216224

Šéfredaktor
JUDr. Radim Polčák, Ph.D.

Zástupce šéfredaktora a kontaktní osoba
Mgr. Matěj Myška
Ústav práva a technologií Právnické fakulty MU
Veveří 70
611 80 Brno, ČR
tel: +420 549 494 751
fax: +420 541 210 604
e-mail: revue@law.muni.cz

Redakce
Mgr. Michal Koščík
Mgr. Bc. Libor Kyncl
Mgr. David Povolný
Mgr. Jaromír Šavelka

Redakční rada
prof. JUDr. Michael Bogdan
JUDr. Marie Brejchová, LL.M.
JUDr. Jiří Čermák
JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.
Mgr. Zbyněk Loeb, LL.M.
JUDr. Ján Matejka, Ph.D.
doc. RNDr. Václav Matyáš, M.Sc., Ph.D.
Mgr. Antonín Panák
JUDr. Radim Polčák, Ph.D.
Mgr. Bc. Adam Ptašník, Ph.D.
JUDr. Danuše Spáčilová
JUDr. Eduard Szattler, Ph.D.

Grafická úprava
Mgr. Matěj Myška
Petr Šavelka

Jazyková korektura českých článků v sekci Novinky
Mgr. Petra Polčáková

Tisk
Tribun EU s.r.o., Gorkého 41, 602 00 Brno

Tento časopis je vydáván v rámci rozvojového projektu Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost č. CZ.1.07/2.2.00/07.0471. Rozšíření a inovace vysokoškolského vzdělávání v odvětví práva a technologií.

© Masarykova univerzita, 2010

Novinky

- Konference České právo a IT 4
Michal Koščík
- Konference Cyberspace 2010 4
Libor Kyncl
- Brána vzdělání otevřena - Open Access workshop 6
Matěj Myška
- Geny, ISP a standardizace v kostele 7
Matěj Myška, Jaromír Šavelka
- Starověké mozaiky a XML Markup právních předpisů 8
Jaromír Šavelka
- Umělá inteligence a právo ve městě Beatles 9
Jaromír Šavelka
- O letnej škole IT-práva v Hanoveri 10
Martin Husovec
- Rozhovory s Vladimírem Moravcem (Consulting Company Novasoft) a Martinem Herianem (Newton Technologies) 11
David Povolný

Diskuze

- Přehled aktuální legislativy 13
Libor Kyncl
- Přehled aktuální judikatury 14
Jaromír Šavelka, Matěj Myška
- Jazykové problémy právních informačních systémů a jejich řešení 17
Adam Ptašník
- Porovnání informačních systémů ASPI, Beck-online a Codexis z pohledu uživatele 20
Danuše Spáčilová

Anotace

- Okamžik doručení do datové schránky 22
Radim Polčák
- Americké nahrávací společnosti proti LimeWire 24
Martin Orgoník
- PADAWAN SL v SGAE 25
Matěj Myška
- Užívání doménového jména steuerberater-suedniedersachsen.de přípustné 26
Josef Kotásek

Téma

- Právo elektronických komunikací v ČR 28
Ludovít Acsay
- eJustice 76
Václav Stupka

Instrukce pro autory

Revue pro právo a technologie je recenzovaný vědecký časopis. Rukopisy jsou anonymně posuzovány nezávislými recenzenty a konečné rozhodnutí o publikaci je v kompetenci redakční rady. Bližší informace podá na požádání redakce na e-mailu revue@law.muni.cz.

Příspěvky do Revue pro právo a technologie zasílejte na adresu revue@law.muni.cz v běžných textových formátech (.doc, .docx, .rtf, .odt). Jiný formát prosím konzultujte s redakcí na výše uvedené e-mailové adrese. V příspěvku by mělo být použito max. dvou formátů nadpisů.

Struktura příspěvku do sekce NOVINKY

název, autor, text.

Doporučený rozsah příspěvku: 1–4 normostrany.

Struktura příspěvku do sekce DISKUZE

název, jméno autora, informace o autorovi (profesní působení autora), stručný abstrakt v češtině a angličtině (1 odstavce), klíčová slova v češtině a angličtině, text.

Doporučený rozsah příspěvku: 5–20 normostran.

Struktura příspěvku do sekce TÉMA

název příspěvku, jméno autora, informace o autorovi (profesní působení autora), fotografie autora, stručný profesní životopis autora v rozsahu jednoho odstavce, abstrakt v češtině a angličtině, klíčová slova v češtině a angličtině, obsah příspěvku (seznam podkapitol), text, seznam použitých pramenů.

Doporučený rozsah příspěvku: 30–80 normostran.

Struktura RECENZE publikace

název publikace, jméno autora, název vydavatele, rok vydání, jméno recenzenta.

Doporučený rozsah recenze: 1–5 normostran.

Struktura ANOTACE judikatury

označení soudu, datum vydání, číslo jednací, dostupnost (např. vydáno ve Sbírce, na stránkách soudu, publikováno apod.), právní věta, text anotace, event. komentované vybrané pasáže z rozhodnutí, jméno autora anotace.

Doporučený rozsah anotace: 2–10 normostran

Formát citací

Citace se řídí primárně Směrnicí děkana PrF MU č. 4/2009

(dostupná z adresy <http://is.muni.cz/do/law/ud/predp/smer/S-4-2009.pdf>), podpůrně pak normami

ČSN ISO 690 a ISO 690-2. Na jednotlivé prameny se odkazuje v textu číslem poznámky psané horním indexem. Samotná citace pramene se uvádí v poznámce pod čarou.

Struktura citace

PRIMÁRNÍ AUTORSKÉ ÚDAJE. *Název* : *podnázev informačního pramene*. Sekundární autorské údaje. Vydání.

Místo vydání : Nakladatelství, rok. Fyzický popis.

Příklad citace knižního díla (s uvedením konkrétní strany)

NOVÁK, K. *Firemní právo*. 2. vyd. Brno : Nakladatelství ARON, 2009. s. 376.

Příklad citace článku v časopise

NOVOTNÝ, J. Akceptace směny. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2001, roč. 9, č. 4, s. 385–389. ISSN 1210-9126.

Příklad citace článku ve sborníku

OVESNÝ, Pavel. Finanční správa - součást realizace finančního práva. In *Dny práva – 2008 – Days of Law*. Brno : Masarykova univerzita, 2008. s. 227-234. ISBN 978-80-210-4733-4.

Příklad citace internetového zdroje (publikace v tzv. online pokračujícím zdroji)

HORÁK, Richard. Kolizní otázky internetových právních vztahů. *Elportál* [online]. Brno : Masarykova univerzita.

Vydáno 24. března 2009 [cit. 2009-05-04].

Dostupné z: <http://is.muni.cz/elportal/id=825697>. ISSN 1802-128X.

Příklad citace článku z online zdroje na webu

Social software. *Wikipedia* [online]. Last modified 28 January 2007 [cit. 2007-02-04].

Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Social_software.

Termíny pro dodání příspěvků

do letního čísla: 30. 4.

do zimního čísla: 30. 10.

Autor zasláním příspěvku uděluje souhlas k užití svého příspěvku v elektronických databázích společnosti Wolters Kluwer ČR, a.s.; Nakladatelství C.H. BECK, organizační složka a ATLAS consulting spol. s r.o., potažmo v jimi provozovaných právních informačních systémech ASPI, Beck-online a CODEXIS. Časopis je též volně dostupný na webových stránkách Právnické fakulty Masarykovy univerzity www.law.muni.cz.

Oboru práva ICT se u nás stále daří úspěšně unikat pozornosti soudů. Když se pak máme účastnit nějakého mezinárodního výzkumu nebo srovnávací studie, připadá nám relativně lehký úkol – tam, kde je třeba rozepsat závěry relevantní judikatury a kde kolegové z Německa či Nizozemska horečně potí stovky stránek analýz, můžeme prostě jen napsat N/A. Navzdory mručení ostatních skutečně pracujících výzkumníků pak za naše N/A zpravidla inkasujeme stejnou odměnu, jako oni dostávají za (skutečnou) práci.

Horečně jsem přemýšlel, komu mám být za tyto snadné výdělinky vděčný. Napadlo mě poděkovat našim ústředním správním orgánům, které buďto vůbec žádné sankce za přestoupení pravidel v příslušném odvětví ICT neuplatňují, nebo ukládají pokuty v takových výších, že se jejich adresátům ani nevyplatí nechat vydaná rozhodnutí číst drahým právníkům.

Poděkování patří zřejmě i soudům řešícím technicky složité spory v ICT často s takovou rychlostí, grácií a elegancí, že strany namísto čekání na rozsudek s chutí uzavírají smír. Jeden známý český advokát, kterého jsem pozval, aby u nás promluvil ke studentům, v tomto směru demonstroval mediační sofistikovanost našich soudů příhodou, kdy se soudkyně hned v úvodu líčení takticky domáhala na stranách informace (jistě jen na oko), jaký je vlastně rozdíl mezi hardwarem a softwarem. Pokud ani v takovém případě nepřistoupí strany ke smírnému řešení, není jim zřejmě rady ani pomoci a za trest mohou po právu očekávat verdikt, který nepřinese prospěch ani jedné z nich.

Můj dík konečně patří i ICT komunitě (obchodní, občanské, spotřebitelské), která si spory řeší na slovácký způsob tak nějak sama. Jeden z vedoucích světových obchodních portálů tak například každoročně pomáhá řešit mezi svými klienty několik milionů sporných transakcí, samozřejmě bez účasti úřadů nebo soudů. Vědom si toho, že ve sporu o pět dolarů, navíc s protistranou usazenou na druhém konci světa, nepůjde člověk škemrat o drahou a zdlouhavou pomoc na úřad nebo na soud, vytvořil parapravní systém, s jehož pomocí si klienti své spory hodnotí navzájem. Výsledek může sice na právníka působit směšně – nejde totiž o nic legitimního, pravomocného nebo vykonatelného – přesto je ale tento „proces“ nesrovnatelně efektivnější než jakékoli (skutečné, opravdové) řízení a hlavně poskytuje alespoň nějakou reálně dostupnou možnost řešení.

Ve výsledku tedy můžeme pozorovat situaci, kdy spory vznikající z každodenního života informační společnosti sice reálně existují a reálná je i potřeba jejich řešení, stát však v tomto směru nenabízí nic prakticky použitelného a komunita si tak hledá vlastní způsoby, jak udržet organizaci a řád.

Vypadá to, že tato situace se líbí všem. Úředník či soudce spokojeně pobírají svůj plat, aniž by se museli starat o to, co se děje na internetu. Akademik může rovněž spokojeně pobírat odměnu za to, že napíše, že soudce ani úředník nic nedělají. Svářící se nebo nespokojené strany mají přitom rychlý a efektivní způsob řešení sporných situací a ten, kdo jim takové řešení poskytne (typicky provozovatel příslušné služby), je rád, že má svůj systém včetně sociálních vztahů mezi uživateli plně pod kontrolou.

Situace, kterou pozorujeme, však neznamená ústup práva, ale (pouze) ústup státu. Nás, právníky, tedy v tomto oboru čím dál tím méně zajímá, co dělají parlamenty, úřady či soudy a čím dál tím více se upínáme k těm společenským institucím, které skutečně právo tvoří a aplikují, tj. k oborovým asociacím, rozhodčím soudům nebo i k jednotlivým provozovatelům nejrozličnějších služeb. A pokud zákonodárce, úředník a soudce brzy neprocitnou z blažené nevědomosti, přestanou nás s postupem času jejich výplody zajímat úplně.

Libertariáni mohou jásat, osobně bych ale nadšením příliš neplýval. Veden možná iracionálním paternalistickým sentimentem, pořád si nějak intuitivně myslím, že spiritus agens republiky má i v informační společnosti svoje místo a že i přes svou opakovaně prokazovanou neschopnost má stát pořád co nabídnout. Inu, dejte se do čtení a posuďte sami...

Konference České právo a IT ukázala funkční model dialogu mezi soukromým sektorem, veřejným sektorem a univerzitami

Michal Koščík

Konference České právo a IT byla zorganizována Ústavem práva a technologií Právnické fakulty MU s ambiciózním cílem vytvořit diskuzní fórum v oblasti IT práva pro odborníky z co nejširšího okruhu profesí. Letošní první ročník konference, který proběhl 9. a 10. září 2010 v Hotelu Sport v Hrotovicích navázal na úspěšný pilotní projekt z roku 2009 pod názvem „Dny práva IT“. Na rozdíl od většiny konferencí organizovaných právníckými fakultami v ČR se dostávalo méně prostoru slovným akademikům a víc prostoru právníkům z praxe.

Na rozdíl od pilotního projektu, kterého se zúčastnili pouze pozvaní hosté, byla konference otevřena všem odborníkům, již projevíli zájem o účast. Otevřenost konference se velice příznivě projevila na počtu zúčastněných. Kromě čtyřiceti pozvaných hostů se konference zúčastnilo dalších čtyřicet odborníků, kteří ještě více rozšířili široké spektrum profesí, jež zahrnovalo zástupce univerzit, akademie věd, předních advokátních kanceláří, justice, úřadu vlády, policejního sboru ČR, ministerstva vnitra a firemních právníků. „Jsem rád, že nám vyšel záměr dostat na jedno místo zástupce tolika právníckých profesí,“ říká Libor Kyncl, člen organizačního týmu konference a asistent Ústavu práva a technologií. „Myslím, že tak široké fórum o právu IT v České republice doposud chybělo,“ dodává.

Kromě právníckých profesí se na konferenci prezentovali také zástupci společností, jež právníkům vytváří nezbytné zázemí pro práci. Hosty konfe-

rence byli poskytovatelé právních informačních systémů Atlas consulting, C.H. Beck a Wolters Kluwer ČR a dodavatelé softwaru pro převod mluvené řeči do textu Consluting Company Novasoft a Newton Technologies. Pro právní informační technologie byly na konferenci vyčleněny prakticky dvě odborné sekce, moderované Danuší Spáčilovou a Michaelou Poremskou. V sekci s názvem Právní informační systémy dostali zástupci firem nabízející právní informační systémy možnost odprezentovat nové funkce svých produktů, diskuse však byla vedena především směrem „od publika“, dominovaly v ní zkušenosti a podněty ze strany uživatelů. V sekci Elektronické zadávání veřejných zakázek dostaly společnosti nabízející produkty v této oblasti.

Tématům konference dominovaly aktuální otázky z oblasti e-governmentu, veřejných zakázek, trestního práva a duševního vlastnictví. Stěžejní témata konference („e-Sbírka a e-legislative“, „e-justice“) byla diskutována v plenárních panelových diskusích, další témata (Elektronické zadávání veřejných zakázek, Volné licence v českém právu, Právní informační systémy a Kyberkriminalita) byla koncentrována do menších skupinek v paralelně probíhajících odborných sekcích, přičemž paralelně probíhaly vždy dvě sekce. Každou panelovou diskusi moderoval jeden z členů Ústavu práva a technologií, diskusní panely byly obsazovány tak, aby pokryly široké spektrum odbornosti a jejich členové poskytli na věc různé pohledy.

Plenární panelové diskuse na témata „eSbírka a eLegislative“ a „eJustice“ moderoval vedoucí Ústavu práva a technologií Radim Polčák a členy jednotlivých panelů byli pánové František Korbel, Tomáš Langášek a Ján Matejka, resp. Martin Maisner, František Korbel a Petr Koucký. V odborné sekci „Kyberkriminalita“ vystoupil se svým příspěvkem Aleš Špidla, ředitel odboru kybernetické bezpečnosti ministerstva vnitra, Karel Kuchařík, vedoucí oddělení informační kriminality Policejního prezidia ČR a jeho spolupracovníci Stanislav Kovařík a Rostislav Šenk. Za zmínku rovněž stojí účast a vystoupení Petra Jansy, jednoho z tvůrců české lokalizace Creative Commons.

Rozdělení specializovaných témat do paralelních sekcí poněkud rozvolnilo samotný program konference, což se ukázalo být velice prozíravým krokem organizátorů. Neformální diskuse tak dostala stejně velký prostor jako diskuse moderovaná. Neformální diskusi lze považovat za dominantní znak konference České právo a informační technologie. Právě uvolněná atmosféra umocněna společenským programem a polohou hotelu, jež vzdálila hosty od jejich pracovních povinností, byla tím, čím se tato mimořádná konference odlišovala od ostatních.

Sexting, eGovernment a závislost na počítačových hrách aneb rozmanitost na konferenci Cyberspace 2010

Libor Kyncl

Již tradičně se každý rok v listopadu na Právnické fakultě Masarykovy univerzity koná mezinárodní konference Cyberspace. Její osmý ročník spolupřátaný Masarykovou univerzitou a Univerzitou Karlovou přinesl nové směry zkoumání kyberprostoru, jak se někdy virtuální svět vytvářený moderními technologiemi nazývá. „Konference Cyberspace je v České republice ojedinělá multidisciplinárním pohledem na informační a komunikační technologie. Vedle právníků se zde můžete setkat s filozofy, religionisty, sociology či psychology. Všichni mluví o stejné oblasti, ale každý úplně jinak,“ vysvětlila Michaela Moždíaková, jedna z konferenčních delegátů.

Konferenci zahájili Radim Polčák, vedoucí Ústavu práva a technologií Právnické fakulty Masarykovy univerzity, a Dana Prudíková z Ministerstva spravedlnosti České republiky. Radim

František Korbel, Tomáš Langášek, Ján Matejka (zleva)

Dan Svantesson, Radim Polčák a Gustavo Mesch (zleva)

Polčák ve své přednášce s obvyklým optimismem shrnul nejdůležitější novinky z oblasti práva informačních a komunikačních technologií. Načrtl možnosti pro budoucí výzkum v oblasti informací veřejného sektoru nebo v oblasti duševního vlastnictví v kyberprostoru. Po úvodních přednáškách dostali prostor hlavní přednášející se svými příspěvky (tzv. keynotes).

Dan Svantesson, proděkan Faculty of Law, University of Bond (Austrálie), ve svém příspěvku mluvil o tzv. sextingu. Jako sexting se označuje rozesílání sexuálně laděných textových zpráv a e-mailů, obvykle obsahujících obrazové přílohy. Lidé sextingem dávají ostatním k dispozici vysoce rizikový obsah, který může být dříve či později zneužit. Rozesláním obrázků, videa či textu s touto tematikou dalším osobám, ať už omylem nebo úmyslně, může dojít k nezamýšleným následkům, slovy přednášejícího „jeden okamžik může přinést život plný hanby“. Tyto aktivity jsou trestné, pokud se týkají natáčení a fotografování nezletilých osob. Svantesson upozornil na vymahatelnost nároku na náhradu způsobené škody a dalších typů nároků u civilního soudu.

Profesor Gustavo Mesch z izraelské University of Haifa se podrobně zamýšlel nad ochranou soukromí na internetu, konkrétně na sociálních sítích. Jejich uživatelé o sobě publikují mnoho informací, aniž by si byli vědomi možných následků. Poskytují provozovatelé těchto služeb dostatek informací? Je Evropská komise v této oblasti přísná oprávněně? Můžeme mít i nadále „pocit anonymity“ na webu, o němž se často mluvilo v 90. letech?

Moderování druhé poloviny hlavních přednášek od Radima Polčáka převzal David Šmahel ze spolupořádající Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity. Profesorka Ingrid Paus-Hasebrink z Rakouska, věnující se

audiovizuální komunikaci představila delegátům svůj výzkum týkající se mediální socializace a jejích dopadů na rodičovskou mediaci. Již v minulosti vedla několik projektů směřujících ke zvýšení bezpečnosti dětí na internetu, které byly podporovány ze strany Evropské unie.

Jako poslední referující prvního dne vystoupil nestor evropského eGovernmentu, profesor Roland Trauttmüller. Mluvil především o příležitostech a možnostech, které rozvoj infor-

Roland Trauttmüller

mačních a komunikačních technologií přináší v souvislosti se starou strategií rozvoje informačních a komunikačních technologií v členských státech Evropské unie i2010 i s novou strategií Digital Agenda for Europe. Tato nová strategie určuje dlouhodobé priority Evropské unie v oblasti informační společnosti a digitální ekonomiky až do roku 2020, s cílem maximalizace přínosů současné „digitální revoluce“. Základními oblastmi digitální agendy jsou jednotný digitální trh, interoperabilita a standardy, důvěra a bezpečnost, velmi rychlý internet, výzkum a inovace,

zdokonalení e-dovedností, užití informačních a komunikačních technologií k dosažení sociálních cílů a internacionalizace. Trauttmüller zmínil podporu, kterou Evropská unie poskytuje členským státům v oblasti eGovernmentu.

Během druhého konferenčního dne si delegáti mohli vybrat nejzajímavější ze specializovaných konferenčních sekcí. Největšího zájmu se dočkaly sekce Psychology of Cyberspace (Psychologie v kyberprostoru) a Sociology of Cyberspace (Sociologie v kyberprostoru). Další poměrně rozsáhlou sekcí byla sekce International Internet Law (Mezinárodní právo soukromé na internetu). Součástí konference byly také sekce Privacy/Data Protection (Ochrana soukromí a osobních údajů), e-Government/e-Justice, Intellectual Property (Duševní vlastnictví), Philosophy of Cyberspace (Filozofie kyberprostoru), Religion in Cyberspace (Náboženství v kyberprostoru). Také se objevily sekce multidisciplinární, jako například Cybercrime (Kyberkriminalita) a Cybersecurity (Kybernetická bezpečnost).

Sekci Theory of Cyberlaw (Teorie práva v kyberprostoru) předsedal Radim Polčák. V této sekci byly diskutovány právní aspekty nových technologií, např. Web 2.0, RFID a právní aspekty umělé inteligence, o nichž hovořila Alžběta Krausová. Libor Kyncl nově uvedl sekci e-Finance, která by se měla do budoucna týkat elektronických financí včetně elektronického bankovníctví, elektronických investic, elektronicky poskytovaných úvěrů a elektronického pojišťovníctví. Tentokrát bylo jejím hlavním tématem elektronické bankovníctví a ochrana spotřebitele při tuzemském a přeshraničním bezhotovostním platebním styku.

Další novou sekcí byla Právní informatika, kterou moderoval Jaromír Šavelka. „Po jistém útlumu, kterým právní informatika procházela od 90. let minulého století, se zdá, že zájem o některé oblasti této disciplíny v poslední době mimořádně vzrůstá, a tak jsme se rozhodli poskytnout těmto tématům prostor i v rámci naší konference,“ vysvětlil její vznik Šavelka.

Vybrané příspěvky z konference Cyberspace budou publikovány ve dvou mezinárodních recenzovaných časopisech, Masaryk University Journal of Law and Technology (MUJLT - mujlt.law.muni.cz) a Cyberpsychology (www.cyberpsychology.eu), dle sekce, v níž byl příspěvek prezentován.

Brána vzdělání otevřena – Open Access workshop

Matěj Myška

Otevřený přístup (open access) znamená bezplatný neomezený online přístup k vědeckým výstupům, zejména k plným textům článků publikovaných v recenzovaných časopisech, ale i k dalším informačním zdrojům. Historií, popisem fungování publikačních modelů, ale i diskusí možných problémů tohoto nového fenoménu v publikaci vědeckých poznatků se věnoval workshop, který uspořádal Ústav práva a technologií v rámci celosvětového týdne Open Access dne 18. října 2010.

Po úvodním přivítání účastníků moderátorem JUDr. Radimem Polčákem, Ph.D. dostal slovo RNDr. Miroslav Bartošek, CSc. z Ústavu výpočetní techniky Masarykovy univerzity. Hnutí Open Access vzniklo, jak uvedl M. Bartošek v úvodu své přednášky, jako možná odpověď na současné problémy ve vědecké komunikaci. Příčinou těchto problémů je jednak tzv. „serials crisis“, tedy stav, kdy růst ceny odborných periodik převyšuje inflaci, dále neustále rostoucí počet publikovaných článků a časopisů, které jsou ale často těžko dostupné, a to zejména z důvodu vysoké ceny, ale i restriktivní licenční politiky. Jako další důvod identifikoval i celkovou pomalost procesu publikace nových poznatků, která může v tradičním tištěném a „uzavřeném“ odborném časopisu trvat až jeden a půl roku. Historicky pak definice Open Access vychází, jak poznamenal M. Bartošek, ze tří hlavních iniciativ, nazývaných souhrnně jako BBB-iniciativy. První z nich, Budapešťská iniciativa¹ byla formulována na půdě Open Society Institute v únoru roku 2002 a obsahuje definici základních principů Open Access. Chronologicky druhým aktem v historii Open Access bylo Prohlášení z Bethesda² z dubna 2003, které stanovilo zásady jak postupovat při implementaci principů Open Access. Třetím důležitým dokumentem byla tzv. Berlínská deklarace,³ která byla přijata na konferenci pořádané společností

Maxe Plancka v Berlíně v říjnu 2003. Deklarace, kterou podepsalo již 294 vědecko-výzkumných institucí, zejména vyzývá vědeckou komunitu k publikování v režimu Open Access a zdůrazňuje význam Internetu pro dosažení tohoto cíle. „Masarykova univerzita podepsala Deklaraci jako vůbec první česká univerzita týden před konáním tohoto workshopu,“ neopomněl zmínit Bartošek a připojila se tak po bok Grantové agentury ČR a Akademie věd ČR, které podepsaly Deklaraci v roce 2008.

Hlavní cíle Open Access, které vyplývají i z výše uvedených dokumentů, je tak odstranění nedostupnosti publikovaných vědeckých výsledků a urychlení vědecké komunikace. Volný přístup by pak měl i zvýšit citovanost článků a povědomí o jednotlivých autorech i prestiž instituce, kterou reprezentují. Open Access, jak dále pokračoval M. Bartošek, je možno realizovat dvěma různými způsoby. První z nich, tzv. „Zelená cesta k Open Access“, spočívá v online auto-archivaci vědeckých výsledků samotnými autory. K realizaci tohoto cíle tak lze využít institucionální či předmětové repozitáře nebo i osobní stránky jednotlivých autorů. Tato auto-archivace, jak upozornil Bartošek, může být i povinná. V souvislosti s tím vyvstává otázka, jak publikovat články v komerčních „neotevřených“ časopisech a přitom realizovat Open Access touto zelenou cestou. Pozornost tak byla věnována i jednotlivým publikačním politikám vydavatelů, tedy kdy a za jakých podmínek auto-archivaci umožňují a v jaké formě.⁴ Zmíněn tak byl například tzv. „Delayed Open Access“ model, tedy zveřejnění článku publikovaného v „tradičním“ časopisu v režimu Open Access až po uplynutí stanovené doby.

V druhém možném publikačním modelu, nazývaném též „Zlatá cesta k Open Access“, jsou výsledky vědecké práce vydávány přímo ve specializovaných časopisech, které svůj obsah volně zpřístupňují online.⁵ „Náklady na publikaci jsou v tomto modelu přeneseny z čtenářů, resp. předplatitelů na samotné autory,“ poznamenal Bartošek. Například v případě publikace v žurnálech od vydavatelství Public Library of Science (PLOS) se ceny za vydání článku pohybují od 1000 do 3000 USD.⁶ Takto

vysoké náklady na publikaci ale málokdy platí skutečně autor, zpravidla je přebírá vědecko-výzkumná instituce, u které je zaměstnán. „Vyloučena není ani podpora z veřejných zdrojů,“ uvedl dále Bartošek. Časopisy uplatňující politiku Open Access nelze považovat za druhoradé oproti časopisům komerčním – splňují standardy vědecké komunity a co do prestiže si nezadají s tradičními periodiky. Například časopis Medicine vydávaný Open Access nakladatelstvím PLOS má impakt faktor 13050 – pro srovnání prestižní časopis Science má impakt faktor 29747.⁷

Na informačně bohatou přednášku navázala diskuse, které se zúčastnili v panelu i Mgr. Jaromír Šavelka a Mgr. Matěj Myška z Ústavu práva a technologií. Jelikož mnoho Open Access žurnálů využívá tzv. veřejných licencí (nejčastěji Creative Commons, ale i Digital Peer Publishing Licence), byla největší pozornost věnována právě i obecným problematickým právním aspektům těchto licenčních ujednání. „Problémy můžou vzniknout například v situaci, kdy se na článku podílí více autorů, ne všichni souhlasí s jeho zveřejněním pod touto licencí, a přesto je takto zveřejněn,“ nastínil možná úskalí Šavelka. Tato otázka se úzce dotýká i problematiky výhradnosti a nevýhradnosti licencí poskytovaných autory jednotlivým vydavatelům. K vyjasnění těchto složitých právních otázek by mohlo sloužit, jak uvedl Bartošek při představování zamýšlené strategie Masarykovy univerzity k implementaci Open Access, celouniverzitní Copyright Clearing Center Masarykovy univerzity, tedy středisko pro vyjasnění autorskoprávních otázek spojených s publikací vědeckých výsledků v režimu Open Access.

Všichni zúčastnění se v závěru workshopu shodli na tom, že Open Access je zajímavým a progresivním publikačním modelem, který ovšem není, a to zejména v českém akademickém prostředí, příliš rozšířený. Předpokladem jeho dalšího úspěchu je tedy dostatečná propagace. O hnutí Open Access tak bude ještě bezesporu hodně slyšet, a to nejen v rámci příštího Open Access Week, který je naplánován na termín 24. až 30. října 2011.

1 Budapest Open Access Initiative [online].

14. 2. 2002 [cit.2011-01-20]. Dostupné z: <<http://www.soros.org/openaccess/read.shtml>>.

2 Bethesda Statement on Open Access Publishing [online]. 11. 4. 2003. [cit.2011-01-20]. Dostupné z: <<http://www.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm>>.

3 Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities [online]. 22. 10. 2003. [cit.2011-01-20]. Dostupné z: <http://oa.mpg.de/lang/en-uk/berlin-prozess/berliner-erklarung/>

4 Informace o jednotlivých politikách vydavatelů poskytuje portál Sherpa/Romeo, dostupný z: <<http://www.sherpa.ac.uk/romeo/>>.

5 Jejich přehled lze nalézt na portálu Directory of Open Access Journal, který je dostupný z <<http://www.doaj.org/>>.

6 Pro kompletní ceník publikačních poplatků vizte: Publication Fees for PLOS Journals [online]. [cit.2011-01-20]. Dostupný z: <<http://www.plos.org/journals/pubfees.php>>.

7 2009 Journal Citation Reports, Thomson Reuters.

Geny, ISP a standardizace v kostele

Jaromír Šavelka, Matěj Myška

Impozantní prostory historické budovy Dolnosaské státní a univerzitní knihovny dne 1. listopadu 2010 hostily již druhé mezinárodní kolokvium o dopadech informačních technologií na oblast práva duševního vlastnictví. Zatímco při minulém setkání akademiků v oboru práva informačních a komunikačních technologií měli hlavní slovo jednotliví vedoucí příslušných institucí, v listopadu byl přenechán prostor zejména mladým akademikům a představení jejich vědecko-výzkumné činnosti.

Vzhledem k účasti a zapojení nových institucí do vznikající „Göttingenské skupiny“ bylo však dopolední jednání věnováno představení jednotlivých výzkumných institucí. „Tradiční“ instituce představili postupně profesor Wiebe z domácí Univerzity Georga Augusta,¹ doktor Radim Polčák z českého Ústavu práva a technologií² a profesor Zsolt Balogh z maďarského Výzkumného centra pro právo ICT.³ Nováčky v Göttingenu, nikoliv však v oblasti práva duševního vlastnictví a práva informačních technologií, pak reprezentoval doktor Clemens Appl z Oddělení informačního práva a práva duševního vlastnictví vídeňské Hospodářské univerzity a doktor Roman Heidinger z vídeňského výzkumného sdružení Infolaw, který, kromě představení činnosti sdružení, upozornil na pravidelné diskuzní večery Rechtsforum Infolaw ve Vídni.⁴ Poslední z přibývajících institucí – Centrum pro právo duševního vlastnictví z utrechtské univerzity⁵ – pak uvedl doyen práva duševního vlastnictví, profesor Willem Grosheide. Při této příležitosti si dovilil upozornit na nově vydanou publikaci Intellectual

Property Law and Human Rights: a Paradox, kterou lze bez výhrad doporučit i čtenářům Revue.⁶

Odpolední jednání v rekonstruovaných prostorách bývalého dominikánského kláštera a kostela sv. Pavla pak již patřilo mladým výzkumníkům z výše představených institucí. Prvním z nich byl Allan Ringnald z holandského Utrechtu, který představil problematiku zveřejňování děl, u nichž existuje vysoká pravděpodobnost, že se jedná o díla volná,⁷ avšak schází jistota. Upozornil na skutečnost, že umožnění volného přístupu k takovým dílům pro společnost představuje značnou hodnotu, a tak je třeba implementovat systém, který právní povahu předmětných děl prověří,

standards a naopak žádoucí a prospěšné de iure standardy.⁸ Jeho kolegyně Arzu Sedef se ve svém příspěvku věnovala aktuální právní otázkám křehkého vztahu mezi ochranou osobních údajů a povinností tyto vydávat pro účely identifikace osob, jež neoprávněně zasahují do autorských práv.

Následoval společný příspěvek zástupců českého Ústavu práva a technologií, Matěje Myšky a Jaromíra Šavelky. Společným tématem byl aktuální vývoj české a evropské judikatury v oblasti technologického práva a práva duševního vlastnictví. Prvně jmenovaný se zaměřil na téma rozmnožování autorských děl pro osobní potřebu v digitálním prostředí, tedy

Willem Grosheide představuje CIER

a případně umožní odškodnění majitelů autorských práv v případě pochybení.

Následoval příspěvek Romana Heidingera, zástupce sdružení Infolaw, který se věnoval konceptu tzv. contributory liability, tj. spoluodpovědnosti provozovatelů aukčních portálů za porušování práv z duševního vlastnictví. Ve zkratce jde o to, zda a za jakých okolností je možno požadovat náhradu škody po aukčních platformách, jakými jsou například celosvětově známý eBay nebo české aukro.cz, v situacích, kdy jejich prostřednictvím dochází k masovému prodeji zfalšovaného luxusního zboží opatřeného označeními chráněnými ochrannými známkami.

Clemens Appl z vídeňské univerzity pak představil právní aspekty standardizace na technologických trzích, tedy téma, které bylo předmětem jeho nedávno úspěšně obhájené disertační práce. Ve svém příspěvku se držel především v obecnější rovině, když standardy rozdělil na tržně nebezpečné de facto

problematiku tzv. „stahování“. Posluchače tak postupně seznámil se zákonnými podmínkami v České republice, které musí být naplněny, aby šlo o stahování autorskoprávně chráněného obsahu právně kvalifikovat jako pořízení si rozmnoženiny pro osobní potřebu. Předně je vyžadováno, aby takové konání nebylo v rozporu s tzv. tříkrokovým bernským testem, který byl, na rozdíl například od Německa, výslovně převzat do českého autorského zákona. Každou výjimku a omezení práva autorského tak podle české právní úpravy lze uplatnit „pouze ve zvláštních případech a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.“ Dále se musí jednat o dílo zveřejněné a autor za takovýto zásah do výlučného autorského práva na rozmnožování musí obdržet náhradní odměnu. V této souvislosti analyzoval nedávné rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie v případě PADAWAN SL v SGAE.⁹ „Naopak podle aktuální české judikatury nehraje sama o sobě žádnou roli právní

1 Více informací na domovských stránkách Katedry občanského práva, práva duševního vlastnictví, mediálního práva a práva informačních a komunikačních technologií: <<http://www.jura-goettingen.de/en/118628.html>>.

2 Ústav byl představen v prvním čísle Revue pro právo a technologie. Informace jsou též dostupné z: <<http://www.cyber.law.muni.cz>>.

3 Domovské stránky centra jsou zatím dostupné pouze v maďarštině z: <<http://ikjk.ajk.pte.hu/>>.

4 Pro německy jazykově vybaveného našince představují tyto diskuzní večery optimální kontakt s aktuální rozhodovací praxí u našich jižních sousedů v oblasti práva duševního vlastnictví a práva informačních a komunikačních technologií. Přehled chystaných jednání, jakož i další informace o sdružení Infolaw, jsou dostupné z: <<http://infolaw.at>>.

5 Centrum Voor Intellectueel Eigendomsrecht (CIER) – více informací na: <<http://www.cier.nl>>.

6 GROSHEIDE, W. *Intellectual Property Law And Human Rights*. Edwar Elgar Publishing Limited, 2010. 328 s.

7 Ve smyslu § 28 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

8 Tedy alespoň ty, které jsou výsledkem transparentního a otevřeného schvalovacího procesu.

9 Diskutované blíže v sekci Anotace tohoto čísla Revue pro právo a technologie.

povaha zdroje rozmnoženiny a ani jejich počet," uzavřel svůj příspěvek Myška. Toto konstatování se pak stalo předmětem širší diskuze, zejména ze strany domácích účastníků kolokvia, jelikož německý autorský zákon v § 53 výslovně stanoví, že rozmnoženinu pro osobní potřebu si nelze pořídit z očividně proti právně zhotovené předlohy.

Jaromír Šavelka pak navázal na svůj příspěvek z prvního göttingenského kolokvia, když se v souvislosti s předběžnou otázkou, kterou SDEU zaslal český Nejvyšší správní soud,¹⁰ zabýval možnostmi autorskoprávní ochrany grafického uživatelského rozhraní počítačových programů. Ve svém vystoupení především představil právě zveřejněné stanovisko generálního advokáta a naznačil, že SDEU s největší pravděpodobností ve svém rozhodnutí posune dosavadní hranice autorskoprávní ochrany počítačových programů.¹¹

Autorskoprávním aspektům ambiciózního projektu Google Books se věnoval ve své prezentaci Gergely Szöke z maďarské univerzity v Pécsi. Upozornil na vysokou hodnotu, kterou pro společnost tento projekt znamená, ale zároveň upozornil na nebezpečí spočívající ve stále se zvyšující dominanci společnosti Google v oblasti poskytování informací.

Závěr kolokvia patřil velmi poutavému příspěvku Jana Timkeho z domácí göttingenské univerzity. Příspěvek posluchače uvedl do velmi aktuální problematiky patentovatelnosti lidského genomu. S ohledem na skutečnost, že se jednalo o téma značně vzdálené profesnímu zaměření jednotlivých účastníků, vyžádalo si značně rozsáhlý obecný úvod. Specifickým právním otázkám pak již nemohl být věnován dostatečný prostor, přestože by to jistě zasluhovaly.

Vzhledem širokému záběru jednotlivých diskutovaných témat by bylo dosti složité charakterizovat kolokvium jednou závěrečnou větou. Každý příspěvek totiž vyvolal obsáhlou debatu, která ovšem poskytla autorům potřebný komparativistický náhled na předmět jejich zájmu. V průběhu diskusí tak nebyly identifikovány jen jednotlivé problematické aspekty národních úprav, ale i podněty pro další akademickou činnost. Závěrem se sluší poznamenat, že všechny přednesené příspěvky vyjdou v tištěné podobě v mezinárodní verzi časopisu *Medien & Recht*.¹²

Starověké mozaiky a XML Markup právních předpisů

Jaromír Šavelka

Malebné severoitalské městečko Ravenna v 5. a 6. století n. l. představovalo centrum světového dění, neboť bylo hlavním městem Západořímské říše a také nástupnických států. Od té doby se politický význam Ravenny podstatným způsobem snížil, avšak dodnes se z tohoto slavného období zachovaly jedinečné mozaiky, které jsou světovým unikátem. Přes tento fakt město nepatří mezi turisticky nejvytíženější oblasti Itálie, a tak své návštěvníky spolehlivě udiví kontrastem mezi vnější jednoduchostí svých staveb a do nejmenšího detailu propracovanou výzdobou jejich interiérů.

V prostředí tohoto jedinečného města se ve dnech 6.–11. září pod názvem LEX SummerSchool 2010 konala letní škola právní informatiky. Tato již tradiční akce, každoročně pořádaná CIRSFD¹ při Univerzitě v Boloni, představuje jednu z ústředních událostí v oblasti předávání znalostí ohledně problematiky tzv. XML² označování právních předpisů.³ Zaměření letní školy však není omezeno výhradně na tuto problematiku, a tak bylo možno shlédnout rovněž přednášky týkající se lingvistických otázek automatizovaného zpracování právních dokumentů či řízení znalostí⁴ v prostředí právních profesí.

Celá letní škola byla rozdělena na dvě části, základní kurz, pořádaný v prvních dvou dnech, a kurz pokročilý, jemuž byly věnovány zbývající čtyři dny. Hlavnímu tématu letní školy, kterým byl XML Markup právních předpisů, byl zcela zasvěcen právě zmíněný základní kurz a dále první den pokročilého kurzu. V rámci tohoto bloku se svými příspěvky vystupovaly zřejmě tři největší osobnosti, které se touto problematikou zabývají, a sice Monica Palmirani a Fabio Vitali, kteří oba působí jako profesori právní informatiky na Univerzitě v Boloni, a Enrico Francesconi, výzkumný pracovník ITTIG.⁵ Fabio Vitali poslu-

chače letní školy seznámil se základy značkovacích jazyků, zejména XML, vybranými aspekty elektronické správy dokumentů a ústředními otázkami týkajícími se strukturování právních dokumentů. Monica Palmirani představila některé problémy spojené se změnami právních předpisů v čase a rovněž umožnila účastníkům kurzu, aby si sami naučené techniky vyzkoušeli přímo u počítače v počítačové učebně, která byla k dispozici po celý průběh letní školy. Teoretický rámec poskytly přednášky Giovannioho Sartora, jenž působí jako profesor na European University Institute ve Florencii a je mimo jiné i zakladatelem popisované letní školy, a Günthera Scheffbecka, vedoucího oddělení dokumentace, archivů a statistiky rakouského parlamentu, zaměřené na obecné otázky legislativy a legislativního procesu.

Lekce pořádané v rámci druhého dne pokročilého kurzu byly zaměřeny na lingvistické otázky automatizovaného zpracování právních informací. Aldo Gangemi, výzkumný pracovník Semantic Technology Laboratory při CNR,⁶ představil posluchačům problematiku informačních ontologií a možnosti jejich využití v prostředí webu 2.0. Na pořad dne se dostaly rovněž standardy a programovací jazyky, které se v této oblasti využívají, zejména OWL⁷ a RDF.⁸ Příklady informačních ontologií v právu a úskalí jejich tvorby ve své lekci adresovala Nuria Casellas, v současné době hostující výzkumnice na Legal Information Institute při Cornell University Law School.

Problematice řízení znalostí v oblasti právních profesí byl rovněž věnován celý den. Všechny lekce byly vedeny Tomem van Engersem, profesorem právní informatiky působícím na Leibniz Center for Law při Univerzitě v Amsterdamu. Jejich náplní bylo představení možnosti reprezentace právních znalostí, automatizované zpracování přirozeného jazyka, výpočetní modely právních argumentů, jakož i obecné otázky strukturování právní argumentace.

Poslední den byl věnován praktickým ukázkám implementace technik, které byly v průběhu letní školy představeny. Za zmínku stojí zejména prezentace Claudia Fabianioho, projektového manažera pro IT, který působí při Evropském parlamentu, a Granta Vergottiniho, jenž má na starosti IT podporu legislativního procesu v Kali-

1 Centro Interdipartimentale di Ricerna in Storia del Diritto, Filosofia e Sociologia del Diritto e Informatica Giuridica [online]. Změněno 25. 9. 2010 [cit. 25-9-2010]. Dostupný z: <http://www.cirsfd.unibo.it/CIRSFD/default.htm>.

2 Zkratka pochází z anglického eXtensible Markup Language.

3 Častěji se používá označení „XML Markup právních předpisů“.

4 Známější je anglický ekvivalent „knowledge management“.

5 Istituto di Teoria e Tecniche dell'Informazione Giuridica.

6 Consiglio Nazionale delle Ricerche [online]. Změněno 25. 9. 2010 [25-9-2010]. Dostupný z: <http://www.cnr.it/sitocnr/home.html>.

7 Z anglického „Web Ontology Language“.

8 Z anglického „Resource Description Framework“.

10 Publikována v úředním věstníku OJ C 11 ze dne 16. 01. 2010, s. 14.

11 To se následně též stalo. Příslušné rozhodnutí je dostupné pod sp. zn. C-393/09 na curia.europa.eu.

12 Medien & Recht International. MEDIEN und RECHT Verlags GmbH. ISSN 1817-8456.

fornii. Obě prezentace byly zaměřeny na ukázkou možností, jež legislativnímu procesu nabízí XML Markup. Velkou pozornost upoutaly zejména demonstrace v současnosti vyvíjených viewsync editorů legislativních textů.

Přestože byl program letní školy, jak ostatně vyplývá z předchozího textu, mimořádně náročný a volného času příliš nezbyvalo, měli jednotliví účastníci možnost seznámit se, jak mezi sebou, tak s vyučujícími, a získat tak cenné mezinárodní kontakty. S ohledem na skutečnost, že komunita lidí zabývajících se právní informatikou je relativně malá, měla i tato stránka LEX Summer-School 2010 mimořádnou hodnotu.

Stejně jako samotná Ravenna, působila i letní škola velmi skromným a přátelským dojmem. Tak jako unikátní ravennské mozaiky, i vysoká kvalita jednotlivých lekcí, skutečnost, že všechny byly vedeny celosvětově uznávanými odborníky, a dokonale zvládnutá organizace celé letní školy, byly velmi příjemným a neočekávaným překvapením.

Umělá inteligence a právo ve městě Beatles

Jaromír Šavelka

Umělá inteligence a její využití v právu jsou jedním z nejdiskutovanějších témat v oblasti právní informatiky vůbec. Představa počítače vybaveného algoritmy potřebnými k řešení těch nejsložitějších právních problémů má totiž bezpochyby svůj půvab a její historie sahá snad tak daleko jako historie samotných počítačů. Sílu tato myšlenka čerpá především z naděje, že by počítač při řešení problémů používal jednoznačné, formálně správné a transparentní postupy, a jeho řešení by tak vždy bylo správné a spravedlivé, oproštěné od jakékoli nahodilosti. Zjištění, že dosažení tohoto cíle je pravděpodobně nemožné, v devadesátých letech minulého století způsobilo značný útlum v oblasti akademického studia umělé inteligence v oblasti práva i aplikaci výsledků tohoto studia do praxe. Naštěstí nedošlo k úplnému opuštění těchto snah. Živým příkladem je činnost nizozemské akademické organizace JURIX,¹ která od roku 1988 organizačně zajišťuje a odborně garantuje pořádání stejnojmenné konference.

Letošní ročník konference JURIX² se konal v Liverpoolu, ve Velké Británii, v prostorách Ústavu výpočetní techniky Univerzity v Liverpoolu,³ a to již tradičně v čase předvánočním, konkrétně ve dnech 15.–16. prosince. Současně s hlavní konferencí byly pořádány také dva monotematické workshopy zaměřené na online rozhodčí řízení⁴ a modelování právních případů a právních norem.⁵ Oba se odehrály 14. prosince, tedy den před konáním samotné konference.

Ústředním tématem prvního ze dvou konferenčních dnů byly možnosti využití umělé inteligence při tvorbě a posuzování právní argumentace. Přehnaná očekávání směřující do sféry automatizovaných nástrojů určených k řešení nejrůznějších právních problémů však musela nezbytně zůstat nenaplněna. Zkoumání této oblasti se v současné době totiž nachází v mnohem „ranějším“ stádiu. Celá řada příspěvků se věnovala teoretickým otázkám formalizace právní argumentace, přičemž vycházela z jednoduchého, a patrně správného, předpokladu, že přes mnohdy obtížnou uchopitelnost některých činitelů působících v procesu tvorby a posuzování právní argumentace, jakými jsou například spravedlnost, přiměřenost nebo základní zásady jednotlivých právních odvětví, by v právní argumentaci mělo být možno vypořádat alespoň některé ustálené vzorce a postupy. Jejich poznání, popis a doplnění by pak mělo vést k vytvoření konzistentních formálních modelů argumentace, které následně mohou být využity ke zvýšení kvality samotné právní argumentace. Právě tyto modely by v budoucnu mohly posloužit jako základ pro konstrukci algoritmů schopných řešit vybrané právní problémy.

S velmi zajímavým příspěvkem na toto téma vystoupil Henry Prakken, který působí jako profesor na Právnické fakultě Univerzity v Utrechtu, a Trevor Bench-Capon, profesor z hostitelské Univerzity v Liverpoolu. Představili důmyslný formální systém určený k posouzení vhodnosti různých možností

řešení konkrétní situace v rámci navrženého dvoufázového procesu. V první fázi dojde k ověření toho, zda se jednotlivé možnosti vůbec kvalifikují jako řešení předestřeného problému. Ve druhé jsou pak na základě různých kritérií úspěšné varianty ohodnoceny tak, aby mohla být identifikována nejvhodnější možnost.⁶ Že možnosti tvorby formálních modelů argumentace mohou být aplikovány i v prostředí právních principů ukázal příspěvek Michala Araskiewiczze z Právnické fakulty Univerzity v Krakově. V rámci příspěvku byla provedena i praktická demonstrace použití navrženého postupu na skutečném případě střetu práva na svobodu projevu a ochranu osobnosti.⁷ Formální model pro posuzování unesení důkazního břemene představili zase Floris Bex, výzkumný pracovník Argumentation Research Group při Univerzitě v Dundee, a Douglas Walton, vedoucí CRRAR⁸ při kanadské Univerzitě ve Windsoru.⁹

Druhý den bylo téma právní argumentace nahrazeno pragmatictějšími otázkami týkajícími se zejména vyhledávání právních informací, reprezentace právních znalostí či sémantické analýzy právních textů. Zaujal zejména příspěvek Adama Wynera z Univerzity v Liverpoolu a Wima Peterse z Univerzity v Sheffieldu, představující softwarový nástroj umožňující specifický druh anotace soudních rozhodnutí. Rozhodnutí zpracovaná pomocí tohoto nástroje usnadňují zájemci vyhledat pasáže zabývající se určitou tematikou i v případech, že uživatel nedisponuje potřebnými klíčovými slovy. Vyhledávací algoritmus je založen na identifikaci určité kombinace okolností, účastníků a významových vlastností jejich rolí ve vztahu ke zmíněným okolnostem.¹⁰

6 BENCH-CAPON, Trevor; PRAKKEN, Henry. A Lightweight Formal Model of Two-Phase Democratic Deliberation. In *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2010*. Amsterdam : IOS Press BV, 2010. s. 27 – 36. ISBN 978-1-60750-681-2.

7 ARASKIEWICZ, Michal. Balancing of Legal Principles and Constraint Satisfaction. In *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2010*. Amsterdam : IOS Press BV, 2010. s. 7 – 16. ISBN 978-1-60750-681-2.

University of Windsor: About CRRAR [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-10-2010]. Dostupný z: <http://www.uwindsor.ca/crrar/>.

8 University of Windsor: About CRRAR [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-10-2010]. Dostupný z: <http://www.uwindsor.ca/crrar/>.

9 BEX, Floris; WALTON, Douglas. Burdens and Standards of Proof for Inference to the Best Explanation. In *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2010*. Amsterdam : IOS Press BV, 2010. s. 37 – 436. ISBN 978-1-60750-681-2.

10 WYNER, Adam; PETERS, Wim. Lexical

1 The Foundation for Legal Knowledge Based Systems [online]. Změněno 13. 12. 2010 [cit. 27-12-2010]. Dostupný z: <http://www.jurix.nl/>.

2 JURIX 2010 [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-10-2010]. Dostupný z: <http://pcwww.liv.ac.uk/~confesc/Jurix2010.html>.

3 University of Liverpool: Computer Science Department [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-12-2010]. Dostupný z: <http://www.csc.liv.ac.uk/>.

4 6th International Workshop on Online Dispute Resolution (ODR Workshop 2010) [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-12-2010]. Dostupný z: <http://idt.uab.es/workshops/ODR2010/>.

5 Proceedings of the Workshop on Modelling Legal Cases and Legal Rules [online]. Změněno 27. 12. 2010 [cit. 27-12-2010]. Dostupný z: <http://www.wyner.info/research/Papers/WorkshopLegalCasesProceedings JURIX2010.pdf>.

Prestože tedy v Liverpoolu nebylo možno vidieť inteligentní počítače, jež by do budoucna byly schopny vykonávat alespoň část toho, co je dnes doménou právníků, nelze se zbavit dojmu, že snahy o zkoumání této oblasti jsou v současné době velmi zbytečně přehlíženy. S ohledem na skutečnost, že v našem právním prostředí se jedná o otázky adresované jen velmi sporadicky, podrobnější studium výsledků práce skupiny akademiků sdružujících se právě okolo konference JURIX k nám mohou přinést celou řadu zajímavých a originálních podnětů.

O letnej škole IT-práva v Hanoveri

Martin Husovec¹

Čitateľom tohto časopisu sú už z prvého čísla pomerne známe aktivity Inštitútu pre právu informatiku Leibnizovej Univerzity v Hanoveri (IRI). Tento inštitút je organizátorom aj ďalších nemekej zaujímavých akcií. Medzi iným, je organizátorom jednej „útulnej“ medzinárodnej letnej školy IT práva

Semantics and Expert Legal Knowledge Towards the Identification of Legal Case Factors. In *Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2010*. Amsterdam : IOS Press BV, 2010. s. 127 – 138. ISBN 978-1-60750-681-2.

1 Autor je študentom 5. ročníka Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach a členom občianskeho združenia EISI (eisionline.org). Môžete ho kontaktovať na adrese <http://husovec.blogspot.com>

(IN SITU). Práve tejto letnej škole budú venované nasledovné riadky.

Ak snom každého pedagóga je viesť študentov, ktorí robia viac ako sa od nich očakáva, tak potom práve letná škola IN SITU splnila jeden takýto sen. Zásľuhu na tom má približne 30 študentov z celého sveta, ktorí si mesiac zo svojich letných prázdnin (na prelome júla a augusta) vyhradili pre hlavné mesto Dolného Saska a príjemný letný univerzitný život. Študenti z Brazílie, Nemecka, Grécka, Srbska, Slovenska, Holandska, Kirgistanu a mnohých ďalších zemí, prišli odovzdať skúsenosti z vlastnej krajiny, svoj pohľad na problémy tejto krásnej disciplíny a v neposlednom rade kúsok seba. Za študentov sa tak na mesiac „prezliekli“ okrem „bežných študentov“ aj vysokoškolskí učitelia, advokáti či európski lobysti. Títo ľudia vytvorili skutočne unikátnu atmosféru, akúsi pridanú hodnotu, ktorú bolo možné badať na študentských prednáškach, premietaní zaujímavých filmov, a tiež vynikajúcich diskusiách.

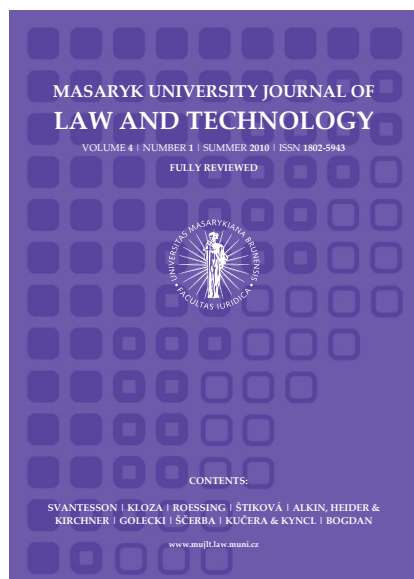
Samozrejme letná škola nie je len o študentoch, preto sa patrí uviesť aj osobnosti odovzdávajúce svoje vedomosti spoza katedry. Lektormi letnej školy boli zväčša členovia Inštitútu. Za „frontmenov“ letnej školy možno bezváhania označiť profesora Forgó a profesora Metzgera. Ich prednášky sústavne provokovali k najdlhším diskusiám a azda najviac sa zaryli v pamäti. Študenti obecné veľmi oceňovali fakt, že okrem veľmi aktuálnych informácií,

sa im po prvý krát dostávalo aj pohľadu do „organického“ fungovania systému rôznych európskych výzkumných projektov a legislatívneho procesu. Ďalej, ako skutočne napínavé, možno označiť nezvyčajné prednášky Dr. Komaitisa o systéme UDRP pravidiel, či Dr. Hoppeho o právnych problémoch biomedicínskeho výskumu. Prezentácie Dr. Trettera o data retention v Európe a Dr. Krügel o zodpovednosti ISP, boli azda najviac konfrontované s osobnými skúsenosťami participujúcich študentov. A takto by sme mohli pokračovať po zozname ešte niekoľko minút. Ako už možno vidieť, obsahom letnej školy boli na jednej strane „stálce“ technologického práva ako napr. doménové mená, zodpovednosť ISP, softvérové právo a na strane druhej aj veľmi novodobé témy ako sieťová neutralita, biomedicínsky výskum či data retention.

Ak Vás teda technologické právo baví, letná škola v Hanoveri si Vás určite získa. Bohatý odborný program je navyše veľmi vhodne dopĺňovaný rôznymi výletmi a exkurziami. Formát mesačnej letnej školy je rozdelený do štyroch štúdijných dní a troch oddychových, aj keď pre rok 2011 sa môže formát zmeniť. Študenti totiž svorne žiadali v „odchodovom“ dotazníku ešte viac. Všetci záujemcovia o tento unikátny letný počín by mali svoju pozornosť zamerať na webovú stránku www.itwillbefun.eu, kde nájdete všetky potrebné informácie. Určite si odnesiete množstvo nových priateľstiev.

MASARYK UNIVERSITY JOURNAL OF LAW AND TECHNOLOGY

www.mujlt.law.muni.cz

Masaryk University Journal of Law and Technology (www.mujlt.law.muni.cz) je odborný recenzovaný časopis zaměřený na oblast technologického práva, který od roku 2007 vychází na půdě Masarykovy univerzity. Standardně je vydáván dvakrát ročně v angličtině. Časopis je registrován v databázi periodického tisku u Ministerstva kultury ČR pod číslem E 17653 a dále je zapsán v seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR vedeném Radou pro výzkum, vývoj a inovace. Jeho distribuci na území České republiky a Slovenska zajišťuje společnost Wolters Kluwer ČR, a. s., v zahraničí pak Medien und Recht Verlags GmbH. Partnery časopisu jsou také rakouská advokátní kancelář Kunz Schima Wallentin Rechtsanwälte OG a slovenská AS Legal, s.r.o., advokátska kancelária. Časopis je zařazen do prestižní mezinárodní databáze Heinonline (www.heinonline.org).

Pracujeme na slovníku s univerzální slovní zásobou říká manažer firmy, která stojí za vývojem systému pro rozpoznání řeči NovaVoice

David Povolný

Společnost Consulting Company Novasoft nabízí ve spolupráci se Západočeskou univerzitou v Plzni systém automatického přepisu mluvené řeči do počítače – program NovaVoice. V rámci projektu eJustice představila v květnu 2008 soudní slovník na převod řeči do textu, který byl vyzkoušený na vybraných soudech v Česku. V říjnu 2008 také obdržela ocenění Křišťálový disk v kategorii profesionální software na veletrhu Inxex, v listopadu 2009 pak získala ocenění Česká hlava. Podle předsedy představenstva společnosti Vladimíra Moravce se software používá hlavně ve zdravotnictví a v justici.

Jaká je historie vašeho produktu?

Na program NovaVoice spolupracujeme se Západočeskou univerzitou, katedrou kybernetiky na fakultě aplikovaných věd, jmenovitě s profesorem Psutkou a docentem Müllerem. Naše spolupráce začala v roce 2007, nicméně náš produkt vychází z více než dvacetiletého tamějšího výzkumu, který má vysoké renomé. Už v roce 2001 byl výzkumný tým přizván k řešení velmi prestižního projektu MALACH, finančně podporovaném americkou grantovou agenturou. Cílem projektu byl automatický převod rozsáhlého archivu výpovědí svědků holocaustu do textu, a to zejména pro účely rychlého vyhledávání. Vědci v průběhu šestiletého projektu vyvinuli systémy pro převod do textu z mluvené češtiny, ruštiny, slovenštiny a polštiny. Kvalitu jejich výzkumu v oblasti rozpoznávání řeči dokumentuje i to, že už rok zajišťují pro Českou televizi pilotní projekt titulkování živých přenosů z jednání Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR.

V jakých oblastech nachází váš software nejčastěji uplatnění?

NovaVoice jsme od počátku koncipovali jako profesionální diktovací nástroj pro oblasti, kde se diktují originální texty. Favority mezi obory byly zdravotnictví a justice. Postupně jsme vytvořili několik slovníků pro řadu zdravotnických oborů. Lékaři používají náš software na diktování lékařských zpráv a nálezů, protože zrychluje jejich práci a zkvalitňuje výsledný přepis. V oblasti soudnictví jsme ve spolupráci s Krajským soudem

v Praze vytvořili slovník pro diktát soudních rozhodnutí v usneseníh a rozsudcích. Na základě poptávky ze strany advokátních kanceláří jsme také vytvořili specifický advokátní slovník, který od roku 2010 také prodáváme.

Do jakých oblastí byste si představoval, že by měl v budoucnu NovaVoice dále pronikat nebo kde může být dále užitečný?

Každá oblast nasazení diktovacího softwaru má svá specifika, kterým NovaVoice postupně přizpůsobujeme tak, aby co nejlépe vyhovoval praxi. Průběžně také doplňujeme do slovníku nová slova.

Vladimír Moravec

Jaké je v současnosti procento úspěšnosti při rozpoznávání řeči? Je program použitelný, například pokud má diktující vadu řeči?

Úspěšnost rozpoznání se u specializovaných slovníků pohybuje v rozsahu 96 až 98 procent. Úspěšnost je závislá na schopnosti uživatele diktovat, osvojení si diktovacích pravidel pro formátování textu, číslovek, zkratek atd. S programem lze pracovat po instalaci a krátkém úvodním školení. Pokud diktující nemá vadu řeči, může začít ihned diktovat bez nutnosti adaptace na svůj hlas. Diktujícím s vadou řeči přizpůsobíme software tak, že nadiktuje připravený text, a my tím NovaVoice „naučíme“ jeho výslovnost.

Lze nějak vyjádřit časovou, eventuálně vycílit ekonomickou úsporu pro uživatele produktu?

Diktování je zpravidla tři až pětkrát rychlejší než zápis pomocí klávesnice. Výše úspory je dána složitostí stávajícího procesu přepisu. Jako příklad mohou uvést lékařské pracoviště, na kterém řešili nedostatek odborného administrativního personálu pro přepis historických nálezů. Nasazením NovaVoice nejenže nebylo nutné přijmout nové pracovníky, ale došlo i ke zkrácení doby vyhotovení a odeslání nálezu, protože lékař u mikroskopu nadiktovat nálezh přímo do informačního systému, jen ho zkontroloval a uložil. Podobný efekt časové úspory jsme zaznamenali u soudu. Soudce nadiktovat text, zkontroloval ho a asistentce předal už hotové usnesení k odeslání bez nutnosti další kontroly.

Je možné vyplňovat pomocí vašeho programu například předem připravené formuláře?

Náš program nahrazuje klávesnici a vepisuje text tam, kam umístíte kurzor, tedy i do formuláře.

Umožňuje program vyhledávat slova ve zvukových archivech?

To umíme. Pokud jsou zvukové archivy v dobré kvalitě, provedeme jejich indexaci, a pak je v nich možné vyhledávat podle klíčových slov podobně jako v textových dokumentech, přičemž rychlost vyhledávání je srovnatelná.

Umí program i opačně převést psané slovo do zvukové podoby?

Ano. Takovému převodu říkáme syntéza. Kvalita syntetického hlasu dosahuje úrovně lidského hlasu. Umíme simulovat třeba i nádech řečníka, a tím dosáhnout skutečně věrného přednesu.

Jaký další technologický vývoj

svého produktu očekáváte – tedy, kam se bude dále posouvat, co očekáváte, že by v nějakém časovém horizontu mohl nového umět?

Produkt se neustále vyvíjí, zvyšujeme přesnost rozpoznání při zachování stejných nároků na výpočetní výkon. Do budoucna chceme uspokojit i běžného uživatele, který chce nadiktovat třeba e-mail nebo diplomovou práci. Pracujeme na slovníku s univerzální slovní zásobou, který umožní přepis mluveného slova se stejnou přesností, jako vykazují specializované slovníky, a přitom bude fungovat na běžném počítači.

Počítače se brzy naučí rozumět hovorové řeči

říká ředitel firmy, jež stojí za vývojem systému pro rozpoznání řeči
NEWTON Dictate

David Povolný

Společnost Newton Technologies nabízí ve spolupráci s Technickou univerzitou v Liberci systém automatického přepisu mluvené řeči do počítače – program Newton Dictate. Software je již delší dobu na trhu a podle ředitele společnosti Petra Heriana je v něm zapracována tříletá zpětná vazba velké řady uživatelů. Vývojový tým společnosti má podle něj bohaté zkušenosti se zaškolením soudců a státních zástupců v celém Česku.

Jaká je historie vašeho produktu?

Kdybychom měli zabrousit do samotných počátků, museli bychom se vrátit do roku 1993. Tehdy se totiž vědci z Ústavu informačních technologií a elektrotechniky Technické univerzity v Liberci pod vedením profesora Jana Nouzy začali soustavně věnovat výzkumu hlasových technologií. Výsledek jejich úsilí dostal časem podobu několika velmi úspěšných programů, které umožňují ovládat počítač, popřípadě pořizovat přepis mluveného slova jen s použitím lidského hlasu.

Jaké to byly programy?

Začalo to programem MyVoice, u kterého lidský hlas zcela nahradil klávesnici a myš, následoval MyDictate umožňující diktovat text po jednotlivých slovech a pak už konečně kontextuální diktovací program NEWTON Dictate, o kterém je řeč. Na jeho vývoji, jak už jméno napovídá, se podílela společnost NEWTON Media a od roku 2008 nově založená společnost NEWTON Technologies. Už v listopadu téhož roku jsme získali svého prvního klienta.

V jakých oblastech nachází váš software nejčastěji uplatnění?

Obecně je NEWTON Dictate velmi vhodný pro všechny profese, kde člověk potřebuje bezprostředně pořídit písemný záznam svého sdělení. Z logiky věci se přesto jako první nabízejí soudci, ale také státní zástupci či advokáti. V oblasti justice se NEWTON Dictate již dnes postupně stává důležitým a nepostradatelným instrumentem při psaní různých dokumentů. Strmě narůstá počet lékařů – chirurgů, radiologů, patologů a jiných –, kteří si pochvalují, kolik času jim náš přepisovací program ušetří. NEWTON Dictate je bezesporu jednou z cest, jak ulehčit práci také státní správě.

Do jakých oblastí byste si představoval, že by měl v budoucnu NEWTON Dictate dále pronikat nebo kde může být dále užitečný?

V příštích letech se o tom, jak může náš program ulehčit práci, budou moci přesvědčit inspektoři z České inspekce životního prostředí. V současnosti tyto inspektoráty vybavujeme notebooky s naším přepisovacím programem. Přímým diktováním služebních zápisů jim neušetří jen čas, ale leckdy i nervy, když musí luštit své v rychlosti pořízené poznámky. Své uplatnění má NEWTON Dictate i v businessu a je velmi užitečným pomocníkem rovněž pro osoby s těžkým postižením horních končetin.

Jaké je v současnosti procento úspěšnosti při rozpoznávání řeči? Je program použitelný, například pokud má diktující vadu řeči?

Náš program umožňuje přepsat plynulě mluvené slovo s úspěšností až 98 procent. Přesnost přepisu mohou samozřejmě negativně ovlivnit faktory, jako je například špatná artikulace mluvícího, ale i té se dá hlasová technologie uzpůsobit.

Petr Herian

Lze nějak vyjádřit časovou, eventuálně vyčíslit ekonomickou úsporu pro uživatele produktu?

Při monitoringu rozhlasových a televizních pořadů jsme si spolehlivě ověřili, že jejich klasický přepis trvá v průměru pětinašobek času v porovnání se skutečnou délkou nahrávky. Zato při úspěšnosti hlasové technologie vyšší než 90 procent pořídíme přepis hodinového zvukového záznamu za pouhé dvě a půl hodiny – v čistopisu, po korekturách.

Je možné vyplňovat pomocí vašeho programu například předem připravené formuláře?

Ano. Naše aplikace NEWTON Dictate to lehce zvládne. Lze ji používat jako hlasovou klávesnici, která píše na pozici kurzoru do libovolného programu.

Umožňuje program vyhledávat slova ve zvukových archivech?

S použitím naší technologie pro rozpoznávání hlasu můžete vyhledávat klíčová slova v audio i videoarchivech bez nutnosti pořizování textového záznamu. Poradí si přitom i s významně nižší úspěšností rozpoznávání, jelikož nejčastěji vyhledávaná klíčová slova jsou zpravidla snadno rozpoznatelná.

Umí program i opačně převést psané slovo do zvukové podoby?

Dnes jsou k dispozici různé programy pro převod psaného slova do zvukové podoby, některé najdete i jako freeware software na internetu. Hlasová syntéza je jednodušší úlohou, které se věnujeme jen okrajově. V její integraci do programu NEWTON Dictate nevidíme praktický přínos.

Jaký další technologický vývoj svého produktu očekáváte – tedy, kam se bude dále posouvat, co očekáváte, že by v nějakém časovém horizontu mohl nového umět?

Hlasová komunikace je přirozenou formou dorozumívání. Jsem přesvědčen,

že jednou se veškerá počítačová komunikace bude odehrávat jen na bázi hlasu, bez nutnosti pořizovat textové dokumenty. V dohlednější době se počítače nepochybně naučí rozumět hovorové řeči a zpracovávat dialogy či konverzaci více mluvčích. V krátkodobé prognóze pro příští rok pak očekávám, že většina čtenářů vašeho časopisu si už svou práci bez diktování nebude umět představit (směje se).

Přehled aktuální legislativy

Libor Kyncl

V tomto článku jsou zrekapitulovány legislativní novinky, které byly přijaty nebo nabyly účinnosti od 1. června 2010 do 1. ledna 2011 v oblasti práva informačních a komunikačních technologií (dále právo ICT). Pochopitelně se nemůže jednat o všechny legislativní novinky z uplynulého období, byly vybrány novinky významné pro tuto oblast práva.

Základní registry

Od 1. července 2010 vstoupil v účinnost zákon č. 111/2009 Sb., o základních registrech. Základní principy tohoto zákona byly popsány v přehledu aktuální legislativy v Revue pro právo a technologie č. 1/2010. K tomuto zákonu byla přijata novela, zákon č. 424/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 111/2009 Sb., o základních registrech, ve znění zákona č. 100/2010 Sb., a další související zákony. Tato novela změnila zacházení s údaji ze základních registrů pro účely doručování a upravila pravomoci orgánů veřejné správy k referenčním údajům v základních registrech. Nadále pokračuje příprava spuštění základních registrů, které je plánováno na 1. července 2012. Nejlépe připraven je zřejmě Registr územní identifikace, adres a nemovitostí, který spravuje Český úřad zeměměřický a katastrální.

Audiovizuální mediální služby na vyžádání

Dne 1. června 2010 vstoupil v účinnost zákon č. 132/2010 Sb., o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání a o změně některých zákonů (zákon o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání), ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon zapracovává tři směrnice Evropské unie.¹ Reguluje poskytování veřejných audiovizuálních mediálních služeb na internetu. Audiovizuální mediální služby definuje jako služby informační společnosti, za které má redakční odpovědnost jejich poskytovatel a jejichž hlavním cílem je poskytování pořadů veřejnosti za účelem informování, zábavy nebo vzdělávání. Tyto služby umožňují sledování pořadů v okamžiku zvoleném uživatelem a na jeho individuální žádost na základě veřejného katalogu pořadů. Zákon zakotvuje působnost Rady pro rozhlasové a televizní vysílání v této oblasti a upravuje opatření k nápravě i sankce za porušení stanovených povinností. Může být uložena pokuta do 2 000 000 Kč.

¹ Směrnici Rady 89/552/EHS ze dne 3. října 1989 o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání, v aktuálním znění, směrnici Evropského parlamentu a Rady 97/36/ES ze dne 30. června 1997, kterou se mění směrnice Rady 89/552/EHS o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání, v aktuálním znění, a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2007/65/ES ze dne 11. prosince 2007, kterou se mění směrnice Rady 89/552/EHS o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání, v aktuálním znění.

Veřejné služby v přepravě cestujících

Dnem 1. července 2010 nabyl účinnosti zákon č. 194/2010 Sb., o veřejných službách v přepravě cestujících a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon nově upravuje elektronické systémy plateb a odbavení cestujících, které provozuje stát, obec, kraj nebo jimi pověřená osoba. Tyto systémy, pokud je provozuje kterýkoli z určených provozovatelů, musí být propojitelné s ostatními systémy. Konkrétní technické požadavky na propojitelnost jsou určeny s účinností od 1. listopadu 2010 v nařízení vlády č. 295/2010 Sb., o stanovení požadavků a postupů pro zajištění propojitelnosti elektronických systémů plateb a odbavení cestujících, ve znění pozdějších předpisů. Toto nařízení vlády určuje požadavky na technický nosič dat a požadavky na technické řešení systému jako celku. Tyto požadavky zahrnují mimo jiné minimální skartační doby pro záznamy o transakcích, kryptografické zabezpečení a sdílení dat.

Finanční zajištění

Počátek účinnosti zákona č. 408/2010 Sb., o finančním zajištění, ve znění pozdějších předpisů, byl stanoven na 1. ledna 2011. V tomto zákoně, který upravuje finanční kolaterál a zajištění pohledávek finančního charakteru včetně jejich příslušenství, je stanoveno, že smlouva, kterou se sjednává finanční zajištění, nevyžaduje písemnou ani jinou zvláštní formu. Tato úprava se aplikuje pro obchodněprávní i občanskoprávní vztahy, přičemž subsidiární užití obchodního zákoníku je vyloučeno.² Z výše uvedeného lze dovodit, že tato právní úprava umožňuje sjednávání finančního zajištění elektronicky v informačním systému bez využití zaručeného elektronického podpisu. Tento zákon byl přijat spolu se změnovým zákonem č. 409/2010 Sb., o změně zákonů v souvislosti s přijetím zákona o finančním zajištění, který zrušil dosavadní obchodněprávní úpravu finančního zajištění.

² § 22 zákona č. 408/2010 Sb., o finančním zajištění, ve znění pozdějších předpisů.

Přehled aktuální judikatury

Jaromír Šavelka, Matěj Myška

Česká republika

K okamžiku doručení prostřednictvím datové schránky

Soud	Nejvyšší správní soud
Sp. zn.	9 Afs 28/2010
Datum	15. 7. 2010
Fáze řízení	Kasační stížnost
Dostupnost	www.nssoud.cz

Nejvyšší správní soud ve svém usnesení¹ ze dne 15. 7. 2010 velmi zásadním způsobem pomohl interpretovat pojem okamžiku doručení prostřednictvím datové schránky ve smyslu zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení § 18 odst. 3 tohoto předpisu sice explicitně upravuje okamžik doručení zprávy do datové schránky v případech, kdy je doručována zpráva orgánu veřejné moci. Konkrétně příslušné ustanovení určí, že „[d]okument, který byl dodán do datové schránky, je doručen okamžikem, kdy se do datové schránky přihlásí osoba, která má s ohledem na rozsah svého oprávnění přístup k dodanému dokumentu.“ Následující odst. 4 pak konstruuje fikci doručení tak, že „[n]epřihlásí-li se do datové schránky osoba podle [...] ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byl dokument dodán do datové schránky, považuje se tento dokument za doručený posledním dnem této lhůty [...]“² Problém však spočívá v tom, že ustanovení § 18 téhož předpisu, které upravuje provádění úkonů různých skupin osob vůči orgánům veřejné moci prostřednictvím datové schránky, žádnou úpravu okamžiku doručení zprávy neobsahuje. Z toho důvodu je nutno při posuzování této otázky vyjít z obecné úpravy obsažené v soudním řádu správním, který stanoví, že „[l]hůta je zachována, bylo-li podání v poslední den lhůty předáno soudu nebo jemu zasláno prostřednictvím držitele poštovní licence, popřípadě zvláštní poštovní licence anebo předáno orgánu, který má povinnost je doručit [...]“³ Nejvyšší správní soud tak musel posoudit, ve kterém okamžiku je písemnost doručena. Nakonec dospěl k závěru, že „pro posouzení včasnosti podání účastníka řízení učiněného vůči soudu, je-li předmětná lhůta stanovena soudním řádem správním, není rozhodný ani prvotní okamžik odeslání datové zprávy, ani okamžik, kdy se do datové schránky soudu přihlásí oprávněná či pověřená osoba, nýbrž okamžik jejího dodání soudu.“³

1 Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 9 Afs 28/2010.

2 § 40 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

3 Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 9 Afs 28/2010.

Evropská unie

GUI není chráněno jako počítačový program

Soud	Soudní dvůr Evropské unie
Sp. zn.	C-393/09
Datum	22. 12. 2010
Fáze řízení	Předběžná otázka
Dostupnost	curia.europa.eu

Dne 22. 12. 2010 vydal Soudní dvůr velmi očekávané rozhodnutí⁴ týkající se limitů autorskoprávní ochrany poskytované směrnicí 91/250/EHS⁵ počítačovým programům. Za zmínku zajisté stojí také fakt, že diskutovaná předběžná otázka byla Soudnímu dvoru předložena českým Nejvyšším správním soudem. Konkrétně se předmětem rozhodování stala otázka, zda lze pod rozsah ochrany poskytovaný zmíněnou směrnicí zahrnout též grafické uživatelské rozhraní (GUI) počítačového programu, když čl. 1 odst. 2 nadepsané směrnice stanoví, že „se ochrana vztahuje na vyjádření počítačového programu v jakékoli formě.“ Druhotně, v závislosti na podobě odpovědi na první z položených otázek, měla být rovněž adresována problematika televizního vysílání GUI. Šlo o to, zda televizní vysílání GUI představuje sdělování díla veřejnosti ve smyslu čl. 3 směrnice 2001/29/ES.⁶ Ve svém rozhodnutí Soudní dvůr dle očekávání převzal stanovisko generálního advokáta⁷ a konstatoval, že GUI počítačového programu nelze považovat za formu vyjádření počítačového programu ve smyslu čl. 1 odst. 2 směrnice 91/250/EHS, a tudíž mu nelze přiznat autorskoprávní ochranu dle této směrnice. Přestože vzápětí připustil, že GUI by při naplnění potřebných podmínek bylo způsobilé k ochraně jako „běžné“ autorské dílo, tedy v režimu směrnice 2001/29/ES, konstatoval, že televizním vysíláním GUI nedochází k jeho sdělování veřejnosti ve smyslu výše citovaného ustanovení této směrnice. To zejména proto, že při televizním přenosu není veřejnosti sdělováno GUI jako celek, ale pouze jeho část ve formě vzhledu.

Provozování podnikatelské činnosti v členském státě EU prostřednictvím webových stránek

Soud	Soudní dvůr Evropské unie
Sp. zn.	C-585/08 a C-144/09
Datum	7. 12. 2010
Fáze řízení	Předběžná otázka
Dostupnost	curia.europa.eu

4 Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 22. 12. 2010, sp. zn. C-393/09. Dostupný z: curia.europa.eu.

5 Směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. Května 1991 o právní ochraně počítačových programů, resp. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů.

6 Směrnice Evropského parlamentu a rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

7 Stanovisko generálního advokáta ve věci sp. zn. C-393/09 ze dne 14. 10. 2010. Dostupný z: curia.europa.eu.

Ve svém rozhodnutí⁸ o předběžné otázce vydaném dne 7. 12. 2010 poskytl Soudní dvůr velmi důležitý návod, jak vykládat ustanovení nařízení Brusel⁹ I týkající se provozování profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státu EU prostřednictvím internetových stránek. Konkrétně šlo o výklad pojmu „zaměření profesionální nebo podnikatelské činnosti na členský stát EU, na jehož území má spotřebitel bydliště“¹⁰ obsaženého v čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel I. V prvním případě, jednalo se totiž o rozhodování předběžných otázek ze dvou věcí, které byly pro svoji podobnost spojeny, vznikla otázka v souvislosti s tím, že zprostředkující německá společnost za pomoci internetových stránek nabízela několikadenní plavbu výletní lodí. V druhé situaci zase bylo zákazníkům na internetových stránkách nabízeno ubytování v hotelu. V obou případech byli zákazníci nespokojeni s kvalitou poskytnutých služeb. V prvním z nich se pan Pammer rozhodl na loď nenastoupit a požadovat zpět částku, kterou zaplatil. K dohodě však nedošlo, a tak případ skončil před rakouskými soudy. Ve druhém pak pan Heller odmítl zaplatit za ubytování v hotelu, čímž zapříčinil, že na něj byla v Rakousku podána žaloba. Oba případy mají dále společné to, že byla podána námitka směřující do oblasti místní nepřislušnosti soudu k rozhodování. Jádrem obou sporů, i když pokaždé z jiného důvodu, se nakonec ukázaly potíže v interpretaci již výše zmíněného ustanovení nařízení Brusel I. Soudní dvůr nakonec judikoval, že k zjištění skutečnosti, zda podnikatel, jehož nabídka je spotřebitelům prezentována webovými stránkami, zaměřuje svoji činnost na členský stát, v němž má spotřebitel bydliště, ve smyslu čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení Brusel, je třeba posoudit, zda bylo před uzavřením smlouvy z příslušných webových stránek a činnosti podnikatele zjevné, že tento předpokládá, že jeho zákazníci budou spotřebitelé z příslušného členského státu.¹¹ Kromě toho nabídl Soudní dvůr národním soudům určité vodítko, jak tuto skutečnost posuzovat, v podobě demonstrativního výčtu faktů, z nichž lze na toto zaměření usuzovat. Do seznamu zařadil mj. mezinárodní povahu podnikatelské činnosti, užívání jiného jazyka a měny než těch, které se používají v členském státu, kde má podnikatel sídlo, nebo užívání jiného doménového jména nejvyššího řádu než své národní domény.

Nabízení hazardních her na Internetu

Soud	Soudní dvůr Evropské unie
Sp. zn.	C-203/08
Datum	3. 6. 2010
Fáze řízení	Předběžná otázka
Dostupnost	curia.europa.eu

⁸ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. 12. 2010, sp. zn. C-585/08 a C-144/09.

⁹ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

¹⁰ Čl. 15 odst. 1 písm. c) téhož předpisu.

¹¹ Odst. 1 výroku rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. 12. 2010, sp. zn. C-585/08 a C-144/09.

Dne 3. 6. 2010 vydal Soudní dvůr zajímavé rozhodnutí¹² o předběžné otázce související s oblastí provozování sázkových a hazardních her na Internetu. Předběžná otázka, kterou k rozhodnutí Soudnímu dvoru zaslala nizozemská Raad van State,¹³ souvisí se snahou britské společnosti Betfair, působící v odvětví hazardních her a nabízející své služby pouze prostřednictvím Internetu, proniknout na nizozemský trh. K tomu by ovšem potřebovala získat povolení, neboť nizozemská právní úprava týkající se organizace a propagace hazardních her je založena na systému výhradních povolení. Společnost Betfair své služby nabízí výhradně prostřednictvím Internetu, přičemž v Nizozemsku neexistuje možnost nabízet hazardní hry prostřednictvím Internetu. Zejména z toho důvodu byla se svými žádostmi o vydání povolení, z nichž první se datuje do roku 2004, britská společnost neúspěšná. Pádny důvod pro podání předběžné otázky však znamenal až argument, že Nizozemí by ve smyslu čl. 49 Smlouvy o ES¹⁴ mělo uznat povolení, které bylo společnosti Betfair uděleno ve Spojeném království. Zmíněné ustanovení určí, že „jsou zakázána omezení volného pohybu služeb uvnitř Unie pro státní příslušníky členských států, kteří jsou usazeni v jiném členském státě, než se nachází příjemce služeb.“

Takový výklad čl. 49 Smlouvy o ES, se kterým přišla společnost Betfair, by ovšem znamenal, že členský stát, který na nabídku služeb v oblasti hazardních her uplatňuje uzavřený povolovací systém, nemá možnost zabránit poskytování těchto služeb subjektu, který k této činnosti získal povolení v jiném členském státě. Takový přístup však Soudní dvůr jednoznačně odmítl, když rozhodl, že příslušné ustanovení je třeba vykládat „v tom smyslu, že nebrání takové vnitrostátní právní úpravě členského státu [...], která podřizuje organizování a propagaci hazardních her režimu exkluzivity ve prospěch jediného hospodářského subjektu a která zakazuje všem ostatním hospodářským subjektům [...] nabízet prostřednictvím Internetu na území [příslušného] členského státu služby, na něž se vztahuje tento režim.“ Soudní dvůr tak jednoznačně argument společnosti Betfair o postupu nizozemských orgánů v rozporu s ustanovením začleňujícím do evropského práva zásadu volného pohybu služeb vyvrátil.

PADAWAN SL v. Sociedad General de Autores y Editores (SGAE)

Soud	Soudní dvůr Evropské unie
Sp. zn.	C 467/08
Datum	21. 10. 2010
Fáze řízení	Předběžná otázka
Dostupnost	curia.europa.eu

¹² Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. 6. 2010, sp. zn. C-203/08.

¹³ Raad van State [online]. Změněno 20. 1. 2011 [cit. 20-01-2010]. Dostupný z: <http://www.raadvanstate.nl/>.

¹⁴ Nynější čl. 56 Smlouvy o Evropské unii.

Soudní dvůr Evropské unie v tomto rozsudku¹⁵ ze dne 21. října 2010 soud rozhodoval o tom, jak je nutno vykládat pojem „spravedlivá odměna“, kterou musejí autoři dostat, pokud jejich díla mohou být rozmnožována pro soukromou potřebu a zda je možno uvalit „poplatek za soukromé rozmnožování“, kterým má být tato spravedlivá odměna realizována, na přístroje a média, které neslouží pro účely soukromého rozmnožování. Tato otázka vyvstala ve sporu mezi společností PADAWAN SL a španělským kolektivním správcem Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE). Soud judikoval, že neadresné uvalení poplatku bez ohledu na skutečné využití rozmnožovacích přístrojů a médií není v souladu s chápáním pojmu „spravedlivá odměna“ a tedy není v souladu se směrnicí 2001/29. Podrobněji je toto rozhodnutí rozebráno v sekci Anotace tohoto čísla Revue pro právo a technologie.

Velká Británie

Místo zveřejnění informace

Soud	High Court of Justice
Sp. zn.	[2010] EWHC 2911 (Ch)
Datum	17. 11. 2010
Dostupnost	www.bailii.org

Velmi specifický názor ohledně jurisdikce soudu v případě neoprávněného zásahu do práv k databázi ve smyslu čl. 7 odst. 2 písm. b) směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází zaujal britský High Court of Justice ve svém rozhodnutí¹⁶ ze dne 17. 11. 2010. Ve sporu týkajícím se neoprávněného vytěžování a zužitkování databáze v podobě přebírání její podstatné části a jejím následném zpřístupňování prostřednictvím Internetu soud konstatoval, že jurisdikci je třeba posuzovat výhradně podle místa, na němž došlo k přenosu chráněného obsahu. Ústřední úlohu v případě takového výkladu pak samozřejmě hraje místo, na němž je umístěn server. Sekundární význam je pak třeba připsat místu, na němž se nachází počítač uživatele. V konkrétním případě, kdy poškozená společnost se sídlem ve Velké Británii podala žalobu k britským soudům, v níž požadovala náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení po německé společnosti, která na své servery v Německu neoprávněně umístila a veřejnosti zpřístupnila část databáze, jejímž pořizovatelem byla právě žalující britská společnost, tento výklad vedl k závěru, že soud je oprávněn rozhodnout pouze v případech, kdy k německým serverům přistupovali uživatelé z počítačů umístěných na území Velké Británie. Pro ostatní případy soud konstatoval místní nepřislusnost. K tomuto rozhodnutí však poznamenává Polčák, že „se jeví jako argumentačně problematické především ve vztahu k ochraně osobních údajů nebo postu-

pujícímu rozvoji technologií cloud computing.“¹⁷ Jako místo zveřejnění informace totiž identifikuje právě místo, na němž je umístěn server, na kterém je příslušná informace umístěna.¹⁸

Irsko

K povinnosti ISP zabránit neoprávněným zásahům do autorského práva

Soud	The High Court (Commercial)
Sp. zn.	2009 No. 5472 P
Datum	11. 10. 2010
Dostupnost	www.bailii.org

Za zmínku jistě stojí také rozhodnutí¹⁹ irského High Court ze dne 11. 10. 2010 ve sporu, v němž irské pobočky nahrávacích společností EMI Records, Sony Music Entertainment, Universal Music, Warner Music a WEA International požadovaly po irském poskytovateli internetového připojení UPC Communications, aby zamezil uživatelům v neoprávněném zasahování do jejich autorských práv. Soud žádost zamítl s poukazem na skutečnost, že dle irského právního řádu lze po ISP požadovat toliko odstranění „závadného“ obsahu ze serveru, kde je uložen. Zablokování internetového připojení uživatelů, kteří neoprávněně zasahují do autorského práva způsobují, však irský právní řád neumožňuje. Celkové vyznění rozhodnutí je třeba vnímat tak, že soud by považoval za spravedlivé žádosti vyhovět, neboť příslušné právní předpisy dle jeho názoru byly vydány v době, kdy fenomén tzv. pirátství ještě nebyl vnímán jako hrozba, která potenciálně může významně poškozovat subjekty působící v zábavním průmyslu, tedy samotné autory i distributory. Z toho také vyvodil, že Irsko de facto neplní povinnosti, jež mu vyplývají z evropského práva.

15 Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 21. 10. 2010, sp. zn. C 467/08.

16 Rozsudek High Court of Justice ze dne 17. 11. 2010, sp. zn. [2010] EWHC 2911 (Ch).

17 POLČÁK, R. Blog Ústavu práva a technologií Právnické fakulty MU: Místo zveřejnění informace [online]. Změněno 19. 11. 2010 [cit. 20-01-2011]. Dostupný z: <http://ict-law.blogspot.com/>.

18 Srovnej například rozsudek Supreme Court of Victoria ze dne 28. Srpna 2001, sp. zn. [2001] VSC 305. Dostupný z: <http://www.austlii.edu.au/cgi-bin/sinodisp/au/cases/vic/VSC/2001/305.html?stem=0&synonyms=0&query=Gutnick>.

19 Rozsudek High Court ze dne 11. 10. 2010, sp. zn. 2009 No. 5472 P.

Jazykové problémy právních informačních systémů a jejich řešení

Adam Ptašník

Právnická fakulta (Ústav práva a technologií), MU
Brno, Česká republika

Abstrakt v českém jazyce

První část referátu se zabývá jazykovými problémy jako takovými. Nejdříve uvažuje příčiny problémů, a poté ty nejčastější pojmenovává a definuje. Ve druhé části se zabývá různými způsoby jejich řešení. V poslední, třetí, části ukazuje, jak jsou tyto způsoby v informačních systémech zpracovávány, a podle toho je rozděluje do 3 generací řešení. V závěru tyto generace srovnává a z historického vývoje dovozuje vývoj budoucí.

Klíčová slova v českém jazyce

právní informační systém, jazyk, morfologie, synonymie, homonymie

1. Úvod

Právní informační systémy jsou nástrojem, který uživateli pomáhá nalézt řešení jeho právních problémů tak, že dle zadaného dotazu systém vrátí odpověď, která obsahuje právní informace vedoucí k řešení právního problému. Dotaz musí být správně formulován, aby uživatel obdržel odpověď, která skutečně vede k řešení, tedy takovou, kterou očekává. Uživatel, stejně jako autor právních textů uložených v databázi právního informačního systému, ke komunikaci používá přirozený jazyk. Ten je však velmi nedokonalý, neboť není tvořen podle žádných pravidel. Pravidla jeho stavby jsou totiž deskriptivní, nikoli preskriptivní.¹ Úspěch dotazu tedy závisí také na tom, jak je formulován nejen dotaz, ale také jak jsou formulovány právní texty v databázi systému, a jestli formulace dotazu bude formulací textu odpovídat. Navíc může nastat další komplikace spočívající v tom, že počítač, a tedy i samotný právní informační systém, komunikují v jazyce umělém, vystaveném na přesných pravidlech, a tedy převod přirozeného jazyka do umělého a naopak nemůže být nikdy dokonalý. V tomto článku se seznámíme s některými nejčastějšími problémy plynoucími z přirozeného jazyka, a to morfologií (tvarosloví), synonymií (ekvivalence) a homonymií (ekvivokace), a jejich řešeními.

2. Morfologie

Problematika morfologie spočívá v tom, že mnoho jazyků utváří různé tvary slov dle jejich gramatické funkce.² Slovo tak vypadá různě, jestliže se jedná o různý pád, rod nebo např. číslo. Rozdíly obvykle nejsou příliš velké a uživatelé přirozeného jazyka s tímto problémem obvykle nemívají, ale stroj, který umí používat pouze

jazyk umělý slovo v různých gramatických tvarech zásadně považuje za různé slovo. Při hledání odpovědi v právním informačním systému nám jde především o sémantický význam slov, nikoli o jejich gramatickou funkci. Je nám tedy jedno v jakém tvaru se bude v textu vyskytovat. Pokud tento problém v systému není řešen, systém nenajde všechny výsledky, které hledám.

Možným řešením je tzv. rozšíření slova.³ Jde o to, že jednotlivé tvary slov se obvykle navzájem příliš neliší, ve velké množství jazyků pravidelně mívají pouze rozdílnou koncovku. V tom případě postačí do vyhledávání zapsat pouze slovo bez koncovky a zadat systému, že má vyhledávat všechna slova začínající na zadaná písmena (pravostranné rozšíření). Pokud se ale jiné tvary slov tvoří i změnou na jiném místě ve slově, pak je třeba písmena, která podléhají změně, nahradit znakem „?“⁴, čímž informujeme počítač, že na tomto místě může být jakékoli písmeno, nebo „*“⁵, kdy zde může být i jakýkoli počet písmen. V tomto případě řešení se však nevyhneme tomu, že systém takto nevytvoří zcela jiné slovo, zvláště u slov krátkých.

Aby uživatel nebyl nucen přemýšlet, na jakých místech může docházet ke změně písmen, byla zavedena technologie fuzzy vyhledávání (obměna slova). Systém se tak pokouší najít nejen zadané slovo, ale také slova obdobná, které se od zadaného liší pouze tím, že má různé jedno písmeno, má jedno písmeno navíc, nebo je některé písmeno vypuštěno. Jelikož se různé tvary vytváří záměnami i několika písmen, obvykle lze nastavit míru obdobnosti vyhledávaných slov, tedy kolik písmen se bude nahrazovat, vypouštět, nebo přidávat.

Změny tvarů slova v jejich různých gramatických funkcích jsou popsány gramatickými pravidly jazyka. Tato pravidla jsou využita u další metody – derivace.⁶ Uživatel zadává do vyhledávání slovo v základním tvaru, systém z něj odvodí veškeré morfologické tvary podle derivačních pravidel a ty vyhledává. Derivační pravidla vyplývají z pravidel gramatických, ale nejsou totožná. Gramatická pravidla jsou totiž tvořena pro uživatele přirozeného jazyka, jsou tedy také v jazyce přirozeném. Naopak derivační pravidla musí být v jazyce umělém a musí podchytit veškeré druhy pravidelné tvorby tvarů.⁵ Např. v angličtině se tvoří množné číslo přidáním písmene „s“. Tomuto gramatickému pravidlu odpovídají derivační pravidla:

„ ~ => ~s, ~y => ~ies, ~s => ~ses, ~z => ~zes, ...“

Pomocí derivačních pravidel může být vytvořeno mnoho slovních tvarů, které pro dané slovo neexistují, ale se všemi se provádí vyhledávání. Sice zde již téměř neexistuje problém nalezení zcela jiného slova, ale oproti vyhledávání pouze jednoho tvaru se náročnost násobí počtem derivačních pravidel.

Na gramatických pravidlech je založena také lemmatizace.⁶ Lemmatizační pravidla jsou zjednodušeně převrácená pravidla derivační. Pomocí nich

1 Ptašník, A.: Automatizované zpracování právních textů, Ostrava: KEY Publishing, 2007, s. 134

2 Ptašník, A.: Automatizované zpracování právních textů, Ostrava: KEY Publishing, 2007, s. 27

3 Strossa, P. Vybrané kapitoly z počítačového zpracování přirozeného jazyka. Opava : Slezská univerzita, 1999, s. 27

4 Tamtéž, s. 32

5 Tamtéž, s. 35

6 Tamtéž, s. 39

lze z jakéhokoli tvaru slova vytvořit jeho základní tvar (lemma = základní tvar). Veškeré slova z textů v databázi systému jsou tedy pro účely vyhledávání uloženy v základním tvaru. Slovo zadané do vyhledávání se před vyhledáváním do něj převede také. Náročnost je tedy obdobná jako u vyhledávání slova pouze v jednom zadaném tvaru, přitom uživatel může slovo zapsat jakkoli.

3. Synonymie

Synonyma jsou slova, která mají stejný význam, ačkoli jsou různě zapsána. Pokud tento problém není řešen, systém nenajde všechny relevantní výsledky.⁷ Obecným řešením je metoda deskriptorů.⁸ Slova se rozdělí do skupin tak, že v každé skupině budou ta se stejným významem. Mezi nimi se zvolí jeden zástupce, deskriptor. Pro účely vyhledávání se místo slov z textů databáze uloží jejich deskriptory. Obdobně se pak před vyhledáváním nahrazují zadaná slova pro vyhledávání.

Obecná synonymie není příliš častým jevem.⁹ Ačkoli se právníkovi může zdát, že slova mají stejný význam, např. pro básníka bude jejich význam značně odlišný (např. u citově zabarvených slov). Deskriptory je tedy třeba volit vždy dle účelu použití. Existuje však i celá řada specifických synonymií se specifickým řešením.

Synonymií mezi jazyky vyplývající z potřeby vyhledávat odpovědi v několika jazycích najednou (více-jazykové systémy) lze řešit několikanásobným vyhledáváním slova v jednotlivých jazycích po překladu.

Slovo nesprávně zapsané má pro nás stejný význam jako slovo zapsané správně. Jedná se tedy o synonymií. Navíc nesprávně zapsané slovo bývá velmi podobné slovu zapsanému správně, avšak jejich rozdíl je náhodný, nikoli pravidelný. Překlepy, ať již v zadání dotazu nebo v textu v systému lze tedy řešit metodou fuzzy popsanou výše.¹⁰

Obvykle také nezáleží na velikosti písmen ve vyhledávaných slovech: slovo má stejný význam, jestliže je na začátku věty neb uprostřed, stejně tak, jestliže je zvýrazněno (např. v nadpisu) tak, že je celé napsáno velkými písmeny. Tato synonymie bývá obvykle řešena lemmatizací, kde základním tvarem je slovo zapsané malými písmeny, nebo postupným vyhledáváním možností „všechna velká“, „všechna malá“ a „první velké“ (popř. všech variací velkých a malých písmen ve slově, což je však náročné zejména u delších slov).

Občas se také stejně jako velikost písmen nerozlišuje diakritika. Synonymií jsou pak výrazy s diakritikou a bez ní. Tuto synonymií lze řešit obdobně jako předchozí: lemmatizací, kde lemmatem bude slovo bez diakritiky, nebo postupným vyhledáváním všech kombinací výrazů, kde jsou postupně zaměněna písmena s diakritikou za písmena bez ní a naopak.

Také morfologie je vlastně specifickou synonymií. Pro účely vyhledávání v právních informačních systémech jsou různé tvary stejného slova synonymní. Tato synonymie má svá specifická řešení, o nichž jsme pojednali již výše.

4. Homonymie

Homonyma jsou slova, která jsou zapsána naprosto stejně, ale jejich význam je různý.¹¹ V případě neřešení tohoto problému tak systém nachází i jiné výsledky, které uživatel nehledal. Základním řešením tohoto problému je kooperace s uživatelem. Pokud systém objeví slovo, které by mohlo mít více významů, položí uživateli doplňující dotaz, které ze slov měl na mysli, a podle odpovědi provádí dále vyhledávání.

Pokud mají shodný zápis jiné gramatické tvary různých slov (homonymie slovních tvarů),¹² pak pro rozhodnutí, o které slovo se jedná lze provést syntaktickou analýzu věty, ve které se vyskytuje. Dle ostatních použitých slov a jejich gramatických tvarů lze dovodit, jakou gramatickou funkci by mělo hledané slovo plnit, a jaký je tedy podle toho očekávaný gramatický tvar. Jedná se pak o to slovo, které v tomto tvaru splňuje očekávanou gramatickou funkci.

Ostatní druhy homonymie slov, vč. polysémie (dvě různá slova, která se zapisují naprosto shodně ve všech svých tvarech), lze řešit pomocí kontextové analýzy.¹³ Systém prozkoumá slova, která se vyskytují v okolním textu a podle toho rozhodne, se kterým z možných významů je blízký význam okolních slov (podle toho, která slova se obvykle vyskytují společně). Pokud uživatel zadává do vyhledávacího dotazu více slov spojených konjunkcí (nebo obdobnou funkcí), v podstatě tím řeší homonymií touto metodou, neboť tato slova si navzájem určují kontext. Vyhledávají se totiž jen ty texty, kde se tato slova vyskytují společně, tedy v určitém kontextu.

Poslední možností řešení homonymie je metoda analýzy statistické. K jejímu použití potřebujeme statistické údaje o počtu výskytů stejně znějících slov v jejich různých významech. Z této analýzy lze dovodit pravděpodobnost jednotlivých významů. Nelze však úplně vyloučit významy s nižší pravděpodobností, neboť by to uživateli hledajícímu právě tento význam nijak neprospělo. Lze však doporučit toto kritérium zohlednit při řazení výsledků vyhledávání.

5. Vývoj metod řešení vyhledávacích problémů

Metody řešení vyhledávání se v čase vyvíjí, takže právní informační systémy uživateli nabízí stále různé funkce, které může použít, aby jeho práce vedla co nejlépe k výsledku. Aby byl uživatel při vyhledávání úspěšný, musí vědět, co hledá. Musí tedy znát odpověď na některé z otázek:

7 Ptašník, A.: Automatizované zpracování právních textů, Ostrava: KEY Publishing, 2007, s. 30

8 Strossa, P. Vybrané kapitoly z počítačového zpracování přirozeného jazyka. Opava : Slezská univerzita, 1999, s. 68

9 srov. pojem *silná synonymie* v Ptašník, A.: Automatizované zpracování právních textů, Ostrava: KEY Publishing, 2007, s. 30

10 Strossa, P. Vybrané kapitoly z počítačového zpracování přirozeného jazyka. Opava : Slezská univerzita, 1999, s. 225

11 Ptašník, A.: Automatizované zpracování právních textů, Ostrava: KEY Publishing, 2007, s. 28

12 srov. *morfologická homonymie* v Strossa, P. Vybrané kapitoly z počítačového zpracování přirozeného jazyka. Opava : Slezská univerzita, 1999, s. 88

13 Strossa, P. Vybrané kapitoly z počítačového zpracování přirozeného jazyka. Opava : Slezská univerzita, 1999, s. 88 a n.

Co je správná odpověď? Při zobrazení výsledku vyhledávání musí poznat, zda se jedná o odpověď, která vede k řešení jeho problému, či nikoli.

Jakou metodou systém vyhledává? Aby mohl uživatel správně vyhledávání nastavit a správně zadat dotaz pro vyhledávání, tj. tak, aby vyhledávání bylo co nejefektivnější, musí vědět, jaká je použitá vyhledávací metoda.

Jak přesně vypadá správná odpověď? Uživatel musí dokonce správnou odpověď přesně znát, aby mohl přesně takový dotaz, který vede k této odpovědi.

Dle nutnosti znát odpovědi na předložené otázky si můžeme s jistotou mírou nepřesnosti výše uvedené vyhledávací metody rozdělit do několika generací.

5.1 Nultá generace metod, tj. neřešení výše uvedených problémů.

Uživatel zde musí správnou odpověď nejen poznat, ale musí ji předem znát. Musí např. vědět, v jakém tvaru je v odpovědi použito vyhledávané slovo, neboť nemá žádnou možnost tento problém řešit. V těchto případech se používá uživatelská metoda „střelby“, kdy sám uživatel zkouší různé možnosti, jak by odpověď mohla vypadat.

Vyhledávací formulář je v této generaci velmi jednoduchý, neboť obsahuje pouze pole pro zadání dotazu a tlačítko k jeho odeslání.

5.2 První generace

V tomto případě uživatel kromě toho, že pozná, zda se jedná o správnou odpověď, navíc musí poměrně podrobně znát používanou metodu vyhledávání, aby mohl každý jednotlivý dotaz konstruovat tak, aby byla tato funkce správně použita. Příkladem jsou metody rozšíření, kooperace s uživatelem a kontextová analýza, kdy uživatel musí vědět, kam a jaký zástupný znak má do dotazu umístit, jaký je význam zadávaného slova, popř. jaké ještě slovo zadat, aby to původní bylo vyhledáno ve správném významu.

Ačkoli je zde třeba zadávat např. zástupné znaky, v tomto směru se formulář příliš nezmění. Pouze se zvýší počet polí pro zadávání dotazu tak, aby bylo možné každou část dotazu vyhledávat pomocí jiné metody, přidají přepínače pro zapínání těchto metod a pole pro výběr systémem nabízených možností při kooperaci s uživatelem.

5.3 Druhá generace

Při použití těchto metod již uživateli stačí, že pozná, zda se jedná o správnou odpověď. Musí o ní mít tedy určité povědomí, podle kterého dotaz zadává. Do této generace lze zařadit metody lemmatizace, derivace, různé obměny slov jako je fuzzy, překlady do jiných jazyků a syntaktickou analýzu.

Oproti formuláři první generace se přidají pouze další přepínače na zapínání jednotlivých metod vyhledávání a různé volby nastavení těchto funkcí, které nemusí být nutně přímo ve vyhledávacím formuláři, protože se obvykle nastavují pro uživatele, nikoli pro každý jednotlivý dotaz (např. míra obdobnosti slov při fuzzy vyhledávání).

5.4 Třetí generace

Poslední známá generace vyhledávacích funkcí při jejich dokonalé funkčnosti odstraňuje poslední nutnou znalost uživatele. Ten tedy ani nemusí poznat, zda odpověď, které se mu dostane, je správná (tedy taková, jakou hledal). Do této generace lze zařadit metodu relevance, tedy odstraňování nesmyslných variant (používá se např. při lemmatizaci v podobě stop slov), a statistické analýzy, tedy jakési míry relevance. Uživatel tedy získává odpověď, která je podle zadaného dotazu pravděpodobně nejdůležitější, popř. několik odpovědí seřazených podle důležitosti. Záleží pouze na konkrétní implementaci této metody, jaká kritéria bere systém v úvahu, když přiděluje výsledkům míru relevance. Systémy, které s těmito metodami pracují, by měly tato kritéria volit v závislosti na jejich určení, neboť relevance je relativní.

Vyhledávací formulář se skládá pouze z pole pro zadání dotazu a tlačítka k jeho odeslání. Ostatní již zajistí samotná metoda bez zásahu uživatele.

6. ZÁVĚR

Z přehledu generací funkcí lze usoudit, že právní informační systémy vyhledávají stále efektivněji, odpovědi na dotazy uživatelů jsou stále více použitelné pro řešení jejich právních problémů. Z pohledu práce uživatele s právním informačním systémem lze vývoj rozdělit na 2 etapy, kdy v první přibývaly funkce, které mohl uživatel dle svého rozhodnutí nastavit a použít. Byl ale nucen je správně pochopit a zvládnout, aby je mohl využívat efektivně. Ve druhé etapě se již od těchto funkcí ustupuje a směřuje se k metodám, které uživatele nijak nezatěžují (vlastně ani nepoznají, že jsou použity), nemusí (ale často ani nemůže) znát, jak fungují, přitom vyhledávání zefektivňují. Zatímco v první etapě stály v popředí zájmu tvůrců vědy jako matematika, statistika a lingvistika a dbalo se především na to, aby metodu zvládl počítač, ve druhé etapě již do popředí vystupují vědy jako psychologie, sociologie a právo a dbá se na to, aby použitá metoda nezatěžovala uživatele. Tvůrce systému tak musí zkoumat, co a jakým způsobem bude jeho budoucí uživatel vyžadovat, již při jeho vývoji a ne až při zadání dotazu.

Literatura:

Ptašník, A.: Automatizované zpracování právních textů, Ostrava: KEY Publishing, 2007, 167 stran, ISBN: 978-80-87071-47-2

Strossa, P. Vybrané kapitoly z počítačového zpracování přirozeného jazyka. Opava: Slezská univerzita, 1999, 277 stran, ISBN: 80-7248-041-3

Porovnání informačních systémů ASPI, Beck-online a Codexis z pohledu uživatele

Danuše Spáčilová

Práce s právními informacemi a využití právních informačních systémů je předmětem mého zájmu na Právnické fakultě MU již od roku 1991. Jedna z nejčastějších otázek, které slyším nejen v učebně, ale především mezi kolegy právníky je: „Tak který z nich je nejlepší?“. A já vždy usilovně odpovídám: „Na tuhle otázku ode mne nikdy odpověď neuslyšíte.“ Samozřejmě, že neustále porovnáváme, co který z nich umí. V průběhu let systémy „přicházely a odcházely“, hodin k výuce není neomezeně a tak bylo třeba postupně rozhodnout, které ze systémů zůstanou mezi „vyvolenými“, a na které budeme jen upozorňovat a umožňovat studentům přístup. Protože v každém ze systémů, které máme k dispozici, je něco zajímavého a jedinečného. Tento krátký článek není doslovným přepisem příspěvku předneseného na konferenci ČPIT 2010, ale vzhledem k časovému posunu a tím i k vývoji systémů, musí reagovat na aktuální stav v polovině ledna 2011. Vycházím z předpokladu, že většina čtenářů alespoň s jedním z porovnávaných systémů někdy pracovala. Další podrobnosti jsou pochopitelně k dispozici na příslušných webových stránkách.¹

Je srovnání systémů vůbec možné?

Určitě, bez něj bychom těžko mohli stanovit, který ze systémů je vhodný pro danou skupinu uživatelů. To je také první věc, kterou se zájemcem o systém řeším. Jiná bude situace v samosprávě – tam dám přednost ASPI, jiná v advokátní kanceláři, kde chtějí mít systémy pro jistotu všechny a jiná zase u studenta nebo právníka, který rád a systematicky s počítačem pracuje. Pro něj se může jevit optimální Codexis.

Je srovnávání systémů vůbec vhodné?

Určitě. Bez něj by pravděpodobně nebyl vývoj systémů tak rychlý a pro uživatele tak zajímavý. Již po prvním setkání zástupců tří zde srovnávaných systémů na konferenci v roce 2009 bylo zřejmé, že to, co předvádí konkurence, je přinejmenším inspirovalo. Nebo minimálně se utvrdili v přesvědčení, že nápady, které mají už dávno v šuplíku, jsou životaschopné a dobré. A náměty podpořené i anketou mezi studenty se během roku dostaly do praxe. ASPI přišlo s globálním vyhledáváním, kdy je výraz zapsaný do jednoho řádku společného formuláře vyhledávan ve všech modulech. (Codexis tak hledá v názvu předpisu již při otevření systému). K paragrafům

významných zákonů se v ASPI zobrazují komentáře a je zde nový modul Komentáře. (Komentáře v Beck-online jsou jedním z pilířů systému). V ASPI se rozšiřuje možnost negativního výběru, využívá se operátor NOT. Codexis reaguje na Hendrychův Právnický slovník zpřístupněný v Beck-online zařazením vlastního slovníku právních pojmů s judikaturou. Doplnuje další literaturu, i když handicap spočívající v nedostatku vlastní knižní produkce se dohání těžce. Chci věřit, že i vzory smluv, které zatím tomuto systému chybí, se již někde ve firemních kuloárech chystají. Plnotextové vyhledávání v Codexisu se stává „lidštější“. Místo složitě skládání sousloví a vytváření vazeb mezi slovy je nabídnuto několik úrovní umožňujících velmi jednoduchý zápis hledaných výrazů. Beck-online doplnil svoji nabídku o Evropské právo, které bylo v ostatních systémech samozřejmostí. Ještě čekáme, kdy vyslyší kritiku na neúplné zobrazování nalezených výrazů v textu (často je slovo zvýrazněno jen v podobě, v jaké bylo zadáno, i když byly nalezeny i jeho další tvary).

Jsou tedy systémy vůbec srovnatelné?

Ano i ne. Srovnatelné a tudíž stejně dobré musí být v přesnosti zpracování právních textů, ve správnosti přístupu k vazbám mezi právními dokumenty, ve spolehlivosti a aktuálnosti, v kvalitě služeb. Před lety na moji větu adresovanou představitelům ASPI a zahájenou slovy: „Konkurence má zajímavou funkci...“ následovala s úsměvem a trochou nadsázky okamžitá reakce: „Ale my nemáme konkurenci“. Konkurence je ovšem momentálně realitou a je to nejen historické hledisko, které dává ASPI řadu roků náskok a činí z něj nejrozšířenější systém. A proto i jeho přiblížení studentům právnických fakult bylo samozřejmou reakcí na to, co uvidí v praxi. Ta je ovšem velmi pestrá a mezi uživateli je množství různě poučených a poučitelných zájemců o systémy. Lidé konzervativnější, kteří pracují s počítačem na základní uživatelské úrovni a často se systémy, v nichž mají přednastavené přesné kroky. Ti si budou patrně více rozumět s ASPI. I když na druhé straně je ASPI systémem, který předpokládá – díky množství využitelných funkcí – intenzivnější zamyšlení nad problémem. Při jednodušším zadání je pak třeba více využívat následných filtrů a více přemýšlet při vyhodnocování nalezených výsledků. Má také řadu velmi zajímavých funkcí od vyhledávání v jednotlivých částech předpisů (v názvech paragrafů, v poznámkách pod čarou) po zpracované možnosti srovnání změn v textech. Knižní a časopisecká produkce nakladatelství Wolters Kluwer ČR je v systému samozřejmostí.

Na druhé straně spektra uživatelů jsou mladí lidé, odkojení internetem se všemi jeho vymoženostmi i nešvary. U těch pochopitelně boduje barevnost a přístup k práci s dokumenty v Codexisu či pouhé „jednořádkové hledání“ v Beck-online. Codexis je „dostal“ i tím, že je studentům k dispozici zdarma a umožňuje jim tak využít v plné míře svoji – pro mne nejzajímavější – zbraň. Je jí vytváření uživatelských témat, záložek a poznámek. V ideální situaci si mohu v Codexisu vytvořit celou síť poznámek včetně vložených dokumentů navázaných

1 *Systém ASPI* [online]. © 2009 Wolters Kluwer ČR, a. s. [cit. 21. 1. 2011]. Dostupné z: <http://www.systemaspi.cz/Co_je_system_ASPI/Co_je_system_ASPI.html>

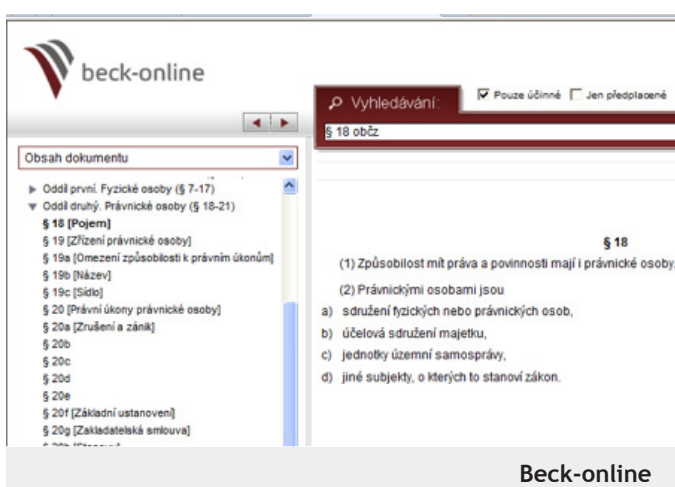
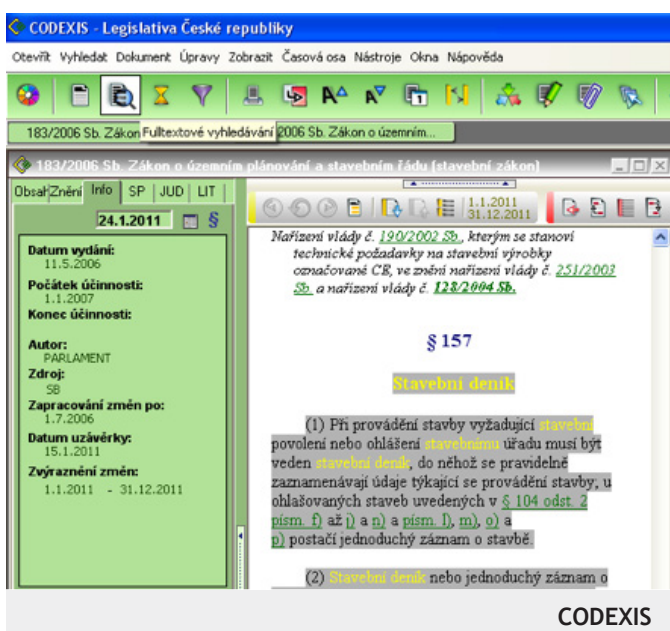
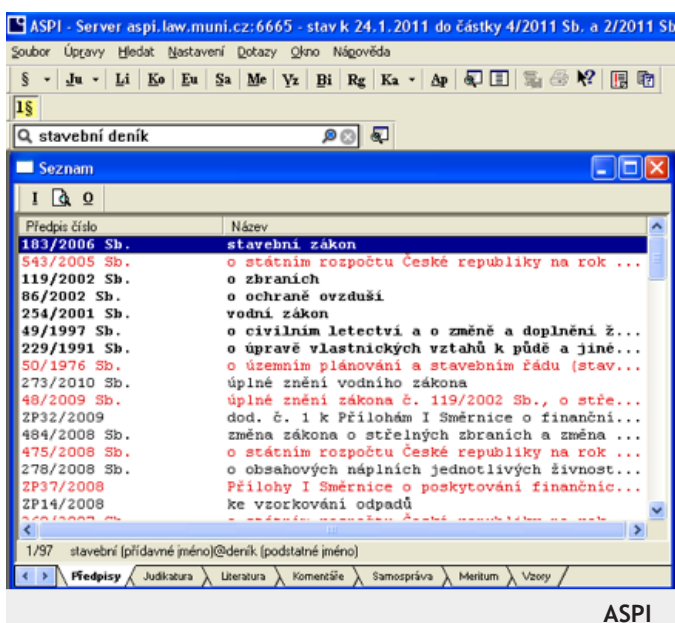
Codexis [online]. © 2001 – 2011 Atlas consulting spol. s r. o. [cit. 21. 1. 2011]. Dostupné z: <http://www.atlascon.cz/index.php?page=software_codexis>
Beck-online [online]. Změněno 21. 1. 2011 [cit. 21. 1. 2011]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/auth/bb/MU/ismu/21075947/>>

na konkrétní předpisy a jejich paragrafy, ukládat odkazy na články na webu apod. U Codexisu hodnotím jako velmi příjemný jeho způsob zobrazení textu včetně levé části obrazovky s nabídkou přístupu k dalším funkcím a vazbám. Samozřejmě v mnoha situacích se mi už hodilo i seřazení dokumentů podle počtu výskytů hledaných výrazů.

Beck-online boduje jednoduchostí, téměř „bezmyšlenkovou“ přímostí a samozřejmě literaturou. Texty knih a časopiseckých článků Nakladatelství C. H. Beck jsou přitažlivé pro čtenáře zejména „beckovských komentářů“. Jejich zařazení do modulů podle zaměření je tu samozřejmostí. Když uvádím pojem „bezmyšlenkový“, pak mám spíše na mysli „googlovsky nenáročný“. Jak myslím, tak píší. Chci § 18 občanského zákoníku, no tak to tak doslova do základního řádku napíši a systém si to sám vyhodnotí a zařadí do příslušných polí formuláře. Řada uživatelů nahlas přiznává, že prostě do základního řádku něco vepíše a čeká, co bude v nabídce. Logické uspořádání základního webovského rozhraní a okamžitý pohled na záznamy, ve kterých se slova vyskytují, působí operativně a pro řadu uživatelů přitažlivě. Opět mohu z vlastní zkušenosti konstatovat, že většinou systém nabídl okamžitě na první straně očekávaný výsledek nebo alespoň naznačil cestu k němu. Na druhou stránku výsledků jsem se propracovávala málokdy, spíše jsem zvolila zpřesnění dotazu. Vzhledem k výše uvedenému googlovskému způsobu vyhledávání, je dobrou pomůckou doplňování (domýšlení) názvů paragrafů do hranatých závorek. Takto označený § pak má větší šanci dostat se na onu první stranu výsledkové listiny.

Jsou ovšem u systémů i parametry, které jsou zároveň srovnatelné i nesrovnatelné. Mohu uvést například obsah. Všechny systémy musí obsahovat určitý standard předpisů a judikatury.

Ale co je pro uživatele skutečným přínosem? Absolutní obsah představující statisíce dokumentů včetně hluboké historie nebo stovky vybraných a předem zpracovaných dokumentů? Dají se vůbec porovnávat počty dokumentů, záznamů a výskytů určitých výrazů? Velmi těžko. Jeden a tentýž judikát je publikován v řadě časopisů, na stránkách příslušného soudu, v oficiální soudní sbírce i ve výběrech různých nakladatelství. Kolik zpracovatelů, tolik právních vět či komentářů. Proto je třeba ke srovnávání systémů vždy přistupovat z pohledu konkrétního uživatele, kterému má systém sloužit k jeho obvyklým činnostem a pomáhat při řešení konkrétních situací. Smyslem výuky na právnické fakultě by pak měla být základní orientace v obsahu a získání dovedností v ovládání všech bez ohledu na jakékoliv srovnávání.

Okamžik doručení do datové schránky

Radim Polčák

Soud	Nejvyšší správní soud
Sp. zn.	9 Afs 28/2010 - 79
Datum	15. 7. 2010
Dostupnost	www.nssoud.cz

Právní věta:

Pro posouzení včasnosti podání účastníka řízení učiněného vůči soudu, je-li předmětná lhůta stanovena soudním řádem správním, není rozhodný ani prvotní okamžik odeslání datové zprávy, ani okamžik, kdy se do datové schránky soudu přihlásí oprávněná či pověřená osoba, nýbrž okamžik jejího dodání soudu.

Anotace:

Nejvyšší správní soud se v tomto případě zabýval interpretačním řešením pravé mezery v zákoně č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů. Zákon totiž sice detailně upravuje doručování elektronických písemností fyzickým a právnickým osobám, úprava doručení orgánu veřejné moci v něm však chybí. Tento aplikační problém je poměrně závažný, neboť s doručením bývají často spojeny důležité hmotněprávní nebo procesní účinky – v cit. případě tak na stanovení rozhodného okamžiku doručení závisela otázka dodržení procesní lhůty k podání kasační stížnosti.

V této souvislosti je vhodné připomenout, že doručování prostředky elektronické komunikace nelze přímo prokazovat. Například doručení e-mailu tak vytváří při absenci potvrzení adresátem (nebo dokonce v případě námítky) obtížnou důkazní situaci, kterou je třeba zpravidla řešit koherentní soustavou nepřímých důkazů. Jinak tomu není ani v případě doručování datovými schránkami, neboť systém v tomto případě sice zaznamenává veškeré datové toky, nemůže však spolehlivě prokazovat materiální doručení konkrétním osobám (prokázat lze pouze dodání do schránky respektive přístup ke schránce). Z tohoto důvodu zákon v případě datových schránek konstruuje domněnku a fikci doručení, jejichž aplikace umožní přímo prokázat doručení za užití relativně jednoduchých důkazních prostředků.

Zákonná domněnka skutečného doručení zprávy je v případě fyzických a právnických osob založena na hypotéze dodání takové zprávy do schránky adresáta v kombinaci s přístupem k příslušné datové schránce. Fikce pak pracuje s dodáním zprávy v kombinaci s uplynutím lhůty.

Vedle možnosti analogické aplikace uvedené domněnky resp. fikce lze pro stanovení okamžiku rozhodného k posouzení toho, zda byla dodržena příslušná lhůta, analogicky použít též procesní pravidlo, dle kterého je lhůta zachována, je-li v jejím průběhu příslušná písemnost předána k poštovní přepravě. V takovém případě by tedy byla lhůta splněna, pokud

by byla příslušná písemnost odeslána z datové schránky (tento okamžik logicky předchází dodání písemnosti do datové schránky adresáta).

Soud v cit. případě však nepostupoval analogicky ani s jedním řešením, neboť konstatoval řadu specifických znaků situace, kdy na otázce dodržení lhůty fakticky závisí práva a povinnosti účastníků řízení. Možnost aplikace domněnky resp. fikce doručení tedy soud rozumně odmítl s tím, že nelze vyjmout dodržení lhůty z dispozice odesílatele a svěřit jej libovůli příslušného orgánu veřejné moci resp. učinit jej závislým na tom, zda vůbec či jak často příslušný orgán pracuje se svou datovou schránkou.

Druhá možnost, tj. svázat rozhodný okamžik s odesláním písemnosti z datové schránky, se soudu rovněž nezamlouvala, a to hned z několika formálních a materiálních důvodů (viz citace níže). Za pozornost stojí především realistická úvaha ohledně technických charakteristik systému datových schránek, který sice časový údaj o odeslání zprávy eviduje, avšak tento údaj není běžně uživateli k dispozici.

Soud tedy dospěl k závěru, že za rozhodný okamžik lze považovat dodání datové zprávy do schránky příslušného soudu. Takové řešení ponechává dispozici s okamžikem doručení plně na straně odesílatele, přičemž umožňuje jednoduché prokázání rozhodné skutečnosti (dodání) z běžně dostupné obálky datové zprávy.

Domnívám se, že soud v tomto případě dospěl k interpretačnímu řešení, které je za současného stavu ideální. Aplikace pragmatické metody zohledňující vedle právně relevantních faktorů též technickou charakteristiku příslušného systému zde vedla k řešení, které je právně jisté a současně fakticky efektivní. Díky tomu, že soud akcentoval dispozici odesílatele, bude možné z tohoto rozhodnutí vycházet i ve výjimečných případech, kdy dojde mezi odesláním a dodáním zprávy k neúměrně dlouhé prodlevě způsobené například technickým výpadkem. Zde pak bude možné na základě bezprecedentních podmínek argumentovat právě akcentovanou jistotou odesílatele a konstatovat rozhodný okamžik spíše ve vazbě na zaznamenané či prokázané odeslání.

Za pozornost stojí u tohoto rozhodnutí též *obiter dictum*, kterým se soud vyjádřil k otázce doručování orgánu veřejné moci tam, kde takový orgán nemá nadřazené postavení vůči fyzickým nebo právnickým osobám, ale je v postavení procesní strany. Soud zde formuluje názor, že v takovém případě je třeba namísto shora použité interpretace vycházet z principu rovnosti stran a aplikovat pro všechny účastníky stejná pravidla. Tento názor, byť je nesporně založen na kvalitním argumentu, lze však podrobit kritice z hlediska praktického i právního. Rovnost účastníků je totiž toliko principem (nikoli normou), tj. nemá absolutní platnost a lze se od ní v odůvodněných případech odklonit. Příkladem budiž právě situace vzniklá v důsledku povinností plynoucích ze zákona č. 300/2008 Sb., přičemž je běžné, že některým účastníkům je v tomtéž řízení doručováno datovou schránkou, jiným pak

e-mailem nebo poštou, to pokaždé s jinak konstruovanými domněnkami či fikcemi doručení.

Technicky pak lze namítnout, že odlišný režim doručování by mohl působit velké administrativní obtíže na straně orgánů veřejné moci, neboť jednotlivé datové zprávy nejsou nijak obsahově odlišeny (zprávy nemají příznaky, které by rozlišovaly, zda jde o veřejnoprávní, soukromoprávní nebo procesní komunikaci a tento deficit neřeší ani případné uvedení čísla jedacího resp. spisové značky). Tam, kde jsou lhůty hlídány automaticky např. elektronickou spisovou službou, by pak bylo nutné zaměstnat na podatelně zkušeného právníka jen k tomu, aby od sebe jednotlivé dokumenty na vstupu i výstupu manuálně odlišil a teprve pak by mohl systém u každé ze tří druhů písemností nastavit správně časový režim.

Právě uvedené však každopádně neznamená, že by právní názor obsažený v *obiter dictu* cit. rozhodnutí byl z podstaty vadný. Pokud bude třeba řešit ad hoc otázku doručování orgánu veřejné moci jako procesní straně, bude tak příslušný soud moci v proporcionálním poměření rovnosti oproti procesní efektivitě zohlednit okolnosti konkrétního případu a po právu od sebe odlišovat fakticky rozdílné situace. Domnívám se v této souvislosti, že prostor by v takovém případě mohla dostat i provokativní pragmatická úvaha rozlišující mezi kvalitou různých orgánů veřejné moci – vždyť jinak je na tom při nakládání s elektronickými písemnostmi úřad s desetičlenným sborem pečujícím jen o podatelnu a starosta vesnice v horách, který, co si neudělá sám, to nemá.

Vybrané pasáže z rozhodnutí:

Je tedy namístě posoudit, jaký okamžik je v případě doručování písemností orgánem veřejné moci, který má postavení účastníka řízení, vůči soudu (též orgánu veřejné moci) prostřednictvím datové schránky rozhodným pro posouzení včasnosti jeho podání. Nejvyšší správní soud v předmětné věci dospěl k závěru, že pokud orgán veřejné moci v postavení účastníka řízení doručuje soudu podání prostřednictvím datové schránky, považuje se toto podání za doručené okamžikem jeho dodání do datové schránky soudu, nikoliv až okamžikem přihlášení oprávněné osoby do datové schránky, jak stanoví § 17 odst. 3 zákona č. 300/2008 Sb.

(-)

Ustanovení § 40 odst. 4 s. ř. s. výslovně stanoví, že lhůta [stanovená tímto zákonem] je zachována, bylo-li podání v poslední den lhůty předáno soudu nebo jemu zasláno prostřednictvím držitele poštovní licence, popřípadě zvláštní poštovní licence anebo předáno orgánu, který má povinnost je doručit, nestanoví-li tento zákon jinak. S ohledem na dikci citovaného ustanovení se Nejvyšší správní soud nejprve zabýval řešením otázky, zda v předmětné věci není relevantním okamžik odeslání datové zprávy z datové schránky odesílatele, jelikož lhůta je podle citovaného ustanovení s. ř. s. zachována v případech, kdy podání bylo 1) zasláno soudu prostřednictvím držitele poštovní licence, popřípadě zvláštní poštovní licence anebo 2) předáno orgánu, který má

povinnost je doručit. Předmětnou otázku zdejší soud zvažoval také z toho důvodu, že podle § 14 odst. 3 písm. d) zákona č. 300/2008 Sb. se datum odeslání dokumentu nebo provedení úkonu z datové schránky s uvedením hodiny, minuty a sekundy a údaj identifikující osobu, která odeslání dokumentu nebo úkon provedla, eviduje v informačním systému datových schránek jako jedna z informací o datových schránkách.

Nejvyšší správní soud se však přiklonil k názoru, že informační systém datových schránek není ani držitelem (zvláštní) poštovní licence ani orgánem, který má povinnost datové zprávy odesílané prostřednictvím datových schránek doručit. Obdobně jako např. elektronické podatelny pro podání učiněná v elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě (e-mailová podání) je i informační systém datových schránek pouze technickým prostředkem, jehož využitím dochází k přenosu datové zprávy od odesílatele k příjemci (adresátovi). Na tom nic nemění ani ustanovení § 14 odst. 2, věta druhá, zákona č. 300/2008 Sb., podle kterého je provozovatelem informačního systému datových schránek držitel poštovní licence. Rozhodující je skutečnost, že zatímco v případě doručování prostřednictvím držitele (zvláštní) poštovní licence či orgánu, který má povinnost odesílané zprávy doručit, odesílatel zprávu předává třetímu subjektu (přepravci), aby ji ten doručil adresátovi (na základě smlouvy uzavřené mezi odesílatelem a přepravcem), informační systém datových schránek odesílatel sám přímo využívá.

V této souvislosti lze odkázat také na ustálenou judikaturu Nejvyššího správního soudu k elektronickým podatelňám (dostupnou na <http://www.nssoud.cz>), a to např. rozsudek ze dne 18. 7. 2006, č. j. 5 Afs 77/2005 - 67: „Protože se v případě elektronického podání nejedná o podání prostřednictvím držitele poštovní licence, popřípadě jiné zvláštní licence, ani o případ předání podání orgánu, který má povinnost jej doručit, je lhůta ve smyslu § 40 odst. 4, věty první, s. ř. s. zachována, bylo-li podání v poslední den lhůty předáno soudu.“; či rozsudek ze dne 11. 8. 2006, č. j. 8 Afs 82/2006 - 68: „Ustanovení § 37 odst. 2 s. ř. s. je třeba vykládat s přihlédnutím k § 40 odst. 4 s. ř. s. Podání musí být předáno soudu, s výjimkami představovanými předáním držiteli poštovní licence, zvláštní poštovní licence nebo orgánu, který má povinnost je doručit. Předáním soudu přitom nelze rozumět nic jiného než doručení soudu. Vzniknou-li pochybnosti o doručení, postačuje v případě zmíněných výjimek prokázat předání k přepravě, zatímco v ostatních případech je třeba zpravidla prokázat předání, tj. doručení, soudu.“ Odkázat lze také na rozhodnutí Ústavního soudu (dostupné na <http://nalus.usoud.cz>), např. usnesení ze dne 22. 1. 2009 ve věci sp. zn. III. ÚS 2361/08, podle kterého „je evidentní, že žaloba stěžovatele ve formě elektronického podání (neopatřeného zaručeným elektronickým podpisem) není úkonem učiněným prostřednictvím držitele poštovní licence, popřípadě zvláštní poštovní licence ani předáním orgánu, který má povinnost je doručit, u něhož pro zachování lhůty postačí předání k přepravě (srov. obdobně sp. zn. I. ÚS

250/05). Proto se uplatní coby rozhodné, kdy žaloba došla soudu.“

Zohlednění okamžiku odeslání datové zprávy se pak nejeví vhodným ani z hlediska faktického a z hlediska zachování právní jistoty. Webový portál informačního systému datových schránek (jakožto výchozí klient pro práci s datovými zprávami; dostupný na adrese <http://www.mojedatovaschranka.cz>) totiž jak v přehledu odeslaných zpráv, tak i v detailu konkrétní datové zprávy na doručence zobrazuje uživateli přesné časové informace (v rádech vteřin) pouze o dodání a doručení datové zprávy, nikoli však již o jejím odeslání.

(-)

Pro úplnost lze konstatovat, že ustanovení § 18 zákona č. 300/2008 Sb. mezi skupiny osob, které činí úkony vůči orgánům veřejné moci prostřednictvím datové schránky, zahrnuje pouze fyzické osoby, podnikající fyzické osoby a právnické osoby, tedy nikoliv jiné orgány veřejné moci vystupující v určitém vztahu v jiném postavení, nežli vrchnostenský úřad. Vzájemné doručování mezi orgány veřejné moci prostřednictvím datové schránky předpokládá § 17 zákona č. 300/2008 Sb. Je-li však orgán veřejné moci jedním z účastníků řízení, musí být v souladu se zásadou rovnosti účastníků soudního řízení v rovném postavení s ostatními účastníky (§ 36 odst. 1 s. ř. s.). Je tedy zcela nepřijatelné, aby při posuzování zachování lhůty stanovené soudním řádem správním platila pro účastníky odlišná pravidla.

Asociace amerického nahrávacího průmyslu proti LimeWire

Martin Organík

Soud	U.S. District Court, New York
Sp. zn.	No. 06 Civ. 05936 (KMW)
Datum	26.10.2010
Dostupnost	Rozhodnutí dostupné na webových stránkách žalovaného (www.limewire.com), dosud nepublikováno.

Společnosti LimeWire, která vyvinula stejnojmenný software umožňující lidem sdílet hudební a filmové soubory přes internet, přikázal newyorský soud, aby omezila funkčnost jejich aplikací. Podle rozhodnutí nesmí společnost dále rozšiřovat a podporovat software LimeWire, který patří mezi nejčastější pirátské peer-to-peer programy. Soud zdůraznil, že v posledních dvou letech byl z jediné stránky www.download.com stažen tento program 50 milionkrát.

Spor začal žalobou z porušování autorského práva v říjnu 2006. Hromadnou žalobu proti společnosti LimeWire (Lime Wire LLC, Lime Group LLC) a zároveň proti Marku Gortonovi (Chief Executive Officer) a Gregovi Bildsonovi (Chief Technology Officer) podaly velké „nahrávací“ společnosti.¹ První fáze

tohoto sporu byla ukončena rozsudkem v květnu 2010, ve kterém byla společnost LimeWire shledána vinnou z porušování autorského práva. Druhá fáze sporu je představována tímto rozhodnutím, který zakazuje šíření programu LimeWire. Třetí část sporu se týká výše škody. Vydání rozsudku o náhradě škody se očekává začátkem roku 2011.

Podstatou nyní vydaného rozhodnutí soudu je schválení dohody obou stran sporu o tom, že program LimeWire se již nebude dále rozšiřovat. Žalobci a soud využili angloamerického právního institutu „*permanent injunction*“, volně přeložitelného jako „*trvalý soudní příkaz*“. Návrh trvalého příkazu podaly strany v září 2010, soud tento návrh dne 26. října 2010 schválil.

Podle amerického autorského zákona (Copyright Act) lze žalobcům udělit soudní ochranu, pokud tím lze předejít budoucím porušením autorského práva.² Soud v tomto případě potvrdil, že všechny podmínky pro udělení „*permanent injunction*“ byly splněny: (1) žalobci utrpěli nenahraditelnou újmu, (2) jiné opravné prostředky, jako je náhrada škody, jsou nedostatečné pro kompenzaci způsobené újmy, (3) vzhledem k rovnováze mezi těžkostmi žalobce a žalovaného, je spravedlivá náprava věci zaručena, a (4) veřejný zájem není tímto trvalým příkazem poškozen.

Důkazní břemeno leží na žalobcích, kteří musí prokázat, že náhrada škody není právním nárokem, který je pro řešení sporu dostatečný. Co se týče první podmínky, americké soudy často používají domněnku, že porušení autorského práva vždy představuje nenahraditelnou újmu. V posuzovaném případě se jedná o tak rozsáhlé porušení autorských práv, že je více než pravděpodobné, že žalovaný nebude schopen případnou náhradu škody uhradit v plném rozsahu. Navíc, ani uhrazení škody vzniklé v minulosti by nezastavilo aktuální a budoucí sdílení nelegálně držených souborů. Takového cíle lze dosáhnout pouze pomocí trvalého příkazu, což naplňuje druhou podmínku. S posledními dvěma požadavky neměl soud již žádné argumentační obtíže. Soud v podstatě odmítl zohlednit zájmy LimeWire, neboť její obchodní model je postaven na porušování autorských práv. Ohledně čtvrté podmínky soud pouze konstatoval, že tento trvalý příkaz sleduje veřejný zájem a nemůže být s ním v rozporu.

Rozhodnutí se po vypořádání těchto podmínek, pečlivě věnuje obsahu trvalého soudního příkazu: společnost LimeWire bylo zakázáno jakýmkoliv způsobem zneužívat díla chráněná autorským právem, zejména jejich kopírováním, reprodukcí, stahováním, distribucí, sdělováním veřejnosti, uploadováním, odkazováním na ně a veřejným přehráváním. Rozhodnutí dále ukládá řadu jiných povinností: LimeWire nesmí např. přímo či nepřímo podporovat uživatele internetu, aby využívali jiný podobný systém sdílení souborů (např. Piratebay, eDonkey, eMule apod.) nebo, aby zdrojový kód svého

¹ Seznam všech žalobců: *Arista Records LLC; Atlantic Recording Corporation; BMG Music; Capitol Records, Inc.; Elektra Entertainment Group Inc.; Interscope Records; Laface Records LLC; Motown Record Company, L.P.; Priority Re-*

cords LLC; Sony BMG Music Entertainment; UMG Recordings, Inc.; Virgin Records America, Inc.; Warner Bros. Records Inc. Ze soudní dokumentace vyplývá, že žalobci byli v řízení společně zastupováni asociací „Recording Industry Association of America“.

² Srov. 17 U.S.C. § 502(a) a násl.

programu poskytla jiné osobě, která by jej mohla opět provozovat.

Rozhodnutí soudu bylo okamžitě účinné a LimeWire již 26. října 2010 ukončila podporu svých programů, což ve většině případů znamenalo, že tyto programy přestaly fungovat. Vzhledem k povaze rozhodnutí (schválení dohody soudem) není možné, aby se některá ze stran proti němu odvolala. LimeWire však může podat opravný prostředek na konci celého řízení – po vydání rozhodnutí o náhradě škody, které se očekává v příštím roce.

Závěrem lze poukázat širší dopady tohoto rozhodnutí: Dlouhodobě se totiž vede diskuze o tom, zda se za internetové piráctví mají stíhat zejména jednotlivci (uživatelé) nebo společnosti, které vědomě piráctví umožňují svými službami, příp. je dokonce jako LimeWire podporují. Rozhodnutí tuto obecnou otázku samozřejmě nepředkládá ani neřeší, ale je dalším kouskem skládky, která dokazuje, že obrana směřující proti společnostem typu LimeWire možná je, a lze se jí dovolávat i před americkými soudy. O jejich vztahu k ochraně autorských práv se letos začalo diskutovat poté, co soud v Kalifornii rozhodl, že společnost RapidShare neodpovídá za ilegální obsah, který uživatelé uploadují na jimi poskytované hromadné datové úložiště.

Optimistický náhled na toto rozhodnutí ruší skutečnost, že zákaz programu LimeWire přišel po mnoha letech jeho existence, a to v okamžiku, kdy tato technologie bývá některými internetovými piráty označována již za překonanou.

PADAWAN SL v. Sociedad General de Autores y Editores (SGAE)

Matěj Myška

Soud	Soudní dvůr Evropské unie
Sp. zn.	C-467/08
Datum	21. 10. 2010
Dostupnost	online curia.europa.eu

Právní věta: *Uplatnění poplatku za soukromé rozmnožování bez rozdílu, zejména na vybavení, přístroje a nosiče pro digitální rozmnožování, jež nebyly poskytnuty soukromým uživatelům a jsou zjevně vyhrazeny k jiným účelům než pro pořizování rozmnoženin k soukromému užití, není v souladu se směrnicí 2001/29.*

V tomto rozhodnutí se Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „Soud“) zabýval institutem „spravedlivé odměny“, která podle čl. 5 odst. 2 písm. b) informační směrnice,¹ náleží autorům za dovozené rozmnožování jejich děl pro soukromou potřebu² a tedy jejich

výlučného práva na rozmnožování zakotveném v čl. 2 téže směrnice. Tato „spravedlivá odměna“ je nejčastěji realizována formou dodatkových autorských odměn (ang. „copyright levies“), kterou mají povinnost platit výrobci, dovozci, příjemci, popř. dopravci nebo zasílatelé rozmnožovacích přístrojů a médií. Výše uvedené povinné osoby musí platit odměny příslušným kolektivním správcům bez ohledu, zda tyto přístroje či média budou skutečně použity k pořízení rozmnoženiny pro soukromou potřebu fyzickou osobou či nikoliv. Výběr těchto odměn a jejich rozúčtování konkrétním autorům pak zajišťují příslušní kolektivní správci.³

Právě platba „poplatku za soukromé rozmnožování“ ve výši 16 759, 25 EUR se stala předmětem sporu mezi španělským kolektivním správcem Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) a společností PADAWAN SL. Žalovaná společnost PADAWAN SL, uvádějící na španělský trh v letech 2002 až 2004 digitální média (CD-RW, DVD-R aj.), odmítla tento poplatek uhradit s tím, že média nebyla určena pro pořizování rozmnoženin pro soukromou potřebu. Poplatek stanovený paušálně bez rozdílu a bez ohledu na funkci, k níž jsou média určena, je tak, dle názoru žalované, v rozporu s informační směrnicí jelikož není spravedlivý.

O výklad relevantních článků informační směrnice požádal odvolací soud, Audiencia Provincial de Barcelona, v předběžné otázce ze dne 31. října 2008.⁴ Položené otázky se v podstatě zaměřily na to, jak musí být koncipován systém pro výběr „poplatku za soukromé rozmnožování“, aby zajistil požadovanou „přiměřenou rovnováhu“ (ang. „fair balance“) zájmů všech zainteresovaných stran a dále zda je uvalení poplatku na všechna média bez ohledu na účel jejich použití v souladu s konceptem „spravedlivé odměny“ (ang. „fair compensation“).

V rozsudku ze dne 21. října 2010, který se ztotožnil se Stanoviskem generální advokátky Verici Trstenjak,⁵ Soud nejdříve konstatoval, že pojem „spravedlivá odměna“ je „autonomním pojmem práva Unie a jako takový musí být na jejím území vykládán jednotně“ (37), jelikož neobsahuje žádný odkaz na vnitrostátní právní řády. Naopak její výše a způsob výběru jsou ponechány plně v diskreci jednotlivých členských států.

Soud dále judikoval, že spravedlivá odměna musí být chápána jako „protiplnění za újmu“ (40) způsobenou užitím díla bez svolení autora. Explicitně stanovil, že právě rozmnožování pro soukromou potřebu je úkon způsobilý takovouto újmu způsobit (44), přičemž k její

3 V českém právu je tento systém zakotven v § 25 autorského zákona, konkrétní výše je pak stanovena vyhláškou č. 488/2006 Sb. Ministerstva kultury ze dne 16. října 2006, kterou se stanoví typy přístrojů k hotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn.

4 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Audiencia Provincial de Barcelona (Španělsko) dne 31. října 2008 - Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v. Padawan, S.L., další účastníci: Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (EGEDA). Úř. věst. C 19, 24.01.2009, s.12.

5 Stanovisko generální advokátky Verici Trstenjak ze dne ze dne 11. května 2010. [online] [cit.2011-01-20]. Dostupné z: <<http://curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=CS&Submit=rechercher&numaff=C-467/08>>. [cit.2011-01-2011].

1 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (Úř. věst. L 167, s. 10; Zvl. vyd. 17/01, s. 230).

2 V oficiálním překladu informační je použit výraz „soukromé užití“, český autorský zákon pak používá výraz „osobní potřeba“, v této anotaci je v souladu s rozsudkem používán výraz „soukromá potřeba“.

velikosti je nutno přihlížet při stanovení výše odměny. Osobou, která tuto újmu způsobila, je pak, dle názoru Soudu, osoba pořídící rozmnoženinu a tato osoba je také v zásadě povinna tuto újmu nahradit. Obtížnou realizovatelnost vybírání, z individuálního hlediska prakticky minimální náhrady za zanedbatelné újmy, lze řešit zavedením systému pro vybírání náhradních odměn a stanovením poplatků „*k tíži osob, které disponují vybavením, přístroji a nosiči pro digitální rozmnožování nebo fakticky dávají toto vybavení k dispozici soukromým osobám nebo jim poskytují rozmnožovací služby.*“ (46). To ovšem pouze za předpokladu, že tyto přístroje a média budou poskytnuty fyzickým osobám k rozmnožování pro soukromou potřebu. U fyzických osob se má totiž za to, že tyto využívají poskytnutá média a přístroje v plné míře a tedy i pořizují rozmnoženiny pro soukromou potřebu – nevytváří zde potřeba jakkoliv prokazovat způsobenou újmu, jelikož tato se předpokládá (55). Situace, kdy jsou prodejci médií a rozmnožovacích přístrojů schopni přenést poplatky v konečném důsledku na uživatele, je tedy plně v souladu s „*přiměřenou rovnováhou*“ (52). Musí tedy existovat určitá spojitost mezi tímto poplatkem za soukromé rozmnožování a určením rozmnožovacích přístrojů a médií. Pokud nebyly média a rozmnožovací přístroje „*poskytnuty soukromým uživatelům a jsou zjevně vyhrazeny k jiným účelům než pro pořizování rozmnoženin k soukromému užití, pak není uplatnění poplatku za soukromé rozmnožování bez rozdílu, není v souladu se směrnicí 2001/29.*“ (59)

Uvalení „slepého“ poplatku je tedy dle výše uvedeného v rozporu se informační směrnicí. Rozsudek ovšem nepřímou potvrdil dovolenost pořizování digitální rozmnoženiny pro soukromou potřebu a to na jakémkoliv médium.

Rozsudek Soudu byl, poměrně překvapivě, přijat pozitivně oběma zájmovými skupinami. Výrobci médií a rozmnožovacích zařízení jsou potěšeni neaplikovatelností poplatků na média a přístroje, které jsou využívány k jiným účelům než k rozmnožování pro soukromou potřebu.⁶ Kolektivní správci pak vyzdvihují potvrzením legitimacy a funkčnosti systému náhradních odměn. Spokojeni jsou též s explicitním konstatováním, že na rozmnožování pro soukromou potřebu je nutno nahlížet jako na akt, který způsobuje autorovi újmu *per se*.⁷ Je tedy patrné, že rozhodnutí bude mít dopad na současnou koncepci vybírání náhradních autorských odměn, která se v jeho světle jeví jako dále neudržitelná. Zároveň s sebou přináší poměrně dost dalších zásadních otázek, například zda jsou společnosti, které tyto odměny již zaplatily na základě vnitrostátních předpisů, oprávněny je požadovat zpět a pokud ano, tak konkrétně od koho.

Vybraná ustanovení:

Pojem „spravedlivá odměna“ ve smyslu čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti je autonomním pojmem práva Unie, který musí být vykládán jednotně ve všech členských státech, které zavedly výjimku pro soukromé rozmnožování, bez ohledu na možnost přiznanou členským státům určit, v mezích stanovených právem Unie, zejména uvedenou směrnicí, formu, podmínky financování a výběru, jakož i výši této spravedlivé odměny.

Článek 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29 musí být vykládán v tom smyslu, že „přiměřená rovnováha“, kterou je třeba nalézt mezi dotýcnými osobami, předpokládá, že výše spravedlivé odměny bude nutně vypočtena na základě kritéria újmy způsobené autorům chráněných děl v důsledku zavedení výjimky pro soukromé rozmnožování. Úprava, podle které osobami, jež mají povinnost financovat spravedlivou odměnu, jsou osoby, které disponují vybavením, přístroji a nosiči pro digitální rozmnožování a které z tohoto důvodu právně nebo fakticky poskytují toto vybavení nebo rozmnožovací služby soukromým uživatelům, je v souladu s požadavky „přiměřené rovnováhy“, pokud tyto osoby mají možnost přenést skutečnou zátěž spojenou s tímto financováním na soukromé uživatele.

Článek 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29 musí být vykládán v tom smyslu, že musí existovat spojitost mezi uplatněním poplatku určeného k financování spravedlivé odměny na vybavení, přístroje a nosiče pro digitální rozmnožování a jejich předpokládaným používáním pro účely soukromého rozmnožování. V důsledku toho uplatnění poplatku za soukromé rozmnožování bez rozdílu, zejména na vybavení, přístroje a nosiče pro digitální rozmnožování, jež nebyly poskytnuty soukromým uživatelům a jsou zjevně vyhrazeny k jiným účelům než pro pořizování rozmnoženin k soukromému užití, není v souladu se směrnicí 2001/29.

Užívání doménového jména **steuerberater-suedniedersachsen.de** přípustné

Josef Kotásek

Soud	Spolkový soudní dvůr
Sp. zn.	StbSt /R/ 2/10
Datum	1. 9. 2010
Dostupnost	bundesgerichtshof.de

Internetová doména „steuerberater-suedniedersachsen.de“ kombinující druhové a regionální údaje není zakázanou reklamou ve smyslu § 57 odst. 1 a § 57a zákon o daňových poradcích.

Pátý senát německého BGH se v čerstvém rozhodnutí ze září tohoto roku zabýval souladem doménového jména *steuerberater-suedniedersachsen.de* s předpisy o reklamě na daňové poradenství, resp. se stavovskými předpisy

6 Vizte např. tiskové prohlášení sdružení EURIMAG, které zastupuje zájmy výrobců spotřební elektroniky. [online] [cit.2011-01-20]. Dostupné z: <http://eurimag.eu/index.php?id=33&cid=59&cid=15&task=download&option=com_flexicontent&Itemid=12>.

7 Názory druhé strany jsou pak demonstrativně např. v tiskovém prohlášení Evropského sdružení autorských organizací GESAC [online] [cit.2011-01-20]. Dostupné z: <http://www.cisac.org/CisacPortal/cisacDownloadFile.do?doId=20109>.

o propagaci daňových poradců. Český ekvivalent dosti krkolomné domény by zněl „danoviporadci-jiznidolnisasko.de“, s ohledem na německou gramatiku je ovšem kryta i méně přitažlivější (protože více konkrétní) varianta „danovyporadce-jiznidolnisasko.de“.

Doménové jméno *steuerberater-suedniedersachsen.de* bylo od roku 2006 užíváno jistým daňovým poradcem ze zmíněné části spolkové země Dolní Sasko. Zemský soud v Hannoveru, který o souladu domény s pravidly pro reklamu daňových poradců rozhodoval v prvním stupni, dospěl k závěru, že využívání domény *steuerberater-suedniedersachsen.de* představuje formu zakázané reklamy ve smyslu zákona o daňových poradcích (StBerG). Vrchní zemský soud (OLG) v Celle rozsudek, který daňový poradce napadl odvoláním, zrušil. Proti tomu podalo opravný prostředek státní zastupitelství, nebylo však ve věci úspěšné. BGH konstatoval, že kombinace druhového pojmu (daňový poradce/daňoví poradci) a geografického údaje nepředstavuje zakázanou formu reklamy ve smyslu zákona o daňových poradcích či jejich stavovských předpisů.

BGH v souladu se svou dřívější judikaturou (BGH, NJW 2003, s. 504) předeslal, že uvedená doména cílí na získávání zákazníků a představuje tedy reklamu, tj. i reklamu ve smyslu zákona o daňovém poradenství. Dle § 57a StBerG je reklama daňovým poradcům povolena za podmínky, že informuje co do formy a obsahu věcně o činnosti daňového poradce a není zaměřena na získání individuální zakázky („*soweit diese über die berufliche Tätigkeit in Form und Inhalt sachlich unterrichtet und nicht auf die Erteilung eines Auftrags im Einzelfall gerichtet ist*“). Podle stavovských předpisů (Berufsordnung der Bundes-Steuerberaterkammer, dále jen BOSTB) má sdělení o službách a osobě daňového poradce obsahovat pouze takové údaje, které jsou věcně přezkoumatelné („*Die Unterrichtung muss sachlich zutreffend und objektiv nachprüfbar sein*“, srov. § 10 odst. 2 BOSTB).

Dle německého nejvyššího soudu však daná doména klamavá není; daňový poradce jejím prostřednictvím nesugeruje veřejnosti, že má jedinečné postavení mezi daňovými poradci příslušného regionu či je snad výlučně jediným poradcem, který tu působí. Skutečnost, že doménu může užívat výhradně jediný uživatel, nepovažoval BGH za závadnou, neboť to je dáno z podstaty věci – principem priority doménové registrace.

Jižní část Dolního Saska je navíc tak rozsáhlá, že průměrně informovaný a rozumný uživatel internetu může jen stěží dospět k závěru, že jde o jediného daňového poradce z dané oblasti. Kombinace pojmu „daňový poradce“ s názvem regionu, který navíc není politickým územím a nemá tedy ostré hranice (v tomto směru by jeho analogií v rámci ČR bylo kupříkladu označení „Slovácko“) nemůže klamat ty uživatele, kteří by snad tuto nepravděpodobnou doménu zadali přímo do prohlížeče. Rovněž okolnost, že pod spornou doménou by běžný uživatel internetu mohl očekávat např. sdružení daňových poradců z daného regionu či jejich seznam, nevede podle BGH ke klamání spotřebitelů. Případná falešná představa je totiž rozptýlena ihned po zhlédnutí internetové stránky.

Komentované rozhodnutí je zajímavé i z hlediska starší judikatury vyšších soudů v SRN, které k doménám obdobného typu nebyly vždy tak vstřícné. Demonstrovat to lze např. na starším a v literatuře dosti kritizovaném rozhodnutí jednoho z vrchních zemských soudů týkající se domény *tauschschule-dortmund.de* – OLG Hamm, rozsudek ze dne 18. 03. 2003, sp. zn. 4 U 14/03. Citovaný soud zde dospěl k závěru, že majitel uvedené domény (jejíž českou obdobou by byla „*škola-potápení-dortmund.de*“) sugeruje veřejnosti své výlučné a jedinečné postavení, které je ovšem neudržitelné a představuje nekalosoutěžní postup ve vztahu k ostatním potápěčským školám působícím v Dortmundu.

Tento restriktivní přístup k doménám kombinujícím druhová a geografická označení však byl s odstupem několika let stejným senátem přehodnocen. V rozsudku ze dne 19. 6. 2008, sp. zn. 4 U 63/08 se soud zabýval doménou tvořenou kombinací pojmů *Anwaltskanzlei* (advokátní kancelář) a názvu města (obě slova byla oddělena pomlčkou). Žalobce, který byl konkurenčním advokátem ze stejného města, v užívání domény spatřoval klamavou reklamu nepravdivě propagující jedinečné postavení dané advokátní kanceláře a požadoval vydání předběžného opatření, které by jí zakázalo spornou doménu užívat. OLG Hamm ve shora uvedeném rozhodnutí napadenou doménu aproboval s tím, že přehodnocuje svůj dosavadní negativní přístup ve věci „*tauschschule-dortmund*“.¹ Dle soudu je totiž veřejnosti samozřejmě známo, že v daném místě působí více advokátních kanceláří. Význam místního názvu za slovem *Anwaltskanzlei* se tak vyčerpává v tom, že je pouhou informací o sídle kanceláře.

Rozhodnutí BGH ve věci *steuerberater-suedniedersachsen.de* na úrovni nejvyšší instance potvrzuje definitivní odklon od dřívější restriktivní judikatury (jež poněkud hystericky reagovala na registraci druhových či regionálních označení) a dává zelenou doménám tvořeným kombinací generických označení a geografických údajů. Vstřícný postoj německého nejvyššího soudu lze jen uvítat. Průměrně informovaný a rozumný uživatel internetu sotva očekává, že domovská stránka nalezená s použitím druhových pojmů v kombinaci s geografickým údajem skutečně kryje subjekt s kompletní nabídkou příslušných služeb či zboží na daném teritoriu. Případná „reziduální“ mylná představa uživatele internetu bude navíc ve většině případů rychle napravena po otevření stránky.

1 Za zmínku stojí způsob, jakým se senát se svým vlastním názorovým obrazem vypořádal. Učinil tak slovy „*pokud by snad rozsudek senátu ze dne 18. března 2003 (sp. zn. 4 U 14/03) mohl být chápán tak, že samo pouhé spojení druhového označení s místním názvem znamená tvrzení o výlučnosti, pak na tomto názoru senát nesetrvává*“.

Právo elektronických komunikací v ČR

L'udovít Acsay

Úvod	30
Pojem a historie elektronických komunikací.....	30
1.1 Pojem elektronických komunikací	30
1.2 Historie elektronických komunikací	31
Počátky, vývoj a současnost právní úpravy elektronických komunikací	32
2.1 Počátky a vývoj právní úpravy elektronických komunikací	32
2.2 Současnost právní úpravy elektronických komunikací	39
Rozhodování sporů u ČTÚ dle ZEK.....	58
3.1 Obecný výklad	58
3.2 Typy sporů	59
3.3 Žaloby proti rozhodnutí ČTÚ / předsedy Rady ČTÚ / Rady ČTÚ	65
Nový telekomunikační balíček	67
4.1 Obecně	67
4.2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/140/ES	68
4.3 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES	68
4.4 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1211/2009	69
Závěr	70
Použité zkratky.....	71
Použitá literatura	71

Právo elektronických komunikací v ČR

Abstrakt

Článek na téma „Právo elektronických komunikací v ČR“ se věnuje především identifikaci, popisu a rozboru současné pozitivní právní úpravy týkající se oblasti elektronických komunikací v ČR, včetně související úpravy na úrovni ES. Článek zmiňuje historické souvislosti, prvotní historické prameny a vývoj právní úpravy v předmětné oblasti. Jsou označena některá právní úskalí vznikající při výkonu činnosti ústředního orgánu státní správy aplikujícího právo elektronických komunikací ve své praxi, tedy Českého telekomunikačního úřadu. Obsažena je také pasáž o evropském regulačním rámci.

Klíčová slova

Zákon o elektronických komunikacích, historie zákona o elektronických komunikacích, telekomunikace, telegraf, poskytovatelé služeb elektronických komunikací, operátor, ČTÚ, Český telekomunikační úřad, univerzální služba, relevantní trhy, rozhodování sporů, BEREC, telekomunikační balíček, obchodní podmínky, reklamace vyúčtování, námitky proti vyřízení reklamace.

Abstract

The article named “The Law of Electronic Communications in the Czech Republic” deals primarily with the identification, description and analysis of contemporary electronic communications regulation in the Czech Republic. The article examines the historical context, the primary historical legal sources and regulatory developments in the subject area. The author identifies some of the legal problems arising along with the activity of the national regulatory authority – The Czech Telecommunication Office. The article also includes the passage about the European regulatory framework.

Key words

Law of electronic communications, history of The Act on Electronic Communications, telecommunications, telegraph, providers of electronic communications, operator, The Czech Telecommunication Office, relevant markets, dispute decision, BEREC, EU Telecoms Package, terms and conditions, claim settlement

JUDr. Ľudovít Acsay

vystudoval Právnickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, na níž mu byl rovněž udělen doktorský titul. Před příchodem na Českou poštu pracoval jako advokátní praktikant v brněnské Advokátní kanceláři Muzikář a Odehnal a poté zastával pozici právníka na Českém telekomunikačním úřadu. Zde se věnoval zejména agendě rozhodování sporů v režimu zákona o elektronických komunikacích, řešení správních deliktů a metodickému vedení územních odborů. Na České poště se specializuje zejména na občanské a obchodní právo, právo nemovitostí a správní právo.

Úvod

Elektronické komunikace jsou v současnosti jedním ze základních a důležitých předpokladů hospodářského růstu a ekonomického rozvoje vůbec. Elektronické komunikace, resp. daňové odvody z příjmů z nich generovaných, jsou nezanedbatelným zdrojem příjmů státní pokladny, hned vedle příjmů tvořených daňovými odvody z oblasti energetiky či bankovníctví. Elektronické komunikace svou infrastrukturou vytvářejí podmínky pro fungování informační společnosti a patří mezi dynamické, rychle se měnící a vyvíjející oblasti lidské činnosti. Vývoj v oblasti elektronických komunikací pomáhá postupně odstraňovat hranice mezi regiony, jednotlivými státy i kontinenty. Díky naznačené charakteristice a také kvůli neexistenci ucelené publikace zabývající se právní úpravou elektronických komunikací v ČR jsou pro autora elektronické komunikace, resp. právo tuto oblast regulující, atraktivním tématem pro zpracování odborného článku.

Tento článek si klade za cíl především identifikaci, popis a rozbor současné pozitivní právní úpravy týkající se oblasti elektronických komunikací v ČR, včetně související úpravy na úrovni ES. Nebudou opomenuty historické souvislosti, prvotní historické prameny ani vývoj právní úpravy v předmětné oblasti. V rámci svých cílů má autor v plánu také označit některá konkrétní úskalí vznikající při výkonu činnosti ústředního orgánu státní správy aplikujícího právo elektronických komunikací ve své praxi, tedy Českého telekomunikačního úřadu.

Nejprve se autor bude zabývat vymezením pojmu elektronických komunikací, a to jako podskupiny masových komunikací se zmínkou o vymezení tohoto pojmu jakožto souhrnného označení pro elektronické přenosy signálu, přenosovou infrastrukturu, sítě a služby. Pro přiblížení historických souvislostí bude následovat podkapitola o historii elektronických komunikací, v jejímž rámci budou jmenovány první a nejdůležitější vynálezy, jež byly prvopočátkem vzniku elektronických komunikací, jak je známe dnes.

Další kapitola bude pojednávat o počátcích, vývoji a současnosti právní úpravy elektronických komunikací. Bude obsahovat jak přehled právních předchůdců aktuální zákonné regulace elektronických komunikací, tak přiblížení významných institutů obsažených v těchto pramenech a zároveň budou označena a popsána některá z jejich ustanovení. Autor se v této části článku dostane až do poloviny 19. století, kdy představy o regulaci předmětné oblasti byly poněkud odlišné, a stojí proto jistě za povšimnutí. Součástí této kapitoly bude již zmíněný rozbor aktuální právní úpravy elektronických komunikací.

Samostatná kapitola bude vyhrazena problematice rozhodování sporů u Českého telekomunikačního úřadu, neboť autor považuje tuto tematiku za velmi důležitou. Právní povědomí o procesu rozhodování sporů u Českého telekomunikačního úřadu není obecně u veřejnosti, a to ani u té odborné, na příliš vysoké úrovni.

Z tohoto důvodu se autor pokusí předmětnou problematiku případným čtenářům přiblížit a uvést některé ze sporných právních otázek s tímto tématem souvisejících. Téma bude rozděleno na část s obecným výkladem, část o typovém rozdělení sporů a část o žalobách proti rozhodnutím Českého telekomunikačního úřadu.

Poslední pasáž článku bude věnována tzv. novému telekomunikačnímu balíčku jakožto evropskému regulačnímu rámci pro elektronické komunikace, který byl přijat v závěru roku 2009. Tvoří jej směrnice, jež novelizují text stávajících směrnic regulujících předmětnou oblast, a nařízení, jež zřizuje mimo jiné nové nezávislé Sdružení evropských regulačních orgánů v oblasti elektronických komunikací – tzv. „BEREC“, o jehož funkci a podobě bude podrobněji pojednáno v rámci samotného výkladu. Proces přijímání tohoto „balíčku“ neprobíhal tak říkajíc jako po másle, nýbrž byl zdoluhavý s náročnými vyjednáváním v celoevropském měřítku. Text předpisů nového telekomunikačního balíčku bude v rámci této kapitoly přiblížen a budou označeny nejdůležitější změny a novinky v oblasti evropské právní úpravy elektronických komunikací, jež ovlivní podobu právní úpravy vnitrostátní.

Autor si dobře uvědomuje, že v rámci tohoto článku se nebude moci věnovat veškerým možným souvislostem, vztahům a problematikám v dokonalých detailech. Příkladem se autor nebude zabývat činností Českého telekomunikačního úřadu z pozice národního regulátora trhu poštovních služeb, a to především z důvodu hranic vymezených samotným předmětem článku, kterým je právo elektronických komunikací v ČR. Přesto se však pokusí předmět tohoto článku rozebrat a popsat tak, aby případnému čtenáři poskytl více, než jen základní informace o této specifické části právní úpravy a aby mohl případně posloužit jako pomůcka a opora při studiu práva elektronických komunikací v ČR.

Za předpokladu splnění vytyčených cílů by měl tento článek ve svém důsledku přispět k rozšíření právního povědomí veřejnosti o zmíněné právní oblasti a související platné právní úpravě. Dále by měl napomoci rozšíření povědomí o existenci Českého telekomunikačního úřadu jakožto ústředního orgánu státní správy, o jeho působnosti a pravomocích a především o procesu rozhodování sporů v režimu zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích.

Kapitola 1

Pojem a historie elektronických komunikací

1.1 Pojem elektronických komunikací

Pojem elektronických komunikací lze podřadit pod obecnější termín „masová komunikace“. Termín „masová komunikace“ se začal používat koncem třicátých let minulého století. Masová komunikace je základním prvkem médií a je jednou z mnoha rovin komu-

nikace.¹ Dle výkladu Janowitze² „masová komunikace zahrnuje instituce a postupy, jimiž specializované skupiny využívají technické prostředky (tisk, rozhlas, filmy apod.) pro šíření symbolického obsahu směrem k rozsáhlému, nesourodému a široce rozptýlenému publiku.“ Masová komunikace plní řadu celospolečenských funkcí. Šíří informace o událostech ve společnosti, spolupůsobí při tvorbě chování a jeho projevech, provádí sociální kontrolu, spoluvytváří politické postoje a ovlivňuje veřejné mínění. Je však třeba rozlišovat masovou komunikaci a masová média, neboť masová komunikace není synonymem k masovým médiím. Masovými médii rozumíme „organizované postupy a technologie, které masovou komunikaci umožňují“.³ Masová média jsou instituce, které se dělí dle typu užívané technologie na tisk, televizi, rozhlas, film atd. Vyznačují se určitými charakteristickými rysy. Masová média lze členit na tištěná média (knihy, tisk), film, vysílání (rozhlas, televize), hudební nahrávky, elektronická média (CD-ROM, Internet, počítačové sítě, teletext nebo též média, která zajišťují přenos informací širokému okruhu příjemců elektronickou cestou).

Elektronické komunikace lze definovat jako podskupinu masových komunikací, jež jsou uskutečňovány pomocí elektronických prostředků (bez kterých by se jinak vůbec nemohla uskutečňovat), a to po sítích elektronických komunikací.⁴ Elektronickými prostředky ve výše uvedeném smyslu jsou veškeré přístroje a zařízení, jež umožňují přenos komunikované informace, sdělení či dat z bodu výchozího do bodu cílového po sítích elektronických komunikací. Sítě elektronických komunikací definuje zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), v § 2 písm. h) po vzoru směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/21/ES ze 7. března 2002, o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací (rámcová směrnice). Sítě elektronických komunikací jsou přenosové systémy, popřípadě spojovací nebo směrovací zařízení a jiné prostředky, které umožňují přenos signálů po vedení, rádii, optickými nebo jinými elektromagnetickými prostředky, včetně družicových sítí, pevných sítí s komutací okruhů nebo paketů a mobilních zemských sítí, sítí pro rozvod elektrické energie v rozsahu, v jakém jsou používány pro přenos signálů, sítí pro rozhlasové a televizní vysílání a sítí kabelové televize, bez ohledu na druh přenášené informace.

Elektronické komunikace patří k dynamickým, tedy rychle se měnícím oblastem lidské činnosti. Jejich zákonná regulace však byla za tímto vývojem a technic-

kým pokrokem vždy o krok pozadu. Vývoj regulace elektronických komunikací bude stručně charakterizován v následujících částech, a to od prvních předpisů z dob Rakouska-Uherska přes první úpravy po vzniku prvního samostatného československého státu v roce 1918 až do současnosti.

1.2 Historie elektronických komunikací

Na počátku vývoje právní úpravy elektronických komunikací a elektronických komunikací vůbec stojí vynález elektrického telegrafu. Cesta k vynálezu telegrafu byla dlouhá. Již od pradávna měli lidé potřebu dorozumívát se na větší vzdálenosti, než jim to umožňoval jejich vlastní hlas. Nejdříve však nebylo možné přenášet na větší vzdálenosti hlas jako takový, ale bylo nutno lidskou řeč různě kódovat. Přenos kódované řeči, resp. kódovaných zpráv, nazýváme telegrafií.⁵ Nejstaršími způsoby dorozumívání na dálku byly bubny-tamtamy v Africe, Jižní Americe a Austrálii, kouřové signály, vlajky, hlásné věže apod. Staří Médové a Peršané měli v horách stanice, kde byli soustředěni lidé se silnými hlasy, tzv. volači. Tito volači byli po krajině rozmístěni v jedné linii v určitých roze-
stupech tak, aby jejich zpráva mohla doputovat do vzdáleného místa určení. Tento systém zajišťoval rychlejší přenos zpráv v porovnání např. s rychlostí posla nebo koně.⁶ Za zmínku jistě stojí také vynález optického telegrafu. Sestavil ho francouzský inženýr Claude Chappe v roce 1790. Značnou nevýhodou optického telegrafu však bylo, že byl použitelný pouze v případě pěkného počasí.⁷ K převratnému rozvoji telegrafie, myšleno ve smyslu přenosu kódovaného obsahu zpráv na dálku, došlo až po objevení elektřiny. Elektrický proud totiž umožnil přenos kódovaných zpráv po drátě. Po prvních pokusech o sestavení telegrafních systémů (např. Charles Morrison, 1753) byl v roce 1836 v Mnichově sestaven Carlem Friedrichem Gaussem a Wilhelmem Eduardem Weberem první prakticky využitelný elektrický telegraf, založený na elektromagnetickém principu.⁸ Za nejvýznamnějšího vynálezce, který podstatně pomohl k rozvoji komunikace lidí na velké vzdálenosti, lze považovat Samuela F. B. Morse (1791–1872). Morse sestavil svůj první telegraf zřejmě někdy kolem roku 1836 a nechal si vynález patentovat. Přišel na myšlenku využívat přitažlivou sílu elektromagnetu k vyznačení značek do mechanicky posouváných proužků papíru. Velkým pokrokem ve využití telegrafu byl vynález Davida Edwina Hughese. Jeho tiskací telegraf podstatně zjednodušoval práci s telegrafem. Elektrický telegraf byl postupem času zdokonalován a jeho konstrukce zjednodušována. Mezi významné vědce, kteří přispěli k jeho zdokonalení, se počítají také A. Petřina a V. Gintl. Tito navrhli duplexové spojení. Následně vyvinutý multi-

1 D. McQuail zmiňuje další roviny komunikace, jimiž jsou ještě institucionální, meziskupinová, skupinová, interpersonální a intrapersonální komunikace. Srov. McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999, s. 27.

2 JANOWITZ, M. The Study of Mass Communication. In International Encyclopedia of the Social Sciences. Vol. 3. New York: Macmillan and The Free Press, 1972.

3 McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*/Denis McQuail. Přeložili Jan Jiráček a Marcel Kabát. Praha: Portál, 1999, s. 31.

4 Důvodová zpráva k zákonu č. 127/2005 Sb. ze dne 8. 9. 2004 zmiňuje pojem elektronické komunikace jako společné označení pro elektronické přenosy signálů, popř. pro přenosovou infrastrukturu. Pojem dle této důvodové zprávy zahrnuje sítě a služby elektronických komunikací.

5 Telegrafie (z řeckých slov „tele“ – daleký a „grafein“ – psát) je telekomunikační metoda umožňující přenést obsah textových zpráv na velkou vzdálenost. Definice dostupná také na: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Telegraf>>.

6 HUDEC, A. *Spoje slovem i obrazem: Kapitoly z historie pošty a telekomunikací*. Vydání I. Praha: Nakladatelství dopravy a spojů, 1973, s. 87.

7 Tamtéž, s. 88.

8 Telegrafie. *Wikipedie* [online]. Změněno 2. 10. 2009 [cit. 2010-10-04]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Telegraf>>.

plexní telegraf byl schopen dopravovat na jedné straně drátového vedení současně čtyři telegramy. Zdokonalení později přinesl také nový tiskací elektrický stroj Maurice Baudotea. Telegrafní vedení bylo budováno nejprve pouze podél železnic a nebylo určeno pro soukromou komunikaci. K uvolnění pro tyto účely došlo dne 15. února 1850. Telegrafní síť se rozšiřovala spolu s rozvojem železniční výstavby. V té době byla telegrafní síť spravována telegrafní správou ve Vídni. Na nižších stupních správy to byly telegrafní úřady. Také v Praze byl zřízen telegrafní úřad a umístěn byl v téže budově jako pošta, neboť činnosti telegrafní správy úzce souvisely se správou poštovní. Roku 1864 došlo ke sloučení těchto správ a byl vytvořen jeden společný správní úřad – Ředitelství pošt a telegrafů v Praze. Telegrafní přístroje se postupně rozšířily do všech poštovních úřadů.⁹ Jisté je, že vynález telegrafu se stal významným elektronickým komunikačním prostředkem na dalších více než sto let.

Stejně důležitým milníkem pro rozvoj elektronických komunikací byl rovněž objev elektromagnetických vln v roce 1888 (Heinrich Hertz). V roce 1894 došlo k prvním pokusům o bezdrátový přenos kódovaných zpráv (Guglielmo Marconi). Alexandr Stěpanovič Popov (1859–1906) přišel na myšlenku využít elektromagnetických vln pro bezdrátové telegrafování na velké vzdálenosti. Popov vynalezl první rádiový přijímač na světě, kterým bylo možné elektromagnetické vlny, vyvolané atmosférickými elektrickými výboji, přijímat na vzdálenost několik desítek kilometrů. Svůj přijímač atmosférických výbojů předvedl dne 7. května 1895 v Petrohradu a rok poté předvedl také radiotelegrafní spojení. První základní radiotelegrafické zařízení (schopné přijímat i vysílat) si však nechal patentovat Marconi v roce 1896.¹⁰ Objev elektromagnetických vln se stal základem pro vznik radiotelegrafie.¹¹

Ruku v ruce s vynálezem telegrafu a objevem rádiových vln jde vynález elektrického telefonu.¹² Také telefon prošel dlouholetým vývojem. Od trubkového telefonu (rok 968), jenž později našel uplatnění hlavně v komunikaci mezi jednotlivými lodními palubami, přes lankový telefon až po zmíněný elektrický telefon. Dle novějších výzkumů nebyl prvním vynálezcem elektrického telefonu Alexander Graham Bell (1847–1922), ale Antonio Meucci (1808–1889), jehož elektrický telefon byl poprvé předveden v New Yorku v roce 1860. Tento telefon fungoval na elektromagnetickém principu. Někteří autoři tvrdí, že to byl E. Gray, jenž měl přijít na patentní úřad ve Washingtonu s návrhem přístroje pro přenášení hlasu pomocí vlnění elektrického proudu v telegrafním drátu o dvě hodiny dříve než A. G. Bell. Meucci se měl pak u soudu dožadovat toho, že to byl naopak právě on, kdo v roce 1871 přihlásil svůj přístroj

k patentování.¹³ První soukromé telefonní vedení u nás bylo zřízeno v Praze dne 21. května 1881. V roce 1882 udělilo Rakouské ministerstvo obchodu Janu Palackému (synu Františka Palackého) a J. Braunovi soukromou koncesi ke stavbě a provozu telefonních vedení v Praze a okolí. Koncesi převzala v roce 1884 anglická společnost a od roku 1893 koncesi převzal stát.

Dalším velmi významným objevem v oblasti elektronických komunikací byl uhlíkový mikrofon.¹⁴ Vynalezl jej Thomas Alva Edison (1847–1931). Jeho vynález je význačný především proto, že uhlíkové mikrofony se staly základní součástí telefonů na dalších více než sto let, a které se, sice již méně, používají dodnes. Ve svém důsledku se tento vynález výrazně zasadil o rozvoj elektronické komunikace mezi lidmi na velké vzdálenosti.

K rychlému zdokonalování komunikačních technologií, resp. elektronických komunikací v širším smyslu, došlo paradoxně v obdobích, kdy lidstvo procházelo nejhoršími okamžiky v novodobých dějinách. V průběhu dvou světových válek došlo k podstatnému urychlení a k prudkému vývoji a následně i rozvoji velkého počtu vědních disciplín, jako jsou medicína, biologie, fyzika, chemie atd. Ruku v ruce s rozvojem vědních disciplín přicházely nové vynálezy, objevy a technický pokrok obecně. Již za 1. světové války (1914–1918) vyvíjela vojenská strategie enormní tlak na skupiny vědců, kteří měli pomoci vědy přispět té či oné straně k vítězství. V důsledku práce vědců ve válečných službách docházelo např. ke změnám metod boje, použití nových zbraní a technických zařízení, rozvoji traumatologické medicíny a v neposlední řadě taky elektronických komunikací.

Po 1. světové válce bylo vzhledem k naznačenému rychlému vývoji v oblasti elektronických komunikací třeba zákonné regulace některých činností spojených s touto oblastí. Počátky právní úpravy elektronických komunikací jsou předmětem výkladu následující kapitoly.

Kapitola 2

Počátky, vývoj a současnost právní úpravy elektronických komunikací

2.1 Počátky a vývoj právní úpravy elektronických komunikací

Dle důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona o telegrafech¹⁵ neexistovala do roku 1923 zákonná úprava, která by předmětnou materii (týkající se telegrafů a telegrafie v obecném smyslu) upravovala. Namísto chybějící zákonné úpravy v rakouské části habsburské monar-

9 HUDEC, A. *Spoje slovem i obrazem: Kapitoly z historie pošty a telekomunikací*. Vydání I. Praha: Nakladatelství dopravy a spojů, 1973, s. 88–89.

10 Tamtéž, s. 106–107.

11 Radiotelegrafie je vysílání telegramů elektromagnetickými vlnami bez drátového spojení mezi stanicí vysílací a přijímací.

12 Telefon (z řeckých slov „tele“ – vzdálený a „fon“ – hlas) je telekomunikační zařízení, které přenáší hovor prostřednictvím elektrických, ale i neelektrických signálů. Definice dostupná také na: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Telefon>>.

13 HUDEC, A. *Spoje slovem i obrazem: Kapitoly z historie pošty a telekomunikací*. Vydání I. Praha: Nakladatelství dopravy a spojů, 1973, s. 91.

14 Mikrofon je zařízení pro přeměnu akustického (zvukového) signálu na signál elektrický. Definice dostupná také na: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Mikrofon>>.

15 Vládní návrh zákona o telegrafech č. 4002 z 8. února 1923. Text dokumentu je dostupný také z: <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/T4002_00.htm>.

chie platil kabinetní list z 16. ledna 1847, jenž obsahoval tzv. telegrafní regál, tedy výsostné právo státu ve věcech týkajících se telegrafů, telefonů a elektrických návěštních zařízení. Soukromým osobám nebylo dovoleno zřizovat telegrafy bez předchozího císařova povolení. Zmíněné ustanovení bylo uveřejněno dekretem dvorské kanceláře z 25. ledna 1847 pod č. 2581.

Výnosem rakouského ministerstva obchodu z 12. prosince 1883 pod č. 43 888 bylo rozhodnuto, že pod telegrafní regál spadá také telefon, protože dle tohoto výnosu je telefonní vedení vlastně telegrafním spojením, vybaveným zvláštním druhem akustických přístrojů.

Později došlo k částečné liberalizaci státní regulace a nařízením ministerstva obchodu ve Vídni z 28. dubna 1905, vyhlášeným pod č. 72 v částce XXVIII říš. zák. z roku 1905, byly stanoveny podmínky, za kterých bylo možno získat koncesi na zřízení a provoz telefonního nebo elektrického návěštního zařízení.

Radiotelegrafie se dočkala právní úpravy poprvé v roce 1910. Díky nařízení ministerstva obchodu ze 7. ledna obsaženém v II. částce pod č. 11 říš. zák. z 23. ledna 1910 mohly být nadále zřizovány a provozovány nejen telefonní nebo elektrické návěštní zařízení, ale po získání státní koncese udělované ministerstvem obchodu mohly být zřizovány a provozovány rovněž radiotelegrafní a radiotelefonní stanice. Posledně uvedeným nařízením z roku 1910 byl rozšířen telegrafní regál také na radiotelegrafy a jeho ustanovení se týkala především radiotelegrafního styku s loděmi pohybujícími se na moři.

Pro uherskou část habsburské monarchie platil zák. čl. XXXI z roku 1888, který podobně jako výnos rakouského ministerstva obchodu č. 43 888 z 12. prosince 1883 stanovoval, že zřizování, organizace a provoz telegrafu a telefonu je výsostným právem státu.

2.1.1 Zákon č. 60/1923 Sb. z. a n., o telegrafech

Prvním zákonným předpisem regulujícím předmětnou oblast po vzniku prvního samostatného československého státu byl v názvu této části uvedený zákon, účinný ode dne 4. dubna 1923. Prvotním impulsem k přijetí zákona byla pařížská konference evropských stran v roce 1920, které se zúčastnili také zástupci Československé republiky. Výsledkem konference byla řada usnesení a mezi jinými i závazek všech zúčastněných států postarat se o vydání zákona, jenž by zakazoval zřizování a provoz státem nepovolených radiotelegrafních stanic. Zákon č. 60 z roku 1923 se tak stal prvním právním předpisem, jenž se po vzniku samostatného československého státu zabýval otázkou elektronických komunikací.

Jak již sám název napovídá, předpis upravuje práva a povinnosti spojená se zřizováním, udržováním a provozem telegrafů na území Československé republiky. Stát si ponechal výhradní právo pro zřizování, udržování a provozování telegrafů s tím, že mohl k těmto právům propůjčovat koncese. Model výsostného, resp. výhradního práva z dřívějších dob tak byl zachován. Vytvoření zákonného rámce, zjednodušeně řečeno, pro

nakládání s telegrafy, lze právem považovat za jeden z prvních formálních pramenů zákonné úpravy elektronických komunikací. Zákon o telegrafech používal termín telegraf jako legislativní zkratku pro elektrický telegraf nebo telefon, a to drátový i bezdrátový, jakož i elektrická návěštní zařízení.¹⁶ Bezdrátovému elektrickému telegrafu či telefonu se říkalo rovněž radiotelegraf, resp. radiotelefon. Předmětem právní úpravy v tomto zákoně byly telegrafy ve smyslu legislativní zkratky, spolu s problematikou jejich zřizování, udržování a provozování. Zákon o telegrafech rovněž upravoval státní správu v oblasti upravené tímto zákonem. Státní správu na úseku tzv. věcí telegrafních vykonávalo Ministerstvo pošt a telegrafů spolu s Ministerstvem železnic a vojenskou státní správou.

Již zákon o telegrafech z roku 1923 ve svých ustanoveních zakotvoval zvláštní úřady, jež rozhodovaly o stížnostech týkajících se používání telegrafů, vyměřování telegrafních nebo telefonních poplatků a dále také i o žádostech o jejich vrácení. Byly to poštovní, telegrafní a telefonní úřady, ředitelství pošt a telegrafů a Ministerstvo pošt a telegrafů. Nutno zdůraznit, že v zákonem stanovených případech, o nichž měly pravomoc rozhodovat zmíněné úřady, byla příslušnost soudů vyloučena.¹⁷ Oddělení příslušnosti zmíněných úřadů a soudů se stalo pro československé, resp. české právo příznačným. Tato oddělená příslušnost přetrvala do současnosti a Česká republika je jednou z mála zemí s podobnou právní úpravou. Zákon dále stanovil povinnost zachovávat telegrafní a telefonní tajemství. Povinnost zachovávat telegrafní a telefonní tajemství však ustupovala všeobecné povinnosti oznamovat určité trestné činy. Předmětný zákon obsahoval rovněž ustanovení povolující cenzuru telegramů a telefonních hovorů za války anebo v případě, byla-li vyhlášena mimořádná opatření podle zákona č. 300/1920 Sb. z. a n., o mimořádných opatřeních. Také sankční ustanovení o přečinech a jejich trestání byla v zákoně obsažena. Zajímavostí je, že za spáchané přečiny stanovoval zákon tresty vězení od několika dnů po několik let a vedle nich mohl být navíc stanoven trest peněžitý¹⁸ pro případ, že byl přečin spáchán ze zjištěných pohnutek.

Zákon č. 60/1923 Sb. z. a n. byl první kodifikací tzv. telegrafního práva, předchůdce práva elektronických komunikací. Před jeho přijetím byla právní úprava roztroušena v různých zákonech, vládních nařízeních, výnosech či jiných pramenech. Jak již bylo uvedeno, z historického hlediska je zákon o telegrafech možno považovat za počátek zákonné regulace elektronických komunikací, neboť právě předmět regulace citovaného zákona se ve své podstatě shoduje s předmětem regulace v současnosti platném a účinném zákoně č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích). Je však samozřejmě nutno zohlednit dobu, ve

16 Viz § 2 odst. 1 zákona č. 60/1923 Sb. z. a n., o telegrafech.

17 Srov. § 13 odst. 1 a 2 zákona č. 60/1923 Sb. z. a n., o telegrafech.

18 Tak např. v § 18 odst. 2 zákona o telegrafech byl stanoven trest tuhého vězení od 6 měsíců do 1 roku tomu, kdo zřídí nebo provozuje telegrafy bez povolení ministerstva pošt a telegrafů (pokud nebyla splněna zákonem stanovená výjimka).

kteřé jednotlivé zákony vznikaly a působily, tudíž např. pojem telegrafu byl nahrazen pojmy, jako jsou elektro-nické komunikační zařízení nebo telefonní přístroj.

2.1.2 Zákon č. 72/1950 Sb., o telekomunikacích¹⁹

Zákon č. 60/1923 Sb. z. a n. byl zrušen s výjimkou trest-ních ustanovení až zákonem č. 72 z roku 1950. Zákon o telekomunikacích z roku 1950 nabyl účinnosti dne 1. 7. 1950. Zavádí novou výstižnější souhrnnou legisla-tivní zkratku „telekomunikační zařízení“, jež nahradila zkratku „telegraf“, významový obsah zkratky se ovšem zásadně nezměnil.

Telekomunikační zařízení jsou zařízení k dopravě zpráv, obrazů a návěští elektrickou energií (zejména drátový telegraf a telefon, radiotelegraf a radiotele-fon), televizní a rozhlasová vysílací a přijímací zařízení a všechna ostatní vysílací a přijímací radioelek-trická zařízení.²⁰ U radioelektrických zařízení již nešlo primárně o dopravu zpráv, ale např. o měření, dálkové řízení dopravních prostředků aj.

Zákon rovněž opravňoval vládu k rozšíření okruhu zařízení, na něž se zákon vztahoval, a to formou vládních nařízení. Zákon zachoval typický povolovací režim ke zřizování a provozování telekomunikačních zařízení se stanovenými výjimkami. Povolení udělovala poštovní správa, a pokud se jednalo o vysílací radioelektrické stanice pokusné a amatérské, tak to bylo Ministerstvo vnitra.

Poštovní správu vykonávalo Ministerstvo pošt, Čes-koslovenská pošta, národní podnik²¹ (dále též „českoslo-venská pošta“) a rovněž národní výbory. Státní správu v telekomunikační oblasti a dozor nad telekomunika-cemi zprvu vykonávala již zmíněná poštovní správa. Kromě správních činností byla československá pošta zákonem pověřena ke zřizování telekomunikačních sítí pro veřejné používání a měla rovněž obstarávat teleko-munikační styk.

Československá pošta měla povinnost poskytovat své služby v telekomunikacích každému. Činnosti Minister-stva pošt a československé pošty v rámci veřejné správy telekomunikací se natolik prolínaly, že často ani nebylo možno vést přesnou hranici mezi činnostmi vykonáva-nými československou poštou a Ministerstvem pošt. Je možno shrnout, že Ministerstvo pošt a od roku 1952 Ministerstvo spojů, jež bylo zřízeno vládním nařízením č. 13/1952 Sb., o správě spojů, dohlíželo na činnost čes-koslovenské pošty,²² spravovalo všechna odvětví spojo-vých služeb, jež byla určena k veřejnému používání, tedy pošta a telekomunikace, a dále např. pečovalo o výstavbu a provoz technických rozhlasových a televizních zařízení

a dozíralo na stavbu a provoz ostatních telekomunikač-ních zařízení s určitými výjimkami.

Ministerstvo spojů plnilo své úkoly přímo nebo prostřednictvím krajských správ spojů a výkonných služeben. Uvedené orgány státní správy byly souhrnně označovány jako organizace spojů. Pro úplnost nutno dodat, že v roce 1960 došlo ke sloučení Ministerstva dopravy a Ministerstva spojů v Ministerstvo dopravy a spojů.²³

Bez povolení mohl telekomunikační zařízení zřizovat a provozovat např. podnik pro rozhlas a televizi k účelům rozhlasového a televizního příjmu (novelou bylo doplněno i vysílání) nebo sbor národní bezpečnosti. Povolení nebylo třeba ani v případě drátových tele-grafů, telefonů a elektrických návěštních zařízení uvnitř budov nebo na souvislých pozemcích téhož vlastníka, pokud jejich vedení nepoužívá veřejně přístupné cesty. Tato telekomunikační zařízení nesměla být bez zvlášť-ního povolení poštovní správy připojena na telekomu-nikační zařízení jiného provozovatele nebo překročo-vat státní hranice a mohla být podrobena jejímu doзору. Dle ustanovení zákona nesměla být telekomunikační zařízení zřizována a používána tak, aby se navzájem škodlivě rušila. Škodlivě rušit telekomunikační zařízení nesměla ani jiná zařízení jakéhokoli druhu. Tímto mělo být dosaženo ochrany fungování vzdušných a drátových telekomunikačních koridorů. Povolení bylo zapotřebí i k pouhému přechovávání, třebaže nefungujících či neúplných vysílacích radioelektrických stanic. Povolení potřeboval také subjekt, který uvedené stanice pouze jen opravoval či prodával. I v případě vysílacích radio-elektrických stanic existovaly z režimu povolení určité výjimky.²⁴ Dozor v případě povolených vysílacích radio-elektrických stanic vykonávalo Ministerstvo vnitra.

Zákon o telekomunikacích obsahoval obdobně jako předchozí právní úprava (zákon č. 60/1923 Sb. z. a n.) ustanovení týkající se stížností. Pokud se někdo cítil poškozen jednáním poštovního podniku, pokud jde o zřizování a používání telekomunikačních zařízení a služeb a správnosti poplatků, mohl si stěžovat. Problém však byl, že si mohl stěžovat u orgánů určených poštovní správou, což často vedlo k tomu, že se tyto určené orgány stížnostmi často vůbec nezabývaly. Příslušnost obecných soudů byla v telekomunikačních věcech vyloučena. Bylo tedy zachováno přísné oddělení příslušnosti správních orgánů a soudů ve věcech stížností týkajících se teleko-munikačních věcí.

Zákon dále obsahoval stejně jako předchozí úprava ustanovení týkající se telekomunikačního tajemství. Československá pošta (resp. poštovní podnik), její zaměstnanci a ostatní provozovatelé telekomu-nikačních zařízení měli povinnost zachovávat tajemství jak o obsahu přijatých a zprostředkovaných zpráv, tak i o jménech korespondujících stran a rovněž o číslech rozmlouvajících účastnických stanic a nesměli vyzra-zovat jakékoliv údaje týkající se dopravovaných nebo zprostředkovaných zpráv. Soudům a úřadům směly

19 Telekomunikace – komunikace na dálku. Dle Mezinárodní úmluvy o telekomunikacích sjednané v Atlantic City dne 2. října 1947 se za telekomunikace považuje „[...] každá doprava, vysílání nebo přijímání značek, signálů, písem-ností, obrazu, zvuku nebo oznámení všeho druhu, a to po drátě, radioelektricky nebo jinými elektromagnetickými systémy.“

20 Viz § 2 zákona č. 72/1950 Sb., o telekomunikacích.

21 Dle § 17 odst. 3 zákona č. 151/1949 Sb., o Československé poště, národ-ním podniku.

22 Československá státní pošta byla zrušena nařízením vlády č. 13/1952 Sb., o správě spojů, bez likvidace.

23 Zákon č. 101/1960 Sb., o sloučení některých ministerstev, o převezení ří-zení vodního hospodářství do působnosti ministerstva zemědělství a o změně názvu ministerstva stavebnictví, v původním znění.

24 Srov. § 8 odst. 3 zákona č. 72/1950 Sb., o telekomunikacích.

být informace o záležitostech podléhajících telekomunikačnímu tajemství sděleny, jen pokud tak stanovoval zákon. Do textu zákona však bylo rovněž zahrnuto ustanovení týkající se vztahu telekomunikačního tajemství a všeobecné povinnosti oznamovat určité trestné činy, podobně jak tomu bylo již v předchozí úpravě. Osoby povinné zachovávat telekomunikační tajemství byly své zákonné povinnosti zproštěny v případech, kdy byly dle zákona povinny oznámit určitý trestný čin.

2.1.3 Zákon č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích

Tento zákon nahradil s účinností ode dne 1. 7. 1964 zákon č. 72/1950 Sb., o telekomunikacích, ve znění novely z roku 1952. Byl reakcí na rychlý technický rozvoj v oblasti telekomunikací, zejména telefonie, telegrafie, rozhlasu a televize. Dle údajů ve stenoprotokolu z jednání 26. schůze národního shromáždění k vládnímu návrhu zákona o telekomunikacích²⁵ vzrostl počet telefonních stanic mezi léty 1948 až 1963 více než trojnásobně (z 386 000 na 1 294 000). Rychle se zvyšoval také podaný počet telegramů, meziměstských telefonních hovorů, počet majitelů televizních povolení a povolení tzv. éterického rozhlasu. K přijetí nového zákona o telekomunikacích došlo také proto, že předešlý zákon upravoval možnost zřizování vlastních telekomunikačních sítí pro některé organizace. To se tehdejší socialistické státní správě s centrálně řízeným hospodářstvím příliš nezamlouvalo, neboť to „[...]vedlo k rozptylování prostředků – k duplicitám a nevhodnosti ve výstavbě a v provozu zařízení. Byly odčerpávány výrobky našeho slaboproudého průmyslu i zařízení z dovozu a zpomaloval se tím rozvoj telekomunikací – resortu spojů, určených k uspokojování potřeb celé společnosti.“²⁶

Zákonem mělo být dosaženo kýženého stavu, kdy k uspokojování potřeb společnosti na telekomunikační spojení je určena jednotná telekomunikační síť (§ 2 a násl. zákona č. 110/1964 Sb.), o jejíž rozvoj, budování a provoz pečuje státní správa, resp. Ústřední správa spojů, jakožto ústřední orgán státní správy pro řízení spojů. Ústřední správa spojů vznikla dle zákonného opatření č. 3/1963 Sb., o nové organizaci ústředního řízení v odvětví paliv, energetiky, dopravy a spojů, rozdělením Ministerstva dopravy a spojů na Ministerstvo dopravy a zmíněnou Ústřední správu spojů, v jejímž čele stál vedoucí.

Následně zákonem č. 133/1970 Sb., o působnosti federálních ministerstev, byla působnost pro oblast spojů, tedy pošt a telekomunikací, svěřena Federálnímu ministerstvu spojů. V zákoně o telekomunikacích se oproti předchozí právní úpravě klade větší důraz na ochranu telekomunikací proti škodlivému rušení a mechanickému poškození (§ 9 a násl. zákona č. 110/1964 Sb.), neboť s rozvojem v oblasti výstavby bylo mechanické

poškození kabelů telekomunikační sítě závažným problémem, jemuž se stát snažil čelit. Kolem kabelových vedení byla zákonem zavedena ochranná pásma, v nichž bylo zakázáno stavět, upravovat povrch pozemků apod. Také zákon o telekomunikacích z roku 1964 obsahoval ustanovení týkající se telekomunikačního tajemství.

Text ustanovení je velmi podobný předchozí úpravě až na to, že ustanovení týkající se telekomunikačního tajemství již neobsahovalo výjimku v podobě všeobecné povinnosti oznamovat určité trestné činy. Zákon však na rozdíl od předchozí úpravy neobsahoval úpravu stížností. Zákon zakotvoval pouze právo na vrácení úhrad, popřípadě poplatků (§ 8 odst. 6), jež musel hradit každý, kdo používal tzv. jednotnou telekomunikační síť nebo telekomunikační výkony, nebo ten, komu organizace spojů zřídily, svěřily k užívání nebo udržovaly telekomunikační zařízení (§ 8 odst. 1). Právo na vrácení poplatků, popřípadě úhrad mohl uplatnit každý v případě vzniku poruchy nebo závady při výkonu. Právo zaniklo, nebylo-li uplatněno u organizace spojů bez zbytečného odkladu, resp. do 6 měsíců ode dne vzniku poruchy nebo závady při výkonu.

Podmínky pro zřizování a používání telefonních zařízení a poskytování jiných telefonních služeb byly stanoveny v telefonním řádu. V telefonním sazebníku byly stanoveny sazby za zřizování a používání telefonních zařízení a jiných telefonních služeb.²⁷ Ze zprávy výboru pro plán a rozpočet k vládnímu návrhu zákona o telekomunikacích je zcela evidentní, že problémy s funkčností a poruchovostí jednotné telekomunikační sítě byly na denním pořádku.

Ještě před přijetím zásadní novelizace zákonné úpravy v oblasti elektronických komunikací v podobě zákona č. 150/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích, došlo ke změně působnosti federálních ústředních orgánů státní správy. Byl to zákon č. 194/1988 Sb., který mimo jiné stanovil, že ve věcech pošt, telekomunikací, radiokomunikací a dodržování přidělených kmitočtů nebo kmitočtových pásem vykonává přímo nebo prostřednictvím organizací pověřených na základě zákona státní správu a státní odborný dozor Federální ministerstvo dopravy a spojů.

Jak bylo naznačeno výše, zákon č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích, prošel po roce 1989 poměrně rozsáhlou novelizací. Příčinou byly nejen polistopadové události roku 1989, ale také zastaralost textu zákona a změny v právních úpravách telekomunikací v zemích západní Evropy.

Otázkou je, proč se zákonodárce nevydal cestou nového zákona, ale cestou dílčí novelizace téměř třicet let starého zákona. Odpověď je možné nalézt v důvodové zprávě k vládnímu návrhu zákona č. 150/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích.²⁸ Dle autorů této důvodové zprávy to byly liberalizační trendy i vnitrostátní společenský a ekonomický

25 Text stenoprotokolu z jednání 26. schůze národního shromáždění k vládnímu návrhu zákona o telekomunikacích je dostupný z: <<http://iclaw.sk/leeway/ictlaw/elektronicke-komunikacie/historia-pravnej-upravy-v-c-s-s-r-a-sr/zakon-c-110-1964-zb-o-telekomunikaciach/zo-stenoprotokolu-z-rokovani-a-26-schodze-narodneho-zhromazdenia-zakon-o-telekomunikaciach/>>.

26 Tamtéž.

27 Částka 41 Sbírky zákonů, ročník 1975 a vyhláška č. 177/1975 Sb., kterou se vydává Telefonní řád.

28 Vládní návrh č. 1276 zákona ze dne 30. 1. 1992, kterým se mění a doplňuje zákon č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích. Text dokumentu je dostupný z: <http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t1276_01.htm>.

vývoj ve státě, jež vedly k potřebě urychleného promítnutí do našeho právního řádu. Tedy hlavně nedostatek času na přípravu nového zákona a také podobný postup okolních států v této otázce byl hlavním důvodem pro přijetí dílčí novely, která měla do našeho právního řádu promítnout demonopolizační a liberalizační tendence v rámci telekomunikačního trhu, jejichž zásady byly stanoveny v dokumentu „Green Paper on Telecommunications“ (přijat Komisí ES v roce 1987). Tento dokument odstartoval proces tvorby evropských směrnic, jež byly pro tehdejší členské státy ES závazné.

Proces tvorby směrnic, jež znamenaly liberalizaci telekomunikačního trhu, byl dlouhodobý a československý zákonodárce si toho byl vědom. Očekáváje průběžné změny právní úpravy telekomunikací na evropské úrovni, které bylo potřeba operativně zpracovávat do vnitrostátního právního řádu, upřednostnil zákonodárce cestu rychlé dílčí novelizace zákona o telekomunikacích před tvorbou nového zákona, který by bylo nutno brzy opět novelizovat. Cílem novelizace dle zmíněné důvodové zprávy bylo vytvoření obdobných právních předpokladů, jaké byly vytvářeny zejména v zemích ES, a umožnit tak podnikatelskou činnost na úseku telekomunikací i jiným subjektům, než jsou organizace spojů,²⁹ a to včetně soukromých podnikatelů. Návrh zákona č. 150/1992 Sb. počítal s vytvořením samostatných správních úřadů telekomunikací, zcela oddělených od organizací, které zřizují a provozují telekomunikační zařízení a poskytují telekomunikační služby. Mělo tak dojít k oddělení výkonu provozních činností od státní správy.

Do té doby zde totiž existovala do jisté míry absurdní situace, kdy byl výkon státní správy prováděn organizacemi spojů souběžně s jejich vlastní hospodářskou činností.³⁰ Tento stav vedl k situacím, kdy např. o stížnostech na kvalitu poskytované telefonní služby nebo na výši vyúčtování rozhodoval sám poskytovatel této služby. Návrh zákona v § 21 počítal se zřízením oblastních správních úřadů telekomunikací a Federálního správního úřadu telekomunikací. V konečné verzi zákona však zůstalo toliko Federální ministerstvo spojů jakožto orgán státní správy telekomunikací. Nenaaplňeny zůstaly i některé další cíle vytyčené v původním návrhu zákona.

Zákon č. 150/1992 Sb. ze dne 24. 4. 1992 nově definuje nejen pojem telekomunikační zařízení, ale přináší nové legální definice pojmů, jako jsou např. telekomunikační síť a telekomunikační služby nebo koncový bod sítě. Pro příklad zákon definuje telekomunikační síť

jako soubor telekomunikačních zařízení, který dovoluje přepravu informací mezi koncovými body sítě, což jsou technicky specifikovaná rozhraní mezi telekomunikační sítí a připojovaným zařízením, popř. rozhraním mezi dvěma telekomunikačními sítěmi.³¹ Za zmínku také stojí, že zákon začal rozlišovat mezi telekomunikační službou a telefonní službou. Důvodem byl technický pokrok, díky němuž původní znění zákona již nevyhovovalo. Dalším důvodem bylo uvedení definic do souladu s definicemi používanými ve směrnicích ES. Telekomunikační služby byly vymezeny jako služby, jejichž poskytování spočívá zcela nebo převážně v přepravě informací pomocí telekomunikačních zařízení. Telefonní služba byla definována jako telekomunikační služba pro veřejnost, která spočívá v zajišťování přepravy mluvené řeči v reálném čase mezi koncovými body telekomunikační sítě. Za zmínku jistě stojí také § 3 odst. 8, neboť ten stanovil organizacím spojů povinnost dbát o účelné rozšiřování možnosti příjmu rozhlasových a televizních programů provozovatelů ze zákona (např. Československá televize, Československý rozhlas).

Jak bylo zmíněno výše, státní správu telekomunikací vykonávalo Federální ministerstvo spojů, ovšem jen po velmi krátké období. Ke změně působnosti v oblasti telekomunikací došlo v důsledku probíhajících změn ve státních strukturách rozdělované republiky na konci roku 1992. Již s účinností od 31. 10. 1992 bylo ústředním orgánem státní správy pro pošty a telekomunikace s výjimkou správy kmitočtového spektra určeného pro rozhlasové a televizní vysílání, Ministerstvo hospodářství.³² Jako šestá sekce Ministerstva hospodářství byl k 1. lednu 1993 zřízen Český telekomunikační úřad, jehož vznik byl kromě vzniku SPT Telecom, s.p., dalším projevem konceptu oddělení správních a provozních činností. S účinností od 1. 11. 1996 přešla působnost ve věcech telekomunikací a pošt z Ministerstva hospodářství na Ministerstvo dopravy a spojů³³ a od ledna 1998 byl Český telekomunikační úřad přímo podřízen ministru dopravy a spojů. Tento stav trval až do dne nabytí účinnosti zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, o němž bude pojednáno v následující části.

2.1.4 Zákon č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů

Postupem času přestával „starý“, i když novelizovaný zákon o telekomunikacích z roku 1964 čím dál tím více vyhovovat podmínkám tržně ekonomického

29 Dle definice v § 1 odst. 3 zákona č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích, ve znění zákona č. 150/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích, byly organizace spojů právnické osoby, jež byly pověřeny příslušným orgánem státní správy telekomunikací ke zřizování a provozování přenosových cest pro přepravu všech druhů informací pomocí telekomunikačních zařízení kromě zařízení pro jednosměrné šíření rozhlasových a televizních programů po vedení, zařízení pro poskytování telefonní služby, vysílání rádiových zařízení rozhlasových a televizních pro vysílání provozovatelů ze zákona.

30 Takovouto organizací byl státní podnik Správa pošt a telekomunikací Praha (SPT Praha, s.p.), jenž byl ke dni 1. 1. 1993 rozdělen na SPT Telecom, s.p. a Českou poštu. SPT Telecom, s.p., byl ke dni 1. 1. 1994 přeměněn na akciovou společnost SPT TELECOM a.s. a 1. 1. 2000 došlo ke změně firmy na ČESKÝ TELECOM, a.s.

31 Viz § 1 odst. 4 písm. b) a c) zákona č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích, ve znění zákona č. 150/1992 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích.

32 Stalo se tak na základě účinnosti zákona č. 474/1992 Sb., o opatřeních v soustavě ústředních orgánů státní správy České republiky, který změnil zákon č. 2/1996 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, a ústavního zákona č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zákonem ČSFR.

33 Toho dne nabytí účinnosti zákon č. 272/1996 Sb., kterým se provádějí některá opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy České republiky a kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a mění a doplňuje zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv.

konkurenčního prostředí, neboť byl vytvořen tak, aby co nejvíce vyhovoval monopolnímu telekomunikačnímu prostředí. Celé telekomunikační odvětví procházelo prudkým rozvojem, s čímž souvisel také značný zájem investorů do telekomunikací investovat. Zastaralá právní úprava a přetrvávající monopol v oblasti telefonní služby (SPT TELECOM, s.p., poté SPT TELECOM, a.s.) však potencionální investory odrazoval. V takovýchto podmínkách již nestačila další dílčí novelizace, neboť bylo třeba přijmout zcela nový, modernější a konkrétnější normativní rámec, jenž by reflektoval měnící se právo ES a jenž by přinesl požadovanou právní jistotu podnikatelům, kteří hodlali vstoupit do telekomunikačního odvětví.

Dalším neméně důležitým motivem pro přijetí nového zákona upravujícího oblast telekomunikací byla ochrana spotřebitele, resp. zákazníků využívajících telekomunikačních služeb. V rámci ES probíhalo postupné otevírání a liberalizace telekomunikačního trhu, jež se mělo odrazit také v českých podmínkách. Otevření trhu telekomunikací bylo plánováno na 1. 1. 2001. Aby otevřený trh fungoval tak, jak měl, tedy aby existovala srovnatelná konkurence a volná soutěž, bylo nutné přijmout nový právní rámec, jímž se stal zákon č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů.

Proces jeho přípravy a vzniku však nebyl zdaleka idylický. I když se první iniciativy upozorňující na nevyhnutelnost a nutnost přijetí nového zákona upravujícího oblast telekomunikací začaly objevovat již v roce 1996,³⁴ došlo k přijetí textu nového zákona o telekomunikacích až napotřetí v roce 2000. Takto velké průtahy v procesu přijímání nové právní úpravy byly zapříčiněny především událostmi tzv. Sarajevského atentátu (1998) a následnými změnami na naší politické scéně, včetně předčasných voleb. Nová vláda (ČSSD) nepokračovala již v připraveném návrhu znění zákona, nýbrž začala nanovo se „svým“ návrhem úpravy.

Co se týče textu jejího návrhu, tak nutno říci, že původní verze textu skutečně trh telekomunikací liberalizovala. Tento návrh se však setkal s negativní kritikou, a proto byl jeho text změněn. Změna se právě dotkla tolik choulostivé liberalizace. Do jeho textu bylo začleněno ustanovení, které poskytlo dominantnímu operátorovi možnost dvouletého odkladu v jeho povinnosti poskytovat svým zákazníkům výběr poskytovatele telekomunikačních služeb a přenositelnost čísel, což ve svém důsledku časově oddálilo vznik konkurenčního prostředí. Uvedené změny si do návrhu zákona prosadila vláda.

Účinnosti zákon č. 151/2000 Sb. nabyl dne 1. 7. 2000, tj. půl roku před otevřením liberalizovaného telekomunikačního trhu. Skutečnost, že k účinnosti zákona došlo teprve až půl roku před otevřením trhu znamenala, že se sice zájemcům stihly vydat potřebné telekomunikační licence, avšak již nezustal dostatečný časový prostor pro to, aby majitelé nových licencí dokázali

uzavřít propojovací smlouvy s dominantním operátorem. To ve svém důsledku znamenalo, že se sice s rokem 2001 otevřel telekomunikační trh (měl skončit monopol společnosti ČESKÝ TELECOM, a.s. na hlasové služby poskytované na tzv. pevných linkách), ovšem v českých podmínkách reálná konkurence neexistovala.

Text zákona se v poměru ke starému zákonu značně rozšířil. Bylo by nad rámec tohoto článku věnovat se detailně jednotlivým ustanovením. Dále se proto výklad zaměří na nejdůležitější změny (oproti staré úpravě) a instituty, které byly do jeho textu nově přijaty.

Důležitým mezníkem v oblasti práva elektronických komunikací byl vznik nezávislého národního regulátora trhu elektronických komunikací po vzoru „západních“ zemí. Cílem bylo vytvoření vhodných podmínek pro působení orgánu, jenž měl být nezávislý nejen na jednotlivých poskytovatelích telekomunikačních služeb, ale také na zájmech státu (např. že by uplatňoval šikanózní postihování neúměrně vysokými pokutami i za méně závažná, avšak sankcionovatelná porušení ustanovení zákona v zájmu zvýšení příjmu státní pokladny). Zmíněný nezávislý regulátor – Český telekomunikační úřad (dále jen „ČTÚ“) – byl zřízen právě zákonem č. 151/2000 Sb., jako správní úřad pro výkon státní správy včetně regulace ve věcech telekomunikací.³⁵ Sídlem ČTÚ je Praha a v jeho čele stojí předseda,³⁶ kterého dle znění tohoto zákona jmenuje a odvolává na návrh ministra dopravy a spojů vláda. Funkční období předsedy je čtyřleté a ve funkci může být nejdéle dvě po sobě jdoucí funkční období. Vedle ČTÚ vykonávalo státní správu ve věcech telekomunikací také Ministerstvo dopravy a spojů (od 1. 1. 2003 to bylo Ministerstvo informatiky³⁷). Ministerstvo zodpovídalo za stanovení principů a hlavních zásad státní regulace v telekomunikacích, plnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv, tvorbu národní telekomunikační politiky, zajištění integrace do evropských struktur a za schvalování plánu přidělení kmitočtových pásem. Ostatní pravomoci pak byly vyčleněny ČTÚ a o některých z nich bude pojednáno dále.

Zákon zavedl a definoval mnohem více základních pojmů.³⁸ Zavedl např. pojem účastnické vedení, telekomunikační okruh, propojení, připojení a definoval rozdíl mezi uživatelem a účastníkem telekomunikační služby.³⁹ Část ustanovení zákona se věnuje regulaci tele-

35 Viz § 3 zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů v původním nezměněném znění.

36 Prvním předsedou byl Ing. David Stádník. Jeho první funkční období skončilo dnem 4. 7. 2004 a ode dne 5. 7. 2004 byl vládou na návrh ministra informatiky potvrzen. Svou funkci zastával do 31. 3. 2006, kdy byl vládou (ČSSD) na návrh ministryně informatiky odvolán. Na jeho místo nastoupil PhDr. Pavel Dvořák, CSc., který zastával funkci předsedy ČTÚ i v době sepsání tohoto článku.

37 Zřízeno ke dni 1. 1. 2003 zákonem č. 517/2002 Sb., kterým se provádějí některá opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy a mění některé zákony, jenž nabyl účinnosti dne 1. 1. 2003.

38 Srov. § 2 zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů.

39 Dle § 2 odst. 10 se uživatelem telekomunikační služby rozuměla fyzická osoba nebo právnická osoba, které je poskytována telekomunikační služba. Odst. 11 pak definoval účastníka jako uživatele telekomunikační služby, který je s jejím poskytovatelem ve smluvním vztahu. Účastníkem tak mohl být např. vlastník bytu, v němž byla vytvořena telefonní přípojka, který byl ve smluvním

34 Takovouto iniciativou byla např. „Skupina 98“, což byla skupina zainteresovaných odborníků, jejichž cílem bylo přijetí nové normy regulující telekomunikační odvětví ve stejném termínu jako v zemích EU, tedy ke dni 1. 1. 1998, jak již její název napovídá.

komunikačních činností, což bylo zřizování a provozování veřejné telekomunikační sítě, zřizování a provozování neveřejné telekomunikační sítě, poskytování telekomunikačních služeb prostřednictvím veřejné nebo neveřejné telekomunikační sítě a zřizování a provozování telekomunikačního zařízení.

Ke zřizování a provozování veřejné telekomunikační sítě, k poskytování veřejné telefonní služby a k poskytování veřejné telefonní služby prostřednictvím veřejné mobilní telekomunikační sítě bylo zapotřebí státního souhlasu ČTÚ v podobě telekomunikační licence. Udělováním licencí byl regulován počet subjektů, které mohou vstoupit na trh elektronických komunikací. Počet těchto subjektů však nebyl omezen pouze regulační činností ČTÚ, nýbrž také faktickým omezením množstvím vhodných frekvencí (kmitočtů) potřebných pro poskytování určitých telekomunikačních služeb. Právě proces udělování telekomunikačních licencí byl jedním ze zatěžkávacích úkolů ČTÚ hned v prvních měsících jeho působení.

Poskytovatelé, kteří chtěli vstoupit na trh telekomunikací, žádali o licence hned po nabytí účinnosti zákona. ČTÚ vydal licence poměrně rychle (v průběhu září 2000). Tento termín, ovlivněn pozdním přijetím a účinností samotného zákona, se ukázal být nakonec příliš pozdní. Nově přichozí poskytovatelé (alternativní operátoři) totiž nestihli uzavřít před otevřením trhu v roce 2001 propojovací dohody⁴⁰ s dominantním operátorem pevných sítí (v té době ČESKÝ TELECOM, a.s.). To ve svém důsledku znamenalo, jak bylo řečeno již výše, že na počátku roku 2001 nebyla uzavřena jediná propojovací dohoda, tudíž neexistovala faktická konkurence na telekomunikačním trhu.

Uzavírání dohod o propojení s dominantním poskytovatelem bylo od samého počátku problematické, neboť dominantní poskytovatel nebyl v procesu tvorby dohod příliš konstruktivní, a proto se alternativní poskytovatelé museli obrátit na ČTÚ, aby jejich spor pomohl vyřešit. Spory se týkaly především ceny za propojení, tedy poplatky, které si poskytovatelé platí navzájem za přechod jednotlivých hovorů z jedné sítě do druhé. Cenu nakonec musel stanovit ČTÚ, neboť si ČESKÝ TELECOM, a.s., hodlal účtovat propojovací poplatek, který byl vyšší než koncová cena celého hovoru. ČTÚ nejprve stanovil závazné metodiky pro výpočet propojovacích poplatků, a když ani poté se poskytovatelé nebyli schopni dohodnout, musel jim ČTÚ cenu i podmínky propojení prakticky určit. Historicky první dohoda o propojení po otevření telekomunikačního trhu byla podepsána 28. února 2001 společností ČESKÝ TELECOM, a.s., a Contactel s.r.o.

vztahu s poskytovatelem veřejné telefonní služby, a uživatelem pak nájemník tuto přípojku využívající.

⁴⁰ § 2 odst. 16 zákona č. zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, definoval propojení jako fyzické a logické spojení telekomunikačních sítí využívaných poskytovateli telekomunikačních služeb umožňující uživatelům jednoho poskytovatele telekomunikačních služeb komunikovat s uživateli téhož nebo jiného poskytovatele telekomunikačních služeb nebo za účelem umožnění přístupu ke službám poskytovaným jiným poskytovatelem telekomunikačních služeb. Telekomunikační služby mohou být poskytovány poskytovateli telekomunikačních služeb, kteří se propojují, nebo jinými poskytovateli telekomunikačních služeb, kteří mají přístup k telekomunikační síti.

Další zákonem stanovenou povinností ČTÚ bylo efektivní hospodaření s omezenými zdroji volných kmitočtů. V praxi to znamenalo, že způsob jejich přidělování měl sledovat zájmy celého trhu a jeho uživatelů. ČTÚ měl za úkol spravovat kmitočtové spektrum k zajištění účelného využívání kmitočtů. Sestavoval a prováděl změny plánu přidělení kmitočtových pásem (národní kmitočtová tabulka) a plánu využití kmitočtového spektra. Prováděl také kontrolu využívání kmitočtového spektra a vydával rozhodnutí o povolení k provozování vysílacích rádiových zařízení. Uvedené činnosti ČTÚ vykonává dodnes. Mezi další úkoly ČTÚ patřily např. rozhodování o technické způsobilosti koncových nebo rádiových zařízení.

Počátky uvolněného telekomunikačního trhu byly spojeny s pojmem tzv. asymetrické regulace. Regulace ze strany ČTÚ se vyznačovala nestejným působením vůči subjektům působícím na telekomunikačním trhu. Tímto asymetrickým působením mělo být docíleno postupné vyrovnávání sil a postavení jednotlivých subjektů působících na telekomunikačním trhu. Postavení těchto subjektů nebylo totiž v době těsně po otevření trhu (1. 1. 2001) ani zdaleka rovnocenné. ČESKÝ TELECOM, a.s., měl v té době zcela logicky dominantní postavení s vybudovaným zázemím a infrastrukturou, neboť si svou pozici nerušeně budoval v dobách, kdy telekomunikační trh byl trhem monopolním, ze strany státu silně podporovaným.

Vedle tohoto dominantního subjektu měli na otevřený trh přijít noví poskytovatelé (tehdy tzv. „alternativní operátoři“), kteří si své zázemí a postavení měli teprve budovat. Aby mohli vedle dominantního poskytovatele uspět, bylo třeba uplatňovat právě výše zmíněnou asymetrickou formu regulace, tedy vytváření nestejných podmínek na trhu. V těchto dobách by bylo nesmyslem domnívat se, že by se alternativní poskytovatelé mohli stát konkurenceschopní jen díky působení sil volného trhu, proto bylo potřeba k nastartování fungování konkurenčního volného trhu pomoci nově přichozím subjektům „zdravou“ regulací. Příkladem asymetrické regulace byla regulace cen univerzální služby.⁴¹ To v praxi znamenalo, že ceny základní hlasové služby, jež byla poskytována dominantním poskytovatelem (ČESKÝ TELECOM, a.s.) v rámci univerzální služby, byly regulovány, zatímco ceny obdobných služeb nově etablovujících se poskytovatelů regulovány nebyly, a byly tedy ovlivňovány jen přirozeným působením trhu. Asymetrická regulace postupem času slábne, až nakonec by měla zcela ustoupit. Stane se tak v době, kdy budou síly

⁴¹ § 29 zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, definoval univerzální službu jako minimální soubor služeb, které jsou dostupné ve stanovené kvalitě všem uživatelům na celém území státu za dostupnou cenu. Dostupnou cenou se rozuměla cena stanovená podle zvláštního právního předpisu, kterým byl zákon č. 526/1990 Sb., o cenách. Univerzální služba musela zahrnovat veřejnou telefonní službu (včetně faxu), operátorské služby, bezplatný a nepřetržitý přístup uživatelů k číslům tísňových volání, informační službu o telefonních číslech, pravidelné vydávání telefonních seznamů, služby veřejných telefonních automatů, slevy osobám, které jsou držiteli průkazu ZTP z důvodu úplné nebo praktické hluchoty, anebo osobám, které jsou držiteli průkazu ZTP/P a osobám bezmocným dle zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

na trhu vyrovnány a státní regulace již nebude zapotřebí, neboť trh se bude schopen regulovat vlastní setrvačností.

Důležitým mezníkem v procesu liberalizace bylo umožnění volby poskytovatele „pevné“ telefonní služby. Umožnil to telekomunikační zákon v polovině roku 2002. Nejprve se volba poskytovatele uskutečňovala krátkou individuální předvolbou (Carrier Selection, známá též jako služba CS), tzn., že uživatel musel manuálně vytočit specifickou číselnou kombinaci před samotné volané číslo, aby byl hovor veden přes zvoleného poskytovatele.

Později (přelom roku 2003/2004) již nebylo nutné manuální vytáčení čísla před každým hovorem, neboť bylo možné si zvolit trvalou volbu poskytovatele, což znamenalo, že všechny hovory byly vedeny přes účastníkem zvoleného poskytovatele (Carrier PreSelection, známá též jako služba CPS). Volba operátora byla dalším krokem k vytvoření konkurence na telekomunikačním trhu s pozitivním dopadem především pro konečné zákazníky.

Pomyslnou vadou na kráse možnosti volby operátora byla skutečnost, že i pokud se účastník rozhodl vést všechny své hovory přes jiného poskytovatele a od ČESKÉHO TELECOMU nepožadoval žádné služby, musel mu přesto platit v plné výši měsíční paušál za existenci své pevné telefonní linky. Tento problém byl do jisté míry vyřešen novelou zákona o telekomunikacích, provedenou zákonem č. 225/2003 Sb., jenž nabyl účinnosti dne 20. srpna 2003. Novela zavedla v souladu s nařízením (ES) 2887/2000 Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. prosince 2000, o zpřístupnění účastnického vedení, povinnost dominantnímu poskytovateli zpřístupnit účastnické vedení.⁴² Důsledkem pak mělo být, že účastník bude platit za poskytnuté služby toliko jednomu, předem vybranému poskytovateli. Kýženého výsledku bylo dosaženo pouze částečně. Žádná masová migrace účastníků k alternativním poskytovatelům se nekonala. Podobný vývoj bylo možno sledovat i v zemích EU.

Dalším logickým krokem k vytvoření plně konkurenčního tržního prostředí v telekomunikacích byla přenositelnost čísel (účastník si mohl ponechat při přechodu od jednoho poskytovatele k druhému své původní číslo). Nejprve se přenositelnost týkala pouze pevných sítí (počátek roku 2003) a později také mobilních (počátek roku 2006). Povinnost umožnění přenositelnosti mobilních telefonních čísel byla stanovena novým, dodnes platným a účinným zákonem č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích).

Již výše bylo řečeno, ČTÚ rozhodoval spory poskytovatelů v případech, že se tito nedohodli na ceně za propojení, resp. na ceně za přístup k síti. Zákonně zmocnění bylo ČTÚ dáno ustanovením § 78 zákona. ČTÚ však nerozhodoval pouze tento typ sporů. Měl zákonem stanovenou pravomoc (§ 95) rozhodovat spory o propojení sítí nebo o přístupu k síti, popřípadě o změnách smluv o propojení sítí nebo o přístupu k síti. Dále měl dānu

pravomoc rozhodovat ve sporech o povinnosti účastníka k finančnímu plnění vyplývajícím ze smlouvy mezi provozovatelem veřejné telekomunikační sítě a účastníkem o poskytování telekomunikačních služeb, což byly typicky spory o zaplacení dlužné ceny za poskytnuté telekomunikační služby.⁴³ Rozhodoval také o námitkách proti vyřízení reklamace vyúčtování cen za telekomunikační služby.⁴⁴ Pro uvedené případy rozhodování sporů nebyly příslušné obecné soudy, nýbrž právě ČTÚ.

Jedná se o specifikum, kdy o klasickém občanskoprávním, popřípadě obchodněprávním sporu rozhoduje správní orgán ve správním řízení. Do dne nabytí účinnosti zákona č. 151/2002 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím soudního řádu správního, byly fyzické a právnické osoby po vyčerpání opravných prostředků ve správním řízení oprávněny dovolávat se nápravy ve výroku správního rozhodnutí žalobou u obecných soudů. Žaloba musela být podána do dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu (ČTÚ). Správní rozhodnutí vydané ve sporech nabývalo právní moci marným uplynutím této lhůty. Rozdílem oproti současné úpravě bylo, že v případech, že byla žaloba zákonným způsobem podána, i pravomocné správní rozhodnutí vydané v těchto sporech nemělo právní účinky, tedy nebylo vykonatelným právním titulem do té doby, než bylo soudem o žalobě rozhodnuto.⁴⁵ Je tedy nabíledni, že tímto byla dána účastníkům správního řízení možnost, aby vykonatelnost správního rozhodnutí mohli oddálit častokrát až o několik let, a to z důvodu délky soudního řízení. Změna nastala po nabytí účinnosti zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále též „SŘS“). Po 1. lednu 2003 mají účastníci správního řízení sporného (např. sporu o dlužné částce za poskytnuté služby elektronických komunikací) možnost podat k soudu návrh podle části páté zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád (dále též „OSŘ“).⁴⁶ V podrobnostech se k problematice rozhodování sporů u ČTÚ vrátíme v samostatné kapitole o rozhodování sporů.

2.2 Současnost právní úpravy elektronických komunikací

2.2.1 Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích)

Celá oblast elektronických komunikací procházela a stále prochází v průběhu času kontinuálním vývojem a rozvojem. Jsou vyvíjeny nové, rychlejší a výkonnější

43 Poskytovatel telekomunikačních služeb nemohl svůj nárok na zaplacení dlužných vyúčtování za poskytnuté telekomunikační služby uplatňovat žalobou u obecných soudů, nýbrž návrhem na zahájení správního řízení dle zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), u ČTÚ.

44 Účastník měl ze zákona dánu možnost reklamovat vyúčtování ceny za veřejnou telekomunikační službu do 2 měsíců od doručení vyúčtování ceny za poskytnutou službu. V případech, že poskytovatel veřejné telekomunikační služby podané reklamaci na vyúčtovanou cenu nevyhověl, byl účastník oprávněn uplatnit u ČTÚ námitky proti vyřízení reklamace. ČTÚ pak vedl řízení o námitce proti vyřízení reklamace.

45 Srov. § 102 odst. 3 zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, ve znění účinném do dne 31. 12. 2002.

46 Viz § 244 OSŘ.

42 V zákoně č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, byla tato povinnost stanovena novým ustanovením § 37a.

technologie, které v různých formách stále více pronikají do každodenního života lidí. Chování a jednání celé společnosti i jednotlivců je těmito technologiemi citelně ovlivňováno, a proto existuje právo, které toto chování a jednání reguluje.

Také tržní oblast se od počátku 90. let významně vyvinula a především liberalizovala. Bylo uvedeno a obecně je také známo, že právo je vždy o pomyslný krok pozadu za technickým rozvojem. I přesto však kontinuálně existuje všeobecná potřeba regulace oblasti práva elektronických komunikací, a proto dochází ke změnám v právních úpravách, jež se pokouší reagovat na zmíněný technologický pokrok. S pokrokem souvisí i měnící se poměry na trhu elektronických komunikací. Také proto byl v roce 2002 schválen Evropským parlamentem a Radou nový regulační rámec, tzv. „regulační rámec 2003“,⁴⁷ nahrazující regulační rámec 1998. Právní úprava na úrovni ES reaguje na vývoj v technologické oblasti, rozšiřuje a sjednocuje předmět regulace a obsahuje úpravu nových problematik, jež se objevily díky technologickému pokroku.

Předmětem regulace již nejsou telekomunikace, nýbrž elektronické komunikace. Elektronické komunikace jsou vhodnějším označením předmětu právní úpravy, neboť tento pojem zahrnuje širší okruh upravených služeb (telekomunikace čím dál tím více splývají s informačními technologiemi), což lépe odpovídá technologickému pokroku a aktuálním tržním podmínkám. Regulační rámec měl pomoci rozvinout soutěž, a tím dosáhnout žádoucího zlepšení v dostupnosti služeb, a to nejen telefonních, ale např. i vysokorychlostního přístupu k Internetu. To mělo pomoci naplnit cíle stanovené Evropským summitem v roce 2000 v Lisabonu, tj. dosažení stavu, kdy EU bude nejvíce konkurenceschopná ekonomika na světě.⁴⁸

Česká republika se před vstupem do EU zavázala, že implementuje směrnice ES do vnitrostátního právního řádu. Proto byly, i když se zpožděním, požadavky směrnic regulačního rámce 2003 transponovány do národní právní úpravy, konkrétně do zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích) (dále též „ZEK“).

47 Dle důvodové zprávy k zákonu č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích) byl regulační rámec tvořen směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro síť a služby elektronických komunikací (tzv. rámcová směrnice), směrnicí Evropského Parlamentu a Rady 2002/20/ES o oprávnění pro síť a služby elektronických komunikací (tzv. autorizační směrnice), směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2002/19/ES o přístupu k sítím elektronických komunikací a přiřazeným zařízením a jejich vzájemném propojení (tzv. přístupová směrnice), směrnicí Evropského Parlamentu a Rady 2002/22/ES o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací (směrnice o univerzální službě), směrnicí Komise 2002/77/ES o hospodářské soutěži na trzích sítí a služeb elektronických komunikací, směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací a rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady 2002/766/ES o správě rádiového spektra.

Text dokumentu je dostupný z: <<http://web.mvcr.cz/archiv2008/micr/files/1607/duvodzpr.pdf>>.

48 Důvodová zpráva k zákonu č. 127/2005 Sb. ze dne 8. 9. 2004.

Vzhledem k požadavkům směrnic a potřebám trhu byla právní úprava zákona č. 151/2000 Sb. o telekomunikacích nevyhovující jako celek. Potřebné změny nebyly proveditelné formou byt' rozsáhlé novelizace, neboť implementace požadavků regulačního rámce vyžadovala zásadní změny všech částí stávajícího zákona. Z těchto důvodů bylo třeba zpracovat zcela nový právní předpis. Česká republika nebyla jedinou zemí, která se k tomuto kroku odhodlala. K tvorbě nové právní úpravy se odhodlala většina členských států, včetně tehdejších kandidátských států. Cílem nové právní úpravy mělo být, dle důvodové zprávy, urychlení budování moderních komunikačních sítí, a tím vytvoření dlouhodobých předpokladů pro poskytování vysoce kvalitních, cenově dostupných služeb elektronických komunikací světové úrovně s návazností jak na země ES, tak i na ostatní státy světa. Nový právní rámec více podporuje rozvoj služeb a sítí elektronických komunikací, do jisté míry zjednodušuje podnikatelům vstup na trh a detailněji formuluje pravomoci a postavení regulačního orgánu – ČTÚ a dále klade důraz na zohledňování zájmů a práv účastníků a uživatelů sítí a služeb elektronických komunikací.

ZEK obsahuje řadu na první pohled obdobných institutů jako jeho předchůdce. Při bližším srovnání však nutno konstatovat, že tyto zdánlivě příbuzné instituty jsou obsahově zásadně odlišné (např. generální licence vs. všeobecné oprávnění). V souladu s právem ES byla do zákona začleněna problematika ochrany spotřebitele, resp. uživatele, ochrana osobních údajů, problematika analýz trhů. Neméně důležitou částí zákona jsou ustanovení, týkající se zvláštní úpravy řešení sporů v oblasti elektronických komunikací, o kterých bude pojednáno níže.

Zákon upravuje podnikání a výkon státní správy včetně regulace trhu v oblasti elektronických komunikací. Z regulačního rámce pro elektronické komunikace zůstal vyloučen obsah služeb poskytovaných prostřednictvím sítí elektronických komunikací. Jedná se o obsah rozhlasového a televizního vysílání, finančních služeb a některých služeb informační společnosti.

Kompetence pro regulaci obsahu služeb rozhlasového a televizního vysílání zůstaly vyhrazeny Radě pro rozhlasové a televizní vysílání (dále též „Rada RTV“). Působnost Rady RTV vymezuje zákon č. 231/2000 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále též „ZRTV“).

V ZRTV je Rada RTV (na rozdíl od předchozí úpravy Rady RTV v samostatném zákoně č. 103/1992 Sb.) zakotvena jako správní úřad, který vykonává státní správu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání (původního i převzatého).⁴⁹ Rada RTV vykonává státní správu, stojí však mimo organizační strukturu státní správy.⁵⁰ V zákoně č. 103/1992 Sb. nebyla Rada RTV

49 Srov. § 2 odst. 1 písm. a) a b) zákona č. 231/2000 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále též „ZRTV“).

50 Srov. HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo – Obecná část*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 280–281, 291. Cit. dle BARTOŇ, M. Ústavní zakotvení Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. In Hloušek, V., Šimíček, V. (editoři). *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. Brno: Mezinárodní polito-

koncipována jako správní orgán, ale jako státní orgán sui generis a přitom vykonávala státní správu, což bylo v rozporu ústavou. Tento nedostatek byl odstraněn spolu s přijetím ZRTV.

Dalším úkolem Rady RTV je dohled na zachování a rozvoj plurality programové nabídky a informací v oblasti rozhlasového a televizního vysílání (původního i převzatého) a dále dbá na obsahovou nezávislost vysílání. Mezi nejdůležitější úkoly a pravomoci Rady RTV mimo jiné patří následující. Rada RTV dohlíží na dodržování právních předpisů v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a podmínek stanovených v rozhodnutí o udělení licence či v rozhodnutí o registraci. Rada RTV uděluje, mění a odnímá licence k provozování rozhlasového a televizního vysílání a rovněž vydává, mění a zrušuje rozhodnutí o registraci k provozování převzatého vysílání.

Je důležité upozornit na skutečnost, že takovéto rozhodování Rady RTV o vzniku či zániku oprávnění vysílat může mít velmi zásadní vliv na mocenské uspořádání sil ve státu. Rada také vede evidenci provozovatelů původního a převzatého vysílání a ukládá sankce za porušení ustanovení ZRTV. Rada RTV uveřejňuje prostřednictvím Internetu přehled žádostí o licenci a o registraci a přehled udělených licencí a jejich změn, resp. registrací a jejich změn.

Jedním z hlavních úkolů Rady RTV je monitoring obsahu rozhlasového a televizního vysílání. Není možno opomenout spolupráci a vzájemné vztahy mezi Radou RTV a ČTÚ, jež jsou upřesněny také v ZEK. Rada RTV uděluje ČTÚ souhlas k vydávání individuálního oprávnění k využívání rádiových kmitočtů pro jiné radiokomunikační služby v části rádiového spektra vyhrazené výhradně pro rozhlasové a televizní vysílání. Od ČTÚ dále vyžaduje stanovisko obsahující zkoordinované kmitočty pro analogové rozhlasové a televizní vysílání včetně jejich technických parametrů a stanovisko od ČTÚ vyžaduje také pro účely řízení o udělení licence k provozování rozhlasového a televizního vysílání nebo pro účely změny licenčních podmínek. Ve shodě se stanoviskem ČTÚ stanoví územní rozsah vysílání pro provozovatele vysílání s licenci. Výčet stanovených úkolů Rady RTV je obsažen v § 5 ZRTV. Některými autory bývá Rada RTV přirovnávána k „antimonopolnímu úřadu“ na trhu s informacemi, jejichž pluralita je základním atributem každého demokratického státu.⁵¹

Rada RTV má 13 členů, které formálně jmenuje předseda vlády, voleni jsou však Poslaneckou sněmovnou. Členství v Radě RTV je veřejnou funkcí. Funkční období členů Rady RTV je šestileté s tím, že do funkce člena Rady RTV nemůže být navržena a jmenována osoba, která po dvě po sobě jdoucí funkční období, popřípadě jejich částí, vykonávala funkci člena Rady RTV. ZRTV stanovuje, za jakých podmínek se může občan ČR stát členem Rady RTV. Občan musí splňovat podmínku způsobilosti k právním úkonům, trvalého

pobytu, věku (dosažení 25 let) a bezúhonnosti. Za nedostatek osobně považují skutečnost, že nejsou stanoveny odborné požadavky na výkon funkce člena Rady RTV. Jak již bylo řečeno, Rada RTV rozhoduje o vzniku oprávnění vysílat a o sankcích (podobně jako soudcové, arbitři apod.), což vzhledem ke značnému vlivu a významu médií může mít zásadní vliv na mocenské uspořádání sil ve státu. Proto by bylo jistě přínosné, aby byly zákonem stanoveny alespoň minimální odborné předpoklady pro výkon funkce člena Rady RTV, které musí členové Rady RTV splňovat. Za současného stavu se může členem Rady stát i občan bez základního vzdělání za předpokladu, že splní ostatní zákonem stanovené podmínky. Za ideální nelze považovat ani způsob výběru kandidátů na funkci Poslaneckou sněmovnou. Nelze se pak vyhnout situacím, kdy budou schvalováni do funkce spíše „kamarádi“ poslanců za jejich dobré stranické služby, což může plnit funkci jakéhosi „odchodného“, místo dostatečně kvalifikovaných odborníků z oblasti mediálního práva.⁵² Vzhledem k faktickému postavení Rady RTV navrhuji někteří autoři zakotvení Rady RTV do ústavního pořádku ČR.⁵³ Ve prospěch ústavního zakotvení Rady RTV argumentují tím, že postavení Rady RTV je ve společnosti důležité a klíčové, tudíž její zakotvení v ústavním pořádku, resp. přímo v Ústavě, je namístě. Její vzrůstající důležitost souvisí se stále vzrůstajícím vlivem médií a také s již zmiňovaným vlivem médií na mocenské uspořádání každého státu. Proto roste také potřeba mediální regulace a potřeba zajištění nezávislosti Rady RTV před politickými, ekonomickými a jinými tlaky. Tato nezávislost by byla zajištěna zakotvením Rady do ústavního pořádku.⁵⁴ Argumentace je rovněž podpořena ústavním zakotvením orgánů podobných Radě RTV v Ústavách některých evropských států (např. Polsko a Portugalsko).⁵⁵

Základní pojmy

Na tomto místě považuji za přínosné přiblížit si samotný text ZEK. V úvodních ustanoveních ZEK jsou vymezeny pojmy, se kterými se můžeme setkat v textu zákona. Již v první kapitole bylo uvedeno, že ZEK v § 2 písm. h) definuje pojem sítě elektronických komunikací jako přenosové systémy, popřípadě spojovací nebo směrovací zařízení a jiné prostředky, které umožňují přenos signálů po vedení, rádii, optickými nebo jinými elektromagnetickými prostředky, včetně družicových sítí, pevných sítí s komutací okruhů nebo paketů a mobilních zemských sítí, sítí pro rozvod elektrické energie v rozsahu, v jakém jsou používány pro přenos signálů, sítí pro rozhlasové a televizní vysílání a sítí kabelové televize, bez ohledu na druh přenášené informace.

52 Podobný názor prezentovala také právnička TV Nova pro mediální právo JUDr. Markéta Havlová v rámci workshopu na téma „Mediální právo“ na zlínské Fakultě multimediálních komunikací 8. března 2007.

53 Srov. např. BARTOŇ, M. Ústavní zakotvení Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. In Hloušek, V., Šimíček, V. (editoři). *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykova univerzita, 2004, s. 213–225.

54 Tamtéž, s. 217–218.

55 Tamtéž, s. 219.

logický ústav Masarykova univerzita, 2004, s. 216.

51 BARTOŇ, M. Ústavní zakotvení Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. In Hloušek, V., Šimíček, V. (editoři). *Výkonná moc v ústavním systému České republiky*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykova univerzita, 2004, s. 216.

Jednou z nejdůležitějších legálních definic je vymezení služby elektronických komunikací [§ 2 písm. n)]. Je jí služba obvykle poskytovaná za úplatu, která spočívá zcela nebo převážně v přenosu signálů po sítích elektronických komunikací, včetně telekomunikačních služeb a přenosových služeb v sítích používaných pro rozhlasové a televizní vysílání a v sítích kabelové televize. Službami elektronických komunikací však nejsou služby, které nabízejí obsah prostřednictvím sítí a služeb elektronických komunikací nebo vykonávají redakční dohled nad obsahem přenášeným sítěmi a poskytovaným službami elektronických komunikací. Službami elektronických komunikací nejsou ani služby informační společnosti, které nespočívají zcela nebo převážně v přenosu signálů po sítích elektronických komunikací. Zde je patrné výše zmíněné vymezení obsahu služeb poskytovaných prostřednictvím sítí elektronických komunikací z působnosti ZEK. Služby, které nabízejí obsah (např. obsah rozhlasového a televizního vysílání, nebo služba elektronické jízdenky pro MHD zakoupená prostřednictvím krátké textové zprávy SMS) nejsou službami elektronických komunikací a nespádají tak pod režim ZEK, a tedy ani pod regulaci ČTÚ.

Dalším neméně podstatnými pojmy jsou účastník a uživatel. Jejich vymezení je podobné tomu z předcházející právní úpravy (zákon č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích). Dle ZEK je účastníkem každý, kdo uzavřel s podnikatelem poskytujícím veřejně dostupné služby elektronických komunikací smlouvu na poskytování těchto služeb, a uživatelem každý, kdo využívá nebo žádá veřejně dostupnou službu elektronických komunikací.⁵⁶ Operátorem je pak podnikatel, který zajišťuje nebo je oprávněn zajišťovat veřejnou komunikační síť nebo připojené prostředky.⁵⁷

Státní správa elektronických komunikací dle ZEK

Na právním základě ZEK se znovu zřizuje Český telekomunikační úřad. Byl tedy zachován název, pod nímž byl zřízen již zákonem č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích, a to čistě z praktických důvodů. Oproti dřívější úpravě však byla působnost ČTÚ rozšířena na oblast elektronických komunikací, neboť tento pojem zahrnuje širší okruh regulovaných služeb. ČTÚ je ústředním správním úřadem⁵⁸ pro výkon státní správy, včetně regulace trhu a stanovování podmínek pro podnikání v oblasti elektronických komunikací a poštovních služeb.⁵⁹ Sídlem ČTÚ zůstala Praha.⁶⁰

56 Viz § 2 písm. a) a b) ZEK.

57 Viz § 2 písm. e) ZEK.

58 ČTÚ figuruje ve výčtu tzv. dalších ústředních orgánů státní správy obsaženém v § 2 odst. 1 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších změn a doplnění.

59 Činnost ČTÚ v oblasti poštovních služeb je upravena zákonem č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů (zákon o poštovních službách). Výklad o činnosti ČTÚ v oblasti poštovních služeb jde však nad rámec tohoto článku, a proto se uvedenou problematikou zabývat nebude.

60 ČTÚ sídlí na adrese Sokolovská 219, Praha 9.

Jménem ČTÚ jedná a v jeho čele stojí předseda Rady.⁶¹ Předsedu jmenuje a odvolává vláda na návrh ministra průmyslu a obchodu.⁶² Předsedou může být jen člen Rady ČTÚ a je jmenován na dobu zbývajících do konce svého členství v Radě ČTÚ, nejvýše však na dobu tří let. Postavení předsedy Rady se oproti předchozí právní úpravě změnilo. Do dne účinnosti ZEK předseda rozhodoval především samostatně a byl také odvolacím orgánem pro rozhodnutí nižších stupňů ČTÚ.

Nově ZEK upravuje postavení pětičlenné Rady ČTÚ,⁶³ jejíž funkční období je pětileté a každý rok je jmenován jeden člen Rady. Do funkce člena Rady ČTÚ může být jmenován pouze občan ČR, který je plně způsobilý k právním úkonům, je bezúhonný⁶⁴ a který má praxi v oboru elektronických komunikací, ekonomie nebo práva v rozsahu minimálně pět let.⁶⁵ Rada ČTÚ rozhoduje hlasováním, při kterém má každý člen jeden hlas, a její rozhodnutí je přijato, pokud pro něj hlasovali alespoň tři její členové. ZEK taxativním výčtem stanovuje rozsah činností Rady ČTÚ a jejich rozhodovacích pravomocí (srov. § 107 odst. 8 ZEK). Rozhoduje např. o opravných prostředcích proti rozhodnutím vydaným předsedou Rady, o opatřeních obecné povahy vydávaných na základě zákonného zmocnění, o rozhodnutích o ceně, o určení poskytovatele univerzální služby (o univerzální službě bude pojednáno níže). Proti rozhodnutí Rady ČTÚ není přípustný opravný prostředek.

Předseda Rady v prvním stupni rozhoduje o přidělu rádiových kmitočtů,⁶⁶ uděluje souhlas k převodu práv vyplývajících z přidělu rádiových kmitočtů, rozhoduje o změně a odnětí přidělu a rozhoduje spory mezi osobami vykonávajícími komunikační činnost. Komunikačními činnostmi jsou dle § 7 odst. 1 ZEK zajišťování sítí elektronických komunikací, poskytování služeb elektronických komunikací a provozování přístrojů. Typicky pak tedy předseda Rady v prvním stupni rozhoduje spory mezi podnikateli poskytujícími služby elektronických komunikací (např. veřejně dostupné telefonní služby). Pro případ, že ZEK svěřuje rozhodovací pravomoc do rukou ČTÚ jako úřadu bez bližšího určení, má ČTÚ ze zákona danou možnost statutem si stanovit, že v prvním stupni rozhoduje předseda Rady.

61 Jak bylo uvedeno již výše, předsedou Rady ČTÚ v době sepsání článku byl PhDr. Pavel Dvořák, CSc., jenž byl vládou do své funkce potvrzen 27. dubna 2009. Následně byl vládou na návrh ministra průmyslu a obchodu Ing. Vladimíra Tošovského dne 27. dubna 2010 jmenován do funkce předsedy Rady ČTÚ na další tři roky.

62 Původně předsedu ČTÚ do funkce navrhoval ministr informatiky. Avšak vzhledem k tomu, že Ministerstvo informatiky bylo zákonem č. 110/2007 Sb. zrušeno ke dni 31. 5. 2007 a jeho působnost ve věcech elektronických komunikací a poštovních služeb přešla s účinností od 1. 6. 2007 na Ministerstvo průmyslu a obchodu, bylo třeba pozměnit také text ZEK.

63 Radu ČTÚ jmenuje vláda na návrh ministra průmyslu a obchodu. V době sepsání článku byli členy Rady ČTÚ Pavel Dvořák (předseda Rady), Jana Fůrtová, Petr Štěpánek, Zdeněk Švrček a Milan Šimonovský.

64 V podrobnostech viz § 107 odst. 3 písm. b) ZEK.

65 V této souvislosti si autor nemůže odpustit poznámku a odkázat na výklad výše o Radě RTV a zákonných požadavcích na její členy (viz § 7 odst. 3 ZRTV).

66 Tím se dle § 22 odst. 1 ZEK rozumí udělení práva k využívání rádiových kmitočtů podle podmínek, které budou ČTÚ stanoveny v individuálním oprávnění k využívání rádiových kmitočtů.

V ustanovení § 108 pak zákon taxativně vymezuje působnost ČTÚ jako správního úřadu. Do působnosti ČTÚ tak např. spadá rozhodování účastnických sporů (problematicke rozhodování sporů bude věnována samostatná kapitola), ověřování odborné způsobilosti k obsluze vysílacích rádiových zařízení, stanovení, vybírání a vymáhání poplatků a pokut za porušení povinností, výkon správy rádiových kmitočtů a čísel, zabezpečování harmonizace využívání rádiového spektra a harmonizace číslovacích plánů, výkon státní statistické služby, zabezpečování vydávání Telekomunikačního věstníku, výkon státní kontroly elektronických komunikací aj. ČTÚ mimo jiné spolupracuje s Radou RTV a s Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže. ČTÚ je např. povinen Radu RTV informovat o existenci nevyužitých kmitočtech v pásmu určeném výhradně pro rozhlasové a televizní vysílání. Jak již bylo uvedeno, ČTÚ při výkonu regulace není podřízen jinému správnímu úřadu. Odpovědnost za jeho činnost je zajištěna formou skládání účtů vládě a poskytování informací Parlamentu.⁶⁷

Státní správu v elektronických komunikacích vykonává ČTÚ spolu s Ministerstvem průmyslu a obchodu (dále též „MPO“). V rámci své působnosti mimo jiné předkládá vládě návrh státní politiky elektronických komunikací, dále návrhy hlavních zásad státní politiky v elektronických komunikacích, zabezpečuje mezinárodní vztahy v oblasti elektronických komunikací na úrovni vlád, vládních i nevládních organizací. Dále také ve věcech elektronických komunikací zabezpečuje plnění závazků vyplývajících z mezinárodních smluv anebo závazků vyplývajících z členství České republiky v mezinárodních organizacích. Z důvodu jednotného provádění regulace na vnitřním trhu ES spolupracují ČTÚ a MPO při své činnosti s orgány ES a s partnerskými orgány v ostatních zemích EU. Díky takto vymezené působnosti má vláda nezbytný nástroj, který jí umožňuje v případě potřeby efektivně zaměřit regulaci tak, aby mohly být pružně řešeny hlavní mezery v poskytování významných služeb elektronických komunikací. Účelem vymezení působnosti MPO v oblasti elektronických komunikací je také potřeba včasné implementace politických rozhodnutí, jež jsou přijímána na úrovni orgánů EU a jež jsou adresována vládám členských států.

Jak již bylo uvedeno, ČTÚ je ústředním správním úřadem, do jehož působnosti mimo jiné náleží regulace trhu elektronických komunikací. Regulací se v oblasti elektronických komunikací rozumí „*usměrňování komunikačních činností a vztahů za účelem dosažení a udržení konkurenčního prostředí, ochrany trhu elektronických komunikací, včetně ochrany uživatelů služeb elektronických komunikací, vydáváním rozhodnutí, opatření obecné povahy a stanovisek podle tohoto zákona a v jeho mezích.*“⁶⁸ Účelem regulační činnosti je nahrazení chybějících účinků hospodářské soutěže, tvorba předpokladů pro řádné fungování hospodářské soutěže a pro ochranu uživatelů a dalších účastníků trhu. Takto má ČTÚ působit do doby dosažení plně konkurenčního prostředí (§ 4 ZEK).

Ze zákona jsou MPO a ČTÚ povinni podporovat hospodářskou soutěž. Demonstrativním výčtem ZEK stanovuje, že MPO a ČTÚ při rozhodování ve své působnosti zajišťují, aby uživatelé včetně zdravotně postižených uživatelů získali maximální výhody z hlediska možnosti volby služby, ceny a kvality a dále mají povinnost zajišťovat, aby nedocházelo k narušování nebo omezování hospodářské soutěže v odvětví elektronických komunikací.

Rovněž jsou povinni podporovat inovaci a efektivní investice do infrastruktury a také zajišťovat účinnou správu a účelné využívání rádiových kmitočtů a čísel. Tímto jsou v souladu s právem ES zákonem explicitně stanoveny cíle a principy regulace, které musí tyto orgány při provádění regulace sledovat. Zákonodárce sledoval především zajištění jednotné regulační praxe tak, aby odpovídala praxi ostatních členských států EU. V rámci naplňování svých cílů je regulace podřízena obecným principům transparentnosti, hospodárnosti a nediskriminace.

Významným aspektem ZEK je zakotvení principu technologické neutrality regulace. Zákonem jsou dána také pravidla pro správu vzácných zdrojů, tedy především práva na využívání kmitočtů a čísel či práva na instalaci zařízení, včetně možnosti prodeje takovýchto práv. V rámci regulačního působení musí ČTÚ prosazovat zájmy koncových uživatelů. Zajišťuje, aby všichni koncoví uživatelé měli přístup k univerzální službě (viz níže), přispívá k zajištění vysoké úrovně ochrany osobních údajů, soukromí a ochrany spotřebitele.⁶⁹ ČTÚ má také přispívat k poskytování jasně formulovaných informací, zejména informací týkajících se cen a podmínek pro používání veřejně dostupných služeb elektronických komunikací. Je povinen řešit potřeby zdravotně postižených a v neposlední řadě podporuje zachování integrity a bezpečnosti veřejných komunikačních sítí.

Regulaci dle ZEK je možné dělit na dva typy. Prvním typem je regulace podporující vznik a rozvoj samovolně fungující hospodářské soutěže a druhým pak regulace podporující veřejný zájem. První typ regulace se uplatňuje vůči podnikům s významnou tržní silou, druhý se pak uplatňuje bez ohledu na úroveň hospodářské soutěže a vztahuje se na všechny podnikatelské subjekty na trhu elektronických komunikací. Výslovným stanovením cílů v ZEK došlo ke konkretizaci veřejného zájmu, který stát sleduje v oblasti elektronických komunikací a je významné též z hlediska hodnocení a kontroly činnosti ČTÚ jakožto regulátora, prováděné prostřednictvím výročních zpráv, které je ČTÚ každoročně povinen předkládat Poslanecké sněmovně, Senátu Parlamentu a vládě.

Univerzální služba

Bylo uvedeno, že ČTÚ prosazuje zájmy koncových uživatelů. Jedním z takovýchto zájmů je, aby všichni koncoví uživatelé měli přístup k univerzální službě. Koncepce

67 Srov. § 110 ZEK.

68 Viz. § 2 písm. x) ZEK.

69 Spotřebitelem v režimu ZEK je každá fyzická osoba, která využívá nebo žádá veřejně dostupnou službu elektronických komunikací pro účely mimo rámec její podnikatelské činnosti [§ 2 písm. d)].

univerzální služby je aplikována podle a v souladu s právem ES.⁷⁰ Univerzální službou je soubor služeb stanovený v § 38 ZEK, které jsou dostupné ve stanovené kvalitě všem koncovým uživatelům na celém území státu za dostupnou cenu. Dostupnou cenou se rozumí cena zohledňující úroveň spotřebitelských cen a příjmy obyvatel.⁷¹ Koncepce univerzální služby byla přejata ze směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2002/22/ES o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací, ze dne 7. března 2002.

Univerzální služba má zajišťovat poskytování předem nadefinovaného souboru služeb, které musí být ve stanovené kvalitě dostupné na celém území státu všem koncovým uživatelům za dostupnou cenu. Pro zajištění poskytování uvedených služeb byla ČTÚ stanovena pravomoc, aby jejich poskytování uložil jako povinnost vhodnému subjektu. Jestliže pak takto stanovená povinnost pro daného podnikatele představuje nespravedlivé břemeno, je možné mu kompenzovat čisté náklady poskytování univerzální služby, jejichž výši stanoví ČTÚ. ZEK stanovuje rozsah univerzální služby, práva koncových uživatelů a povinnosti podnikatelů zajišťujících veřejně dostupné sítě a poskytujících veřejně dostupné služby elektronických komunikací. Cílem zákona je zajištění dostupnosti (tedy přijatelné ceny) veřejných komunikačních sítí a služeb ve stanovené kvalitě, které uspokojí přiměřené potřeby koncových uživatelů. Na základě ustanovení § 38 odst. 2 ZEK je ČTÚ oprávněn uložit podnikatelům (poskytovatelům služeb elektronických komunikací) povinnost poskytovat tyto dílčí služby:

- a) připojení v pevném místě k veřejné telefonní síti,
- b) přístup v pevném místě k veřejně dostupné telefonní službě,
- c) pravidelné vydávání telefonních seznamů čísel účastníků veřejně dostupné telefonní služby a přístup koncových uživatelů k těmto seznamům,
- d) informační službu o telefonních číslech účastníků veřejně dostupné telefonní služby, dostupnou pro koncové uživatele,
- e) služby veřejných telefonních automatů,
- f) přístup zdravotně postižených osob k veřejně dostupné telefonní službě rovnocenný s přístupem, který využívají ostatní koncoví uživatelé, zejména prostřednictvím speciálně vybavených telekomunikačních koncových zařízení, nebo
- g) doplňkové služby ke službám uvedeným v písmenech a) a b), kterými jsou:
 1. postupné splácení ceny za zřízení připojení k veřejné telefonní síti pro spotřebitele,
 2. bezplatné selektivní zamezení odchozích volání pro účastníka a

3. bezplatné položkové vyúčtování ceny pro spotřebitele.⁷²

ČTÚ má zákonem stanovenou povinnost uložit podnikatelům poskytujícím veřejně dostupnou telefonní službu, kteří podali přihlášku a vyhověli podmínkám účasti ve výběrovém řízení, povinnost umožnit osobám se zvláštními sociálními potřebami (těmi zákon rozumí koncového uživatele, který je zdravotně postiženou osobou⁷³) výběr cen nebo cenových plánů, které se liší od cenových plánů poskytovaných za normálních obchodních podmínek, tak, aby tyto osoby měly přístup a mohly využívat dílčí služby a veřejně dostupnou telefonní službu. Zkráceně tuto povinnost zákon označuje jako poskytování „zvláštních cen“.⁷⁴ Ztráty vzniklé z poskytování zvláštních cen těmto podnikatelům hradí stát prostřednictvím ČTÚ. Osoby, kterým byla uložena povinnost poskytovat jednu nebo více dílčích služeb nebo zvláštní ceny, jsou poskytovateli univerzální služby.

V době zpracování tohoto článku není žádné osobě (tedy poskytovateli služeb elektronických komunikací) uložena povinnost poskytovat dílčí službu v rámci univerzální služby uvedenou výše pod písm. a) a b), tedy povinnost poskytovat službu připojení v pevném místě k veřejné telefonní síti ani povinnost poskytovat službu přístupu v pevném místě k veřejně dostupné telefonní službě. ČTÚ se rozhodl neuložit uvedené dílčí služby po provedeném přezkumu dle § 143 odst. 2 ZEK, který stanovil ČTÚ povinnost přezkoumat do 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti ZEK, zda poskytování univerzální služby včetně cenové dostupnosti je v souladu s ustanoveními ZEK, jež se týkají právě univerzální služby. Své rozhodnutí zveřejnil ČTÚ ve sdělení č. 46 450/2006-610.⁷⁵

ČTÚ je s ohledem na provedený přezkum přesvědčen, že z hlediska cenové dostupnosti vyhovují služby připojení a přístupu [písm. a) a b) § 38 odst. 2 ZEK] stanoveným parametřům a jsou široce dostupné i v nabídkách jednotlivých mobilních operátorů. V procesu posuzování případného uložení povinnosti poskytovat v rámci univerzální služby i dílčí služby přístupu a připojení vzal ČTÚ v úvahu skutečnost, že poskytování předmětných dílčích služeb (připojení a přístup) je zajištěno podle hlavy III. dílu 6 ZEK, a to za podmínek srovnatelných s požadavky na zajištění univerzální služby. Není tak třeba ukládat z moci úřední povinnost poskytovat předmětné dílčí služby. Zmíněným sdělením byla zároveň společnost Telefónica O2 Czech Republic, a.s., (jakožto právní nástupkyně společnosti ČESKÝ TELECOM, a.s.) „zbavena“ povinnosti poskytovat univerzální službu na základě povinnosti uložené jí dle zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích.

Ani pravidelné vydávání telefonních seznamů čísel účastníků veřejně dostupné telefonní služby a přístup koncových uživatelů k těmto seznamům, ani infor-

70 Viz směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/22/ES o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací (směrnice o univerzální službě).

71 Viz § 2 písm. q) ZEK.

72 § 38 odst. 2 ZEK.

73 Za zdravotně postiženého koncového uživatele považuje ZEK např. držitele průkazu ZTP nebo ZTP/P. V podrobnostech viz § 43 odst. 4 písm. a), b), c) a d) ZEK.

74 Srov. § 38 odst. 3 ZEK.

75 Sdělení ČTÚ č. 46 450/2006-610. Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>.

Přesný odkaz viz seznam literatury.

mační službu o telefonních číslech účastníků veřejně dostupné telefonní služby, dostupnou pro koncové uživatele [§ 38 odst. 2 písm. c) a d)], již nejsou, jako povinnost poskytovat tyto dílčí služby v rámci univerzální služby, uloženy žádné osobě. Do dne zveřejnění sdělení ČTÚ č. 87 435/2008-610/II.vyř.,⁷⁶ tedy do dne 21. listopadu 2008, byla obě povinnosti (vydávat telefonní seznamy a uskutečňovat informační službu o telefonních číslech) povinná vykonávat společnost Telefónica O2 Czech Republic, a.s. ČTÚ se rozhodl po provedeném přezkumu dle § 39 odst. 3 ZEK⁷⁷ a vyhodnocení veřejné konzultace podle § 39 odst. 2 ZEK⁷⁸ neuložit výkon zmíněných povinností. Dle zjištění ČTÚ je v současné době k dispozici alternativa k tištěné verzi jednotného telefonního seznamu vydávaného společností Telefónica O2 Czech Republic, a.s., a to jak tištěná, tak elektronická. S ohledem k těmto skutečnostem a zjištěným poznatkům o míře zájmu uživatelů dospěl ČTÚ k závěru, že pro nové uložení povinnosti poskytovat pravidelné vydávání telefonních seznamů a přístup koncových uživatelů k těmto seznamům podle § 38 odst. 2 písm. c) ZEK v režimu univerzální služby není důvod. Ke stejným zjištěním a závěrům dospěl ČTÚ i v případě informační služby o telefonních číslech. Uvedené však samozřejmě neznamena, že by se od 22. listopadu 2008 nevydávaly telefonní seznamy ani neposkytovala informační služba o telefonních číslech. Tyto služby jsou poskytovány nadále, ovšem již nikoli jako dílčí služby v rámci služby univerzální.

V rámci univerzální služby již nejsou (od 30. července 2009⁷⁹) poskytovány ani doplňkové služby ke službám připojení [§ 38 odst. 2 písm. a)] a přístupu [§ 38 odst. 2 písm. b)], které byly specifikovány výše pod body 1., 2. a 3. ČTÚ se rozhodl nově neuložit povinnost poskytovat tyto doplňkové služby v rámci univerzální služby, neboť o dílčí službu postupné splácení ceny za zřízení připojení k veřejné telefonní síti pro spotřebitele není podle jeho zjištění prakticky žádný zájem. Současně jsou na trhu k dispozici takové nabídky na zřízení připojení k veřejně dostupné telefonní síti, kdy je toto nabízeno zdarma či jen za symbolickou cenu. Ke službě bezplatné selektivní zamezení odchozích volání pro

účastníka existuje komerční alternativa, kterou využívá mnohonásobně větší počet zákazníků, než variantu služby poskytovanou v rámci univerzální služby. Zdarma tuto službu poskytuje více společností. Proto ani u této služby nebylo ze strany ČTÚ přistoupeno ke stanovení povinnosti poskytování služby v rámci univerzální služby. Co se týče služby bezplatné položkové vyúčtování ceny pro spotřebitele, pak bylo zjištěno, že zákazník má možnost u většiny společností, a to mimo režim univerzální služby, získat toto vyúčtování zdarma v elektronické podobě. Dle názoru ČTÚ je v případě této služby elektronická verze položkového vyúčtování rovnocenná s verzí tištěného vyúčtování. ČTÚ zhodnotil, že se bude v oblasti zmíněných doplňkových služeb, v souvislosti se snahou poskytovatelů služeb elektronických komunikací udržet stávající a získat nové zákazníky, i nadále rozvíjet konkurenční prostředí a předpokládá se tak, že doplňkové služby (ve výše popsaném smyslu) budou poskytovány za srovnatelných podmínek, jaké by byly v režimu univerzální služby, a to v minimálně stejném nebo širším rozsahu než v současné době.

Jako dílčí služba v rámci univerzální služby je poskytována služba veřejných telefonních automatů (dále též „VTA“). Nejdříve to byla společnost ČESKÝ TELECOM, a.s., které byla rozhodnutím Rady ČTÚ č. 466/2006-610/II.vyř. ze dne 13. března 2006 (právní moci nabylo 14. 3. 2006)⁸⁰ uložena povinnost poskytovat v rámci univerzální služby dílčí službu VTA podle § 38 odst. 2 písm. e) ZEK. Povinnost přešla na její právní nástupkyni, tedy na společnost Telefónica O2 Czech Republic, a.s. Rozhodnutím byla stanovena povinnost provozovat VTA v takovém rozsahu, aby byla zajištěna dostupnost dílčí služby za rozhodnutím stanovených podmínek. Byl stanoven počet VTA s ohledem na počet obyvatel v jednotlivých obcích. Rozhodnutí Rady ČTÚ č. 466/2006-610/II.vyř. ze dne 13. března 2006 bylo „novelizováno“ rozhodnutím Rady ČTÚ č. 20 583/2008-610/IX.vyř. ze dne 25. března 2009 (právní moci nabylo 26. března 2009),⁸¹ doplněno rozhodnutím Rady ČTÚ č. 63 465/2009-610/IX.vyř. ze dne 22. září 2009 (nabylo právní moci 24. září 2009)⁸² a rozhodnutím Rady ČTÚ č. 100 041/2010-610/IV.vyř. ze dne 29. září 2010 (nabylo právní moci 29. září 2010).⁸³ Poskytovatel služby VTA je mimo jiné od 1. ledna 2010 povinen:

1. v každé obci do 1 999 obyvatel provozovat 1 VTA s tím, že tato povinnost bude splněna i provozováním veřejné telefonní stanice;
2. v obcích od 2 000 do 4 999 obyvatel dodržet poměr 1 VTA na každých započatých 2 500 obyvatel;
3. v obcích od 5 000 do 19 999 obyvatel dodržet poměr 1 VTA na každých započatých 5 000 obyvatel;

76 Sdělení ČTÚ č. 87 435/2008-610/II.vyř. ze dne 21. listopadu 2008. Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>. Přesný odkaz viz seznam literatury.

77 ČTÚ rozhodnutím zruší uložené povinnosti uvedené v § 38 odst. 2, zjistí-li na základě konzultace podle odstavce 1, že poskytování dotčené služby na celém území státu nebo na jeho části bude zajištěno za podmínek srovnatelných s požadavky na zajištění univerzální služby podle tohoto dílu, aniž by bylo nutné povinnosti uvedené v § 38 odst. 2 uložit. Úřad alespoň jednou za dva roky přezkoumává, zda trvají důvody, na jejichž základě byla uložena povinnost uvedená v § 38 odst. 2. Pokud Úřad na základě přezkumu zjistí, že důvody uložení povinnosti poskytovat dílčí službu podle § 38 odst. 2 netrvají, rozhodne o zrušení této povinnosti včetně vypořádání úhrady čistých nákladů na její poskytování za dobu, kdy byla tato služba poskytována.

78 Po vyhodnocení výsledků konzultace podle odstavce 1 ČTÚ povinnost poskytovat dílčí službu neuloží, zjistí-li, že poskytování dotčené služby na celém území státu nebo na jeho části je zajištěno za podmínek srovnatelných s požadavky na zajištění univerzální služby podle tohoto dílu, aniž by bylo nutné povinnosti uvedené v § 38 odst. 2 uložit. Jinak vyhlásí výběrové řízení.

79 Do 29. července 2009 zajišťovala tyto doplňkové služby společnost Telefónica O2 Czech Republic, a.s., na základě povinnosti uložené jí rozhodnutím Rady ČTÚ č. 19 594/2006-610/VIII.vyř. ze dne 28. července 2006. Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>. Přesný odkaz viz seznam literatury.

80 Rozhodnutí Rady ČTÚ č. 466/2006-610/II.vyř. ze dne 13. března 2006. Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>. Přesný odkaz viz seznam literatury.

81 Rozhodnutí Rady ČTÚ č. 20 583/2008-610/IX.vyř. ze dne 25. března 2009. Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>. Přesný odkaz viz seznam literatury.

82 Rozhodnutí Rady ČTÚ č. 63 465/2009-610/IX.vyř. ze dne 22. září 2009. Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>. Přesný odkaz viz seznam literatury.

83 Rozhodnutí Rady ČTÚ č. 100 041/2010-610/IV.vyř. ze dne 29. září 2010. Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>. Přesný odkaz viz seznam literatury.

a od 1. ledna 2011:

1. v každé obci do 1 999 obyvatel provozovat 1 VTA s tím, že tato povinnost bude splněna i provozováním veřejné telefonní stanice;
2. v obcích od 2 000 do 4 999 obyvatel dodržet poměr 1 VTA na každých započatých 5 000 obyvatel.

Jak je názorně vidět, rozsah povinnosti poskytovat službu VTA se postupně zužuje. Příčinou je pokles zájmu veřejnosti o využívání VTA, jehož důvodem je neustálé rozšiřování územního pokrytí signálem poskytovatelů mobilních sítí a všeobecná dostupnost mobilních technologií. Na tuto skutečnost reagovala Rada ČTÚ právě rozhodnutím čj. 20 583/2008-610/IV.vyř. ze dne 25. března 2009, jímž upravila podmínky dostupnosti VTA (resp. počet VTA) ve výše naznačeném smyslu. Bylo zároveň zjištěno, že není nadále nutné požadovat vybavení VTA tištěnou verzí jednotného telefonního seznamu v situaci, kdy je uživateli z VTA umožněn přístup k informační službě o telefonních číslech.

Další dílčí službou poskytovanou v rámci univerzální služby je služba přístupu zdravotně postižených osob k veřejně dostupné telefonní službě rovnocenný s přístupem, který využívají ostatní koncoví uživatelé, zejména prostřednictvím speciálně vybavených telekomunikačních koncových zařízení, podle § 38 odst. 2 písm. f) ZEK. Poskytování této služby bylo uloženo společnosti Telefónica O2 Czech Republic, a.s., rozhodnutím Rady ČTÚ čj. 44 813/2009-610/VII.vyř. ze dne 23. června 2009 (právní moci nabylo 30. června 2009),⁸⁴ jež nahradilo rozhodnutí Rady ČTÚ 19 592/2006-610/IV.vyř. ve znění rozhodnutí Rady ČTÚ čj. 6 121/2008-610 o uložení povinnosti poskytovat dílčí službu dle § 38 odst. 2 písm. f) ZEK. Poskytovatel této služby je povinen zdravotně postižené osobě, která má u poskytovatele služby zřízenou službu přístupu k veřejně dostupné telefonní službě, na její žádost a podle její volby pronajmout nebo prodat jedno speciálně vybavené telekomunikační koncové zařízení⁸⁵ přiměřené jejímu zdravotnímu postižení za cenu standardního telekomunikačního koncového zařízení, tj. za cenu zařízení vybaveného výhradně základními funkcemi umožňujícími přístup k veřejně dostupné telefonní službě. Rozhodnutí specifikuje, jaký typ telekomunikačního koncového zařízení je povinen poskytovatel služby zajistit, s ohledem na druh postižení zdravotně postižené osoby.⁸⁶ Nabídku těchto speciálních telekomunikačních koncových zařízení je poskytovatel povinen zveřejnit na svých internetových stránkách.

V rámci institutu univerzální služby je ČTÚ dle § 38 odst. 3 ZEK povinen uložit podnikatelům poskytujícím veřejně dostupnou telefonní službu, kteří podali

příhlášku a vyhověli podmínkám účasti ve výběrovém řízení, povinnost poskytovat tzv. „zvláštní ceny“. Účelem poskytování této univerzální služby je umožnit osobám se zvláštními sociálními potřebami⁸⁷ výběr cen nebo cenových plánů, které se liší od cenových plánů poskytovaných za normálních podmínek. V současné době plní tuto povinnost na základě rozhodnutí Rady ČTÚ čj. 39 012/2008-610/IV.vyř.⁸⁸ společnost Telefónica O2 Czech Republic, a.s., a společnost Vodafone Czech Republic a.s. na základě rozhodnutí čj. 39 016/2008-610/IV.vyř.⁸⁹ Obě uvedená rozhodnutí byla vydána dne 26. června 2008 a právní moci nabyla 1. července 2008. V rámci rozhodnutí bylo stanoveno, že poskytovatel je povinen poskytovat zvláštní ceny po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí. Povinnost poskytování zvláštních cen byla uložena na základě výsledku proběhnuvšího výběrového řízení a na základě závěrečné zprávy výběrové komise.

Podnikání v elektronických komunikacích

Zákon o elektronických komunikacích speciálně upravuje podmínky podnikání v elektronických komunikacích. Došlo tak k vynětí tohoto druhu podnikání z režimu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon). Požadavky na osobu podnikatele vykonávající předmět podnikání zajišťování veřejných komunikačních sítí a poskytování služeb elektronických komunikací jsou obdobné jako požadavky pro ohlašovací živnost volnou.⁹⁰ Oprávnění k podnikání vzniká dnem doručení oznámení podnikání. Pokud však podnikatel komunikační činnost neoznámí, dopouští se tím správního deliktu, za který mu může být ČTÚ ve správním řízení uložena pokuta až do výše 20 mil. Kč. Do jednoho týdne od doručení oznámení má ČTÚ dle § 14 odst. 1 ZEK povinnost vydat osvědčení potvrzující předložení oznámení.

V osvědčení se rovněž mj. uvede, vymezení druhu a územního rozsahu sítě elektronických komunikací, nebo služby elektronických komunikací, jejíž zajišťování nebo poskytování bylo oznámeno. Úpravou oznamovací povinnosti došlo k redukci původního autorizačního systému. Za účinnosti předchozího zákona byli podnikatelé plánující vykonávat telekomunikační činnosti povinni písemně se u ČTÚ přihlásit k registraci. ČTÚ následně zkoumal splnění zákonných podmínek a až následně provedl registraci, o které vydal podnikateli osvědčení. Je patrné, že zavedením oznamovacího systému došlo ke zjednodušení, a to jak pro ČTÚ, tak samozřejmě pro samotné podnikatele.

84 Rozhodnutí Rady ČTÚ čj. 44 813/2009-610/VII.vyř. ze dne 23. června 2009 Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>. Přesný odkaz viz seznam literatury.

85 § 73 odst. 4 ZEK definuje telekomunikační koncové zařízení jako výrobek nebo jeho důležitá část, umožňující komunikaci a určený k připojení přímo nebo nepřímo k rozhraní veřejné komunikační sítě.

86 Např. pro držitele průkazu ZTP/P (dle vyhlášky č. 182/1991 Sb.) je povinen pronajmout nebo prodat zařízení se zvětšenou klávesnicí nebo klávesnicí se speciálními znaky nebo vybavené hlasovým výstupem pro potřeby zrakově postižených osob nebo jiné vhodné zařízení splňující charakteristiky funkcí speciálně vybavených zařízení podle konkrétního postižení.

87 Jak bylo zmíněno dříve, § 38 odst. 4 za pomoci odkazu na § 43 odst. 4 písm. a), b), c) nebo d) definuje osobu se zvláštními sociálními potřebami jako koncového uživatele, který je zdravotně postiženou osobou (např. držitel průkazu ZTP, ZTP/P, osoba závislá na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II, III, IV).

88 Rozhodnutí Rady ČTÚ čj. 39 012/2008-610/IV.vyř. ze dne 26. června 2008. Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>. Přesný odkaz viz seznam literatury.

89 Rozhodnutí Rady ČTÚ čj. 39 016/2008-610/IV.vyř. ze dne 26. června 2008. Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>. Přesný odkaz viz seznam literatury.

90 Srov. § 19 a § 25 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Správa rádiových kmitočtů

Výše již bylo uvedeno, že do působnosti ČTÚ patří mimo jiné správa rádiových kmitočtů. ČTÚ k zajištění správy a účelného využívání rádiových kmitočtů vykonává správu rádiového spektra.⁹¹ Správu ČTÚ vykonává sestavováním návrhu plánu přidělení kmitočtových pásem (národní kmitočtová tabulka), sestavováním plánu využití rádiového spektra, udělováním individuálního oprávnění k využívání rádiových kmitočtů, udělováním přidělu rádiových kmitočtů, udělováním souhlasu k převodu práv vyplývajících z přidělu rádiových kmitočtů, přidělováním volacích značek a identifikačních čísel a kódů, koordinací rádiových kmitočtů a kmitočtových pásem a kontrolou využívání rádiového spektra. ČTÚ odpovídá za účelné využití rádiového spektra.

Na základě návrhu podoby národní kmitočtové tabulky má dle § 16 odst. 1 ZEK Ministerstvo průmyslu a obchodu vydávat národní kmitočtovou tabulku formou vyhlášky. Ta byla vytvořena na základě zákonného zmocnění v § 150 odst. 2 ZEK a vyhlášena ve sbírce zákonů až v roce 2010 pod číslem 105 s účinností od 1. května 2010. Do tohoto dne byl v platnosti a účinnosti plán přidělení kmitočtových pásem (národní kmitočtová tabulka) vydaný ČTÚ⁹² podle zákona č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích. Tento (plán přidělení) zůstal platný i za účinnosti ZEK díky přechodnému ustanovení § 136 odst. 12 ZEK, a to právě do doby vydání zmíněné vyhlášky, kterou se provádí § 16 odst. 1 ZEK. V plánu přidělení kmitočtových pásem jsou mj. stanoveny kmitočtová pásma pro jednotlivé radiokomunikační služby a rádiová zařízení a obecné podmínky pro přidělení kmitočtů.

Plán využití rádiového spektra, popřípadě jeho části, pak ČTÚ vydává jako opatření obecné povahy. Plán je tvořen společnou částí plánu využití rádiového spektra a částmi plánu využití rádiového spektra pro kmitočtová pásma vymezená dolním a horním mezním kmitočtem. ČTÚ v plánu využití rádiového spektra stanoví technické parametry a podmínky využití rádiového spektra radiokomunikačními službami. Plán navazuje na plán přidělení kmitočtových pásem (národní kmitočtová tabulka). Společná část plánu využití rádiového spektra byla uveřejněna v Telekomunikačním věstníku částce 14/2005.⁹³ Části plánu využití rádiového spektra pro kmitočtová pásma vymezená dolním a horním mezním kmitočtem vycházejí v Telekomunikačním věstníku průběžně.

Rádiové kmitočty lze využívat na základě individuálního oprávnění nebo podle všeobecného oprávnění. Systém oprávnění je promítnutím právní úpravy ES⁹⁴ do národního právního řádu. Individuální oprávnění může

na základě písemné žádosti získat kterákoliv podnikající osoba zajišťující síť nebo poskytující služby elektronických komunikací, kterákoliv podnikající osoba tyto služby nebo síť využívající nebo kterákoliv nepodnikající osoba.⁹⁵

Oprávnění uděluje ČTÚ rozhodnutím. Ne vždy je však možno získat individuální oprávnění toliko na základě písemné žádosti. V některých případech předchází udělení individuálního oprávnění výběrové řízení. Na základě výsledku výběrového řízení se pak rozhoduje o přidělu rádiových kmitočtů a až poté je vydáno samotné individuální oprávnění. Pro ilustraci takového postupu bude uveden konkrétní případ, kdy vydání individuálního oprávnění předchází výběrové řízení. Ustanovení § 21 odst. 1 ZEK mj. stanovuje ČTÚ povinnost vyhlásit výběrové řízení za účelem udělení práv k využívání rádiových kmitočtů, je-li počet těchto práv omezen plánem využití rádiového spektra. Příkladem takového plánu využití rádiového spektra je část plánu využití rádiového spektra č. PV-P/10/05.2008-5 pro kmitočtové pásmo 470–960 MHz.⁹⁶ Tento v čl. 6 odst. 19 určuje, že kmitočtové pásmo 880,1–914,9/925,1–959,9 MHz je určeno pro využití technologií ve standardu GSM (využívána pro provoz mobilních sítí). Počet práv k využívání rádiových kmitočtů je v tomto pásmu omezen na tři. Pokud by v tomto pásmu došlo z nějakého důvodu k uvolnění úseků rádiových kmitočtů, mohl by je ČTÚ přidělit a zajistit tak jejich účelné využívání. Musel by však nejprve vyhlásit výběrové řízení pro přiděl rádiových kmitočtů dle § 21 ZEK.

Vyhlášení výběrového řízení se v souladu s § 125 ZEK uveřejňuje v Telekomunikačním věstníku. Do výběrového řízení podávají zájemci o volné úseky kmitočtů přihlášky. Po posouzení splnění podmínek účasti jednotlivých přihlášek ČTÚ hodnotí jednotlivé žádosti. Na výběrové řízení se přiměřeně použijí ustanovení o obchodní veřejné soutěži podle obchodního zákoníku. O průběhu a výsledcích výběrového řízení uveřejní ČTÚ dle § 21 odst. 7 ZEK zprávu v Telekomunikačním věstníku. Následně předseda Rady ČTÚ dle § 22 ZEK rozhodne o přidělu rádiových kmitočtů úspěšným žadatelům, ovšem při respektování omezení počtu práv plánem využití rádiového spektra. Přídělem je udělení práva k využívání rádiových kmitočtů podle podmínek, které budou držiteli přidělu (tedy úspěšnému žadateli výběrového řízení) stanoveny v individuálním oprávnění, vydaném na žádost.

Nutno zdůraznit, že kmitočtová pásma získaná na základě výběrového řízení je možno začít využívat až po nabytí právní moci individuálního oprávnění k využívání rádiových kmitočtů. Držitelé oprávnění jsou povinni za využívání rádiových kmitočtů platit poplatky. Poplatky jsou příjmem státního rozpočtu a radiokomunikačního

91 Rádiovým spektrem jsou elektromagnetické vlny o kmitočtu od 9 kHz do 3000 GHz.

92 Sdělení ČTÚ ze dne 16. prosince 2004 č. 674/2004 Sb., o vyhlášení plánu přidělení kmitočtových pásem, uveřejněné v částce 229 Sbírky zákonů ČR, ročník 2004.

93 Archiv Telekomunikačního věstníku dostupný za: <<http://www.ctu.cz/aktuality/telekomunikacni-vestnik/obecne-informace.html>>.

94 Problematika individuálního a všeobecného oprávnění je na úrovni ES upravena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2002/20/ES o oprávnění pro síť a služby elektronických komunikací (tzv. autorizační směrnice).

95 Příkladem žadatele o individuální oprávnění k využívání rádiových kmitočtů je tzv. radioamatér. Ten musí být před podáním žádosti o individuální oprávnění držitelem průkazu odborné způsobilosti. Jeho vydání je podmíněno úspěšným složením zkoušky odborné způsobilosti (radioamatérská zkouška), která se vykonává u ČTÚ. Zkouška se provádí formou písemných testů z radiokomunikačních předpisů, radiokomunikačního provozu, elektrotechniky a radiotechniky.

96 Uveřejněn v částce 10/2008 Telekomunikačního věstníku.

úctu.⁹⁷ Na radiokomunikační účet putují peněžní prostředky ve výši 6 % vybraných poplatků za využívání rádiových kmitočtů.⁹⁸ Výše poplatku se liší podle druhu poskytované radiokomunikační služby.⁹⁹

Zákon připouští převod přidělu rádiových kmitočtů nebo jeho část, ovšem jen s předchozím souhlasem ČTÚ. Ten převod odsouhlasí, nebude-li zamýšleným převodem přidělu narušena hospodářská soutěž v oblasti elektronických komunikací z hlediska využívání rádiových kmitočtů, nedojde-li ke změně podmínek ve využívání rádiových kmitočtů, jejichž využívání bylo mezinárodně harmonizováno, nedojde-li k narušení účelného využití rádiového spektra a neprobíhá-li s držitelem dotčeného přidělu rádiových kmitočtů řízení o odnětí přidělu rádiových kmitočtů nebo jeho části. Posledně uvedená podmínka má zabránit spekulativním převodům v situacích, kdy s držitelem práv je zahájeno řízení o odnětí oprávnění k využívání rádiových kmitočtů a ten tak ví, že mu hrozí odnětí. Za zákonem stanovených podmínek může přiděl převést také dědic držitele přidělu rádiových kmitočtů. ZEK upravuje rovněž možnost přechodu přidělu rádiových kmitočtů, a to v případě, že zanikne právnická osoba, která je držitelem přidělu rádiových kmitočtů, jestliže tento nástupce splňuje zákonem stanovené podmínky.¹⁰⁰

Bylo uvedeno, že ne vždy je k využívání rádiových kmitočtů zapotřebí individuálního oprávnění. Některé rozsahy rádiových kmitočtů lze využívat na základě všeobecného oprávnění.

ZEK upravuje vydávání všeobecných oprávnění jakožto opatření obecné povahy. Všeobecná oprávnění nahrazují generální licence podle předchozí právní úpravy (zákon č. 151/2000 Sb.). Všeobecnými oprávněními ČTÚ stanovuje podmínky výkonu komunikačních činností. Všeobecné oprávnění se vztahuje na všechny nebo na určité druhy sítí a služeb elektronických komunikací a na provozování přístrojů. Všeobecné oprávnění

je závazné pro fyzické a právnické osoby vykonávající komunikační činnosti. V době zpracování tohoto článku jsou účinná všeobecná oprávnění k zajišťování sítí a poskytování služeb elektronických komunikací a dále všeobecná oprávnění k provozování přístrojů a k využívání rádiových kmitočtů.¹⁰¹ Příkladem může být všeobecné oprávnění č. VO-R/7/08.2005-22 ze dne 25. července 2005,¹⁰² které stanovuje podmínky provozování přístrojů¹⁰³ – občanských radiostanic (rádiová zařízení malého výkonu – tzv. „CB“¹⁰⁴), určených pro rádiové spojení fyzických nebo právnických osob v pásmu 27 MHz. Tyto CB stanice tak lze provozovat bez individuálního oprávnění k využívání rádiových kmitočtů, a není tak třeba skládat ani tzv. radioamatérské zkoušky (viz výše). Takovouto radiostanicí si tedy může pořídit a používat kdokoli. Jejich provoz je však regulován právě zmíněným všeobecným oprávněním. Všeobecné oprávnění např. stanovuje rozsah kmitočtů, resp. kanálů, jež mohou CB stanice využívat nebo hranici maximálního vysokofrekvenčního výkonu.

ZEK zmocňuje ČTÚ, aby formou všeobecného oprávnění stanovil konkrétní podmínky týkající se např. formy oznámení podnikání, povinnosti poskytovat službu šíření určeného rozhlasového nebo televizního programu nebo zajišťování sítí elektronických komunikací za stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu. Vymezení podmínek, které je možno stanovit formou všeobecného oprávnění, je taxativní, čímž je zajištěna transparentnost a ochrana proti nadměrnému zatížení poskytovatelů služeb elektronických komunikací povinnostmi, které nejsou nezbytné k zabezpečení kvality jejich činností nebo ochrany veřejného zájmu.

Správa čísel

Kromě správy rádiového spektra ČTÚ vykonává z důvodu existence veřejného zájmu na zajištění efektivního využívání číslovacích zdrojů také správu čísel. Správou čísel se ve smyslu ZEK rozumí sestavování číslovacích plánů, pravidel pro tvorbu adres a jmen s výjimkou internetových adres a provádění jejich změn, udělování, provádění změn a odnímání oprávnění k využívání čísel, evidence a kontrola jejich využívání (viz § 28 odst. 2 ZEK). Správu čísel pro sítě a služby elektronických komunikací ČTÚ vykonává k zajištění správy a účelného využívání čísel, číselných řad a kódů, adres a jmen. Pravidla pro tvorbu a využívání čísel pro veřejně dostupné služby elektronických komunikací poskytované prostřednictvím sítí elektronických komunikací (např. veřejně dostupná telefonní služba) jsou stanovena v číslovacích plánech. Číslovací plány jsou vymezeny vyhláškou č. 117/2007 Sb., o číslovacích plánech sítí a služeb elektronických komunikací, ve znění vyhlášky

97 Radiokomunikačním účtem je účet, který není součástí státního rozpočtu (je však součástí státních finančních aktiv – pozn. autora). Prostředky na účtu jsou vedeny u banky a lze je použít pouze pro účely podle ZEK. Zůstatek na účtu se na konci kalendářního roku převádí do roku následujícího. Úroky jsou příjmem státního rozpočtu. Příjmy radiokomunikačního účtu tvoří část poplatků za využívané kmitočty. Tento účet spravuje ČTÚ a slouží k úhradě efektivně a účelně vynaložených nákladů vzniklých držitelům oprávnění k využívání rádiových kmitočtů nebo Ministerstvu obrany při využívání rádiových kmitočtů pro vojenské účely. Prostředky radiokomunikačního účtu lze použít také k úhradě nákladů vzniklých držitelům oprávnění k využívání rádiových kmitočtů nebo Ministerstvu obrany při využívání rádiových kmitočtů pro vojenské účely v důsledku odstranění vzniklé technické nekompatibility, která není důsledkem nedodržení podmínek stanovených v oprávnění k využívání rádiových kmitočtů, ve všeobecném oprávnění nebo v plánu využití rádiového spektra (v podrobnostech viz § 27 ZEK). Příkladem může být rok 2008, kdy byly z účtu čerpány prostředky ve prospěch společnosti ČESKÉ RADIOKOMUNIKACE a.s., která odstraňovala technickou nekompatibilitu vzniklou zahájením provozu DVB-T na území SRN, čímž docházelo k rušení ATV vysílání.

98 Tento poměr je stanoven nařízením vlády č. 153/2005 Sb., o stanovení způsobu a výše tvorby prostředků radiokomunikačního účtu a způsobu jejich čerpání.

99 Výše poplatku je stanovena v sazebníku nařízení vlády č. 154/2005 Sb., o stanovení výše a způsobu výpočtu poplatků za využívání rádiových kmitočtů a čísel. Toto nařízení vlády bylo změněno nařízeními vlády č. 288/2007 Sb., č. 162/2008 Sb. a č. 228/2009 Sb. Stanovení výše poplatku závisí např. na povoleném výkonu, velikosti zabrané šířky pásma, velikosti obsluhovaného území či druhu rádiového zařízení.

100 Srov. § 22d ZEK

101 Znění všeobecných oprávnění je možno nalézt na internetových stránkách Českého telekomunikačního úřadu. Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>.

102 Všeobecné oprávnění č. VO-R/7/08.2005-22 ze dne 27. července 2005. Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>. Přesný odkaz viz seznam literatury.

103 Dle § 73 odst. 1 ZEK je přístrojem rádiové zařízení nebo telekomunikační koncové zařízení.

104 Zkratka anglických slov Citizen Band = občanské pásmo.

č. 231/2008 Sb. a vyhlášky č. 267/2009 Sb., kterou vydalo ještě Ministerstvo informatiky na základě zákonného zmocnění v § 150 odst. 2 ZEK. V této vyhlášce jsou např. mimo jiné upravena pravidla pro přidělování telefonních čísel, vyhláška obsahuje definici a popis mezinárodního čísla, dále mezinárodního čísla ve veřejných datových sítích anebo pravidla pro využívání identifikačních kódů a přestupných znaků.

Čísla z číslovacího plánu lze využívat jen na základě oprávnění k využívání čísel, které je individuální. Oprávnění může na základě žádosti získat kterákoli podnikající osoba poskytující síť nebo služby elektronických komunikací stejně tak jako kterákoli podnikající osoba tyto síť nebo služby využívající. Oprávnění uděluje ČTÚ rozhodnutím. ČTÚ vede databázi přidělených čísel, která je přístupná také prostřednictvím Internetu. Udělené oprávnění je převoditelné na jiného podnikatele, ovšem takovýto převod je podmíněn souhlasem ze strany ČTÚ. Stejně jako u rádiových kmitočtů, jsou držitelé oprávnění k využívání čísel povinni platit za právo využívat čísla poplatky.¹⁰⁵

ZEK v souladu s harmonizačními požadavky práva ES stanovuje pravidla pro uskutečňování tísňového volání na číslo 112 a na národní čísla tísňového volání – 150, 155, 156 a 158. Všichni podnikatelé poskytující veřejně dostupnou telefonní službu jsou povinni umožnit všem svým koncovým uživatelům, včetně uživatelů VTA, bezplatná volání na tato čísla tísňového volání. Zásadní povinnost v případě tísňové situace, resp. tísňového volání, je uložena podnikatelům poskytujícím veřejně dostupnou telefonní službu prostřednictvím pevné komunikační sítě a podnikatelům zajišťujícím veřejnou mobilní telefonní síť. Jedná se o povinnost poskytnout informace o osobních údajích fyzických osob a identifikačních údajích právnických osob pro lokalizaci, popřípadě identifikaci volajícího, v případě prvně uvedených podnikatelů. Na druhém místě zmínění podnikatelé mají povinnost poskytovat lokalizační¹⁰⁶ a jiné údaje, které umožňují identifikaci volajícího. Zjednodušeně řečeno se jedná o povinnost za tísňové situace (např. dopravní nehoda) poskytovat informace zasahujícím orgánům (např. Zdravotnické záchranné službě či Hasičskému záchrannému sboru ČR) o tom, kde se volající nachází.¹⁰⁷ ZEK zakotvuje zásadu bezplatného a nepřetržitého přístupu účastníků a uživatelů k číslům tísňového volání, bezplatného přepojování hovorů tís-

ňového volání v rámci integrovaného záchranného systému (IZS)¹⁰⁸ a bezplatného připojení a provozování koncových bodů pro příjem tísňového volání na příslušných pracovištích základních složek IZS. ZEK též určuje způsob směřování tísňového volání mezi telefonními operátory. Konečně ZEK obsahuje skutkovou podstatu přestupku, spočívající v uskutečnění zlomyslného volání na číslo tísňového volání, za jehož spáchání hrozí pokuta do 100 tis. Kč.

Výše již bylo zmíněno, že ZEK v § 34 zakotvil úpravu přenositelnosti telefonních čísel, a to včetně mobilních. Zákon tak reaguje na požadavky práva ES jako jednoho z prostředků liberalizace a rozvoje hospodářské soutěže v oblasti elektronických komunikací. Mobilní čísla je možno přenášet mezi jednotlivými podnikateli zajišťujícími veřejnou mobilní telefonní síť od 15. ledna 2006. Přenositelnost mobilních čísel umožňuje uživatelům mobilních telefonů ponechat si při změně operátora jimi dosud užívané mobilní číslo v nezměněné podobě. Přenos však není zásadně možný mezi veřejnými pevnými telefonními sítěmi a veřejnými mobilními telefonními sítěmi navzájem.

Technické a organizační podmínky pro realizaci přenositelnosti telefonních čísel a zásady pro účtování ceny mezi podnikateli v souvislosti s přenositelností telefonních čísel jsou stanoveny v opatření obecné povahy ČTÚ č. OOP/10/07.2005-3 ze dne 27. června 2005, ve znění pozdějších změn. Opatření obecné povahy č. OOP/10/07.2005-3 mimo jiné určuje vlastnosti služby přenesení čísla, popisuje procesy při přenášení „pevných čísel“, procesy přenášení čísel mezi mobilními operátory, určuje případy, kdy je možno objednávku přenosu čísla odmítnout, a stanovuje zásady pro účtování ceny mezi podnikateli v souvislosti s přenositelností telefonních čísel. Je to také právě citované OOP, které stanovilo datum pro zahájení poskytování této služby na 15. leden 2006. V souvislosti s přenositelností mobilních čísel vyvstalo několik otázek. Jednou z nejčastějších byla, zda je možno číslo přenést i v případě, kdy je účastník vázán u opouštěného poskytovatele služeb (operátora) smlouvou na dobu určitou. Jasnou odpověď na položenou otázku nepřináší ZEK ani OOP. Rozhodovací praxe ČTÚ a také obecných soudů však ukázala, že přenos mobilního čísla v takovémto případě zásadně možný není. Příkladem budiž rozsudek Nejvyššího správního soudu (dále též „NSS“) čj. 1 Ao 1/2005 – 98 ze dne 27. 9. 2005, jenž pomohl sjednotit rozhodovací praxi soudní a ČTÚ.¹⁰⁹ Lze shrnout, že povinnost přenést a právo na

105 Stejně jako v případě poplatků za využívání rádiových kmitočtů určuje výši poplatků za právo využívat čísla sazebník nařízení vlády č. 154/2005 Sb., o stanovení výše a způsobu výpočtu poplatků za využívání rádiových kmitočtů a čísel, které bylo změněno nařízením vlády č. 288/2007 Sb., č. 162/2008 Sb. a č. 228/2009 Sb. Poplatky jsou příjmem státního rozpočtu a radiokomunikačního účtu. Poměr je stanoven nařízením vlády č. 153/2005 Sb., o stanovení způsobu a výše tvorby prostředků radiokomunikačního účtu a způsobu jejich čerpání, tedy stejně jako v případě poplatků za využívání rádiových kmitočtů.

106 Dle § 91 odst. 1 ZEK se lokalizačními údaji rozumí jakékoli údaje zpracováváné v síti elektronických komunikací, které určují zeměpisnou polohu koncového zařízení uživatele veřejně dostupné služby elektronických komunikací.

107 Podrobnosti stanovuje vyhláška č. 238/2007 Sb., o rozsahu, formě a způsobu předávání osobních a identifikačních údajů, formě databáze těchto údajů a rozsahu, formě a způsobu předávání těchto údajů subjektu, který provozuje pracoviště pro příjem volání na čísla tísňového volání (vyhláška o předávání údajů pro účely tísňových volání).

108 Systém je upraven zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. Jeho základními složkami jsou Hasičský záchranný sbor ČR a Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí okresu jednotkami požární ochrany, Zdravotnická záchranná služba a Policie ČR.

109 Nejvyšší správní soud mimo jiné v odůvodnění tohoto rozsudku dospěl k tomuto závěru: „V soukromém právu, v němž mají účastníci právních vztahů rovné postavení, platí, že žádný z účastníků právního vztahu nemůže druhému účastníku jednostranně ukládat povinnosti a zakládat práva. Zároveň se z toho podává, že žádný účastník nemůže ani jednostranně určovat obsah právního vztahu, případně ani jednostranně rozhodnout o jeho zániku, nejde-li samozřejmě o některý z případů předvídaných zákonem nebo ujednáním účastníků. K tomu přistupuje další významná zásada, podle níž mají být smlouvy plněny (zásada pacta sunt servanda). Pokud na sebe někdo dobrovolně vezme určitý závazek, má svému slovu dostát. Ci-

přenesení není možné vykládat tak, že účastník, který požádá o přenesení čísla, má právo jednostranně ukončit závazkový právní vztah existující mezi ním a operátorem. Právo na přenesení čísla lze naopak vykonat pouze tak, aby jím účastník neporušil závazky, které pro něj z obligačního poměru mezi ním a poskytovatelem služeb elektronických komunikací vyplývají.

Analýzy relevantních trhů

Poskytování služeb elektronických komunikací patří tradičně mezi regulovaná odvětví národního hospodářství. Tato skutečnost je podmíněna jak historickou tradicí vývoje poskytování těchto služeb, kdy výstavba potřebné infrastruktury byla zpravidla v evropském prostředí realizována prostřednictvím monopolních podniků s účastí státu, tak vysokými vstupními náklady nutnými pro vstup na trh; relativně nízkým počtem poskytovatelů některých typů služeb i vnímaným veřejným zájmem na řádném fungování poskytování těchto služeb, které představují významnou součást ekonomiky státu i podmínku plnohodnotného zapojení jedince do informační společnosti 21. století.

Bylo již řečeno, že účelem regulační činnosti je nahrazení chybějících účinků hospodářské soutěže, tvorba předpokladů pro řádné fungování hospodářské soutěže a pro ochranu uživatelů a dalších účastníků trhu. Jedním z dalších prostředků regulace trhu elektronických komunikací ze strany ČTÚ je provádění analýz relevantních trhů, resp. rozhodování o stanovení podniku s významnou tržní silou, kterému je na základě výsledku analýzy ukládána jedna nebo více ze zákonem taxativně vymezených povinností. Tento typ regulace je zásadně postaven na principu dosažení fungování hospodářské soutěže a na principu co nejmenšího zasahování státu, resp. regulujícího státního orgánu, tedy ČTÚ. Hospodářská soutěž v elektronických komunikacích nebyla v době přijímání ZEK a není ani doposud rozvíjena na plně uspokojivou úroveň a regulace dle právních předpisů na ochranu hospodářské soutěže není pro specifickou oblast elektronických komunikací dostačující.

Regulace dle právních předpisů na ochranu hospodářské soutěže¹¹⁰ je totiž tzv. ex-post regulací. Ex-post

regulace nastupuje až zpětně a reaguje na konkrétní selhání. Ex-post regulace se navenek začne projevovat tedy až poté, když je ve správním řízení prokázáno, že soutěžitel s dominantním postavením na relevantním trhu způsobil újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům, popř. oběma skupinám, následkem jeho protisoutěžního chování. Zneužití dominantního postavení se rozhodnutím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (dále též „ÚOHS“) deklaruje a zároveň se takového jednání do budoucna rozhodnutím zakáže.

Naproti tomu regulace ex-ante, prováděná ČTÚ na základě výsledků analýz relevantních trhů, nastavuje pravidla a ukládá povinnosti předem tak, aby byl zajištěn rozvoj konkurenčního trhu. Podmínkou jejího uplatnění je skutečnost, že na příslušném relevantním trhu neexistuje účinná hospodářská soutěž a nápravy není možno dosáhnout běžnými prostředky hospodářské soutěže (k dalším podmínkám se obecně počítá také existence vstupních bariér na trhu, existence určitého dynamického soutěžního prostředí a sama nedostatečnost soutěžního práva k nahrazení selhání trhu¹¹¹). Povinnosti v rámci této regulace jsou ukládány subjektům, které mají sílu ovlivnit chování daného trhu, tedy subjektům s významnou tržní silou.¹¹² Smyslem ukládání povinností subjektům s významnou tržní silou je zajistit, aby tyto subjekty nemohly zneužít svou tržní sílu k omezení nebo narušení hospodářské soutěže na relevantním trhu. ZEK sice v § 51 odst. 1 stanovuje délku intervalu pro provádění analýz relevantních trhů, ovšem ČTÚ v praxi analýzy provádí zejména podle potřeby vyvolané situací na trhu. Analýzy poskytují pro regulaci ex-ante základní věcnou, argumentační a důvodovou oporu.

Relevantním trhem je trh zboží či služeb, které jsou z hlediska jeho charakteristiky, ceny a zamýšleného použití shodné, porovnatelné nebo vzájemně zastupitelné. Relevantní trhy v oblasti elektronických komunikací definuje Evropská komise (dále též „Komise“) ve svých doporučeních¹¹³ a ČTÚ tyto definice převádí do národních podmínek prostřednictvím opatření obecné povahy. Proces vymezování relevantních trhů ČTÚ je nezávislý na procesu vymezování relevantních trhů ÚOHS. Doposud proběhla dvě kola analýz relevantních trhů. V prvním kole bylo určující doporučení Komise o relevantních trzích produktů a služeb v odvětví elektronických komunikací (C(2003)497) ze dne 11. 3. 2003. V souladu s tímto doporučením a § 52 odst. 1 ZEK bylo

rych zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů.

111 HOCEPIED, Ch. Přednáška: How is „regulatory competition“ working in the Telecom sector? Squire Sanders Seminar, Brusel, 17. 4. 2008.

112 Zákon (§ 53 ZEK) používá spojení podnik s významnou tržní silou. Je jím právnická nebo fyzická osoba vykonávající v jakékoliv formě trvalou hospodářskou nebo obchodní činnost v oblasti elektronických komunikací, která má samostatně nebo ve spojení s jedním nebo více subjekty na relevantním trhu takové ekonomické postavení, které jí umožňuje chovat se ve značné míře nezávisle na konkurenci, zákaznících a spotřebitelích. Postavení s významnou tržní silou může mít na daném relevantním trhu podnikatel samostatně nebo společně s jinými subjekty. Definice významné tržní síly vychází z pojmu dominantance, jak je definován v precedenčním právu Evropského soudního dvora a Soudu I. instance ES.

113 Viz čl. 15 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací (tzv. rámcová směrnice).

vilistika (Knapp, V., Knappová, M., Švestka, J.: *Občanské právo hmotné. Svazek II. 3. vydání, ASPI, Praha, 2002, s. 39*) považuje tuto zásadu za vlastní nejen smluvnímu závazkovému právu, ale v podobě, že každý má plnit své závazky, a tak respektovat jednu dané slovo, vlastně veškerému právu; někdy se považuje za základní, axiomaticky danou zásadu, od níž se odvíjí, resp. na níž spočívá celý právní řád. Při neexistenci zvláštních pravidel obsažených v zákoně o elektronických komunikacích je tato východiska třeba respektovat i při výkladu § 34 tohoto zákona, upravujícího přenositelnost telefonních čísel. Z tohoto pohledu nelze dle názoru soudu považovat za správný výklad, podle něhož by právo každého účastníka, který požádá o to, aby si mohl ponechat své číslo, popřípadě čísla nezávisle na podnikateli, který službu provozuje, v sobě mohlo zároveň zahrnovat i právo jednostranně ukončit závazkový právní vztah existující mezi ním a operátorem. Právo na přenesení čísla lze naopak vykonat pouze tak, aby jím účastník neporušil závazky, které pro něj z obligačního poměru mezi ním a operátorem vyplývají. To konkrétně znamená, že na přenesení telefonního čísla k jinému operátorovi má právo ten účastník, jehož závazkový právní vztah k dosavadnímu operátorovi zanikl, ať již dohodou operátora a účastníka, vypovědí, nebo uplynutím doby u závazkového právního vztahu založeného smlouvou na dobu určitou. Popřípadě jej má účastník, který se se svým operátorem dohodl na změně závazkového právního vztahu. Předpokladem je však i zde dohoda, tedy projev souladné vůle obou smluvních stran.“

110 Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně někte-

vydáno opatření obecné povahy č. OOP/1/07.2005–2 (účinnosti nabylo 1. 7. 2005), jež bylo změněno opatřením obecné povahy č. OOP/1/05.2006–21. Tímto opatřením obecné povahy byly stanoveny relevantní trhy v oboru elektronických komunikací, včetně kritérií pro hodnocení významné tržní síly.¹¹⁴

ČTÚ ukládá povinnosti na trzích vymezených Komisí, jiné trhy může vymežit a ukládat na nich povinnosti jen se souhlasem Komise. Při stanovování relevantních trhů musí zvažované trhy projít testem tří kritérií. Při testu tří kritérií musí být shledány: 1) překážky trhu, 2) trh nesměřuje k soutěži a 3) právo na ochranu hospodářské soutěže není dostatečně účinné.

Po vymezení relevantních trhů následuje jejich analýza. Výsledkem analýzy je vždy konstatování, zda je na relevantním trhu dostatečná konkurence či nikoliv. Pokud není konkurence dostatečná, jsou stanoveny subjekty s významnou tržní silou a rozhodnutím je jim uložena minimálně jedna nebo více povinností, případně již uložené povinnosti jsou změněny či zrušeny. Cílem při ukládání příslušných povinností je vždy zavedení hospodářské soutěže tak, aby byly zároveň chráněny zájmy koncového uživatele.

První kolo analýz trhů bylo ukončeno v roce 2006 analýzou trhu 12. V rámci analýzy trhů bylo zkoumáno, zda je trh (ze skupiny relevantních trhů) efektivně konkurenční nebo zda lze důvodně předpokládat, že se v přiměřeném časovém horizontu efektivně konkurenčním trhem stane. V rámci analýzy trhů je rovněž hodnocena významná tržní síla podle kritérií v opatření obecné povahy. Výsledkem prvního kola analýz trhů bylo zjištění, že 5 trhů je dokonale konkurenčních. Dále bylo vydáno 26 rozhodnutí o stanovení podniku s významnou tržní silou, 26 rozhodnutí o uložení povinností a 21 rozhodnutí o uložení povinnosti související s regulací cen.¹¹⁵

S analýzou trhů je úzce propojena problematika regulace cen. ZEK v § 56 vymezuje, ve kterých přípa-

dech může ČTÚ uplatnit cenovou regulaci. Regulace cen je prováděna formou správních rozhodnutí, u kterých je zachována možnost soudního přezkumu. Cenovou regulaci provádí ČTÚ stanovováním nebo přímým usměrňováním výše cen. ČTÚ má právo uplatnit regulaci cen za univerzální službu a za služby poskytované podnikem s významnou tržní silou na relevantním trhu rozhodnutím o ceně (srov. § 56 ZEK).

ČTÚ má mimo jiné právo v případě, že by stanovení jiné povinnosti (např. nediskriminace či průhlednosti) nevedlo k nápravě, uplatnit regulaci cen a vydat rozhodnutí o ceně, pokud se v rámci analýzy relevantních trhů souvisejících s propojením nebo přístupem ukáže, že tyto trhy nejsou efektivně konkurenční (např. tím, že dochází k uplatňování nepřiměřeně vysoké nebo nízké ceny v neprospěch koncových uživatelů). Právě uvedený příklad je dokladem toho, že cenová regulace musí probíhat za určitých pravidel, neboť představuje významný zásah do trhu. K cenové regulaci se přistupuje až v krajním případě, kdy ostatní povinnosti uložené podnikateli s významnou tržní silou na relevantním trhu nevedly k nápravě (viz § 51 odst. 3 ZEK). ČTÚ má možnost regulovat jak velkoobchodní ceny (související s propojením nebo s přístupem), tak maloobchodní (ceny pro koncového uživatele). Rozhodnutí o ceně jsou povinně konzultována s Komisí.

Ve druhém kole analýz relevantních trhů bylo určující doporučení Komise o relevantních trzích produktů a služeb v odvětví elektronických komunikací 2007/879/ES ze dne 17. 12. 2007. V souladu s tímto doporučením a § 52 odst. 1 ZEK bylo vydáno opatření obecné povahy č. OOP/1/02.2008–2 (účinnosti nabylo 11. 3. 2008). Tentokrát bylo stanoveno 7 relevantních trhů.¹¹⁶ Ostatní relevantní trhy vymezené předchozím opatřením obecné povahy, na kterých ČTÚ stanovil podnik s významnou tržní silou a uložil povinnosti, se považují za relevantní trhy až do doby provedení analýzy, která prokáže, že trh je efektivně konkurenční, nebo nesplní test tří kritérií (viz výše). Relevantní trhy vymezené předchozím opatřením obecné povahy, na kterých ČTÚ nestanovil podnik s významnou tržní silou a neuložil povinnosti, se již za relevantní trhy nepovažují. Fakticky tak došlo ke zrušení relevantního trhu 6, 10, 14, 15 a 17.

Výsledkem druhého kola analýz trhů bylo vydání 9 rozhodnutí stanovujících podniku s významnou tržní silou povinnost průhlednosti dle § 82 ZEK, 21 rozhodnutí o povinnosti nediskriminace dle § 77 a § 81 ZEK, 26 rozhodnutí ukládající povinnost oddělené evidence nákladů a výnosů podle § 86 ZEK, 22 rozhodnutí o povinnosti přístupu k specifickým síťovým prvkům a přiřazeným prostředkům dle § 84 ZEK, 1 rozhod-

114 Bylo vymezeno 18 relevantních trhů: 1) přístup k veřejné tel. síti v pevném místě pro nepodnikající fyz. osoby, 2) přístup k veřejné tel. síti v pevném místě pro právnické a podnikající fyz. osoby, 3) veřejně dostupné nár. tel. služby poskytované v pevném místě pro nepodnikající, 4) veřejně dostupné mezinár. tel. služby poskytované v pevném místě pro nepodnikající, 5) veřejně dostupné nár. tel. služby poskytované v pevném místě pro podnikající, 6) veřejně dostupné mezinár. tel. služby poskytované v pevném místě pro podnikající, 7) minimální soubor pronajatých okruhů, 8) původ volání (originace) ve veřejné tel. síti v pevném místě, 9) ukončení volání (terminace) v jednotl. veř. tel. sítích poskytovaných v pevném místě, 10) tranzitní služby v pevné veřejné tel. síti, 11) zpřístupnění účastnických vedení, 12) velkoobchodní širokopásmový přístup v sítích elektronických komunikací, 13) velkoobchodní poskytování koncových úseků pronajatých okruhů v sítích el. kom., 14) velkoobchodní poskytování páteřních úseků pronajatých okruhů v sítích el. kom., 15) přístup a původ volání (originace) ve veřejných mobilních tel. sítích, 16) ukončení volání (terminace) v jednotlivých veřejných mobilních tel. sítích, 17) velkoobchodní vnitrostátní trh mezinárodního roamingu ve veřejných mobilních sítích, 18) služby šíření rozhlasového a televizního vysílání v sítích el. kom. poskytující obsah vysílání konc. uživatelům. Seznam dostupný z: <<http://www.ctu.cz/pusobnost-ctu/analzy-relevantnich-trhu/oo-1-02-2008-2.html>>.

115 Povinnosti, které mohou být ČTÚ uloženy podniku s významnou tržní silou, jsou stanoveny v § 51 odst. 3 a 4 ZEK. Patří mezi ně povinnost průhlednosti, nediskriminace, oddělené evidence nákladů a výnosů, přístupu k specifickým síťovým prvkům a přiřazeným prostředkům, poskytování služby pronájmu okruhů, umožnění volby a předvolby operátora a povinnosti související s regulací cen.

116 1) přístup k veřejné tel. síti v pevném místě (došlo ke sloučení bývalého trhu 1 a 2), 2) původ volání (originace) ve veřejné tel. síti v pevném místě, 3) ukončení volání (terminace) v jednotl. veř. tel. sítích poskytovaných v pevném místě, 4) zpřístupnění účastnických vedení, 5) velkoobchodní širokopásmový přístup v sítích elektronických komunikací, 6) velkoobchodní koncové segmenty pronajatých okruhů bez ohledu na technologii použitou k zajištění pronajaté nebo vyhrazené kapacity, 7) ukončení hlasového volání (terminace) v jednotlivých veřejných mobilních telefonních sítích. Seznam dostupný z: <<http://www.ctu.cz/pusobnost-ctu/analzy-relevantnich-trhu/oo-1-02-2008-2.html>>.

nutí týkající se povinnosti poskytování služby pronájmu okruhů, v rozsahu minimálního souboru pronajímaných okruhů, na celém území státu nebo jeho části dle § 76 ZEK, 2 rozhodnutí o povinnosti umožnit volbu a předvolbu operátora dle § 70 odst. 1 ZEK a 21 rozhodnutí týkajících se cenové regulace. Dle § 51 odst. 9 ZEK má ČTÚ možnost v případě, že dospěje k závěru, že nápravy nebude dosaženo uložením povinnosti, zakázat podniku s významnou tržní silou provádění neodůvodněného nebo nepřiměřeného zvýhodňování některých koncových uživatelů; nepřiměřeného vzájemného vázání služeb; účtování neúměrně vysokých cen či omezování hospodářské soutěže stanovením dumpingových cen.

Některá specifická práva a povinnosti dle ZEK

Zákon o elektronických komunikacích stanovuje speciální práva a povinnosti podnikatelů, účastníků, spotřebitelů a koncových uživatelů. Cílem tohoto článku není vyjmenovat a popsat všechny zákonem stanovené povinnosti a práva, nýbrž poukázat pouze na některé z nich.

Poskytovatelé veřejně dostupné služby elektronických komunikací jsou zásadně povinni poskytovat tuto službu nepřetržitě po všechny dny v roce. Podnikatelé zajišťující veřejnou telefonní síť jsou povinni zajišťovat uskutečnění všech mezinárodních volání do Evropského telefonního číslovacího prostoru. Mezi ustanovení chránící spotřebitele patří ustanovení § 63, které ukládá poskytovatelům veřejně dostupných telefonních služeb povinnost uveřejnit v každé své provozovně a též na Internetu mimo jiné např. údaje o cenách, údaje o poskytování služeb pro zdravotně postižené osoby, údaje o poskytování informačních a operátorských služeb, informaci o termínech a způsobu vyúčtování ceny a placení, popisy nabízených veřejně dostupných telefonních služeb, nabídku druhů servisních služeb, podmínky pro obnovení a ukončení služby, informace o způsobu uplatnění reklamace vad poskytované služby a reklamace vyúčtování cen, včetně údajů o tom, kde a v jakých lhůtách lze reklamace uplatnit, informace o právech týkajících se univerzální služby a o doplňkových službách, informace o způsobu řešení sporů týkajících se předmětu smlouvy mimo soudní nebo správní řízení a v neposlední řadě také všeobecné podmínky veřejně dostupné telefonní služby. Nesplněním těchto povinností se poskytovatel služeb elektronických komunikací (právnícká nebo podnikající fyzická osoba) dopouští správního deliktu, za který mu ve správním řízení hrozí pokuta do výše 5 mil. Kč.¹¹⁷

Velká pozornost je v ZEK věnována náležitostí smlouvy o poskytování služeb elektronických komunikací, jež je uzavírána mezi poskytovatelem služeb a uživatelem, resp. účastníkem. Důraz je kladen především na stanovení minima položek (smluvních ustanovení), které takováto smlouva musí obsahovat.

Mezi povinné náležitosti smlouvy mimo jiné patří: popis poskytované služby, nabídka druhů servisních služeb, údaje o způsobu získávání aktuálních informací o všech platných cenách služeb, informaci o termínech

a způsobu vyúčtování ceny a placení, dobu, na kterou je smlouva uzavřena, a výpovědní dobu, podmínky pro obnovení a ukončení služby, údaje o způsobu uplatnění reklamace vad poskytované služby a reklamace vyúčtování cen, informaci o způsobu řešení sporů týkajících se předmětu smlouvy mimo soudní nebo správní řízení, způsob vyznění účastníka o změně smluvních podmínek. Smlouva musí obsahovat také ustanovení o smluvních pokutách za nedodržení nebo porušení smluvních povinností.¹¹⁸

Právě posledně zmíněné povinné smluvní ustanovení o smluvní pokutě nastoluje výkladovou otázku, zda všechny smlouvy s uživateli o poskytování služeb elektronických komunikací musí mít písemnou formu. Kogentní ustanovení § 544 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též „OZ“), totiž stanovuje pro ujednání o smluvní pokutě písemnou formu, jejíž nedodržení je stiženo absolutní neplatností.¹¹⁹ Lze tak tedy lehce dospět k výkladovému stanovisku, že pokud ZEK stanovuje jako povinnou náležitost smlouvy o poskytování služeb elektronických komunikací ustanovení o smluvní pokutě (jež může mít pouze písemnou formu), musí být samotná smlouva s uživateli o poskytování služeb elektronických komunikací uzavřena vždy písemně, resp. tedy alespoň její část o smluvní pokutě. Je tedy otázkou, zda konkludentní či nepísemné smlouvy o poskytování služeb elektronických komunikací běžně v hojném počtu uzavírané mezi některými poskytovateli těchto služeb a účastníky jsou smlouvami platnými a smlouvami uzavíranými v souladu se zákonem o elektronických komunikacích (ZEK). Faktem však na druhé straně je, že za porušení ustanovení o povinných náležitostech smlouvy (§ 63 odst. 3 ZEK) nehrozí poskytovateli služeb ani uživateli, resp. účastníkovi postih ve formě správní sankce.

I zde by proto bylo vhodné zamyslet se nad možnostmi zákonné úpravy de lege ferenda a ZEK v tomto smyslu doplnit o sankční ustanovení postihující poskytovatele za nedodržení povinné obsahové náležitosti smlouvy o poskytování služeb elektronických komunikací (myšleno ujednání o smluvní pokutě). Dle názoru autora však povinné smluvní ujednání o smluvní pokutě ve smlouvě o poskytování služeb elektronických komunikací postrádá smysl. Mělo by být necháno na vůli smluvních stran, zda ujednání o smluvní pokutě do smlouvy zahrnout, nebo ne. Zákonná regulace obsahu smlouvy, potažmo omezení zásady smluvní volnosti, není v tomto směru namístě.

Podnikatelům poskytujícím veřejně dostupné služby elektronických komunikací byla zákonem stanovena též povinnost uveřejnit v každé své provozovně a na Internetu návrh smlouvy o poskytování služby elektronických komunikací, která musí obsahovat výše uvedené náležitosti a také všeobecné podmínky veřejně dostupné služby elektronických komunikací. V případě nesplnění této povinnosti však podnikateli poskytujícímu veřejně dostupnou službu elektronických komunikací hrozí

118 V podrobnostech viz § 63 odst. 3 ZEK.

119 § 40 odst. 1 OZ: „Nebyl-li právní úkon učiněn ve formě, kterou vyžaduje zákon nebo dohoda účastníků, je neplatný.“ Ustanovení § 544 odst. 2 OZ se použije i na obchodněprávní závazkové právní vztahy.

117 Viz § 118 odst. 4 písm. g) a § 118 odst. 16 ZEK.

postih ve formě pokuty za správní delikt do výše 20 mil. Kč.¹²⁰

Na tomto místě se zastavíme a podrobněji si rozvedeme problematiku všeobecných podmínek, ve smyslu zákona o elektronických komunikacích, neboť jejich úprava v tomto zákoně vzbuzuje řadu otázek. Rovněž bude prezentován osobní názor autora tohoto článku.

Všeobecné podmínky veřejně dostupné služby elektronických komunikací musí být dle ZEK součástí návrhu smlouvy o poskytování služeb elektronických komunikací. V naprosté většině závazkových vztahů mezi poskytovateli služeb elektronických komunikací a uživateli vznikají tyto vztahy na základě smluv, jejichž součástí jsou všeobecné podmínky veřejně dostupné služby elektronických komunikací. Vzhledem ke skutečnosti, že ZEK nemá vlastní speciální ucelenou úpravu týkající se všeobecných podmínek, nutno postupovat také dle zákona č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále též „OBZ“), resp. dle občanského zákoníku.

Obchodní zákoník v § 273 odst. 1 rozlišuje tzv. všeobecné obchodní podmínky a jiné obchodní podmínky. Nepřímá smluvní ujednání tzv. všeobecné podmínky (provozní podmínky, obchodní podmínky), ať již nazývané poskytovateli služeb elektronických komunikací jakkoliv, je třeba z hlediska obchodního zákoníku vždy považovat za tzv. „jiné obchodní podmínky“ (dále v textu bude používáno pro všeobecné podmínky dle ZEK a jiné obchodní podmínky dle OBZ jednotné označení „obchodní podmínky“). Aby se obsah obchodních podmínek stal součástí smlouvy je nutno kumulativně splnit dvě podmínky. V první řadě musí být ve smlouvě proveden výslovný odkaz na obchodní podmínky. Tento odkaz přitom musí být dostatečně určitý. Za postačující nelze zejména považovat odkaz, který nespecifikuje název obchodních podmínek (např. používáním formulací typu součástí smlouvy jsou i další podmínky poskytovatele, jiné podmínky služeb poskytovatele atp.). Odkaz proto musí vždy zahrnovat název obchodních podmínek, které se mají stát součástí smlouvy, případně další údaje umožňující identifikaci těchto obchodních podmínek (např. datum nabytí účinnosti). Součástí smlouvy jsou pak pouze takto identifikované obchodní podmínky a žádné jiné (např. podobného jména či jiného data účinnosti).

O odkaz na obchodní podmínky nejde ani v případech, kdy jediným písemným dokladem vzniku smluvního vztahu je např. předávací protokol obsahující odkaz, že bližší podmínky, za nichž jsou poskytovány služby, lze dohledat na Internetu. Stejně tak případná ustanovení obchodních podmínek stanovující např., že se obchodní podmínky stávají součástí smlouvy otevřením balíčku se SIM kartou, jsou zcela irelevantní z hlediska posouzení toho, zda se konkrétní obchodní podmínky staly součástí smlouvy (neakceptovatelná je praxe odkazů v kruhu, kdy obchodní podmínky samy sebe prohlašují za součást smlouvy).

Obchodní podmínky nemají charakter obecného předpisu a zavazují smluvní strany až po té, co se stanou

součástí smlouvy (tedy po jejich akceptaci ze strany druhé smluvní strany), nikdy ne dříve. Jakékoliv jejich ustanovení je proto pro smluvní strany závazné až v momentu, kdy se obchodní podmínky stanou součástí smlouvy. Nutno zároveň zdůraznit, že postačuje odkaz na obchodní podmínky provedený ve smlouvě, samotné obchodní podmínky nemusí být stranami smluvního vztahu samostatně podepisovány.¹²¹

Pokud ponecháme stranou polemiku o zákonnosti ústních (či konkludentních) smluv s uživateli (viz výklad výše), lze konstatovat, že odkaz na obchodní podmínky lze učinit i v případě smluv uzavíraných ústně. V případě sporu o tom, zda tvořily obchodní podmínky součást smluvního ujednání, je však na poskytovateli služeb, aby dohodu o tom, že se obchodní podmínky staly součástí smlouvy, prokázal, pakliže se jejich textu dovolává nebo na něj odkazuje. V této souvislosti je však třeba znova připomenout, že případná „ujednání“ v obchodních podmínkách, která musí mít ze zákona písemnou formu (např. ujednání o smluvní pokutě), nebude možno považovat za platná, pokud pro ně nebude naplněna forma písemného právního úkonu (viz § 40 odst. 3 OZ). V praxi lze nicméně předpokládat, že případ, kdy bude ústní smlouva doplněna písemným ujednáním o tom, že se obchodní podmínky stávají součástí uzavřené smlouvy, bude spíše výjimkou.

Druhou podmínkou k tomu, aby bylo možno obchodní podmínky považovat za součást smlouvy je skutečnost, že podmínky byly stranám smlouvy prokazatelně známy, nebo k návrhu přiloženy. Znalost obchodních podmínek se nepředpokládá. Obchodní podmínky mohou být oběma stranám známy například v případě dlouhodobých obchodních styků, v případě sporu však i v tomto případě musí být známost podmínek prokázána. Při prokazování toho, zda byly obchodní podmínky smluvní straně známy, nepostačí, pokud jsou obchodní podmínky přístupné na Internetu či v provozovnách poskytovatelů služeb. V tomto případě jde pouze o plnění zákonem stanovené povinnosti [viz § 63 odst. 1 písm. n) ZEK], z jejíhož splnění však nelze vyvozovat či předpokládat obecnou známost obchodních podmínek. Pokud nebyly obchodní podmínky ke smlouvě přiloženy, musí být jejich známost druhé straně vždy prokázána (pokud bude tato otázka předmětem sporu).

S určitou mírou skepse je přitom možno nahlížet také na ustanovení smlouvy obsahující prohlášení, podle něhož se druhá smluvní strana s obchodními podmínkami seznámila. Zde je třeba vzít v potaz zejména fakt, že smlouvy o poskytování služeb elektronických komunikací jsou obvykle smlouvy formulářového typu, a účastníkovi jsou proto nabízeny „in toto“ (jako jeden celek). Takové prohlášení ve smlouvě je proto nutno považovat pouze za jeden z důkazů prokazujících známost obsahu obchodních (všeobecných) podmínek, nikoliv jako nezvratný fakt. V případě smluv uzavíraných mezi podnikateli je nicméně vždy třeba vycházet z předpo-

120 Viz § 118 odst. 8 písm. b) a 118 odst. 15 ZEK.

121 Viz také právní věta rozhodnutí Vrchního soudu v Praze čj. 5 Cmo 318/97 ze dne 24. 2. 1998.

kladu, že podnikatel je profesionálně zdatný subjekt, a má tudíž pečlivě vážit znění smluv, které podepisuje.

Polemiku v problematice (všeobecných) obchodních podmínek dle ZEK vzbuzuje především otázka jejich změn. Existují dva odlišné právní názory na možnost jednostranné změny obchodních podmínek. Jeden názor říká, že takováto změna možná je, druhý názor pak zní, že takováto změna možná není. S tímto problémem pak úzce souvisí povinnost stanovená v § 63 odst. 6 ZEK.¹²²

U prvního názoru se nejčastěji pro jeho podporu argumentuje tím, že sama změna obchodních podmínek (přesněji řečeno skutečnost, že poskytovatel služeb elektronických komunikací v období po uzavření smlouvy vydal novou verzi obchodních podmínek) nemá bez dalšího vliv na obsah stávající smlouvy. Odkazem na ustanovení obchodních podmínek ve smlouvě se součástí obsahu smlouvy stává určité konkrétní znění obchodních podmínek (např. Všeobecné podmínky společnosti T-X a.s. účinné od 1. 10. 2003). Tyto podmínky jsou proto nedílnou součástí smlouvy. Ujednání obsažená v obchodních podmínkách mají stejný charakter jako ujednání obsažená přímo ve smlouvě, a lze je proto měnit jen změnou smlouvy, tedy dohodou smluvních stran o změně smlouvy. K této dohodě může dojít výslovně (což bude v podmínkách poskytování služeb elektronických komunikací spíše výjimka) či aktivním konkludentním jednáním (jednáním účastníka, ze kterého vyplývá souhlas s tím, že se nová verze obchodních podmínek stala součástí smlouvy namísto verze původní¹²³). Pokud k tomuto souhlasu nedojde, zůstávají součástí smlouvy původní obchodní podmínky a postup podle nových obchodních podmínek je postupem v rozporu se smlouvou. Tohoto rozporu se nicméně musí vždy dovolat ten, kdo nové znění obchodních podmínek namítá. K „jednostranné“ změně obchodních podmínek je poskytovatel služeb oprávněn pouze zcela výjimečně, a to v konkrétních případech předem předvídaných smlouvou či obchodními podmínkami. V ostatních případech musí vždy dojít k výše popsanému způsobu souhlasu druhé smluvní strany.

Z § 56 odst. 3 písm. h) OZ vyplývá možnost změny smluvních podmínek z důvodu sjednaného a předvídaného smlouvou, obdobně pro účely vztahů podléhajících režimu obchodního zákoníku lze použít pravidlo § 269 odst. 3 OBZ, které umožňuje dohodu o určité části smlouvy nahradit dohodou stran umožňující dodatečně

určení obsahu závazku, i zde však tento způsob nesmí záviset na vůli jedné strany.

Z výše citovaných ustanovení občanského a obchodního zákoníku vyplývá limitovaná možnost poskytovatele služeb elektronických komunikací ke změně obchodních podmínek, zavazující druhou smluvní stranu, i bez jejího výslovného souhlasu s novými podmínkami. V každém případě však musí jít o změnu obchodních podmínek, jejíž obsah není závislý pouze na vůli jedné smluvní strany, tedy v podmínkách smluv o poskytování služeb elektronických komunikací, poskytovatele služeb. Okolností, za nichž je poskytovatel oprávněn k jednostranné změně obchodních podmínek (závazné pro účastníka), musí být v každém případě formulovány dostatečně určitě. V případě příliš obecné formulace by šlo o obcházení zákona, a tedy o absolutně neplatný právní úkon ve smyslu § 39 OZ (myšlena neplatnost ujednání o možnosti jednostranné změny). Potřeba a způsob změny obchodních podmínek musí z těchto okolností jednoznačně vyplývat. O takový případ půjde např. v případě změny legislativní úpravy, kdy jsou ujednání obchodních podmínek přizpůsobována novému znění zákona. Naproti tomu pokud smlouva obsahuje ustanovení, podle něhož je možno měnit rozsah, podmínky, kvalitu a ceny služeb z důvodu zavedení nových služeb či změny podmínek na trhu elektronických komunikací, je třeba takové ustanovení považovat za relativně neplatné a pokud se účastník této neplatnosti dovolá, z hlediska případného sporu, za irelevantní.

Druhý názor ohledně jednostranné změny obchodních podmínek je pak často prezentován poskytovateli služeb elektronických komunikací. Dle tohoto názoru je § 63 odst. 6 ZEK opravňuje k jednostranné změně smlouvy s tím, že postačí, když o této změně účastníka informují a umožní účastníkovi smlouvu bez sankce vypovědět. K tomuto se však nabízí oponentní výklad zastávaný též autorem, který říká, že § 63 odst. 6 ZEK se vztahuje pouze na výše uvedené případy jednostranné změny obchodních (smluvních) podmínek za podmínek předvídaných smlouvou. Poskytovatel služeb má v takovém případě povinnost informovat účastníka o této změně s tím, že ochrana účastníka je posílena tím, že mu zákon umožňuje vypovědět smlouvu. V žádném případě toto ustanovení neznamená blanketní, neomezené oprávnění poskytovatele služeb jednostranně měnit znění smlouvy.

Ze zmiňovaného ustanovení zákona (§ 63 odst. 6 ZEK) lze rovněž dovodit povinnost informovat účastníka o konkrétních změnách smluvních podmínek, nikoli pouze ve formě obecného konstatování, že dochází k jejich změně, ale ve formě zákonem konkrétně specifikované. O informování účastníka ve smyslu § 63 odst. 6 ZEK se nejedná např. v případech, kdy je účastníkovi zaslána SMS či kdy je zpráva o změně podmínek uveřejněna pouze na webových stránkách poskytovatele.

Další otázkou je plnění povinnosti poskytovatele k informování účastníka o jeho právu bez sankce vypovědět smlouvu, jestliže nebude nové podmínky akceptovat. Ze znění ustanovení zmiňovaného § 63 odst. 6 ZEK jednoznačně vyplývá, že součástí zprávy o podstatné

122 „Podnikatel poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací je povinen na své náklady nejméně 1 měsíc před nabytím účinnosti podstatné změny smluvních podmínek, která pro účastníka představuje jejich zhoršení, odpovídajícím způsobem vyrozumět účastníka o této změně a současně jej informovat o jeho právu vypovědět smlouvu bez sankce, jestliže nové podmínky nebude akceptovat. Účastník má právo bez sankce vypovědět smlouvu na základě oznámení o návrhu podstatných změn smluvních podmínek, které představuje jejich zhoršení.“

123 Avšak s výjimkou ujednání o smluvní pokutě, u které OZ stanoví povinnou písemnou formu (viz výklad v textu výše). Aby bylo případně nové ujednání o smluvní pokutě v rámci nových obchodních podmínek platné, muselo by být smluvními stranami podepsáno alespoň samotné ujednání o smluvní pokutě. V opačném případě bude pro smluvní strany závazné původní ujednání v rámci obchodních podmínek, jež se staly součástí smlouvy.

změně smluvních podmínek musí být bezpodmínečně i informace o možnosti účastníka bez sankce vypovědět smlouvu. Nestačí, pokud je informace o právu vypovědět smlouvu uvedena v obchodních podmínkách. Požadavek § 63 odst. 6 ZEK nesměřuje k informování účastníka předem, nýbrž v reálném čase – tedy v době těsně před samotnou změnou smluvních podmínek. Povinnost stanovenou v tomto ustanovení zákona (jedná se o kogentní ustanovení) nelze vzájemnou dohodou stran nijak vyloučit nebo omezit. To, zda došlo k podstatné změně smluvních podmínek, je třeba vždy posuzovat ve vztahu ke konkrétnímu smluvnímu vztahu (konkrétnímu zákazníkovi), nikoli tedy např. ve vztahu k celkovému množství účastníků, jichž se dotkla změna (např. změna podmínek, která se prakticky dotkne 3 % účastníků, je ve vztahu k těmto účastníkům podstatná, a proto i na tento případ se vztahuje povinnost podle § 63 odst. 6 ZEK). Nedodržení ustanovení § 63 odst. 6 ZEK má v konkrétním případě za následek neúčinnost změny smlouvy (obchodních podmínek) vůči účastníkovi.

Autor článku se přiklání k názoru o nemožnosti jednostranné změny obchodních podmínek (kromě naznačených výjimek) také s ohledem na ochranu spotřebitele jakožto strany ve slabším postavení při uzavírání častých formulářových smluv o poskytování služeb elektronických komunikací. Smlouva o poskytování služeb elektronických komunikací ke svému vzniku potřebuje shodný projev vůle osob smlouvu uzavírajících. Také k její změně je zapotřebí shodného projevu vůle smluvních stran (autor pomíjí změny na základě právních skutečností). Uvedené je projevem principu zásadní nezměnitelnosti smlouvy jednostranným projevem vůle jedné ze stran smlouvy. Obecná úprava zabývající se změnami v obsahu závazkových právních vztahů je obsažena v OZ, a proto se použije i na smluvní vztah uzavřený v režimu OBZ (v obchodních podmínkách smluv o poskytování služeb elektronických komunikací je ve většině případů obsažena doložka o volbě OBZ). Na smluvní vztah mezi poskytovatelem služby elektronických komunikací na straně jedné a podnikatelem na straně druhé tak nutno aplikovat také § 493 OZ.¹²⁴ Pokud tedy např. obchodní podmínky obsahují ustanovení, které umožňuje jedné ze smluvních stran smlouvu jednostranně měnit, půjde o ujednání v rozporu se zákonem, tedy neplatné. Ve vztahu mezi podnikateli však půjde o neplatnost relativní, které se strana smlouvy může dovolat. Při změně obchodních podmínek bude pro druhou stranu smlouvy jejich nové znění závazné, jen jestliže s nimi projeví souhlas (postačí aktivní konkludentní jednání).

V případě smluv uzavřených v režimu OBZ mezi poskytovatelem služeb elektronických komunikací a spotřebitelem (ve smyslu OZ) se uplatní, jak bylo zmíněno i výše, také ustanovení § 262 odst. 4 OBZ,¹²⁵

resp. § 56 odst. 3 písm. h) OZ. Pokud tedy ujednání o možnosti jednostranné změny obchodních podmínek nebude dostatečně určité a nebude jednoznačně stanovovat důvody a okolnosti, za nichž je poskytovatel oprávněn k jednostranné změně, půjde o absolutně neplatný právní úkon (§ 39 OZ). Pokud však poskytovatel své obchodní podmínky změní, bude nové znění obchodních podmínek pro druhou stranu závazné pouze v případě, že s nimi vyslovila souhlas (postačí aktivní konkludentní jednání). Právě uvedený právní názor o nemožnosti jednostranné změny obchodních podmínek je podpořen také odbornou veřejností.¹²⁶

Další významné povinnosti jsou zákonem stanoveny v souvislosti s vyúčtováním ceny za poskytnuté služby elektronických komunikací. Ustanovení § 64 ZEK mimo jiné stanovuje jednu ze základních povinností účastníka, popřípadě uživatele veřejně dostupné služby elektronických komunikací. Je jí povinnost uhradit za poskytnutou službu cenu ve výši platné v době poskytnutí této služby. Podnikatelé poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací prostřednictvím veřejné telefonní sítě jsou pak povinni elektronicky nebo v tištěné formě bezplatně poskytovat vyúčtování ceny. Ze zákona má účastník, popřípadě uživatel, právo vybrat si mezi vyúčtováním ceny podle druhu služby, nebo souhrnné vyúčtování ceny jednou položkou. Vyúčtování se neposkytuje u předplacených karet. Rozsah a jednotlivé náležitosti vyúčtování ceny jsou v souladu s § 64 odst. 13 ZEK stanoveny v opatření obecné povahy ČTÚ č. OOP/3/07.2005-4 ze dne 29. června 2005,¹²⁷ jež nabylo účinnosti dne 1. října 2005. Účastníci, popřípadě uživatelé, mají rovněž možnost nechat si od poskytovatele služeb vystavit vyúčtování obsahující rozpis jednotlivých volání. Tímto má být zvýšena ochrana účastníka, který je spotřebitelem, neboť má lepší možnost kontrolovat správnost poplatků účtovaných poskytovatelem služeb.

V souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací, je zvýšena ochrana soukromí účastníka tím, že má možnost požádat o neuvádění některých údajů ve vyúčtování ceny obsahující rozpis jednotlivých volání (např. neuvedením celých volaných čísel). Další ochranou účastníků, popřípadě uživatelů, je právo uplatnit na vyúčtování ceny nebo na poskytovanou veřejně dostupnou službu elektronických komunikací reklamaci. Jak je patrné, lze uplatnit reklamaci dvojího druhu. Lze reklamovat vyúčtování ceny a lze reklamovat poskytovanou službu.

strany, která není podnikatelem. Smluvní strana, která není podnikatelem, nese odpovědnost za porušení povinností z těchto vztahů podle občanského zákoníku a na její společné závazky se použijí ustanovení občanského zákoníku.“

124 § 493 OZ: „Závazkový vztah nelze měnit bez souhlasu jeho stran, pokud tento zákon nestanoví jinak.“

125 § 262 odst. 4 OBZ: „Ve vztazích podle § 261 nebo podřízených obchodnímu zákoníku dohodou podle odstavce 1 se použijí, nevyplyvají-li z tohoto zákona nebo ze zvláštních právních předpisů něco jiného, ustanovení této části na obě strany; ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní

126 Srov. např. názory vyjádřené v ŠTENGLOVÁ I., PLÍVA S., TOMSA M. a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání 2009. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 862–863 nebo SURAN, J. K otázce subjektivního práva obchodníka s cennými papíry jednostranně měnit závazkový vztah se zákazníkem v širších souvislostech – I. část. *iPrávník* [online]. Změněno 5. 12. 2002 [cit. 2010-05-18]. Dostupné z: <<http://www.ipravnik.cz/>>. Přesný odkaz viz seznam literatury.

127 Dostupné z: <http://www.ctu.cz/1/download/Opatreni%20obecne%20povahy/OOP_03_07_2005_4.pdf>.

V prvním případě musí být reklamace uplatněna bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 2 měsíců ode dne dodání vyúčtování ceny za poskytnutou službu. Podání reklamace nemá zásadně odkladný účinek. ČTÚ má však možnost na žádost účastníka, popřípadě uživatele, v odůvodněných případech rozhodnout, že podání reklamace odkladný účinek má. Proti takovému rozhodnutí se nelze odvolat.

Ve druhém případě reklamací (na poskytovanou službu) je třeba reklamaci uplatnit rovněž bez zbytečného odkladu, nejpozději do 2 měsíců ode dne vadného poskytnutí služby. Poskytovatel je pak povinen reklamaci vyřídit bez zbytečného odkladu, nejpozději do 1 měsíce ode dne doručení reklamace. Výjimka je stanovena pro reklamační řízení, v rámci kterého je třeba vyřízení reklamace projednat se zahraničním provozovatelem. V takovýchto případech je lhůta prodloužena na 2 měsíce.

V případě zjištění, že poskytovatel vyúčtoval ceny za služby v neprospěch účastníka, má povinnost vrátit mu rozdíl ceny způsobem a ve lhůtách stanovených všeobecnými podmínkami (§ 64 odst. 11 ZEK), nejpozději však do 1 měsíce od vyřízení reklamace. V případě posledně uvedené povinnosti se však strany mohou dohodnout i jinak. V případě zjištění, že službu bylo možno využít jen částečně, nebo ji nebylo možno využívat vůbec pro závadu technického nebo provozního charakteru na straně poskytovatele, je tento povinen zajistit odstranění závady a přiměřeně snížit cenu nebo po dohodě s účastníkem zajistit poskytnutí služby náhradním způsobem. Pro případ nevyřízení reklamace ve stanovených lhůtách hrozí poskytovateli veřejně dostupné služby elektronických komunikací sankce za spáchání správního deliktu, která může být ve správním řízení o správním deliktu uložena až do výše 5 mil. Kč.¹²⁸

Důležitý prvek ochrany účastníků, popřípadě uživatelů, je zakotven v § 129 odst. 3 ZEK. Na základě tohoto ustanovení jsou tito oprávněni v případě, že poskytovatel nevyhověl podané reklamaci, podat u ČTÚ návrh na zahájení řízení o námitce proti vyřízení reklamace bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 1 měsíce ode dne doručení vyřízení reklamace. Podrobně bude o řízení o námitkách pojednáno v rámci samostatné kapitoly o rozhodování sporů.

ZEK také upravuje postup pro případy neplacení nebo opožděného placení za poskytnuté služby elektronických komunikací. Ustanovení § 65 odst. 2 poskytuje účastníkovi zvýšenou ochranu a zajišťuje, aby nedocházelo k tzv. náhlým ukončením smluvních vztahů. Projevem ochrany je stanovení povinnosti poskytovateli služby, aby účastníka prokazatelně upozornil na to, že nezaplatil ve lhůtě splatnosti ceny za poskytnuté služby. Současně mu musí s tímto upozorněním stanovit náhradní lhůtu plnění ne však kratší než jeden týden ode dne dodání upozornění. Až po jejím marném uplynutí je poskytovatel oprávněn omezit účastníkovi ke službě přístup.¹²⁹ Oprávnění k omezení přístupu se

však netýká přístupu k číslům tísňového volání. S tímto souvisí další povinnosti poskytovatelů veřejně dostupné telefonní služby, kterými jsou mj. bezplatné umožnění svým účastníkům volání na čísla tísňového volání a bezplatné hlášení poruch prostřednictvím jeho sítě (viz § 69 odst. 1 ZEK).

Již při výkladu o zákonu č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů (viz výše), a při výkladu o analýzách relevantních trhů dle ZEK, byla zmíněna povinnost umožnit volbu poskytovatele veřejně dostupné telefonní služby. Tuto povinnost stanovuje samozřejmě také ZEK. Povinnost úzce souvisí právě s analýzami relevantních trhů. ČTÚ může na základě výsledku analýzy relevantních trhů stanovit podniku s významnou tržní silou povinnost umožnění volby a předvolby operátora podle § 70 odst. 1 ZEK. Tímto má být účastníkům zajištěna možnost přístupu ke službám kteréhokoli poskytovatele veřejně dostupné telefonní služby. Přístup ke službám těchto „jiných“ poskytovatelů je podnik s významnou tržní silou povinen zajišťovat volbou kódu příslušného podnikatele (tzv. volba operátora, která je uskutečňována krátkou individuální předvolbou – služba CS) a trvalým nastavením kódu příslušného podnikatele (tzv. předvolba operátora, u které je nastavena trvalá volba poskytovatele, a není tedy třeba manuálního vytáčení kódu – služba CPS). Tato možnost účastníků však v poslední době poněkud ztrácí na významu, neboť alternativní operátoři z trhu tzv. pevných linek ustupují a zaměřují se více na poskytování služeb souvisejících s připojením k Internetu. Také zájem z řad veřejnosti o poskytování tzv. pevné veřejně dostupné telefonní služby prostřednictvím alternativních operátorů opadá a na významu nabývají služby související s poskytováním připojení k Internetu, jakou je např. VoIP telefonie.

Dalším právem a zároveň povinností, které má podnikatel zajišťující veřejnou komunikační síť, je právo, resp. povinnost, jednat o propojení¹³⁰ za účelem poskytování veřejně dostupných služeb elektronických komunikací tak, aby bylo zajištěno poskytování a interoperabilita těchto služeb¹³¹ na území členských států EU. Právo vyjednávat o přístupu (propojení) se vztahuje na všechny operátory sítí. Tímto byly do národní právní úpravy transponovány požadavky směrnice Evropského

130 Propojením je dle § 78 odst. 2 ZEK „[...] fyzické a logické spojení veřejných komunikačních sítí za účelem umožnění komunikace uživatelům jednoho podnikatele s uživateli téhož nebo jiného podnikatele, nebo umožnění přístupu ke službám poskytovaným jiným podnikatelem. Služby mohou být poskytovány podnikateli, jejichž síť se propojuje, nebo jinými subjekty, které mají přístup k síti a splňují požadavky podle tohoto zákona.“ Propojení úzce souvisí s tzv. přístupem, který je ustanovením § 78 odst. 1 ZEK vymezen jako „[...] zpřístupnění prostředků nebo služeb na základě stanovených podmínek, výlučně nebo nevýlučně jinému podnikateli, za účelem poskytování služeb elektronických komunikací.“ Přístupem dle ZEK je pro ilustraci např. přístup k pevným a mobilním sítím nebo k softwarovým systémům. Dle § 78 odst. 3 ZEK pak „Propojení je specifickým druhem přístupu zřízeného mezi veřejnými komunikačními sítěmi, kde bodem přístupu je propojovací bod mezi těmito sítěmi. Propojení může být přímé nebo nepřímé. Nepřímým propojením se rozumí propojení 2 veřejných komunikačních sítí prostřednictvím veřejné komunikační sítě třetího podnikatele zajišťujícího veřejnou komunikační síť.“

131 Interoperabilitou služby je dle § 2 písm. w) ZEK „[...] takové nastavení přenosových parametrů služby a rozhraní, které umožňuje komunikaci mezi koncovými uživateli nebo mezi koncovým uživatelem a podnikatelem poskytujícím službu prostřednictvím technologicky různých sítí elektronických komunikací.“

128 Viz § 118 odst. 8 písm. g) a § 118 odst. 16 ZEK. V praxi k ukládání pokut za nedodržení lhůt pro vyřízení reklamace dochází nečíslně.

129 Srov. § 65 odst. 2 ZEK.

parlamentu a Rady 2002/19/ES o přístupu k sítím elektronických komunikací a přiřazeným zařízením a jejich vzájemném propojení (tzv. přístupová směrnice).

Ustanovení o propojení a přístupu dobře charakterizuje důvodová zpráva k ZEK¹³²: „*Ustanovení o přístupu (včetně propojení) k sítím, prostředkům a specifikovaným službám patří mezi jedno z nejvýznamnějších z hlediska podpory hospodářské soutěže na trhu. Uložení povinnosti subjektu s významnou tržní silou poskytnout přístup ve stanovených případech je pro alternativní operátory životně důležitou skutečností, protože bez propojení se sítí dominantního operátora a přístupu k některým jeho prostředkům a službám jejich podnikání takřka ztrácí smysl.*“ Propojení lze dělit na přímé a nepřímé. Přímé propojení je takové, kdy je operátor přímo propojen s operátorem, do jehož sítě je hovor uskutečňován a nepřímé takové, kdy je operátor propojen s dalším třetím operátorem, který je pak propojen s operátorem, do jehož sítě je hovor uskutečňován. Nepřímé propojení se v podmínkách ČR používá u propojení tzv. alternativních operátorů, kteří zpravidla nejsou propojeni v systému „každý s každým“. Propojují se prostřednictvím společnosti Telefónica O2 Czech Republic, a.s., jakožto historickým vlastníkem většiny síťové infrastruktury, neboť takové řešení je technologicky i ekonomicky jednodušší. Za propojení si operátoři hradí poplatky.

Poplatky jsou významným zdrojem příjmů a zároveň výdajů pro všechny operátory. Ve svém důsledku, stručně a zjednodušeně řečeno, poplatky za propojení určují ceny za volání. Poplatky lze dělit následovně: 1) poplatky za originaci hovorů, 2) poplatky za terminaci hovorů a 3) poplatky ostatní.

V prvním případě se jedná o poplatek za vznik hovoru. Poplatek se hradí v případě služby CS a CPS (volby a předvolby operátora). V těchto případech hovor vzniká v síti, kterou podnik s významnou tržní silou musel vybudovat, udržovat a spravovat a kterou mu teď takový hovor zatěžuje, čímž mu vznikají náklady. Poplatek za originaci hovoru slouží na uhrazení těchto nákladů.

Ve druhém případě (poplatek za terminaci) slouží poplatek k hrazení nákladů operátora, který umožní spojení příchozího hovoru. Důvodem je skutečnost, že operátor volajícího účtuje volajícímu za hovor hovorné, ovšem operátor jiné sítě, do které je hovor spojován, již volajícímu hovor účtovat nemůže, neboť s volajícím není ve smluvním vztahu. Vznikají mu však náklady se spojením hovoru, neboť je využívána jeho síťová infrastruktura. Náklady mu tak hradí operátor sítě volajícího prostřednictvím poplatku za terminaci hovoru. Ostatními poplatky jsou pak poplatky hrazené operátory za konkrétní služby, které si poskytují v souvislosti s propojením.

Maximální výše poplatků je regulována ČTÚ prostřednictvím rozhodnutí o ceně. Příkladem je rozhodnutí o ceně CEN/8/11.2008-3 ze dne 26. listopadu 2008 (právní moci nabylo 27. 11. 2008)¹³³ nebo rozhod-

nutí o ceně CEN/9/11.2008-4 ze dne 26. listopadu 2008 (právní moci nabylo také 27. 11. 2008).¹³⁴ První z uvedených rozhodnutí o ceně stanovuje maximální ceny (poplatky) za originaci hovorů a druhé za jejich terminaci (v době zpracování článku jsou v účinnosti již aktuálnější rozhodnutí o ceně týkající se terminace a originace). „Původ volání (originace) ve veřejné telefonní síti v pevném místě“ je bývalým trhem č. 8 a „ukončení volání (terminace) v jednotlivých veřejných telefonních sítích poskytovaných v pevném místě“ je bývalým trhem č. 9 (viz výklad o analýzách relevantních trhů). Jako relevantní trhy byly podrobeny analýze v souladu s § 51 odst. 1 a 2 ZEK.

Na základě těchto analýz bylo vydáno rozhodnutí o stanovení podniku s významnou tržní silou na těchto trzích a následovalo rozhodnutí o ceně, kterým byly uloženy povinnosti související s regulací cen na trhu č. 8 a 9. ČTÚ je dle § 56 odst. 4 ZEK povinen při uplatňování cenové regulace brát do úvahy ochranu zájmu subjektu, jehož ceny jsou regulovány tak, aby cena plynoucí z jeho rozhodnutí byla přinejmenším nákladová. ČTÚ je povinen průběžně sledovat a vyhodnocovat účinky uložených nápravných opatření na jednotlivé relevantní trhy i v období mezi jejich analýzami. Podle § 56 odst. 3 ZEK také sleduje a vyhodnocuje úroveň cen, jež jsou předmětem regulace cen v oblasti elektronických komunikací. Na zmíněných trzích došlo ke změnám, a proto ČTÚ v souladu s § 51 odst. 5 ZEK z moci úřední změnil původní rozhodnutí o ceně týkající se těchto trhů. Výsledkem jsou právě příkladmo citovaná cenová rozhodnutí CEN/8/11.2008-3 a CEN/9/11.2008-4. Skutečnost, že ze strany ČTÚ je citovanými cenovými rozhodnutími stanovena maximální cena za originaci a terminaci hovorů však ještě neznamená, že by si jednotliví operátoři nemohli výši cen stanovit dohodou. Cenová rozhodnutí stanovují toliko horní hranici, která nemůže být překročena.

Samotný přístup či propojení podnikatelů se zajišťuje na základě písemné smlouvy. Smlouvu jsou pak podnikatelé povinni předat ČTÚ. Ještě před samotným uzavřením smlouvy je ČTÚ oprávněn, buď z vlastního podnětu, nebo z podnětu strany smlouvy, vstoupit do jednání podnikatelů o smlouvě, je-li to nezbytné pro naplnění cílů regulace (k cílům regulace viz výklad výše). ČTÚ vydá ke sporným bodům smlouvy své stanovisko. Minimální náležitosti návrhu smlouvy o přístupu nebo o propojení veřejných komunikačních sítí jsou stanoveny v souladu s § 80 odst. 7 ZEK prováděcím právním předpisem, kterým je vyhláška č. 158/2005 Sb. Smlouvy o propojení se velmi často stávají problematickými v případě, kdy se strany neshodnou na jejím znění, resp. na její změně. Jedním z nejčastějších sporů, které v souvislosti se smlouvami o přístupu a propojení vznikají, je spor o povinnosti uzavřít dodatek či spor o podobě dodatku ke smlouvě o propojení. ČTÚ je v případě, že nedojde k uzavření písemné smlouvy o přístupu nebo propojení sítí do 2 měsíců ode dne zahájení jednání o návrhu smlouvy, oprávněn o tomto sporu rozhodnout

132 Důvodová zpráva k zákonu č. 127/2005 Sb. ze dne 8. 9. 2004, zvláště – ní část.

133 Rozhodnutí Rady ČTÚ o ceně č. 67 727/2008-611 ze dne 26. listopadu 2008. Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>. Přesný odkaz viz seznam literatury.

134 Rozhodnutí Rady ČTÚ o ceně č. 67 728/2008-611 ze dne 26. listopadu 2008. Dostupné z: <<http://www.ctu.cz>>. Přesný odkaz viz seznam literatury.

na základě návrhu smluvní strany.¹³⁵ Tento typ sporů projednává ČTÚ dle § 127 ZEK, tedy jako spor mezi osobami vykonávajícími komunikační činnost. Nejen o tomto typu sporů, ale i o rozhodování sporů dle ZEK obecně, bude také pojednáno v samostatné kapitole o rozhodování sporů. Pro úplnost nutno dodat, že nesplnění povinnosti jednat o propojení a nesplnění povinnosti předat ČTÚ smlouvu o přístupu nebo propojení, zakládá skutkovou podstatu správního deliktu dle § 118 odst. 9 písm. e), resp. § 118 odst. 2 písm. e), za který ve správním řízení hrozí pokuta až do výše 2 mil.,¹³⁶ resp. 5 mil. Kč.

Výše v rámci výkladu o správě čísel bylo uvedeno, že podnikatelé poskytující veřejně dostupnou telefonní službu prostřednictvím pevné komunikační sítě a podnikatelé zajišťující veřejnou mobilní telefonní síť mají za tísňových situací povinnost poskytovat zasahujícím orgánům lokalizační a jiné údaje, které umožňují identifikaci volajícího. Tyto údaje mají povinnost poskytovat, v rozsahu a za podmínek stanovených ve vyhlášce č. 336/2005 Sb. a č. 485/2005 Sb.,¹³⁷ také Policii ČR, Bezpečnostní informační službě (BIS) a Vojenskému zpravodajství. Pro tyto účely stanovuje § 97 odst. 3 ZEK povinnost uchovávat provozní¹³⁸ a lokalizační údaje, které jsou vytvářeny nebo zpracovávány při zajišťování veřejných komunikačních sítí a při poskytování veřejně dostupných služeb elektronických komunikací. V citovaném ustanovení je dále určeno, že doba uchovávání provozních a lokalizačních údajů týkajících se neúspěšných pokusů o volání nesmí být kratší než 6 měsíců (srov. také § 4 vyhlášky č. 485/2005 Sb.) a zároveň nesmí být delší než 12 měsíců. Po uplynutí této doby musí být údaje zlikvidovány, pokud však nebyly poskytnuty oprávněným orgánům. S povinností poskytovat a uchovávat provozní a lokalizační údaje je úzce propojeno oprávnění Policie ČR, Bezpečnostní informační služby (BIS) a Vojenského zpravodajství k odposlechu a záznamu zpráv. Právnícké nebo fyzické osoby zajišťující veřejnou komunikační síť nebo poskytující veřejně dostupnou službu elektronických komunikací jsou povinny odposlech a záznam zpráv uvedeným orgánům umožnit (§ 97 odst. 1 ZEK). Jakým způsobem (také z technického hlediska) se samotné připojení zařízení pro odposlech a záznam zpráv uskutečňuje, stanoví již zmíněná vyhláška č. 336/2005 Sb.

135 Viz § 80 odst. 4 ZEK.

136 V době zpracovávání tohoto článku byla v zákoně č. 153/2010 Sb., kterým se mění ZEK a některé další zákony, zřejmá chyba. Ustanovení § 118 odst. 16 a 17 ZEK totiž nyní (po novele) chybně stanovují různou výši sankce za jeden správní delikt, a to za správní delikt podle § 118 odst. 9 písm. f). Naproti tomu sankce za delikt dle § 118 odst. 9 písm. e) úplně chybí, což s pravděpodobností blížící se jistotě nebylo zákonodárcovým záměrem.

137 Vyhláška č. 336/2005 Sb., o formě a rozsahu informací poskytovaných z databáze účastníků veřejně dostupné telefonní služby a o technických a provozních podmínkách a bodech pro připojení koncového telekomunikačního zařízení pro odposlech a záznam zpráv a vyhláška č. 485/2005 Sb., o rozsahu provozních a lokalizačních údajů, době jejich uchovávání a formě a způsobu jejich předávání orgánům oprávněným k jejich využívání.

138 Dle § 90 odst. 1 ZEK jsou provozními údaji jakékoli údaje zpracovávané pro potřeby přenosu zprávy elektronických komunikací nebo pro její účtování.

Kapitola 3

Rozhodování sporů u ČTÚ dle ZEK

3.1 Obecný výklad

V rámci výkladu v kapitole o počátcích, vývoji a současnosti právní úpravy elektronických komunikací bylo uvedeno, že již zákon o telegrafech z roku 1923¹³⁹ ve svých ustanoveních zakotvoval pravomoc poštovních, telegrafních a telefonních úřadů, rozhodovat o stížnostech týkajících se používání telegrafů, vyměřování telegrafních nebo telefonních poplatků a dále také o žádostech o jejich vrácení. Bylo rovněž uvedeno, že v těchto zákonem stanovených případech byla příslušnost soudů vyloučena. Toto historické specifikum vynětí rozhodování z pravomoci soudů přetrvávalo až do současnosti.

Do věcné působnosti ČTÚ tedy náleží mimo jiné rozhodování sporů ve věcech stanovených zákonem o elektronických komunikacích.¹⁴⁰ ČTÚ rozhoduje spory mezi osobami vykonávajícími komunikační činnosti navzájem (spory mezi podnikateli), spory mezi osobami vykonávajícími komunikační činnost na straně jedné a účastníkem, popřípadě uživatelem na straně druhé (spory mezi podnikateli a jejich zákazníky). Spor se však musí týkat povinností uložených zákonem o elektronických komunikacích nebo na jeho základě. Dalším typem sporů, které ČTÚ rozhoduje, jsou spory týkající se reklamací na vyúčtování ceny nebo na poskytovanou veřejně dostupnou službu elektronických komunikací. Pravomoc obecných soudů je v těchto případech vyloučena. Pokud by byla podána žaloba k soudu týkající se věci, o níž je příslušný rozhodnout ČTÚ, dle § 104 OSŘ mu věc soud postoupí po právní moci usnesení o zastavení řízení.

Vzhledem ke skutečnosti, že ČTÚ je ústředním správním úřadem, postupuje v řízeních a při rozhodování o sporech dle ustanovení zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, (dále též „SŘ“) a dle ustanovení ZEK. Vztah SŘ a ZEK upravuje § 122 ZEK. Pro správní řízení o sporech se použijí také některá zvláštní ustanovení SŘ. Na mysli se má především § 141 SŘ,¹⁴¹ jenž se uplatní také ve sporném řízení dle ZEK, neboť ZEK je oním zvláštním zákonem, na který § 141 SŘ pamatuje. Dle cit. ustanovení SŘ se tak řízení o sporech dle ZEK zahajují na návrh (např. podáním návrhu na zahájení správního řízení ve věci sporu o plnění povinnosti k peněžitému plnění za poskytnutou službu elektronických komunikací mezi osobou vykonávající komunikační činnost a účastníkem telefonní stanice či návrhem na zahájení správního řízení o námitce proti vyřízení reklamace) a uplatňuje se tak dispoziční zásada sporného správního řízení. Správní řízení, v nichž ČTÚ rozhoduje o sporech, se vyznačuje uplatněním zásady písemnosti, která však může být (ve složitějších věcech také bývá) modifikováno.

139 Zákon č. 60/1923 Sb. z. a n., o telegrafech.

140 Viz § 108 odst. 1 písm. g) ZEK.

141 § 141 odst. 1 SŘ: „Ve sporném řízení správní orgán řeší spory z veřejnoprávních smluv (část pátá) a v případech stanovených zvláštními zákony spory vyplývající z občanskoprávních, pracovních, rodinných nebo obchodních vztahů.“

vána zásadou ústnosti, kdy ČTÚ nařídí ústní jednání se stranami sporu.¹⁴²

Zásada neveřejnosti správního řízení je prolomena v případě řízení s počtem účastníků větším než 5 a v případě rozhodování sporů mezi osobami vykonávajícími komunikační činnost, neboť rozhodnutí ČTÚ o sporu se dle § 127 odst. 3 ZEK uveřejňují. U rozhodování sporů se dále uplatňuje zásada dvoustupňovosti, jež vyjadřuje obecné oprávnění účastníků sporného správního řízení napadnout prvostupňové rozhodnutí ČTÚ řádným opravným prostředkem, jímž je v případě rozhodnutí ČTÚ rozklad,¹⁴³ neboť, jak již bylo uvedeno, ČTÚ je ústředním správním úřadem. Zásada dvoustupňovosti se projevuje také při využívání mimořádných opravných prostředků dle SR, tedy u přezkumného řízení dle § 94 a násl. SR a řízení o obnově dle § 100 a násl. SR. Při rozhodování sporů dle ZEK se uplatňuje zásada koncentrace řízení. Dle § 122 odst. 8 ZEK se „k novým skutečnostem a k návrhům na provedení nových důkazů uvedeným v odvolání nebo rozkladu se přihlídně jen tehdy, jde-li o takové skutečnosti, které by po právní moci rozhodnutí odůvodňovaly obnovu řízení.“ V případě, že se účastník řízení o sporu v rámci řízení v I. stupni k projednávané věci např. nijak nevyjádří či nenavrhne důkazy k podpoře svých tvrzení, ČTÚ v řízení o rozkladu (řízení ve II. stupni) již ze zákona nemůže k případným novým uváděným skutečnostem přihlížet nebo provádět důkazy navržené v rámci řízení ve II. stupni. Výjimkou jsou toliko případy, kdy by se jednalo o takové skutečnosti, které by odůvodňovaly obnovu řízení.¹⁴⁴ ČTÚ se samozřejmě řídí i ostatními základními zásadami činnosti správních orgánů a zásadami správního řízení, které SR stanovuje.

3.2 Typy sporů

3.2.1 Rozhodování sporů mezi osobami vykonávajícími komunikační činnost

Ustanovení § 127 odst. 1 ZEK stanovuje: „*Předseda Rady rozhoduje spory mezi osobami vykonávajícími komunikační činnosti (§ 7) na základě návrhu kterékoliv ze stran sporu, pokud se spor týká povinností uložených tímto zákonem nebo na jeho základě. Podání návrhu podléhá správnímu poplatku. Lhůta pro vydání rozhodnutí činí 4 měsíce, ve zvláště složitých případech 6 měsíců.*“

Nejčastějšími spory projednávanými ČTÚ dle § 127 ZEK jsou spory týkající se smluv o propojení nebo o přístupu a spory o plnění povinnosti k peněžitému plnění za poskytnutou službu elektronických komu-

nikací, tedy spory týkající se přípustnosti a správnosti vyúčtování nebo spory o úhradu dlužných vyúčtování.

Na rozdíl od předchozí právní úpravy není ČTÚ v rámci správního řízení o sporu dle § 127 ZEK oprávněn přímo zasahovat do smluv (např. o propojení) ani je rozhodnutími nahrazovat. Návrhy na zahájení sporného správního řízení dle § 127 ZEK, jež obsahují petit žádající o zásah do smlouvy či o její nahrazení ČTÚ odkládá dle § 43 SR. ČTÚ nemá pravomoc rozhodovat ani o sporech z bezdůvodného obohacení či o náhradě škody. Návrh na zahájení řízení o sporu musí souviset s povinností uloženou dle ZEK nebo na jeho základě.

Pro názornou ilustraci průběhu správního řízení o sporu dle § 127 ZEK si uvedeme modelový případ. Společnost A (podnikatel v elektronických komunikacích) v lednu roku 2009 zaslala společnosti B (podnikateli v elektronických komunikacích) návrh smlouvy o propojení telekomunikačních zařízení a sítí dle § 80 odst. 1 ZEK, jež splňuje náležitosti návrhu stanovené vyhláškou č. 158/2005 Sb. Společnost B však návrh nepřijala, neboť nesouhlasí s jeho některými částmi. Společnost A na znění svého návrhu trvá. Vzniká tak spor, který je oprávněn na základě § 80 odst. 4 ZEK rozhodnout ČTÚ. Společnost A následně v březnu 2009 podala návrh na zahájení správního řízení o sporu o uzavření smlouvy o propojení telekomunikačních zařízení a sítí. V rámci petitu navrhla text výroku rozhodnutí: „Společnost A a společnost B jsou povinny uzavřít smlouvu o propojení telekomunikačních zařízení a sítí ve znění navrženém společností A včetně sporných částí, a to do 30 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto rozhodnutí.“ Vzhledem ke skutečnosti, že uběhly více než 2 měsíce ode dne zahájení jednání o návrhu smlouvy, a tím tedy byla splněna podmínka stanovená v § 80 odst. 4 ZEK, je ČTÚ oprávněn o tomto sporu meritorně rozhodnout. Správní řízení je zahájeno dnem doručení návrhu (§ 44 odst. 1 SR). O zahájení správního řízení byli jeho účastníci vyrozuměni (§ 44 odst. 2 SR). ČTÚ vyzval navrhovatele k zaplacení správního poplatku ve výši 10.000,- Kč podle položky č. 110 písm. b) části VIII. sazebníku přílohy zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, jež byl následně také uhrazen, a nařídil provedení ústního jednání k objasnění sporu. V rámci ústního jednání byly specifikovány sporné části smlouvy. Dle § 36 odst. 3 SR byli účastníci správního řízení vyzváni k vyjádření se k podkladům před vydáním rozhodnutí. Obě společnosti se vyjádřily ve smyslu, že trvají na svých právních názorech. Předseda Rady ČTÚ vydal rozhodnutí, kterým navrhovateli zcela vyhověl a výrokem I. stanovil, že účastníci řízení, tedy společnost A a společnost B, jsou povinny uzavřít smlouvu o propojení telekomunikačních zařízení a sítí ve znění navrženém společností A včetně sporných částí. Výrokem II. uložil splnit povinnost stanovenou ve výroku I. do 30 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto rozhodnutí. Výrokem III. nepřiznal žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení, neboť žádný z účastníků nárok na náhradu nákladů v řízení neuplatnil. Účastníci byli poučeni o právu podat proti rozhodnutí opravný pro-

142 Dle § 49 SR.

143 Rozklad jako řádný opravný prostředek proti prvostupňovým rozhodnutím ČTÚ upravuje § 152 SR a § 123 ZEK.

144 § 100 odst. 1 SR: „*Rízení před správním orgánem ukončené pravomocným rozhodnutím ve věci se na žádost účastníka obnoví, jestliže a) vyšly najevo dříve neznámé skutečnosti nebo důkazy, které existovaly v době původního řízení a které účastník, jemuž jsou ku prospěchu, nemohl v původním řízení uplatnit, anebo se provedené důkazy ukázaly nepravdivými, nebo b) bylo zrušeno či změněno rozhodnutí, které bylo podkladem rozhodnutí vydaného v řízení, které má být obnoveno, a pokud tyto skutečnosti, důkazy nebo rozhodnutí mohou odůvodňovat jiné řešení otázky, jež byla předmětem rozhodování.*“

středek k Radě ČTÚ.¹⁴⁵ Ani jedna ze společností rozklad proti rozhodnutí ve lhůtě nepodala, a to tak nabylo právní moci.

Ustanovení § 128 ZEK dává ČTÚ možnost odmítnout rozhodnout spor podle § 127. To však za předpokladu, že na ústním jednání za účasti všech stran sporu dojde k závěru, že jiné způsoby řešení by lépe přispěly k včasnému vyřešení sporu. K podmínce včasnosti vyřešení sporu byl zákonodárcem připojen také dovětek „v souladu s § 5 odst. 2 až 4“. Myšleno tím zřejmě bylo, aby takovéto řešení (tedy odmítnutí rozhodnutí sporu) bylo ku prospěchu rozvoje vnitřního trhu ES, zájmů koncových uživatelů za současného dodržení zásad dle § 5 odst. 4 ZEK. Pokud by však nedošlo k vyřešení sporu ve lhůtě do čtyř měsíců ode dne vydání rozhodnutí o odmítnutí vyřešení sporu, bude ČTÚ spor rozhodovat, ledaže se strana, která původně podala návrh na rozhodnutí sporu, obrátila na soud. Svě oprávnění odmítnout rozhodnutí sporu však ČTÚ v praxi zatím nevyužil.

3.2.2 Rozhodování sporů mezi osobami vykonávajícími komunikační činnost na straně jedné a účastníkem na straně druhé (tzv. účastnické spory)

Ustanovení § 129 odst. 1 ZEK stanovuje: „*Úřad rozhoduje spory mezi osobou vykonávající komunikační činnost (§ 7) na straně jedné, a účastníkem, popřípadě uživatelem na straně druhé, na základě návrhu kterékoliv ze stran sporu, pokud se spor týká povinností uložených tímto zákonem nebo na jeho základě. Úřad rovněž rozhoduje spory v případech, kdy na straně osoby vykonávající komunikační činnost (§ 7) nebo účastníka, popřípadě uživatele, došlo ke změně na jinou osobu, zejména z důvodu postoupení pohledávky, převzetí dluhu, přistoupení k závazku. Podání návrhu podléhá správnímu poplatku. Lhůta pro vydání rozhodnutí činí 4 měsíce, ve zvláště složitých případech 6 měsíců.*“

V rámci obecného výkladu o rozsahu regulačního rámce vymezeného ZEK bylo uvedeno, že z regulačního rámce pro elektronické komunikace zůstal vyloučen obsah služeb poskytovaných prostřednictvím sítí elektronických komunikací. Toto vyloučení má dopad na obsah množiny možných sporů, které má ČTÚ pravomoc rozhodovat. Z rozhodování jsou tak mj. vyloučeny spory týkající se služeb obsahu nabízených prostřednictvím sítí poskytovatele služeb elektronických komunikací. Služby obsahu nejsou službami elektronických komunikací [srov. definici v § 2 písm. n) ZEK]. Příkladem se jedná o služby (obsahu) poskytované na číslech s přístupovým kódem 906, službu „Dárcovská SMS“, „Premium SMS“,¹⁴⁶ loga, melodie, hry atd. (jedná se o služby tzv. *třetích stran*). V naprosté většině případů nejsou poskytovatelé služeb elektronických komunikací (operátoři) poskytovateli těchto služeb obsahu (pouze za

jejich využití přijímají se souhlasem partnerů¹⁴⁷ platby) a partneři (třetí strany) zase nejsou poskytovateli služeb elektronických komunikací (takže nejsou osobou vykonávající komunikační činnost a ČTÚ nemá dle § 129 ZEK pravomoc rozhodovat spory s osobami využívajícími jejich služby). Pokud tedy vznikne jakýkoli typ sporu týkající se služeb obsahu, budou k jejich rozhodování příslušné obecné soudy. Pokud by byl k ČTÚ podán návrh na zahájení řízení např. ve věci sporu o plnění povinnosti k peněžitému plnění za poskytnuté služby, musel by ČTÚ v části návrhu týkajícího se dlužných částek za služby třetích stran věc odložit s odůvodněním, že se nejedná o služby elektronických komunikací, ale o služby obsahu, o kterých ČTÚ nemá pravomoc rozhodovat.

S ohledem na uvedené lze sestavit seznam služeb obsahu, o kterých ČTÚ nemá pravomoc rozhodovat. Takovýto seznam však nebude nikdy konečný, neboť množina služeb poskytovaných v režimu služeb obsahu se neustále mění. ČTÚ nemá pravomoc rozhodovat ani o sporech týkajících se ostatních jiných služeb, tedy služeb, které nejsou službami elektronických komunikací. Jsou jimi např. služby dobíjení kreditu, služby pronájmu telefonních přístrojů a modemů, služby instalace zařízení, poštovné a balné apod.

Spory o plnění povinnosti k peněžitému plnění

V naprosté většině případů ČTÚ rozhoduje spory o plnění povinnosti k peněžitému plnění za poskytnutou službu elektronických komunikací mezi osobami vykonávajícími komunikační činnost a účastníky telefonních stanic, tedy o sporech o neuhrazených vyúčtováních poskytnutých služeb (např. dlužné hovorné). Typicky jsou tato sporná správní řízení zahájena doručením návrhu (od 1. 7. 2010 na elektronickém formuláři) poskytovatele služeb elektronických komunikací (např. tzv. mobilního operátora), kterým se domáhá, aby ČTÚ rozhodl, že účastník telefonní stanice má povinnost uhradit dlužná vyúčtování za poskytnuté služby elektronických komunikací, spolu s příslušenstvím v podobě úroků z prodlení a často také spolu s náhradou nákladů potřebných k účelnému uplatňování práva (náklady právního zastoupení a náklady na správní poplatek). V některých případech navrhovatelé uplatňují také nárok na smluvní pokutu.

Ve svých návrzích na zahájení správního řízení popisují právní důvod vzniku jejich pohledávky, jímž bývá nejčastěji smlouva. Popisují dále tedy samotný vznik smluvního vztahu a jeho obsah. Někteří navrhovatelé ve svých návrzích „dokládají“ vznik smluvního vztahu toliko tvrzením, že k uzavření smlouvy o poskytování služeb elektronických komunikací došlo konkludentně nepísemnou formou, tedy bez písemné objednávky a bez jejího písemného přijetí nebo formou ústní (nejčastěji tedy telefonickou objednávkou a následným doručením SIM karty). Zároveň však také tyto navrhovatelé odkazují na všeobecné podmínky konkretizující vzájemná práva a povinnosti, které se staly dle jejich

145 Dle § 107 odst. 8 písm. b) bod 1. ZEK o opravných prostředcích proti rozhodnutím vydaných předsedou Rady ČTÚ rozhoduje Rada ČTÚ.

146 Typicky jde o situaci, kdy si účastník telefonní stanice vyžádá službu (horoskop, melodie apod.) zasláním SMS za cenu dle svého tarifu a obdrží žádané plnění (horoskop, melodie) prostřednictvím SMS za pevně stanovenou cenu (zpravidla řádově v desítkách korun). V kompetenci ČTÚ je „řešit“ pouze odchází SMS, neboť pouze ta je službou elektronických komunikací v tomto příkladu.

147 Partnerem v tomto kontextu se má na mysli osoba (společnost) poskytující služby obsahu.

tvrzení součástí smlouvy, a konstatují porušení těchto všeobecných podmínek ze strany odpůrců (nejčastěji účastníků telefonních stanic). Pokud tedy účastník v rámci správního řízení namítne, že smluvní vztah nevznikl, resp. namítne, že nebyl seznámen se všeobecnými podmínkami (nestaly se tedy součástí smlouvy), bude na navrhovatel, aby prokázal opak. Zejména prokázání vlastního tvrzení, že se všeobecné podmínky staly součástí ústně uzavřené smlouvy, bude pro takového navrhovatele více než problematické. Pokud se mu to nepodaří, musí ČTÚ hledět na jeho tvrzení jako na neprokázané a zohlednit tento závěr ve výroku rozhodnutí, resp. při hodnocení úspěchu a neúspěchu ve sporném správním řízení.¹⁴⁸

V některých návrzích, jak bylo již zmíněno, se navrhovatelé domáhají kromě dlužného peněžitého plnění za vyúčtování poskytnutých služeb, také přiznání smluvní pokuty za porušení povinnosti vyplývající ze smluvního závazkového vztahu. V rámci výkladu o některých právech a povinnostech v závazkových vztazích elektronických komunikací bylo uvedeno, že ve smlouvě s uživatelem musí být obsaženo ustanovení o smluvní pokutě [dle § 63 odst. 3 písm. j) ZEK]. Poskytovatelé služeb elektronických komunikací tuto svou povinnost plní nejčastěji tak, že ujednání o smluvní pokutě začlení do všeobecných podmínek, které jsou součástí smlouvy o poskytování služeb elektronických komunikací. V rámci sporného správního řízení pak ČTÚ při zkoumání oprávněnosti nároku na dlužné plnění za poskytnuté služby zkoumá také oprávněnost uplatňovaného nároku na smluvní pokutu.

Nežřídká však zjišťuje, že ujednání o smluvní pokutě je absolutně neplatné. Tak tomu je např. v případě, když formulace ustanovení o smluvní pokutě je taková, že vznik nároku navrhovatele na smluvní pokutu je podmíněn ukončením (výpovědí) smluvního vztahu s odpůrcem (např. účastníkem telefonní stanice) ze strany navrhovatele před uplynutím sjednané doby trvání tohoto vztahu. Výpověď smlouvy ze strany navrhovatele, se kterou je tato smluvní pokuta spojena, nelze považovat za porušení smluvní povinnosti odpůrce, a to bez ohledu na důvod výpovědi. Jde pouze o výkon práva, s nímž není možno spojovat nárok na smluvní pokutu.¹⁴⁹

148 K problematice všeobecných podmínek srov. také výklad výše.

149 Uvedený právní názor je podpořen rozsudkem Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 1113/2003 ze dne 30. 11. 2004. Rozsudek se zabývá obdobnou situací, ke které došlo v daném případě – ukončení smluvního vztahu (odstoupením od smlouvy) ze strany oprávněného, se kterým oprávněný spojuje svůj nárok na smluvní pokutu. Následující pasáže tohoto rozsudku jsou podstatné: „Z uvedeného nájemní smlouvy je dále zřejmé, že povinnost zaplatit smluvní pokutu byla sjednána pro případ, že pronajímatelka (žalovaná) neumožní nájemkyni (žalobkyni) instalaci zařízení podle zákresu, jenž byl dodatkem smlouvy, a nájemkyně v důsledku této skutečnosti od smlouvy odstoupí. Vznik povinnosti zaplatit smluvní pokutu byl tedy kumulativně vázán jak na porušení smluvní povinnosti žalované, tak na následné odstoupení od smlouvy žalobkyní. Odstoupení od smlouvy, ať již ze zákona nebo na základě ujednání účastníků (§ 48 odst. 1 ObčZ), které bylo učiněno po právu, mající za následek zrušení smlouvy (§ 48 odst. 2 ObčZ), však nemůže být kvalifikováno jako porušení povinnosti; jde o výkon práva, který oprávněně osobě podle § 48 odst. 1 ObčZ náleží (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 3. 1998 sp. zn. 3 Cdon 1398/96, publikovaný v časopise Právní rozhledy č. 4/1999, str. 204). Ujednání, jehož smyslem je sjednání smluvní pokuty pro případ výkonu práva odstoupení od smlouvy a nikoliv pro případ porušení smluvní povinnosti, je v rozporu s ustanovením § 544 ObčZ, a tedy absolutně neplatné podle § 39 ObčZ“.

Pokud tedy ČTÚ v řízení zjistí absolutní neplatnost ujednání o smluvní pokutě, je k ní povinen přihlížet z úřední povinnosti a navrhovateli nárok na smluvní pokutu nepřizná.

Správní řízení je zahájeno dnem doručení návrhu. Dle § 141 odst. 3 SR jsou účastníky řízení navrhovatel a odpůrce. Pokud není správní poplatek navrhovatelem uhrazen spolu s návrhem na zahájení správního řízení nebo před jeho podáním, vyměří ho ČTÚ dle zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů. Podání návrhu na rozhodnutí sporu o plnění povinnosti k peněžitému plnění podléhá správnímu poplatku dle položky č. 110 písm. c) části VIII. sazebníku přílohy cit. zákona. Jeho výše činí 4 % z nárokové dlužné částky, nejméně však 200,– Kč.

O zahájení řízení jsou účastníci vyrozuměni a zároveň vyzváni k podání vyjádření a k podání či navrzení důkazů k podpoře svých tvrzení. Rovněž jsou poučeni o dopadech zásady koncentrace řízení na jejich procesní práva. Pokud ČTÚ zhodnotí, že má dostatek důkazů a podkladů pro rozhodnutí ve věci, vyzve účastníky řízení k vyjádření se k podkladům před vydáním rozhodnutí. ČTÚ může ve věci meritorně rozhodnout tak, že návrhu zcela, popřípadě zčásti vyhově, anebo jej zamítne, popřípadě ve zbylé části zamítne, a dle § 129 odst. 4 ZEK přizná účastníku řízení, který měl ve věci plný úspěch, náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku řízení, který ve věci úspěch neměl, za předpokladu, že ten vlastní vzniklé náklady uplatnil a jejich oprávněný vznik doložil.

Pro případ částečného úspěchu strany sporu, má ČTÚ možnost náhradu nákladů poměrně rozdělit nebo náhradu nákladů žádnému z nich nepřiznat. ČTÚ má však možnost, a to i v případě, že účastník řízení měl ve věci úspěch jen částečný, přiznat plnou náhradu nákladů řízení, měl-li neúspěch v poměrně nepatrné části nebo záviselo-li rozhodnutí o výši plnění na znaleckém posudku nebo na úvaze ČTÚ.

Je tak vidět, že ČTÚ má u přiznávání náhrady nákladů možnost správního uvážení. V praxi se ČTÚ v souvislosti s uplatňováním nákladů právního zastoupení často setkává s tím, že někteří navrhovatelé nárokují prokazatelně vzniklé náklady právního zastoupení [např. náklady dle § 7 vyhlášky č. 177/1996 Sb., (advokátní tarif), za úkony právní služby a dle § 2 advokátního tarifu náhradu hotových výdajů advokáta], avšak tyto prokazatelně vzniklé náklady nelze považovat za účelné ve smyslu § 129 odst. 4 ZEK. Za účelné je nelze považovat často proto, že navrhovatel v průběhu správního řízení věrohodně neprokázal splnění povinnosti stanovené v § 65 odst. 2 ZEK (prokazatelně upozornit na dlužné vyúčtování a stanovit náhradní lhůtu pro jeho zaplacení ne kratší než 1 týden ode dne dodání upozornění).

ČTÚ zastává názor, že lze důvodně předpokládat, že pokud by navrhovatel svou povinnost splnil

Přestože se tento rozsudek vztahuje na případ odstoupení od smlouvy, lze zde uvedený závěr nepochybně vztáhnout i na případ ukončení smluvního vztahu výpovědí smlouvy o poskytování služeb elektronických komunikací.

a odpůrce (např. účastníka telefonní stanice) by na existenci dluhu upozornil, nemuselo by k podání návrhu na zahájení správního řízení ve věci sporu o plnění povinnosti k peněžitému plnění za poskytnutou službu elektronických komunikací, resp. k zahájení správního řízení, vůbec dojít. Pokud k tomuto závěru při rozhodování o náhradách nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva ČTÚ dojde, nárok na jejich náhradu nepřizná. ČTÚ v závěru textu svého rozhodnutí poučí účastníky řízení o možnosti podat proti rozhodnutí opravný prostředek k předsedovi Rady ČTÚ prostřednictvím územního odboru ČTÚ,¹⁵⁰ který rozhodoval v I. stupni správního řízení, a to do 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí.

Pokud žádný z účastníků ve lhůtě neuplatní řádný opravný prostředek, nabývá rozhodnutí ČTÚ právní moci a po uplynutí lhůty stanovené pro splnění rozhodnutím stanovené povinnosti (např. uhradit dlužná vyúčtování do 15 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí) také vykonatelnosti. Vykonatelné rozhodnutí ČTÚ je právním titulem pro výkon rozhodnutí ve smyslu § 274 písm. f) OSŘ, resp. exekučním titulem dle § 40 odst. 1 písm. e) zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Řádným opravným prostředkem proti rozhodnutí ČTÚ v I. stupni je dle § 152 SŘ (§ 123 odst. 1 ZEK) rozklad, o kterém rozhoduje předseda Rady ČTÚ po projednání v rozkladové komisi ustavené podle § 152 odst. 3 SŘ. V rozkladové komisi zasedají odborníci na oblast elektronických komunikací, zejména právníci, advokáti a inženýři. Pro řízení o rozkladu platí, nevylučuje-li to povaha věci, ustanovení o odvolání (§ 152 odst. 4 SŘ). Podá-li proti prvostupňovému rozhodnutí některý z účastníků v zákonné lhůtě rozklad, je druhý z nich vyzván, aby se k rozkladu vyjádřil.

Pokud ČTÚ (správní orgán I. stupně) neshledá důvod pro postup dle ustanovení § 87 správního řádu (tzv. autoremedura),¹⁵¹ dle § 88 odst. 1 SŘ postoupí správní spis správnímu orgánu II. stupně (v tomto případě předsedovi Rady ČTÚ) spolu se svým stanoviskem. Správní orgán II. stupně přezkoumá dle § 89 odst. 2 SŘ soulad rozkladem napadeného rozhodnutí a řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo, s právními předpisy. Dále ve smyslu § 141 odst. 9 SŘ přezkoumá napadené rozhodnutí v rozsahu námitek v rozkladu uvedených. Výsledkem řízení o rozkladu je rozhodnutí předsedy Rady ČTÚ. Pokud neshledá žádná procesní pochybení správního orgánu I. stupně či rozpor napadeného rozhodnutí s právními předpisy nebo nesprávnost

napadeného rozhodnutí, rozklad dle § 90 odst. 5 SŘ zamítne a napadené rozhodnutí potvrdí. Pokud však v rámci řízení o rozkladu dojde k závěru, že napadené rozhodnutí je v rozporu s právními předpisy nebo že je nesprávné, má možnost napadené rozhodnutí nebo jeho část dle § 90 SŘ a násl. zrušit a řízení zastavit; zrušit a věc vrátit k novému projednání s odůvodněním obsahujícím závazný právní názor; nebo změnit. Proti rozhodnutí předsedy Rady ČTÚ, který rozhodoval ve II. stupni správního řízení (o rozkladu) se podle ustanovení § 91 odst. 1 SŘ nelze odvolat.

Rozhodnutí ČTÚ, resp. předsedy Rady ČTÚ, se doručují dle § 19 a násl. SŘ. ČTÚ stejně tak jako jiné orgány státní správy či soudy se při doručování svých rozhodnutí setkávají velmi často s komplikacemi. U účastníků právnických osob nevznikají problémy při doručování v tak široké míře jako při doručování účastníkům fyzickým osobám. Od 1. listopadu 2009 se totiž na základě § 31 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů, zpřístupnily datové schránky,¹⁵² mj. právnickým osobám zapsaným v obchodním rejstříku, což proces doručování (myšleno ve směru od ČTÚ k právnické osobě) zjednodušilo a zrychlilo. Také v případě fyzických osob se má dle § 19 odst. 1 SŘ nejdříve doručovat do datové schránky. Faktem však je, že naprostá většina fyzických osob datovou schránku zřízenou nemá, neboť její zřízení není povinné. ČTÚ tak svá rozhodnutí doručuje v naprosté většině případů prostřednictvím provozovatele poštovních služeb (Česká pošta, s.p.) do vlastních rukou adresáta s doručenkou v souladu s § 19 odst. 2 a 6 a § 72 odst. 1 SŘ. Způsob doručování fyzickým osobám určuje § 20 odst. 1 SŘ. V praxi ČTÚ v drtivé většině případů doručuje na adresu trvalého pobytu. Problém nastává v momentu, kdy se zásilka obsahující rozhodnutí vrátí zpět ČTÚ s poznámkou „adresát na uvedené adrese neznámý“ nebo „odstěhoval se“. V takovýchto případech se totiž nemůže uplatnit tzv. fikce doručení dle § 24 odst. 1 SŘ,¹⁵³ která se vztahuje toliko na uložené zásilky a rozhodnutí tak ani nemůže nabyt právní moci, potažmo vykonatelnosti. Fyzická osoba, které se takto nedaří doručit rozhodnutí, je osobou neznámého pobytu ve smyslu § 32 odst. 2 písm. d) SŘ, které je ČTÚ povinen ustanovit opatrovníka.

Opatrovnictví je jednou z forem zastoupení účastníka ve správním řízení. Ustanovení § 32 odst. 2 písm. d) SŘ se použije v situacích, kdy není pobyt účastníka (fyzické osoby) znám, a v případech, kdy se účastníkům prokazatelně nedaří doručovat (nutno chápat tak, že např. opakovaně nastávají překážky doručování a je nezbytné doručovat fikcí dle ustanovení § 24 SŘ). Pokud tedy nastane situace předpokládaná normou, tedy § 32 odst. 2 písm. d) SŘ, vyvstává otázka, koho by měl ČTÚ opatrovníkem ustanovit.

150 Ve správních řízeních ve věci sporu o plnění povinnosti k peněžitému plnění za poskytnutou službu elektronických komunikací mezi osobami vykonávajícími komunikační činnost na straně jedné a účastníkem na straně druhé, rozhoduje v I. stupni správního řízení některý ze 7 územních odborů ČTÚ (odbor pro oblast Praha, odbor pro jihočeskou oblast, odbor pro západočeskou oblast, odbor pro severočeskou oblast, odbor pro východočeskou oblast, odbor pro jihomoravskou oblast nebo odbor pro severomoravskou oblast), zpravidla dle adresy trvalého pobytu odpůrce.

151 § 87 SŘ: „Správní orgán, který napadené rozhodnutí vydal, je může zrušit nebo změnit, pokud tím plně vyhoví odvolání a jestliže tím nemůže být způsobena újma žádnému z účastníků, ledaže s tím všichni, kterých se to týká, vyslovili souhlas. Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání.“

152 K datovým schránkám srov. zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.

153 „Jestliže si adresát uložené písemnosti písemnost ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byla k vyzvednutí připravena, nevyzvedne, písemnost se považuje za doručitou posledním dnem této lhůty.“

V nedávné minulosti ČTÚ ustanovoval do funkce opatrovníka své zaměstnance, což byl postup pro ČTÚ nejsnadnější a nejrychlejší. Tato praxe však byla ČTÚ opakovaně vytykána Ústavním soudem ČR (dále jen „Ústavní soud“). V době zpracovávání tohoto článku ČTÚ od této praxe upustil. Nechal se inspirovat ustálenou judikaturou Ústavního soudu (např. nálezem sp. zn. I. ÚS 3267/07 ze dne 9. 6. 2008 nebo sp. zn. II. ÚS 1090/07 ze dne 7. 8. 2007). Ústavní soud totiž opakovaně judikoval, že zákonná ustanovení upravující možnost ustanovení opatrovníka nemohou být používána jen z důvodu urychlení vyřízení projednávané věci: „[...] nepřítomnému účastníkovi soudního řízení musí být zajištěna ochrana jeho zájmů i základních práv; funkce opatrovníka byla vytvořena proto, aby do důsledku hájila zájmy nepřítomného, což představuje mj. studium spisu, podávání vyjádření a vedení celého sporu za nepřítomného tak, jak by takovou povinnost byl nucen plnit smluvní zástupce.“¹⁵⁴ Ústavní soud ve svých nálezech rovněž uvádí, že „ustanovení opatrovníka, jehož pobyt není znám, musí vždy předcházet šetření o tom, zda jsou dány předpoklady pro tento postup řízení, a současně je zapotřebí zvažovat, zda není možno použít jiné opatření.“¹⁵⁵

K problematice ustanovování opatrovníků ve správních řízeních vedených u ČTÚ se vyjádřil např. také Krajský soud v Hradci Králové ve svém usnesení čj. 21 Co 226/2008 ze dne 3. 9. 2008, jímž bylo změněno usnesení Okresního soudu v Hradci Králové tak, že se návrh oprávněného na nařízení exekuce zamítá. Své rozhodnutí o zamítnutí návrhu na nařízení exekuce Krajský soud v Hradci Králové odůvodnil, s odkazem na nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2308/07 ze dne 9. 6. 2008, tím, že pokud ČTÚ účastníku správního řízení (povinnému) ustanovil opatrovníkem svého zaměstnance, porušil tím jeho právo na tzv. „jinou právní ochranu“ podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Nebyly tak splněny podmínky pro to, aby ve věci mohl vydat meritorní rozhodnutí a toto jeho rozhodnutí doručené opatrovníkovi (zaměstnanci ČTÚ) nelze považovat za řádně doručené a nemohlo se stát ani vykonatelným. Krajský soud posuzoval osobu opatrovníka a jeho postavení ke správnímu orgánu (ČTÚ), který rozhodnutí vydal. Krajský soud ČTÚ vytkl, že ustanovil opatrovníkem svého zaměstnance. Důsledkem bylo již zmíněné zamítnutí návrhu oprávněného na nařízení exekuce.

Také na základě této kritiky, ale především s ohledem na právní názor Ústavního soudu, ČTÚ svou praxi při ustanovování opatrovníků změnil a nadále své zaměstnance do funkce opatrovníka neustanovuje. Vystává však otázka, koho ustanovovat opatrovníkem místo zaměstnanců. Dle právního názoru Ústavního soudu je třeba opatrovníka hledat v okruhu osob blízkých osobě zastupované, resp. těch, jež jsou schopny skutečně reprezentovat zájmy účastníka.¹⁵⁶ Faktem však je, že ČTÚ má poměrně omezené možnosti, jak zjišťovat osoby blízké k osobě, které se nedaří doručovat, resp. osobě nezná-

mého pobytu. ČTÚ nemá na rozdíl od možností soudů přístup k informacím o manželu, případně dětech příslušné osoby (tedy o osobách blízkých). Tato nevýhoda prakticky znemožňuje ČTÚ dohledat osobu blízkou, tak jak k tomu vede ve svých nálezech Ústavní soud.

Vzhledem k právě uvedeným skutečnostem ČTÚ často volí pro výkon funkce opatrovníka obec, ve které má „hledaná“ fyzická osoba evidován trvalý pobyt. Uvedený postup se však nesetkává, z pochopitelných důvodů, s pozitivní reakcí některých obcí či měst. Tyto často vyslovují nesouhlas se svým ustanovením do funkce opatrovníka a všemožně se tomuto postupu ČTÚ brání. I když SŘ souhlas opatrovníka se svým ustanovením výslovně nevyžaduje ani nepředpokládá, a také dle názoru ČTÚ, podpořeného názorem odborné veřejnosti,¹⁵⁷ není souhlasu k ustanovení opatrovníkem zapotřebí, zůstává otázkou, zda opatrovník (obec) v případě, že vysloví nevoli k zastupování účastníka z pozice opatrovníka, je osobou vhodnou ve smyslu § 32 odst. 4 SŘ. Pro úplnost nutno také uvést, že existují rovněž zastánci opačného výkladu, kteří považují souhlas potencionálního opatrovníka za podmínku jeho ustanovení do této funkce.¹⁵⁸ ČTÚ dle okolností každého jednotlivého řízení hodnotí, zda obec je či není vhodnou osobou, a v případě, že zjistí, že tomu tak není, ustanovuje opatrovníkem advokáty.

S ohledem na právě popsanou problematiku doručování rozhodnutí (a nejen těch) a následnou komplikovanou a časově náročnou proceduru ustanovování opatrovníka dle § 32 odst. 2 písm. d) SŘ, by jistě stálo za úvahu zlepšit nevyhovující stav případnou úpravou ZEK či speciálních zákonů de lege ferenda. Zákon by tak mohl upravovat právo ČTÚ „nahlížet“ do centrální evidence obyvatel tak, aby mu byly přístupny údaje o manželu, případně dětech osoby neznámého pobytu, aby tak měl možnost tyto osoby blízké v případě stanoveném SŘ ustanovit do funkce opatrovníka namísto obce nebo advokáta. Měly by mu být zpřístupněny také údaje z registru pojištěnců České správy sociálního zabezpečení, aby tak mohl zjistit, zdali osoba pobírá dávky sociálního pojištění a zdali jsou mu tyto dávky vypláceny formou adresných poštovních poukázek a na jakou adresu. Zákon by měl také např. stanovit povinnost Vězeňské služby ČR poskytovat ČTÚ, a to i způsobem umožňujícím dálkový přístup, údaje z evidence osob ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, aby tak případně mohl zjistit, zdali se osoba nachází ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody. Uvedené návrhy de lege ferenda by prakticky ČTÚ, a nejen jemu, ušetřily

154 Viz právní věta nálezů Ústavního soudu I. ÚS 3267/07 ze dne 9. 6. 2008.

155 Tamtéž.

156 Tamtéž.

157 Srov. např. JEMELKA, L. K problematice opatrovnickví ve správním řízení. *Právní rozhledy*, 2008, č. 9, s. 316–321. ISSN 1210-6410. Dále také např. BÝMA, M., POSPÍŠIL, P., SAMKOVÁ, P. Úvahy o ustanovení obce opatrovníkem ve správním řízení. *Věřejná správa: čtrnáctideník vlády ČR*, 2009, č. 17, s. 16–17 a 25. ISSN 1213-6581. Autoři cit. příspěvků v závěru textu koncentrují své názory do několika bodů: „1) Není nutné požadovat po obci její předchozí souhlas s ustanovením opatrovníkem. 2) Překážkou ustanovení obce jako opatrovníka není případ, kdy jako správní orgán věc projednává orgán obce, která má být opatrovníkem ustanovena, ani skutečnost, že účastník řízení má vůči obci dluhy. O překážku by se jednalo tehdy, pokud by obec v předmětném řízení vystupovala jako další účastník řízení s odlišným právním zájmem na jeho výsledku.“

158 Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 9 As 80/2008-57 ze dne 11. 6. 2009.

čas a prostředky, což by se pozitivně projevilo na rychlosti a efektivnosti správního řízení.

Sporné řízení o námitce proti vyřízení reklamace

Ustanovení § 129 odst. 3 ZEK stanovuje: „*Nevyhoví-li podnikatel poskytující veřejně dostupné služby elektronických komunikací reklamaci podané podle § 64 odst. 7 až 9, je účastník, popřípadě uživatel oprávněn podat u Úřadu návrh na zahájení řízení o námitce proti vyřízení reklamace bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 1 měsíce ode dne doručení vyřízení reklamace, jinak právo uplatnit reklamaci zanikne. Podáním námítky není dotčena povinnost podle § 64 odst. 1, Úřad je však v odůvodněných případech oprávněn na žádost účastníka, popřípadě uživatele rozhodnout, že podáním námítky se splnění povinnosti podle § 64 odst. 1 odkládá až do rozhodnutí o námitce. Proti tomuto rozhodnutí se nelze odvolat. Úřad přizná náhradu nákladů řízení v plné výši účastníkovi také v případě, že byl pro chování dalšího účastníka řízení vzat zpět návrh, který byl účastníkem podán důvodně.*“

V rámci výkladu o některých specifických právech a povinnostech dle ZEK byla popsána specifická ochrana účastníků, popřípadě uživatelů, kterou je oprávnění uplatnit na vyúčtování ceny nebo na poskytovanou veřejně dostupnou službu elektronických komunikací reklamaci. Na zmíněný a výše popsany reklamační proces může navazovat v případě nesouhlasu účastníka se způsobem vyřízení reklamace sporné správní řízení o námitce proti vyřízení reklamace vyúčtování ceny nebo poskytované či poskytnuté služby elektronických komunikací. ČTÚ bude v řízení o námitce proti vyřízení reklamace zkoumat, zda bylo reklamováno ve lhůtě a zda byla námitka proti vyřízení reklamace u ČTÚ podána do 1 měsíce ode dne doručení vyřízení reklamace ze strany poskytovatele služeb elektronických komunikací. V praxi se ČTÚ setkává s tím, že v reklamačním řízení probíhá čilá komunikace mezi poskytovatelem a reklamantem, v rámci které si strany vyměňují názory, argumentují apod. Časový úsek, ve kterém taková komunikace probíhá, se však může protáhnout i na měsíce. Ovšem zákon hovoří jasně a stanovuje jednoměsíční lhůtu pro podání námítky, která začne běžet ode dne doručení vyřízení reklamace. Vyřízením reklamace však může být už první doručená odpověď (vyřízení) ze strany poskytovatele. To si však účastník velmi často neuvědomí a mylně považuje za vyřízení reklamace až ukončení komunikace, která ohledně jeho reklamace probíhala. Argument účastníka, že jeho námitka je včasná, neboť přeci ještě před 3 dny s poskytovatelem o reklamaci komunikoval (např. e-máilem) pak ve většině případů u ČTÚ neobstojí a ten usnesením řízení o námitce proti vyřízení reklamace zastaví. Podání návrhu podléhá, stejně jako v případě sporného řízení o plnění povinnosti k peněžitému plnění, správnímu poplatku. Jeho výše v případě podání námítky proti vyřízení reklamace činí 100,- Kč.¹⁵⁹ O zahájení

správního řízení a jeho průběhu platí výklad k rozhodování sporů o plnění povinnosti k peněžitému plnění.

Navrhovatelé, tedy účastníci, popřípadě uživatelé, se setkávají s problémy při vymezování předmětu řízení v rámci návrhu na zahájení řízení o námitkách proti vyřízení reklamace. Vymezení předmětu řízení je zcela ve sféře dispoziční volnosti navrhovatele, do níž ČTÚ nemůže zasahovat, neboť ve sporném správním řízení musí respektovat zásadu *ne ultra petita partium*.¹⁶⁰ Jinými slovy to, co žádá navrhovatel, musí být patrné z návrhu na zahájení správního řízení. Správní orgán nemůže za navrhovatele domýšlet, co vlastně žádá. ČTÚ by měl v případě, že navrhovatel předmět řízení nevymezí bezvadně, vést navrhovatele k tomu, aby své požadavky vymezil jednoznačně.

Správné vymezení předmětu řízení je nezbytné jak pro stanovení procesního režimu konkrétního řízení, tak pro zajištění podmínek pro dosažení shody výroku rozhodnutí se skutečnými požadavky navrhovatele. Dle vymezení předmětu řízení v soukromoprávních věcech se pak určuje, zda bude u ČTÚ vedeno řízení dle § 129 odst. 1, § 129 odst. 3 ZEK nebo dle § 142 SŘ. Předmět řízení vymezuje navrhovatel jednak slovním vymezením svého požadavku, jednak uvedením skutkových okolností, z nichž nárok na požadované plnění dovozuje. Předmětem návrhu tedy musí být uplatnění subjektivního nároku navrhovatele. Návrh, potažmo předmět řízení, musí být vždy vymezen tak, aby na jeho základě bylo možno formulovat výrok, který bude vykonatelný.

Návrh musí směřovat k vydání rozhodnutí, jímž je stanovena vykonatelná povinnost odpůrce, kterou odpůrce nesplnil dobrovolně. Tato povinnost musí mít samozřejmě podklad v hmotněprávních předpisech. Jistě nemusí právnicky precizně formulovat požadovaný výrok, musí však být patrné, co žádá. Nestačí proto pouhé vyličení věci s tím, že navrhovatel ponechá zbytek na správním orgánu.

Řízení o námitce proti vyřízení reklamace je specifickým typem sporného řízení, jehož předmětem může být pouze námitka proti vyřízení reklamace. V případě, že návrh na zahájení správního řízení není námitkou proti vyřízení reklamace, nemůže být vůbec zahájeno řízení podle § 129 odst. 3 ZEK. Z návrhu na zahájení správního řízení tak musí být patrné, že se jedná o námitku proti vyřízení reklamace na vyúčtování ceny nebo proti vyřízení reklamace na poskytovanou veřejně dostupnou službu elektronických komunikací.

Předmětem věcného posuzování v rámci řízení o námitkách může být pouze soulad vyúčtování se sjednanou cenou nebo s objemem a kvalitou poskytnutých služeb; případně soulad kvality poskytované služby se smlouvou. Vedlejší otázkou pro účely řízení může být a často též bude otázka obsahu smluvního vztahu. V rámci řízení o námitkách však nemůže být ve výroku nikdy posuzováno, zda smluvní vztah vznikl či zda dosud trvá. Tyto otázky mohou být (v závislosti na formulaci návrhu) v rámci řízení o námitce zkoumány pouze jako

159 Položka č. 110 písm. d) části VIII. sazebníku přílohy zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

160 K problematice zásady *ne ultra petita partium* (vázanost žalobním návrhem) srov. např. SVOBODA, K. Žalobní petit versus přirozená mez žalobního požadavku. *Jurisprudence*, 2010, č. 2, s. 11–16. ISSN 1802-3843.

předběžná otázka, jejíž řešení však nebude uvedeno ve výroku, ale toliko v odůvodnění rozhodnutí. U námítky proti vyřízení reklamace na vyúčtování ceny se posuzuje v režimu § 129 odst. 3 ZEK vždy pouze správnost konkrétního napadeného vyúčtování.

Pokud se navrhovatel dovolává např. neplatnosti smlouvy či její změny, z níž dovozuje, že není povinen platit vyúčtování v určité výši (jeho návrh se tak vztahuje k celé řadě po sobě jdoucích vyúčtování), ČTÚ zvažuje, zda jeho návrh splňuje podmínky pro zahájení řízení podle § 129 odst. 1 ZEK, a to za situace, kdy bude navrhovatel schopen své požadavky zformulovat tak, aby mu mohlo být přiznáno konkrétní plnění. V případech, kdy není z podání patrné, co přesně navrhovatel žádá a zároveň nejde o situaci, kdy byl vůči správnímu orgánu učiněn úkon, který zjevně není žádostí [viz § 43 odst. 1 písm. a) SR], vyzve (měl by vyzvat) ČTÚ navrhovatele k odstranění nedostatků návrhu.

Pokud ČTÚ v řízení o námítce proti vyřízení reklamace zjistí, že námitka je oprávněná, rozhodne tak, že námitce vyhoví a s ohledem na formulaci návrhu (petitu) rozhodne, že odpůrce (poskytovatel služeb elektronických komunikací) je povinen něco konat (např. zpřístupnit konkrétní službu elektronických komunikací), něco dát (např. vrátit neoprávněně účtovanou část hovorného), něčeho se zdržet (např. zdržet se hlášení předpověď počasí v průběhu uskutečňování hovorů), případně něco strpět. V opačném případě návrh zamítne. Samozřejmě i v případě tohoto správního řízení zůstává zachována možnost opravného prostředku. V této souvislosti lze odkázat na výklad ke sporům o plnění povinnosti k peněžitému plnění.

Ostatní spory dle § 129 odst. 1 ZEK

Dle § 129 odst. 1 ZEK rozhoduje ČTÚ také jiné spory, než o plnění povinnosti k peněžitému plnění za poskytnutou službu elektronických komunikací (ty jsou ovšem nejčastější). Musí se však jednat o spor týkající se povinností uložených ZEK nebo na jeho základě. ČTÚ proto nebude moci (neboť k tomu nemá pravomoc) rozhodovat např. spory o náhradě škody nebo spory z bezdůvodného obohacení.

Příkladem jiného typu sporu dle § 129 odst. 1 ZEK je řízení ve věci sporu o povinnosti k vrácení přeplatku za poskytnuté služby elektronických komunikací. Zde se nároku na plnění domáhá účastník vůči poskytovateli. Spor splňuje podmínky dle § 129 odst. 1, neboť se jedná o povinnost vrácení rozdílu ceny v případě, že dojde k vyúčtování ceny za službu v neprospěch účastníka (viz § 64 odst. 11 ZEK). Dalšími spory mohou být například spory o plnění povinnosti poskytovatele zpřístupnit navrhovateli konkrétní službu elektronických komunikací, spory o povinnosti poskytovatele zdržet se účtování paušálních částek účtovaných u konkrétní služby elektronických komunikací nebo ve věci sporu o povinnosti umožnit účastníkovi nahlédnutí do textu návrhu smlouvy o poskytování služby elektronických komunikací ve své provozovně (vyplývá z § 63 odst. 2 ZEK)

Řízení podle § 142 SŘ

Ustanovení § 142 SŘ umožňuje každému domáhat se vůči správnímu orgánu vydání deklaratorního rozhodnutí v určité věci, aniž by takovou možnost výslovně předpokládal speciální zákon (např. ZEK). Správní orgán musí rozhodovat v mezích své věcné a místní příslušnosti. Místní příslušnost je u ČTÚ dána vždy, věcnou pak lze předpokládat ve všech věcech, o kterých je ČTÚ oprávněn rozhodovat podle § 129 odst. 1. Citované ustanovení má preventivní charakter a jeho smyslem je předcházet právní nejistotě tam, kde nelze postupovat jinak. Postupovat podle § 142 SŘ bude namíste, pokud návrh směřuje k otázce, zda smluvní vztah vznikl, zda trvá, či zda zanikl. Navrhovatel zde musí prokázat, že bez rozhodnutí o existenci právního vztahu by byl vystaven situaci, která by pro něj mohla vést k újmě. Navrhovatel musí prokázat, že uplatnění jeho žádosti je nezbytné pro uplatnění jeho práv. Jinými slovy nemůže jít jen o „akademické spory“, jejichž výsledek nebude mít žádný hmatatelný dopad v reálném životě.

Řízení podle § 142 nelze zahájit, pokud lze předmětnou otázku posoudit v rámci jiného správního řízení. Tedy v podmínkách ČTÚ v řízení podle § 129 odst. 1 ZEK. Použití ustanovení § 142 SŘ připadá v úvahu zejména tam, kde se navrhovatel domáhá určení skutečnosti, která pro něj může hrát rozhodující roli např. v následném soudním řízení, kde se bude domáhat náhrady škody. Návrhy, jejichž předmětem je určení právního vztahu, nelze nikdy samostatně řešit v rámci řízení podle § 129 odst. 1 či podle § 129 odst. 3 ZEK (v těchto řízeních je lze řešit toliko jako předběžnou otázku rozhodnou pro posouzení předmětu řízení). Využitelnost § 142 SŘ v praxi se jeví vzhledem k jeho právně teoretické specifičnosti jako problematická a velmi ojedinělá. Lze tvrdit, že osoba bez právního vzdělání, resp. bez podpory právníky vzdělané osoby, nebude s to úspěšně se domáhat výroku rozhodnutí dle § 142 SŘ.

3.3 Žaloby proti rozhodnutí ČTÚ / předsedy Rady ČTÚ / Rady ČTÚ¹⁶¹

3.3.1 Žaloby podle části páté OSŘ

Výklad o části páté OSŘ¹⁶² nebude obecný, nýbrž se omezí pouze na případy žalob vztahující se k rozhodovací činnosti ČTÚ. Dle části páté OSŘ (upravuje soudní řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem) mají účastníci sporných správních řízení vedených u ČTÚ právo, aby pravomocná rozhodnutí vydaná v těchto řízeních, byla příslušným soudem projednána v občanském soudním řízení.

Ve sporných správních řízeních totiž ČTÚ rozhoduje ve věcech, které vyplývají z obchodních a občanskoprávních vztahů (rozhodování sporů dle § 127, § 129 odst. 1 a § 129 odst. 3 ZEK). V řízení podle části páté není soudem rozhodnutí ČTÚ pouze přezkoumáváno,

161 Dále v textu budou tato rozhodnutí souhrnně označována jako rozhodnutí ČTÚ.

162 Viz § 244 až § 250t OSŘ.

ale soud přímo rozhodne v téže věci znovu. Proto žalobce podanou žalobou nemůže navrhnout přezkoumání rozhodnutí, ale musí se domáhat přímo rozhodnutí o svém právu. Podáním žaloby se věc přesouvá z pravomoci ČTÚ do pravomoci soudů, které o uplatněném právu rozhodnou s konečnou platností. Žalobu je oprávněn podat ten, kdo tvrdí, že byl dotčen na svých právech rozhodnutím ČTÚ, kterým byla jeho práva nebo povinnosti založena, změněna, zrušena, určena nebo zamítnuta. Žaloba musí samozřejmě splňovat zákonem stanovené náležitosti a musí k ní být mimo jiné přiložen stejnopis rozhodnutí ČTÚ.

Žalobu je možno podat ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí ČTÚ a její případné zmeškání, nelze prominout. Žalobce musí ve správním řízení u ČTÚ včas využít řádných opravných prostředků, v opačném případě bude žaloba kvalifikována jako nepřipustná. Podání žaloby nemá zásadně odkladný (suspenzivní) účinek na právní moc ani vykonatelnost rozhodnutí ČTÚ. Odklad vykonatelnosti však soud na žádost žalobce přizná, jestliže by neprodleným výkonem rozhodnutí ČTÚ hrozila žalobci závažná újma. Právní moc rozhodnutí ČTÚ soud na žádost žalobce odloží za předpokladu, že se odklad nepřiměřeným způsobem nedotkne práv nabytých třetími osobami a jestliže je žalobce závažně ohrožen ve svých právech. Soud odklad právní moci nebo vykonatelnosti zruší, jakmile pominou důvody, pro které byl povolen. V prvním stupni jsou k řízením o žalobách ve věcech rozhodnutí ČTÚ příslušny okresní soudy. Účastníky těchto řízení jsou žalobce a ti, kdo byli účastníky ve správním řízení u ČTÚ (tedy navrhovatel a odpůrce). Žalovaným tedy není, a v řízení podle části páté OSŘ ani nemůže být ČTÚ, resp. předseda Rady ČTÚ. Soud označuje účastníky soudního řízení jako žalobce a zúčastněnou osobu. V rámci přípravy jednání soud doručí stejnopis žaloby také ČTÚ a umožní mu, aby se k žalobě písemně vyjádřil. Soud si zároveň od ČTÚ vyžádá správní spis. Řízení u soudu je ovládáno zásadou koncentrace řízení (§ 250d OSŘ).

Soud sice není vázán skutkovým stavem zjištěným ČTÚ, ale má možnost vzít tato skutková zjištění za svá (§ 250e odst. 2 OSŘ). Pokud soud zjistí, že ČTÚ rozhodl ve sporu správně, žalobu zamítne, a rozhodnutí ČTÚ tak zůstává nedotčeno. To platí také v případech, kdy soud řízení o žalobě zastaví nebo žalobu odmítne. Pokud však soud dojde k závěru, že o sporu má být rozhodnuto jinak, než rozhodl ČTÚ, rozhodne ve věci samé rozsudkem, který nahrazuje rozhodnutí ČTÚ v celém rozsahu nebo v jeho části a rozhodne znovu o náhradě nákladů řízení, které vznikly v řízení u ČTÚ, za předpokladu, že bylo v řízení u ČTÚ o náhradě nákladů řízení rozhodnuto. Soud v rozsudku poučí účastníky o možnosti podat odvolání. V řízení podle části páté OSŘ se užijí ustanovení části o opravných prostředcích přiměřeně (dle § 245 OSŘ).

3.3.2 Žaloby podle soudního řádu správního (SŘS)

Výklad bude opět zúžen na případ žalob týkajících se rozhodnutí ČTÚ. Proti rozhodnutím, které ČTÚ vydal ve správních řízeních ve věcech, které nevyplyvají z obchodních ani občanskoprávních vztahů, nýbrž které vydal v řízeních, v nichž ČTÚ vystupuje jako regulátor trhu elektronických komunikací či jako vykonavatel veřejné správy, lze podat správní žalobu dle SŘS.

Příkladem jsou rozhodnutí ČTÚ o přidělu rádiových kmitočtů, rozhodnutí o ceně dle § 51 odst. 5 ZEK, resp. § 107 odst. 8 písm. b) ZEK nebo rozhodnutí o uložení sankce za správní delikt. V řízení o žalobě proti rozhodnutí ČTÚ bude postupováno dle § 65 a násl. SŘS. Žalobní legitimaci mají osoby dle § 65 SŘS. Tyto se mohou domáhat zrušení rozhodnutí ČTÚ, popřípadě vyslovení jeho nicotnosti. V řízení o správní žalobě dle SŘS tak výsledný rozsudek nenahrazuje rozhodnutí ČTÚ, nýbrž toliko toto rozhodnutí zruší nebo konstatuje jeho nicotnost. Pokud se však jedná o rozhodnutí ČTÚ o uložení pokuty za správní delikt, může se žalobce domáhat také snížení trestu nebo upuštění od něj.

Žaloba musí samozřejmě splňovat zákonem stanovené obecné náležitosti podání, dále ostatní stanovené obsahové náležitosti (viz § 71 SŘS) a musí k ní být připojen opis rozhodnutí ČTÚ, které je žalobou napadáno. Žalobce má právo žalobu zúžit kdykoli za řízení. Rozšířit ji je však možno jen ve lhůtě pro podání žaloby. Lhůta pro podání žaloby je dvouměsíční a začíná běžet poté, kdy rozhodnutí ČTÚ bylo žalobci oznámeno doručením písemného vyhotovení nebo jiným zákonem stanoveným způsobem. Lhůta je zachována, byla-li žaloba podána v uvedené lhůtě u ČTÚ. Zmeškání lhůty nelze prominout.

Žaloba je mj. nepřipustná, pokud žalobce nevyčerpal všechny řádné opravné prostředky v řízení před ČTÚ, dále pokud se jedná o rozhodnutí ČTÚ v soukromoprávní věci (srov. výklad o žalobách dle části páté OSŘ), nebo pokud směřuje jen proti důvodům rozhodnutí ČTÚ. Ani v řízení o správní žalobě nemá její podání zásadně odkladný účinek. Soud však může na návrh žalobce po vyjádření žalovaného odkladný účinek přiznat, jestliže by výkon nebo jiné právní následky rozhodnutí ČTÚ znamenaly pro žalobce nenahraditelnou újmu a za předpokladu, že přiznání odkladného účinku se nedotkne nepřiměřeným způsobem nabytých práv třetích osob a není v rozporu s veřejným zájmem. I bez návrhu má soud zachovánu možnost zrušit usnesení o přiznání odkladného účinku, ukáže-li se v průběhu řízení, že pro přiznání odkladného účinku nebyly důvody, nebo že tyto důvody v mezidobí odpadly.

V prvním stupni je k řízení o správní žalobě příslušný krajský soud, který rozhoduje ve specializovaných senátech složených z předsedy a dvou soudců. V případě žalob proti rozhodnutím vydaným ČTÚ bude rozhodovat Městský soud v Praze, neboť tento je místně příslušný dle § 7 odst. 2 SŘS. Účastníky řízení jsou žalobce a správní orgán, který rozhodoval ve II. stupni správního řízení (zpravidla tedy předseda Rady ČTÚ), který

je v pozici žalovaného. Soud žalobu doručí žalovanému (ČTÚ) a uloží mu, aby předložil své vyjádření k ní, a aby předložil správní spisy týkající se žalobou napadeného rozhodnutí. Vyjádření ČTÚ následně doručí žalobci a může mu zároveň uložit, aby se k vyjádření ČTÚ ještě vyjádřil (tzv. replikou).

Při přezkoumávání rozhodnutí ČTÚ soud vychází ze skutkového a právního stavu, který existoval v době, kdy rozhodoval ČTÚ. Soud přezkoumává napadené výroky rozhodnutí ČTÚ v mezích podané žaloby. Soud může o žalobě rozhodnout bez nařízení jednání nebo s jeho nařízením. Bez jednání soud rozhoduje, pokud zrušuje napadené rozhodnutí pro jeho nepřezkoumatelnost, nebyl bezvadně zjištěn skutkový stav, který vzal ČTÚ za základ svého rozhodnutí, nebo pro podstatné vady správního řízení, mohlo-li mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Pokud soud zjistí vady rozhodnutí ČTÚ, které způsobují jeho nicotnost, vysloví nicotnost rozhodnutí nebo jeho části i bez návrhu.

Pokud nejsou shledány důvody pro zrušení rozhodnutí ČTÚ z důvodu právě uvedených, je nařízeno jednání. Při jednání probíhá dokazování. Soud může zopakovat důkazy nebo doplnit důkazy provedené ČTÚ ve správním řízení. Jestliže soud v řízení zjistí, že žaloba je důvodná, zruší rozhodnutí ČTÚ (případně i prvostupňové rozhodnutí ČTÚ) a věc vrátí ČTÚ k dalšímu řízení. ČTÚ je následně vázán právním názorem soudu, vysloveným v takovém rozsudku. Pokud je však zjištěno, že žaloba není důvodná, soud ji zamítne. Rozhodne také o náhradě nákladů řízení dle zásad ustanovení § 57 až 61 SŘS. Soud v rozsudku poučí účastníky o možnosti podat kasační stížnost za podmínek stanovených v § 102 a násl. SŘS. Kasační stížnost, o níž rozhoduje Nejvyšší správní soud, mohou účastníci řízení (případně zúčastněné osoby) podat do dvou týdnů po doručení rozsudku u Městského soudu v Praze. Případný stěžovatel (účastník podávající kasační stížnost) musí být zastoupen advokátem, ledaže má on sám, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je vyžadováno pro výkon advokacie. Řízení o kasační stížnosti je upraveno v ustanoveních § 102 až 120 SŘS.

Kapitola 4

Nový telekomunikační balíček

4.1 Obecně

Tzv. reformní telekomunikační balíček byl 13. listopadu 2007 představen Evropskému parlamentu ve Strassbourgu komisařskou Komise Viviane Reding.¹⁶³ Základním cílem balíčku byla změna regulačního rámce elektronických komunikací z roku 2002 a sjednocení trhu elektronických komunikací pro všech 27 členů EU.

163 Viviane Reding byla v letech 2004–2010 komisařkou (Evropské komise) pro informační společnost a média a od roku 2010 je v tzv. „II. Barossově komisi“ komisařkou pro oblast justice, základních lidských práv a občanství. Zároveň zastává funkci místopředsdkyně Komise. Na post komisařky pro digitální agendu, jež nahradila agendu informační společnost a média, nastoupila Neelie Kroes.

Proces přijímání tohoto balíčku byl velmi složitý a zdoluhavý, neboť poslanci Evropského parlamentu podávali pozměňovací návrhy, týkající se především kontroverzní problematiky odpojování uživatelů od Internetu. Poslanci tak činili v reakci na návrh rozporuplného zákona, jenž byl v té době projednáván francouzským parlamentem, který ve své první verzi počítal s možností odpojení uživatele od Internetu i bez „povolení“ soudu při obvinění z porušení autorských práv. Ve druhém čtení v květnu 2009 poslanci Evropského parlamentu znovu odmítli schválit navrženou verzi textu balíčku (již dříve předjednanou), ve které zůstalo ustanovení týkající se možnosti odpojování uživatelů Internetu bez předchozího soudního rozhodnutí, avšak s možností následného přezkoumání soudem. Tímto došlo k dalšímu oddálení přijetí textu nového telekomunikačního balíčku. Definice přístupu na Internet, problematika internetového pirátství a odpojování uživatelů od Internetu byly nejdiskutovanější části navrhovaného balíčku.

Dalším mezníkem bylo tzv. dohodovací řízení mezi Evropským parlamentem a Radou EU, jež proběhlo úspěšně na počátku listopadu 2009. Výsledkem dohodovacího řízení byl kompromisní text, který byl vložen do textu návrhu nové směrnice (nyní je to směrnice 2009/140/ES) jako odstavec 3a článku 1. Výsledný text je kompromisem mezi návrhem poslanců, který požadoval, aby odpojení od Internetu vždy předcházelo soudnímu rozhodnutí, a původním textem, který umožňoval odpojování od Internetu již na základě „pouhého podezření“ z porušování např. autorských práv. Kompromisní text již výslovně nepožaduje předchozí soudní rozhodnutí, ale je obecně požadováno zachování práva na soudní ochranu s následnou možností soudního přezkumu. Navíc lze výkladem textu ustanovení článku 1 odstavce 3a dospět k závěru, že článek nepřímou nutností předchozího soudního rozhodnutí předpokládá a zakotvuje. K tomuto výkladu dospěl také švédský poslanec Evropského parlamentu Christian Engström,¹⁶⁴ aktivní účastník dohodovacího řízení, jako člen týmu Evropského parlamentu. Text ustanovení je však komplikovaný, a proto se objevují také rozdílné názory na jeho výklad.

Dne 24. 11. 2009 proběhlo o tzv. „novém telekomunikačním balíčku“ finální hlasování a jeho text (včetně kompromisního ustanovení článku 1 odstavce 3a) byl akceptován jak Evropským parlamentem, tak i Radou EU. Dne 25. listopadu byl podepsán předsedou Evropského parlamentu a předsedou Rady EU. Balíček je tvořen směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/140/ES,¹⁶⁵ směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES¹⁶⁶ a nařízením Evropského par-

164 Christian Engström [online]. Změněno 5. 5. 2010 [cit. 2010-05-05]. Dostupné z: <<http://christianengstrom.wordpress.com/>>.

165 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/140/ES, kterou se mění směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro síť a služby elektronických komunikací, směrnice 2002/19/ES o přístupu k sítím elektronických komunikací a přístupu k sítím elektronických komunikací a o jejich vzájemném propojení a směrnice 2002/20/ES o oprávnění pro síť a služby elektronických komunikací.

166 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES, kterou se mění směrnice 2002/22/ES o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací, směrnice 2002/58/ES o zpracování osob-

lamentu a Rady (ES) č. 1211/2009.¹⁶⁷ Telekomunikační balíček představuje rozsáhlou a komplexní novelizaci stávajícího regulačního rámce elektronických komunikací.

4.2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/140/ES

Účelem přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/140/ES dle textu závěrečného legislativního aktu¹⁶⁸ byla reforma regulačního rámce sítí a služeb elektronických komunikací spolu se záměrem o dokončení sjednocení vnitřního trhu elektronických komunikací. Tato nová směrnice má napomoci rozšíření možností přístupu k vysokorychlostním službám širokopásmového internetu také v odlehklých a méně přístupných oblastech, má umožnit pružnější využití rádiového spektra, což by mělo usnadnit operátorům zavést inovativní technologie a služby, a účinnější správu rádiových kmitočtů v elektronických komunikacích jakožto veřejného statku s významnou sociální, kulturní a ekonomickou hodnotou.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/140/ES přináší změny, které se mj. týkají také správy rádiového spektra. Směrnice určuje požadavky na technologickou neutralitu při udělování práv k využívání rádiových kmitočtů a rozšiřuje možnosti převodu práv vyplývajících z přidělu rádiových kmitočtů mezi podnikateli, což by mělo rozšířit svobodu a ve svém důsledku také nabídku služeb elektronických komunikací poskytovaných veřejnosti. Směrnice zakotvuje zásady vzájemné spolupráce členských států EU a Komise na strategickém plánování, koordinaci a harmonizaci využívání rádiového spektra v rámci ES. Správa rádiového spektra by měla být prováděna tak, aby se předcházelo škodlivé interferenci. Pojem škodlivé interference je proto v národních úpravách nutno také náležitě definovat.

Nová směrnice má posílit nezávislost vnitrostátních regulačních orgánů odpovědných za ex-ante regulaci a za řešení sporů, tedy také ČTÚ. Směrnice přináší novinku v podobě možnosti tzv. funkčního oddělení. Jedná se o formu mimořádného nápravného opatření (pokud nebude účinné jiné opatření) k nápravě správného fungování trhu, které by mohlo být uloženo podniku s významnou tržní silou. Jeho základem je možnost vnitrostátního regulačního orgánu (ČTÚ) nařídit, aby podnik s významnou tržní silou oddělil činnosti spojené např. s provozováním sítí (část infrastruktury) do samostatné hospodářské jednotky, a tím fakticky tyto činnosti oddělil od ostatních svých činností (např. od služeb poskytovaných v těchto sítích). Účelem tohoto mimořádného opatření je přimět podnik

s významnou tržní silou, aby ostatním subjektům poskytoval stejné podmínky (např. přístup ke svým sítím) jako by je poskytoval sobě samému (vlastní hospodářské organizační jednotce).

Reforma směrnice si klade za cíl také rozšíření dostupnosti vysokorychlostního Internetu do „venkovských oblastí“, kde úroveň dostupnosti připojení k Internetu je v současné době nedostatečných 70 %.¹⁶⁹ Tento nedostatek má být překonán stanovením účinnější správy rádiového spektra a stanovením podmínek pro efektivnější využití rádiových kmitočtů pro bezdrátové služby Internetu v oblastech, kde by stavba nových „drátových“ sítí byla neúměrně nákladná.

4.3 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES má zajistit reformu pravidel v oblasti elektronických komunikací v ES s ohledem na zajištění vysokého standardu ochrany spotřebitele a práv uživatelů v elektronických komunikacích, a to zejména práva na ochranu soukromí a práva na ochranu dat.¹⁷⁰

Mezi konkrétní projevy reformy patří následující body.¹⁷¹ Směrnice přináší změnu v přenositelnosti čísel. Účastníci budou mít nárok, aby přenos čísla, ať už mobilního či pevného, proběhl během jednoho pracovního dne (doposud byla průměrná doba přenesení v EU 8,5 dne pro mobilní a 7,5 dne pro pevná čísla). Lze polemizovat, zda je požadavek na přenesení čísla během jednoho pracovního dne skutečně pro účastníky zásadní a zda je skutečně tak výhodný, jak se na první pohled může zdát. V praxi totiž, pokud bude účastník vázán smlouvou na dobu určitou, bude muset tuto dobu dodržet (pokud se bude chtít vyhnout platbám za nedodržení smluvního závazku) a až po jejím uplynutí může přenos nárokovat. Za takového situace se efekt jednoho dne ztrácí a jistě by lhůta dvou až tří dnů pro přenesení čísla byla dostatečná a pro poskytovatele snáze dodržitelná.

Další novinkou je stanovení povinnosti pro poskytovatele služeb elektronických komunikací, aby tyto nestanovovali zákazníkům počáteční smluvní období přesahující 24 měsíců, a dále musí nabízet možnost uzavření smlouvy na poskytování služeb elektronických komunikací s úvazkem na dobu nejvýše 12 měsíců. Je však otázkou, zda tyto povinnosti budou pro zákazníky

ních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací a nařízení (ES) č. 2006/2004 o spolupráci mezi vnitrostátními orgány příslušnými pro vyvíjení a dodržování zákonů na ochranu zájmů spotřebitele.

167 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1211/2009 o zřízení Sdružení evropských regulačních orgánů v oblasti elektronických komunikací (BEREC) a Úřadu.

168 *Legislative Observatory of the European Parliament* [online]. Změněno 6. 5. 2010 [cit. 2010-05-06]. Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/oecil/>>.

169 EU Telecoms Reform: 12 reforms to pave way for stronger consumer rights, an open internet, a single European telecoms market and high-speed internet connections for all citizens. *EUROPA – Press Releases* [online]. Změněno 7. 5. 2010 [cit. 2010-05-07]. Dostupné z: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/513&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

170 *Legislative Observatory of the European Parliament* [online]. Změněno 6. 5. 2010 [cit. 2010-05-06]. Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/oecil/>>.

171 Ke konkrétním reformním projevům nového telekomunikačního balíčku srov. též EU Telecoms Reform: 12 reforms to pave way for stronger consumer rights, an open internet, a single European telecoms market and high-speed internet connections for all citizens. *EUROPA – Press Releases* [online]. Změněno 7. 5. 2010 [cit. 2010-05-07]. Dostupné z: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/513&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

ve svém důsledku výhodou, neboť lze předpokládat, že se poskytovatelé budou všemožně snažit, aby vyhověli požadavkům směrnice a zároveň nepřišli o žádnou část ze svých zisků. Skutečný efekt však ukáže až čas.

Směrnice má dále přinést zákazníkům lepší a srozumitelnější informace týkající se nabízených služeb, jež jim jednotliví poskytovatelé služeb elektronických budou muset sdělovat. Tím má být zajištěno, aby zákazníci měli přesné a jasné informace o tom, co jednotlivé služby znamenají, jak se používají a k čemu všemu se podpisem smlouvy zavazují. Smlouvy o poskytování služeb elektronických komunikací budou do budoucna muset mimo jiné obsahovat informace o minimální kvalitě poskytovaných služeb stejně tak jako informace o výši náhrady škody a jiných náhrad pro případ, že minimální stanovená kvalita poskytované služby nebude dosažena. Tvůrci směrnice se tím snaží reagovat na rozšířený nešvar, kdy v rámci reklamních kampaní a nabídek služeb jsou zákazníci lákáni na určité konkrétní vlastnosti služby (např. nadprůměrná rychlost Internetu), ovšem v praxi téměř nikdy nejsou tyto vlastnosti (rychlost) dosaženy a často ani být nemohou z různých technických důvodů (např. vzdálenost přípojky od telefonní ústředny).

Smlouvy budou muset také upozorňovat na možnost uvedení čísla v telefonních seznamech. Směrnice zesiluje ochranu soukromí občanů EU. Poskytovatelé služeb elektronických komunikací budou mít povinnost informovat své zákazníky vždy, když dojde k porušení ochrany jejich dat (např. pokud dojde k úniku osobních údajů, ať už z jakéhokoli důvodu). Ve svém důsledku by toto opatření mělo více motivovat poskytovatele služeb elektronických komunikací k zajišťování lepší ochrany osobních údajů.

Zavedení posleď uvedené povinnosti je novinkou v celoevropském měřítku. Na základě nové směrnice má dojít ke zlepšení přístupu k jednotnému evropskému číslu tísňového volání (112), a to rozšířením přístupu k tomuto číslu také na nové technologie, a ke zpřísnění povinnosti poskytovatelů k bezplatnému poskytování informací o lokalizaci volajícího orgánům vyřizujícím tísňová volání, a to hned v okamžiku, kdy je hovor připojen.

Směrnice také stanovuje členským státům povinnost zajistit, aby jejich občané byli odpovídajícím způsobem informováni o existenci a používání jednotného evropského čísla tísňového volání. Obě uvedené směrnice vstoupily v platnost prvním dnem po vyhlášení v Úředním věstníku EU, tedy 19. prosince 2009.¹⁷² Datum pro dokončení transpozice (provedení směrnice do vnitrostátních právních předpisů) bylo stanoveno na 25. května 2011. Do tohoto data musí být přijaty a zveřejněny vnitrostátní právní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s těmito směrnici. V českém právním prostředí to bude zřejmě znamenat velkou novelu ZEK a souvisejících prováděcích předpisů.

4.4 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1211/2009

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1211/2009 zřizuje nezávislé Sdružení evropských regulačních orgánů v oblasti elektronických komunikací (BEREC)¹⁷³ a Úřad. BEREC měl být dle prvotních návrhů jakýmsi evropským „superregulátorem“ s rozsáhlými pravomocemi. Proti tomuto záměru se však vznesla vlna protestů ze strany národních regulátorů, kteří se nechťeli vzdát svých pravomocí ve prospěch „superregulátora“. Kompromisem je právě BEREC jakožto konzultační a poradní orgán (forum pro spolupráci mezi vnitrostátními regulačními orgány a mezi těmito orgány a Komisí), tvořený Radou regulačních orgánů, ve které zasedá 27 zástupců národních regulátorů (za ČR je to předseda ČTÚ). Evropská komise, členské státy EHS (Švýcarsko, Norsko, Island, Lichtenštejnsko) a tři kandidátské země (Turecko, Chorvatsko, Makedonie) zastávají při zasedání BEREC roli pozorovatele. Rada regulačních orgánů se ve většině případů usnáší dvoutřetinovou většinou svých členů. BEREC nemá právní subjektivitu. Svou činností má přispívat k rozvoji a lepšímu fungování vnitřního trhu sítí a služeb elektronických komunikací tím, že usiluje o jednotné uplatňování předpisového rámce EU pro elektronické komunikace (viz článek 1 odstavec 3. poslední věta nařízení č. 1211/2009).

BEREC mimo jiné poskytuje poradenství Komisi a na žádost také Evropskému parlamentu a Radě EU a dále poskytuje vnitrostátním regulačním orgánům pomoc v regulačních otázkách. BEREC bude mj. konzultován ohledně přeshraničních sporů a bude k nim vydávat stanoviska. Bude rovněž vydávat stanoviska k návrhům opatření vnitrostátních regulačních orgánů týkajících se vymezení relevantního trhu či při vymezení podniků s významnou tržní silou.

BEREC nahrazuje „Skupinu evropských regulačních orgánů“ (ERG). Administrativní a odborná pomoc BEREC při jeho činnosti bude poskytována Úřadem. Úřad je nadán právní subjektivitou a úkoly plní dle pokynů Rady regulačních orgánů. Mimo administrativní a odborné pomoci Úřad např. vytváří odborné pracovní skupiny a poskytuje jim podporu za účelem zajištění jejich řádného fungování. Úřad tvoří řídicí výbor a správní ředitel. Nařízení vstoupilo v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v Úředním věstníku EU,¹⁷⁴ tedy 7. 1. 2010 a je přímo použitelné ve všech členských státech EU.

BEREC by měl hrát zásadní roli v posilování jednotného trhu elektronických komunikací a jednotné regulace napříč celou Evropou. Dle Viviane Reding pomůže BEREC národním regulátorům a Komisi k vytvoření jednotných pravidel a konkurenčních podmínek napříč EU. Bude tak podpořen počet a rozmanitost nabízených služeb elektronických komunikací, které se již nyní prudce rozvíjí v oblastech, jako je

172 Srov. *Official journal of the European Union: year 2009* [online]. Změněno 9. 5. 2010 [cit. 2010-05-09]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/JOYear.do?year=2009>>.

173 BEREC je zkratkou anglických slov „Body of European Regulators for Electronic Communications“.

174 Srov. *Official journal of the European Union: year 2009* [online]. Změněno 9. 5. 2010 [cit. 2010-05-09]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/JOYear.do?year=2009>>.

mobilní internet a které se mohou stát hnacím prostředkem k ekonomickému zotavení v Evropě.¹⁷⁵ Viviane Reding také uvedla, že vznik nového celoevropského regulátora elektronických komunikací pomůže odstranění některých překážek přeshraničních elektronických obchodů a komunikací. Vznik BEREC je, dle komisařky Reding jasně patrnou ukázkou toho, že myslí vážně svá slova, když říká, že operátoři elektronických komunikací a spotřebitelé by již neměli pociťovat národní hranice v přístupu k sítím a službám elektronických komunikací.¹⁷⁶

První zasedání BEREC se konalo 28. ledna 2010 v Bruselu. Předmětem zasedání byla volba předsedy a místopředsedů Rady regulačních orgánů, přijetí jednacího řádu, pracovního programu a návrh rozpočtu pro rok 2010.¹⁷⁷ Dne 31. května 2010 bylo zástupci členských států EU zvoleno sídlem Úřadu hlavní město Lotyšska – Riga. Tímto došlo k zahájení činnosti Úřadu. Zda BEREC bude skutečným přínosem pro evropské prostředí elektronických komunikací, a nikoli jen dalším administrativním zatížením, ukáže až čas a analýza konkrétních výsledků jeho činnosti.

Závěr

Právo elektronických komunikací je specifickou oblastí českého právního řádu. Předmětem právní regulace jsou zde společenské vztahy, které vznikají a realizují se v souvislosti s elektronickými komunikacemi jako podskupinou masových komunikací uskutečňovaných pomocí elektronických prostředků po elektronických sítích. Díky tomuto speciálnímu předmětu právní regulace a rovněž vzhledem ke skutečnosti, že se autor tohoto článku několik let pohybuje v prostředí aplikace práva elektronických komunikací, se předmětná oblast stala terčem pro zpracování odborného článku.

V úvodu si autor vytyčil několik cílů, kterých mělo být v rámci tohoto článku dosaženo. Mezi hlavní byla zařazena identifikace, popis a rozbor současné právní úpravy elektronických komunikací v ČR. Lze konstatovat, že tyto cíle byly naplněny. Byl vytvořen článek, jenž může být použit případně i jako příručka pro studium a hlubší poznání problematiky práva elektronických komunikací v ČR.

Ke správnému pochopení aktuální právní úpravy je třeba alespoň základních znalostí historických souvislostí. Proto byl do textu článku zařazen také výklad o prvních historických způsobech dorozumívání na dálku a o vynálezech, které umožnily vznik elektronických komunikací. Tím snad nejdůležitějším vynálezem, který umožnil komunikaci na velké vzdálenosti prakticky v reálném čase, byl elektrický telegraf, proto

je mu věnována náležitá pozornost. Samozřejmě nebylo možno v této souvislosti nezmínit vynález mikrofónu ani telefonu.

Spolu s rozvojem a postupným rozšiřováním dostupnosti telegrafního spojení (elektronických komunikací) mezi lidmi vznikla potřeba regulace. V druhé polovině 19. století si vládnoucí vrstvy nepřály nekontrolované rozšiřování komunikačního spojení mezi lidmi na větší vzdálenosti. Proto zřizování telegrafního a později také telefonního spojení podléhalo státnímu povolenáckému režimu. Nejdříve se jednalo např. o tzv. telegrafní regal, později se však regulace dočkala zákonné úpravy (zákon č. 60/1923 Sb. z. a n., o telegrafech). Logicky pak tedy následoval výklad o počátcích a vývoji právní úpravy elektronických komunikací. V rámci tohoto výkladu autor mimo jiné uvedl jednotlivé historické zákonné prameny regulující předmětnou oblast (zákon č. 60/1923 Sb., zákon č. 72/1950 Sb., zákon č. 110/1964 Sb., zákon č. 151/2000 Sb.) a popsal některé z nejdůležitějších institutů, jež tyto zákony zakotvovaly. Z těchto možno zmínit výklad o úpravě podávání a řešení stížností ve věcech telegrafů, resp. telefonů, o státní správě či o telegrafním a telefonním tajemství.

Za počátek skutečně již moderní právní regulace elektronických komunikací v ČR lze považovat zákon č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích, ve znění zákona č. 150/1992 Sb., v němž se odrazily celoevropské liberalizační trendy i vnitrostátní společenský a ekonomický vývoj ve státě v období těsně po přelomovém roce 1989. Byly rozebrány důvody, proč byla zákonodárcem zvolena cesta dílčích novelizací zákonné úpravy předmětné oblasti a byl zmíněn také evropský kontext. V tomto zákoně se objevily nové instituty, pojmy a celkově zákon lépe reagoval na rozvoj elektronických technologií. Zmíněným zákonem byl k 1. lednu 1993 zřízen Český telekomunikační úřad jako šestá sekce Ministerstva hospodářství. Jeho vznik byl kromě vzniku SPT Telecom, s.p., dalším projevem konceptu oddělení správních a provozních činností. Postupem času již nebylo technicky únosné ani prakticky vhodné zákon č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích, měnit pomocí dílčích novelizací tak, aby vyhovoval podmínkám tržně ekonomického konkurenčního prostředí a který by reflektoval také měnící se právo ES. Nejen uvedené skutečnosti vedly k přijetí nového právního rámce, jímž se stal zákon č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů. U tohoto zákona se autor snažil popsat proces jeho přípravy, samotný text i jeho dopady na liberalizaci trhu elektronických komunikací. Tento zákon zřídil „nový“ Český telekomunikační úřad, tentokrát jako již samostatný správní úřad pro výkon státní správy včetně regulace ve věcech telekomunikací. Pozornost byla věnována také problematice regulace prováděné Českým telekomunikačním úřadem.

Nejrozsáhlejší část se zabývala popisem a rozбором hlavního pramene práva elektronických komunikací v ČR, tedy zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích). Jeho vznik i samotný text byl citelně ovlivněn tzv. „regulač-

175 New EU Telecoms Regulator gets to work. *European communications*, Winter 2009/2010, p. 6. ISSN 1367 9996.

176 EU Telecoms Package Finally Approved. *eWEEK Europe UK* [online]. Změněno 11. 5. 2010 [cit. 2010-05-11]. Dostupné z: <<http://www.eweek-europe.co.uk/news/news-it-infrastructure/eu-telecoms-package-finally-approved-2571>>.

177 BEREC – new EU communications body – is established [online]. ERG, 2010 [cit. 2010-05-11]. Dostupné z: <http://www.erg.eu.int/doc/publications/berec/bor_05_pr.pdf>.

ním rámcem 2003“, jenž je tvořen směrnici Evropského parlamentu a Rady regulujícími oblast elektronických komunikací. Dále autor uvedl základní pojmy a některé podstatné zákonné definice, zabýval se státní správou elektronických komunikací především s důrazem na regulační činnost Českého telekomunikačního úřadu, jeho pravomoc a působnost. Autor se snažil přiblížit nejdůležitější části zákona. Z tohoto důvodu zařadil do svého článku výklad o problematice univerzální služby, v jehož rámci přiblížil také některá rozhodnutí Českého telekomunikačního úřadu regulující způsob a rozsah poskytování univerzální služby. Nebyla opomenuta zmínka o úpravě podmínek podnikání v elektronických komunikacích. Poměrně detailně byla rozebrána státní správa rádiových kmitočtů (včetně návrhů de lege ferenda) a čísel a byl rovněž přiblížen konkrétní příklad reálného postupu Českého telekomunikačního úřadu při udělování individuálního oprávnění na základě výsledků výběrového řízení za účelem udělení práv k využívání rádiových kmitočtů. Státní regulace elektronických komunikací se nejvíce projevuje při provádění analýz relevantních trhů, jež jsou jedním z hlavních prostředků regulace trhu elektronických komunikací. Cílem regulace je nahrazení chybějících účinků hospodářské soutěže, tvorba předpokladů pro řádné fungování hospodářské soutěže a pro ochranu uživatelů a dalších účastníků trhu. Autor v rámci problematiky analýzy relevantních trhů mimo jiné charakterizuje tzv. ex-ante a ex-post regulaci, podnik s významnou tržní silou a dále příkladmo uvádí a cituje akty aplikace práva Českého telekomunikačního úřadu.

Autor se zaměřil také na některá specifická práva a povinnosti podnikatelů, účastníků, spotřebitelů a koncových uživatelů stanovená v zákoně o elektronických komunikacích. Zajímavou oblastí je problematika smluv o poskytování služeb elektronických komunikací a závazků z těchto smluv plynoucích. Proto se autor zaměřil na povinné náležitosti takovýchto smluv a na některé problematice aspekty související s procesem uzavírání smluv, mezi které autor počítá např. povinné ujednání o smluvní pokutě nebo nejednotnost právních názorů na možnost jednostranné změny obchodních podmínek. V této souvislosti autor prezentuje svůj právní názor na předmětnou věc.

Výklad o procesu rozhodování sporů u Českého telekomunikačního úřadu byl vyčleněn do samostatné kapitoly, neboť v rámci článku hraje významnou roli. Zákonem o elektronických komunikacích byla obecným soudům „odejmuta“ pravomoc rozhodovat občanskoprávní, resp. obchodněprávní spory vzniklé mezi osobami vykonávajícími komunikační činnosti navzájem či spory mezi osobami vykonávajícími komunikační činnost na straně jedné a účastníkem, popřípadě uživatelem na straně druhé, za předpokladu, že se spor týká povinností uložených tímto zákonem. Jedná se o historické specifikum, o kterém není veřejnost dostatečně obeznámena, proto ho autor detailně rozebírá. Byly uvedeny také příklady z rozhodovací praxe Českého telekomunikačního úřadu a označeny některé z nejpal-

čivějších problémů, se kterými se tento úřad setkává ve své rozhodovací praxi.

Nebylo možno opomenout ani právní úpravu na úrovni práva ES, jež bude znamenat změny v zákoně o elektronických komunikacích, ne-li snad možná vznik nového zákona. Vyzdvíženy byly především nejdůležitější novinky a byl přiblížen jejich následný dopad na právo elektronických komunikací. Zajímavým bodem je jistě také vznik BEREcu. Do budoucna bude jistě také zajímavé sledovat jeho činnost a praktické dopady na činnost českého národního regulátora.

Český telekomunikační úřad je rovněž regulátorem trhu poštovních služeb. Z důvodu omezeného rozsahu článku a také vzhledem ke stanovenému předmětu tohoto článku se však autor této oblasti činností nevěnoval. Ani ústavněprávní rovinně problematiky uchovávání provozních a lokalizačních údajů nebyla věnována taková pozornost, jakou by si zasloužila. Na druhé straně však může být dobrým nosným tématem pro zpracování v rámci dalšího odborného článku.

Použité zkratky

ČR – Česká republika

ČTÚ – Český telekomunikační úřad

ES – Evropská společenství

EU – Evropská unie

Komise – Evropská komise

MPO – Ministerstvo průmyslu a obchodu

NSS – Nejvyšší správní soud

OBZ – Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník

OOP – Opatření obecné povahy

OSŘ – Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád

OZ – Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

SŘ – Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

SŘS – Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

ÚOHS – Úřad pro ochranu hospodářské soutěže

Ústava – Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

VTA – Veřejný telefonní automat

ZRTV – Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního

vysílání a o změně dalších zákonů

ZEK – Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích)

Použitá literatura

Monografie a komentáře

BARTOŇ, M. Ústavní zakotvení Rady pro rozhlasové a televizní vysílání. In Hloušek, V., Šimíček, V. (editoři). Výkonná moc v ústavním systému České republiky. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykova univerzita, 2004, 285 s. ISBN 80-21036-11-7.

HUDEČ, A. Spoje slovem i obrazem: Kapitoly z historie pošty a telekomunikací. Vydání I. Praha: Nakladatelství dopravy a spojů, 1973, 152 s. OS-31-013-73.

JANOWITZ, M. The Study of Mass Communication. In International Encyclopedia of the Social Sciences. Vol. 3. New York: Macmillan and The Free Press, 1972, 568 s.

McQUAIL, D. Úvod do teorie masové komunikace / Denis McQuail. Přeložili Jan Jiráček a Marcel Kabát. Praha: Portál, 1999, 448 s. ISBN 80-7178-200-9.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník. 12. vydání 2009. Praha: C. H. Beck, 2009, 1397 s. ISBN 978-80-7400-055-3.

VANÍČEK, Z. Zákon o elektronických komunikacích. Komentář. Praha: Linde, 2008, 479 s. ISBN 978-80-7201-739-3.

Odborné články

BÝMA, M., POSPÍŠIL, P., SAMKOVÁ, P. Úvahy o ustavení obce opatrovníkem ve správním řízení. Veřejná správa: čtrnáctideník vlády ČR, 17/2009, s. 16–17 a 25. ISSN 1213-6581.

EU Telecoms Package Finally Approved. eWEEK Europe UK [online]. Změněno 11. 5. 2010 [cit. 2010-05-11]. <<http://www.eweekeuropa.co.uk/news/news-it-infra-structure/eu-telecoms-package-finally-approved-2571>>

EU Telecoms Reform: 12 reforms to pave way for stronger consumer rights, an open internet, a single European telecoms market and high-speed internet connections for all citizens. EUROPA - Press Releases [online]. Změněno 7. 5. 2010 [cit. 2010-05-07]. <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/513&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>

JEMELKA, L. K problematice opatrovnictví ve správním řízení. Právní rozhledy, 9/2008, s. 316–321. ISSN 1210-6410.

New EU Telecoms Regulator gets to work. European communications. Winter 2009/2010, p. 6. ISSN 1367 9996.

SURAN, J. K otázce subjektivního práva obchodníka s cennými papíry jednostranně měnit závazkový vztah se zákazníkem v širších souvislostech – I. část. iPrávník [online]. Změněno 5. 12. 2002 [cit. 2010-05-18].

<http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obchodni-pravo/ap_1/pd_1/art_3692/rbsearchsource_articles/txtexpresion_obchodn%C3%AD%2Bpodm%C3%ADnky/detail.aspx>

SVOBODA, K. Žalobní petit versus přirozená mez žalobního požadavku. Jurisprudence, 2/2010, s. 11–16. ISSN 1802-3843.

Telegrafie. Wikipedie [online]. Změněno 2. 10. 2009 [cit. 2010-10-04]. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Telegraf>>

Internetové stránky, on-line zdroje a elektronické dokumenty

BEREC – new EU communications body – is established [online]. ERG, 2010 [cit. 2010-05-11]. <http://www.erg.eu.int/doc/publications/berec/bor_05_pr.pdf>

Christian Engström [online]. Změněno 5. 5. 2010 [cit. 2010-05-05]. <<http://christianengstrom.wordpress.com/>>

Legislative Observatory of the European Parliament [online]. Změněno 6. 5. 2010 [cit. 2010-05-06]. <<http://www.europarl.europa.eu/oeil/>>

Mikrofon. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Mikrofon>>

Official journal of the European Union: year 2009 [online]. Změněno 9. 5. 2010 [cit. 2010-05-09].

<<http://eur-lex.europa.eu/JOYear.do?year=2009>>

Stenoprotokol z jednání 26. schůze národního shromáždění – zákon o telekomunikacích. <<http://ictlaw.sk/leeway/ictlaw/elektronicke-komunikacie/historia-pravnej-upravy-v-c-s-sr-a-sr/zakon-c-110-1964-zb-o-telekomunikaciach/zo-steno-protokolu-z-rokovania-26-schodze-narodneho-zhromazdenia-zakon-o-telekomunikaciach/>>

Telefon. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Telefon>>

Telekomunikace. <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Telekomunikace>>

Vládní návrh č. 4002 zákona o telegrafech ze dne 8. února 1923. <http://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/tisky/T4002_00.htm>

Vládní návrh č. 1276 zákona ze dne 30. 1. 1992, kterým se mění a doplňuje zákon č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích. <http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t1276_01.htm>

Právní předpisy

Zákon č. 60/1923 Sb. z. a n., o telegrafech, v původním znění. Mezinárodní úmluva o telekomunikacích ze dne 2. října 1947.

Zákon č. 151/1949 Sb., o Československé poště, národním podniku.

Zákon č. 72/1950 Sb., o telekomunikacích v původním znění a ve znění novely.

Nařízení vlády č. 13/1952 Sb., o správě spojů.

Zákon č. 101/1960 Sb., o sloučení některých ministerstev, o převedení řízení vodního hospodářství do působnosti ministerstva zemědělství a o změně názvu ministerstva stavebnictví, v původním znění.

Zákon č. 3/1963 Sb., o nové organizaci ústředního řízení v odvětví paliv, energetiky, dopravy a spojů.

Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 110/1964 Sb., o telekomunikacích, v původním znění a dále ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, v původním znění a dále ve znění pozdějších změn a doplnění.

Zákon č. 133/1970 Sb., o působnosti federálních ministerstev.

Vyhláška č. 177/1975 Sb., kterou se vydává Telefonní řád.

Zákon č. 194/1988 Sb., o působnosti federálních ústředních orgánů státní správy.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších změn.

Usnesení Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění novely.

Zákon č. 29/2000 Sb., o poštovních službách a o změně některých zákonů (zákon o poštovních službách).

Zákon č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů, v původním znění a dále ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 231/2000 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů.

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/21/ES ze dne 7. března 2002, o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací (rámcová směrnice).

Zákon č. 517/2002 Sb., kterým se provádějí některá opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy a mění některé zákony, v původním znění a dále ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Opatření obecné povahy ČTÚ č. OOP/10/07.2005-3, ve znění pozdějších změn.

Nařízení vlády č. 153/2005 Sb., o stanovení způsobu a výše tvorby prostředků radiokomunikačního účtu a způsobu jejich čerpání.

Nařízení vlády č. 154/2005 Sb., o stanovení výše a způsobu výpočtu poplatků za využívání rádiových kmitočtů a čísel, ve znění nařízení vlády č. 288/2007 Sb., č. 162/2008 Sb. a č. 228/2009 Sb.

Vyhláška č. 158/2005 Sb., kterou se stanoví minimální náležitosti návrhu smlouvy o přístupu nebo o propojení veřejných komunikačních sítí.

Vyhláška č. 336/2005 Sb., o formě a rozsahu informací poskytovaných z databáze účastníků veřejně dostupné telefonní služby a o technických a provozních podmínkách a bodech pro připojení koncového telekomunikačního zařízení pro odposlech a záznam zpráv.

Vyhláška č. 485/2005 Sb., o rozsahu provozních a lokalizačních údajů, době jejich uchovávání a formě a způsobu jejich předávání orgánům oprávněným k jejich využívání.

Vyhláška č. 117/2007 Sb., o číslovacích plánech sítí a služeb elektronických komunikací, ve znění vyhlášky č. 231/2008 Sb. a vyhlášky č. 267/2009 Sb.

Vyhláška č. 238/2007 Sb., o rozsahu, formě a způsobu předávání osobních a identifikačních údajů, formě databáze těchto údajů a rozsahu, formě a způsobu předávání těchto údajů subjektu, který provozuje pracoviště pro příjem volání na čísla tísňového volání (vyhláška o předávání údajů pro účely tísňových volání).

Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/136/ES ze dne 25. 11. 2009, kterou se mění směrnice 2002/22/ES o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací, směrnice 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v odvětví elektronických komunikací a nařízení (ES) č. 2006/2004 o spolupráci

mezi vnitrostátními orgány příslušnými pro vymáhání dodržování zákonů na ochranu zájmů spotřebitele.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/140/ES ze dne 25. 11. 2009, kterou se mění směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací, směrnice 2002/19/ES o přístupu k sítím elektronických komunikací a přiřazeným zařízením a o jejich vzájemném propojení a směrnice 2002/20/ES o oprávnění pro sítě a služby elektronických komunikací.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1211/2009 ze dne 25. 11. 2009, o zřízení Sdružení evropských regulačních orgánů v oblasti elektronických komunikací (BEREC) a Úřadu.

Vyhláška č. 105/2010 Sb., o plánu přidělení kmitočtových pásem (národní kmitočtová tabulka).

Judikatura

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze čj. 5 Cmo 318/97 ze dne 24. 2. 1998.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 1113/2003 ze dne 30. 11. 2004.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 1 Ao 1/2005 – 98 ze dne 27. 9. 2005.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 1090/07 ze dne 7. 8. 2007.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 3267/07 ze dne 9. 6. 2008.

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové čj. 21 Co 226/2008 ze dne 3. 9. 2008.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 9 As 80/2008-57 ze dne 11. 6. 2009.

Další zdroje, elektronické dokumenty a dokumenty ČTÚ

Důvodová zpráva k zákonu č. 127/2005 Sb. ze dne 8. 9. 2004.

HOCEPIED, Ch. Přednáška: How is „regulatory competition“ working in the Telecom sector? Squire Sanders Seminar, Brusel, 17. 4. 2008.

Rozhodnutí Rady ČTÚ čj. 466/2006-610/II.vyř. ze dne 13. března 2006 [online]. Praha: Český telekomunikační úřad [cit. 2009-12-21]. <http://www.ctu.cz/cs/download/univerzalni_sluzba/pusobnost_ctu/rozhodnuti_us_cj_466_2006-610_cesky_telecom.pdf>

Rozhodnutí Rady ČTÚ čj. 19 594/2006-610/VIII.vyř. ze dne 28. července 2006 [online]. Praha: Český telekomunikační úřad [cit. 2009-12-20]. <http://www.ctu.cz/cs/download/univerzalni_sluzba/pusobnost_ctu/rozhodnuti_us_cj_19594_2006-610_telefonica_o2.pdf>

Rozhodnutí Rady ČTÚ čj. 20 583/2008-610/IX.vyř. ze dne 25. března 2009 [online]. Praha: Český telekomunikační úřad [cit. 2009-12-21]. <http://www.ctu.cz/cs/download/univerzalni_sluzba/pusobnost_ctu/rozhodnuti_us_cj_20583_2008-610_telefonica_o2_vta.pdf>

Rozhodnutí Rady ČTÚ čj. 100 041/2010-610/IV.vyř. ze dne 29. září 2010 [online]. Praha: Český telekomunikační úřad [cit. 2010-10-27]. <http://www.ctu.cz/cs/download/univerzalni_sluzba/rozhodnuti/rozhodnuti_us_cj_100-041_2010-610_vi_vyr_telefonica_o2.pdf>

Rozhodnutí Rady ČTÚ čj. 44 813/2009-610/VII.vyř. ze dne 23. června 2009 [online]. Praha: Český telekomunikační úřad [cit. 2009-12-21]. <http://www.ctu.cz/cs/download/univerzalni_sluzba/pusobnost_ctu/rozhodnuti_us_cj_44813_2009-610_telefonica_o2.pdf>

Rozhodnutí Rady ČTÚ čj. 39 012/2008-610/IV.vyř. ze dne 26. června 2008 [online]. Praha: Český telekomunikační úřad [cit. 2010-02-07]. <http://www.ctu.cz/cs/download/univerzalni_sluzba/pusobnost_ctu/rozhodnuti_us_cj_39012_2008-610_telefonica_o2.pdf>

Rozhodnutí Rady ČTÚ čj. 39 016/2008-610/IV.vyř. ze dne 26. června 2008 [online]. Praha: Český telekomunikační úřad [cit. 2010-02-07]. <http://www.ctu.cz/cs/download/univerzalni_sluzba/pusobnost_ctu/rozhodnuti_us_cj_39016_2008-610_vodafone.pdf>

Rozhodnutí Rady ČTÚ čj. 63 465/2009-610/IX.vyř. ze dne 22. září 2009 [online]. Praha: Český telekomunikační úřad [cit. 2009-12-21]. <http://www.ctu.cz/cs/download/univerzalni_sluzba/rozhodnuti/rozhodnuti_us_cj_63435_2009-610_telefonica_o2_vta.pdf>

Rozhodnutí Rady ČTÚ o ceně čj. 67 727/2008-611 ze dne 26. listopadu 2008 [online]. Praha: Český telekomunikační úřad [cit. 2010-31-3]. <http://www.ctu.cz/cs/download/art/cen/rozhodnuti/rozhodnuti_cen_08-11_2008-03_telefonica_o2.pdf>

Rozhodnutí Rady ČTÚ o ceně čj. 67 728/2008-611 ze dne 26. listopadu 2008 [online]. Praha: Český telekomunikační úřad [cit. 2010-31-3]. <http://www.ctu.cz/cs/download/art/cen/rozhodnuti/rozhodnuti_cen_09-11_2008-04_telefonica_o2.pdf>

Sdělení ČTÚ ze dne 16. prosince 2004 č. 674/2004 Sb., o vyhlášení plánu přidělení kmitočtových pásem.

Sdělení ČTÚ čj. 46 450/2006-610 [online]. Praha: Český telekomunikační úřad [cit. 2009-12-19]. <http://www.ctu.cz/cs/download/univerzalni_sluzba/pusobnost_ctu/sdeleni_us_cj_46450_2006-610.pdf>

Sdělení ČTÚ čj. 87 435/2008-610/II.vyř. ze dne 21. listopadu 2008 [online]. Praha: Český telekomunikační úřad [cit. 2009-12-20]. <http://www.ctu.cz/cs/download/univerzalni_sluzba/pusobnost_ctu/sdeleni_us_cj_87435_2008-610.pdf>

Telekomunikační věstník, 10/2008, s. 1–28. ISSN 0862–724X. <<http://www.ctu.cz/cs/download/rok-2008/tv-10-2008-1211976726.pdf>>

Všeobecné oprávnění č. VO-R/7/08.2005-22 ze dne 27. července 2005 [online]. Praha: Český telekomunikační úřad [cit. 2010-2-28]. <http://www.ctu.cz/1/download/Opatreni%20obecne%20povahy/VO_R_07_08_2005_22.pdf>

Poznámky

eJustice

Václav Stupka

1. Fenomén elektronizace justice.....	78
1.1 Vymezení některých pojmů	78
1.2 Právní a technické otázky elektronizace justice	81
1.3 Shrnutí kapitoly	87
2. Případové studie elektronizace justice	87
2.1 Projekt eJustice v České republice	87
2.2 Projekt eJustice na Slovensku	90
2.3 Projekt eJustice ve Finsku	92
2.4 Shrnutí a závěry	93
3. Závěr	95
Seznam zkratek	95
Použitá literatura	96

eJustice

Abstrakt

Článek na téma eJustice se zabývá zaváděním informačních a komunikačních technologií do soudnictví. Práce se v první části zejména zaměřuje na vybrané právní a technické otázky elektronizace justice. V druhé části práce jsou vypracovány případové studie elektronizace civilního řízení sporného ve třech evropských státech, které následně porovnává.

Klíčová slova

eJustice, eGovernment, informační a komunikační technologie, informační systémy, datové schránky, elektronizace justice, elektronický spis, justice, právní informatika

Abstract

The paper on „eJustice“ deals with the implementation of ICT into judiciary. First part of this thesis mainly focuses on selected legal and technical issues of electronization of the judiciary. The second part contains case studies of computerization of the civil proceedings in three european countries. These studies are consequently compared.

Key words

eJustice, eGovernment, information and communication technology, information systems, data mailboxes, electronization of judiciary, electronic filing, justice, legal informatics

Mgr. Václav Stupka

Právník a IT specialista společnosti LAC, s.r.o.

Autor se dlouhodobě orientuje na právo a informační technologie. Absolvoval gymnázium se zaměřením na programování a pracoval jako programátor a správce počítačových systémů. Při studiu Právnické fakulty Masarykovy univerzity, které dokočil v roce 2010, se zaměřoval zejména na právo informačních a komunikačních technologií a to také formou účasti na vědeckých konferencích a tematických vzdělávacích akcích. V současné době pracuje jako právník a IT specialista společnosti LAC, s.r.o., kde má na starosti zejména problematiku zavádění informačního systému, nadále spolupracuje s Ústavem práva a technologií na Masarykově univerzitě a s Ministerstvem spravedlnosti.

1. Fenomén elektronizace justice

Omezení proluk, vylepšení ekonomie, výkonnosti a efektivnost, zajištění vyšší právní jistoty v systému justice prostřednictvím využití nových technologií jsou jednoznačně žádoucí cíle. Povaha a důležitost justice, která je jednou ze tří složek státní moci, vyžaduje při zavádění takových technologií velkou pozornost, zaměřenou zejména na kvalitní proces implementace, zachování spravedlnosti a nezávislosti. To platí zejména proto, že užití pokročilých technologií v justici má někdy za následek strukturální a procedurální změny.

Užití informačních a telekomunikačních technologií (ICT¹) lze považovat za jeden z klíčových elementů použitelných ke zlepšování fungování justice. Rapidní rozvoj technologií otevírá nové příležitosti, o kterých před pár lety ani nebylo možné uvažovat. Po celém světě byly představeny různé projekty elektronizace justice, které měly za cíl umožnit užití a výměnu elektronických dat a dokumentů v rámci justice i mimo ni. Dostupnost internetových služeb, možnost hledání normativních a individuálních aktů a rozhodnutí on-line, užití elektronického podání a výměny dokumentů nebo možnost vedení soudního spisu v elektronické podobě, to je jen několik příkladů, které nutí národní správy justice k přehodnocení jejich funkcí a aktivit. ICT mohou být využity ke zvýšení efektivity, dostupnosti, rychlosti, transparentnosti a mohou soudům pomoci při poskytování adekvátních služeb. Objevují se také nové možnosti integrace a automatizace soudních procesů. Dostupnost internetu navíc může nabídnout možnost zpřístupnění justice pro veřejnost, a tedy zvýšení její legitimacy.

Každá mince má ale dvě strany. V mnoha případech ICT projekty buď zamýšlené výsledky nepřinášejí nebo je přinášejí velmi pomalu a zcela mimo rozpočet. Toto platí, a empirické studie to dokazují,² i pro projekty eJustice. Proto je třeba přistupovat k elektronizaci velice citlivě a zodpovědně. Je zejména třeba provést velmi přísné a detailní analýzy fungování justice a zejména toho, jak se bude muset justice jako aparát poměrně rezistentní ke změnám,³ kvůli zavádění ICT, přizpůsobovat. Dále je velmi podstatné, a z pohledu autora nejpodstatnější, stanovit jednotící koncepci a strategii celé elektronizace, která by reflektovala nejen vnitřní procesy resortu, ale i meziresortní a meziorgánovou komunikaci. Je tedy třeba o eJustici uvažovat také jako o součásti komplexního systému eGovernmentu.⁴

1.1 Vymezení některých pojmů

Následující text zachycuje základní pojmy, jejichž pochopení je třeba k porozumění problematice eJustice jako celku.

1 ICT je obecně užívaná zkratka pro informační a komunikační technologie. Pochází z anglického výrazu information and communication technologies.

2 Viz. např. REILING, Dory. *Technology for Justice* [online]. Leiden : Leiden University Press, 2009 [cit. 2010-01-09]. Dostupné z WWW: <<http://home.hccnet.nl/a.d.reiling/html/dissertation%20texts/Reiling%20Technology%20for%20Justice.pdf>>. ISBN 9789087280710. s. 60

3 Viz. dále.

4 Viz. část o eGovernmentu.

1.1.1 Informace

Rozhodování soudů primárně spočívá v zacházení s informacemi,⁵ proto je třeba roli informace studovat. Slovo informace používáme v běžném životě zcela přirozeně. Kdyby se nás někdo zeptal co to vlastně informace je, patrně bychom byli schopni uvést pouze příklady, ale nikoliv nějakou exaktní definici. Je to dáno tím, že termín informace je natolik vžitý, že většina lidí ani neuvažuje nad jeho skutečným obsahem.⁶

V latině, ve které se termín informace objevil poprvé, znamenalo sloveso *informo formovat, utvářet, vzdělávat, upravovat, podávat představu (pojem) něčeho*. Podstatné jméno *informatio* pak označovalo *představu, obrys, výklad, poučení*. V dnešním jazyce je však význam tohoto slova značně modifikován a rozšířen, a proto jeho interpretace v tom smyslu, v jakém jej chápali staří Římané, není zdaleka dostatečná.

Pojem informace patří v současné vědě a filozofii k těm nejobecnějším kategoriím, proto jsou zpravidla aplikovány různé způsoby definování podle toho, ve kterém vědním oboru je tento pojem používán. Hlavní vědní obory, které pojem informace nějakým způsobem definují, jsou například teorie informace, kybernetika, informatika, sociální komunikace, či informační věda.

V České terminologické databázi knihovnictví a informační vědy (TDKIV) je informace definována následovně: v nejobecnějším slova smyslu se informace chápe jako údaj o reálném prostředí, o jeho stavu a procesech v něm probíhajících. Informace snižuje nebo odstraňuje neurčitost systému (např. příjemce informace); množství informace je dáno rozdílem mezi stavem neurčitosti systému (entropie), kterou měl systém před přijetím informace a stavem neurčitosti, která se přijetím informace odstranila...⁷ Pro naše potřeby lze však použít jednodušší a srozumitelnější definici. Za informaci tedy budeme obecně považovat nezpracovaná data, která mají určitou přesnost a aktuálnost, jsou specifikována a organizována za určitým účelem, jsou prezentována v určitém kontextu, který jim propůjčuje určitý smysl a relevanci, a která vedou k rozšíření znalostí nebo snížení nejistoty.

Pojem informace je také třeba odlišovat od pojmu data a pojmu znalosti. Data jsou nezpracovaná fakta a údaje bez přidané interpretace, či analýzy. Informace jsou data, která byla interpretována tak, aby měla nějaký smysl pro uživatele. A znalosti jsou kombinací infor-

5 Tím jsou myšleny zejména procesy tvorby, zpracování a distribuce informací. Soud lze potom považovat za zpracovatele informací, do něhož informace vstupují, následně jsou zpracovány, vytvořeny nové informace, které pak soud distribuuje dále. Na fungování soudů však nelze pohlížet pouze takto omezenou optikou. Více viz. oddíl 2.1.6 eJustice a POLČÁK, Radim. *Právo a evropská informační společnost* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2010-01-10]. Dostupné z WWW: <http://www.polcak.com/polcak-pravo_a_evropska_informacni_spolecnost.pdf>. s.126.

6 Viz. BONDY, Egon Ontológia a informácia. In *Infos 2000 : Elektronická verzia zborníka z 30. medzinárodného informatického sympózia* [online]. 2000 [cit. 2010-01-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.aib.sk/infos/infos2000/5.htm>>.

7 Viz. JONÁK, Zdeněk. *Informace* [online]. 2005 [cit. 2010-01-09]. Databáze Národní knihovny ČR. Dostupné z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/>>.

mací, zkušeností a pochopení, které mohou obohatit individuuum nebo organizaci.⁸

Hodnota předávaných informací spočívá v zásadě v jejich schopnosti ovlivnit chování, rozhodování nebo výsledek. Informace se naopak považuje za bezcennou, pokud po jejím obdržení nenastane žádná změna.

1.1.2 Informační a komunikační technologie

Informační a komunikační technologie (ICT) jsou jedním z nejvýznamnějších faktorů, které ovlivňují dnešní svět. Zásadním způsobem mění způsob, jakým lidé komunikují. Komunikace se stává snadnější a rychlejší a veškeré informace jsou daleko dostupnější. K jejich využívání dochází téměř ve všech lidských činnostech a význam jejich přínosu pro moderní společnost se s jejich vzrůstající výkonností velmi rychle zvyšuje. Co ale informační a komunikační technologie jsou?

Obecně akceptovaná definice informačních a komunikačních technologií v podstatě neexistuje. Důvodem pro tento stav je zejména fakt, že koncepty, metody a aplikace zahrnuté do ICT se nějakým způsobem téměř denně mění, není proto snadné s těmito změnami definici udržet krok.

Asi nejlepším způsobem jak uvažovat o ICT je zvážení všech způsobů užívání existujících digitálních technologií, které pomáhají lidem, společnostem, či organizacím při práci s informacemi. ICT lze v tomto ohledu definovat jako různorodou množinu technologických nástrojů a zdrojů, užívaných ke komunikaci a k vytváření, šíření, ukládání a zpracovávání informací.⁹ Tyto technologie zahrnují například rádio, televizi, mobilní telefony, počítačové a síťové hardware a software, satelitní systémy a podobně. Původní koncepce uvažovala pouze technologie informační, ale postupem času dosáhl technologický vývoj stádia, kdy spolu začaly počítače a lokální sítě komunikovat, a právě v této době se k technologiím informačním přidaly také ty komunikační.

1.1.3 Informační systém

Informační a komunikační technologie jsou často využívány v takzvaných informačních systémech, které jsou důležitým nástrojem zefektivnění činnosti jednotlivců i organizací. Příklady činností, ve kterých jsou informační systémy nápomocné, je nesčetné; jednotlivci mohou využívat informačních systému k lepší organizaci svého volného času, společnosti k efektivnější správě svých činností, financí, výrobků nebo služeb, ke komunikaci s partnery a klienty, a tak podobně. Stejným

způsobem mohou informační systémy využívat státní orgány, tedy i ty soudní.

V nejobecnějším pojetí lze o informačním systému hovořit například jako o systému, ve kterém někteří účastníci informují sebe a/nebo ostatní o nějakých tématech, za účelem zlepšení svých aktivit, nebo aktivit ostatních.¹⁰ Zpravidla se však o informačních systémech hovoří v souvislosti s informačními technologiemi, které jsou v současné době esenciální součástí informačních systémů. Tedy jako o kombinaci hardware, software, infrastruktury a odborných pracovníků, sestavené za účelem usnadnění plánování, kontroly, koordinace a tvorby rozhodnutí.

Z výše uvedené definice je patrné, že informační systém lze využít jako nástroj pro zefektivnění procesů v justici. Například usnadnění plánování může napomoci k rychlejšímu vyřizování věcí, usnadnění kontroly, větší transparentnosti autoritativní aplikace práva soudy, usnadnění koordinace, větší efektivitě vnitřních procesů a konečně k usnadnění tvorby rozhodnutí a větší právní jistotě účastníků soudního řízení.

Informační systém má v českém právu také svoji legální definici. Tu lze najít v zákoně č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů, kde je v § 2 písm. b) informační systém popsán jako funkční celek nebo jeho část zabezpečující cílevědomou a systematickou informační činnost.¹¹ Každý informační systém pak podle tohoto ustanovení zahrnuje data, která jsou uspořádána tak, aby bylo možné jejich zpracování a zpřístupnění, a dále nástroje umožňující výkon informačních činností.

1.1.4 Informační společnost

V dnešní době se považuje za samozřejmost, že žijeme v informační společnosti. Co se ale pod tímto pojmem skrývá, není tak docela jasné.

ICT se staly zdrojem nejvýznamnějších společenských změn. Technologie procházejí neskutečně překotným vývojem, kdy jsou inovace téměř na denním pořádku. Tento vývoj má za následek neustálý pokles ceny, růst výkonu a kapacity informačních a komunikačních technologií. Stále platí i takzvaný Mooreův zákon, který stanoví, že se každých 18 měsíců zdvojnásobí výkon za stejnou cenu nebo ekvivalentně klesne cena na polovinu při nezměněném výkonu.¹²

Díky tomuto růstu exponenciálně roste i množství informací získávaných, poskytovaných a zpracová-

10 Viz. SAVOLAINEN, Vesa. *Perspectives of Information Systems*. Springer, 1999. 271 s. ISBN 0387987126.

11 Informační činností se podle ustanovení § 2 písm. a) téhož zákona rozumí získávání a poskytování informací, reprezentace informací daty, shromažďování, vyhodnocování a ukládání dat na hmotné nosiče a uchovávání, vyhledávání, úprava nebo pozměňování dat, jejich předávání, šíření, zpřístupňování, výměna, třídění nebo kombinování, blokování a likvidace dat ukládaných na hmotných nosičích.

12 Toto pravidlo je pojmenováno podle spoluzakladatele společnosti Intel Gordona E. Moore, který popsal tento trend vývoje již v roce 1965, a dobu jeho platnosti stanovil na minimálně 10 let. Viz. MOORE, Gordon E. Cramming more components onto integrated circuits. *Electronics Magazine* [online]. 1965, 4, [cit. 2010-01-10]. Dostupný z WWW: <ftp://download.intel.com/museum/Moores_Law/Articles-Press_Releases/Gordon_Moore_1965_Article.pdf>.

8 Vztahy mezi těmito pojmy však nejsou jednoznačné. Co pro někoho znamená data, může pro jiného být informací. Více viz. Elearn training company. *Making sense of data and information* [online]. Pergamon, 2007 [cit. 2010-01-10]. Using data, information and knowledge, s. . Dostupné z WWW: <http://media.techtarget.com/searchDataManagement/downloads/Making_sense_of_data_and_information.pdf>.

9 Viz. BLURTON, Craig. New Directions of ICT-Use in Education. In *UNESCO's World Communication and Information Report* [online]. 1999 [cit. 2010-01-09]. Dostupné z WWW: <http://www.unesco.org/education/educprog/twfi/dl/edict.pdf>.

vaných prostřednictvím ICT. Národní, mezinárodní a globální výměna informací uvnitř a mezi korporacemi, vládami, organizacemi a jednotlivci ukazuje na trend, směřující k vytvoření technologických infrastruktur, které kdykoliv umožní okamžitou komunikaci a přístup k informacím.

Tato fakta lze v nejobecnějším smyslu považovat za charakteristiku informační společnosti. To, co způsobily ICT ve společnosti, je často popisováno jako nová průmyslová revoluce,¹³ která mění nejen životy jednotlivců, ale i fungování společnosti jako celku. Není proto překvapující, že se budování informační společnosti objevuje již od 90. let minulého století v různých podobách jako součást vládních programů rozvinutých zemí po celém světě. Cílem těchto programů je zejména rovnoprávnější a vyváženější vnitřní uzpůsobení společnosti stejně jako vytváření lepších podmínek pro rozvíjení a posilování individuálních schopností jejich členů.¹⁴

Informační společnost je také možné pojímat ze dvou hlavních hledisek – kvantitativního a kvalitativního. Kvantitativní hledisko je zaměřeno na informační infrastrukturu a zabývá se zejména mírou rozvoje a dostupnosti technických prostředků tvorby, přenosu a zpracování informací a také automatizovaného zpracování informací; tyto momenty pak hodnotí pomocí kvantitativních kritérií. Kvalitativní hledisko se naopak soustředí na obsah, kvalitu informací; tedy na to, jak kvalitní je informační výměna a jaký je její následný organizační efekt.¹⁵

1.1.5 Justice

Termín justice nemá zcela přesné vymezení, různé pohledy jsou více či méně přijímány laickou i odbornou veřejností. V nejširším smyslu je tímto termínem označována spravedlnost jako celek; při nejužším vymezení by pak mohl označovat soudnictví či systém soudů. Nejčastěji je však pojmem justice označován systém soudů rozšířený o další orgány, které zejména vykonávají správu na úseku soudnictví. Těmi jsou v České republice zejména státní zastupitelství, Ministerstvo spravedlnosti

ČR, Policie ČR, Probační a mediační služba, rejstřík trestů, Vězeňská služba, Justiční akademie, či orgány vykonávající správní řízení. Vedle těchto orgánů je však třeba do pojmu justice zahrnout i výkon jejich činností, tedy výkon veřejné správy těmito orgány jako souhrn veškerých procesů a činností, které zajišťují, a výkon procesů autoritativní aplikace práva¹⁷ soudy a jejich související činnosti a agendy.

1.1.6 eJustice

eJustice je zkrácený výraz pro elektronickou justici a znamená využití informačních a komunikačních technologií a systémů v prostředí justice, především pak zavedení elektronické formy komunikace, výměny a zpracování informací mezi subjekty, nacházejícími se v prostředí justice nebo vstupujícími do kontaktů s resortem justice; těmi jsou například účastníci řízení, nebo jiné orgány veřejné moci.¹⁸

Nejlépeším způsobem jak vystihnout obsah a možnosti eJustice je vyjmenovat hlavní prostředky ICT, které by mohly být pro justici přínosné:

- **Zpracování textů** – prostředek je v justici již hojně využíván. Velkou výhodou zpracovávání textů na počítači je jeho jednoduchost a efektivita. Jednou napsaný text může být rozmnožován, navíc tak lze mít předdefinovanou formu různých dokumentů.
- **Databáze** – stejně jako zpracování textu, jsou databáze již v současné době využívány ke zefektivňování práce justice. Konkrétně zejména k registraci a správě soudních věcí. Takto vytvořené databáze lze rozšiřovat o další funkcionality, např. plánování a sledování věcí, správu dokumentů, kontrola výkonů soudů a podobně.
- **Technologie v soudní síni** – do této kategorie lze zahrnout zejména kamery, zobrazovací a zvuková zařízení pro snadnou prezentaci důkazů, zejména listinných, obrazových a zvukových. Zvuková zařízení také umožňují záznam a přenos dění v soudní síni, což může přispět k větší transparentnosti činnosti soudů. Ze zvukových záznamů pak lze získat záznamy písemné pomocí systémů pro rozpoznávání mluveného slova. Dále sem zahrnujeme systémy pro simultánní překlady či audio a videokonference. Tyto technologie jsou aktuálně využívány pouze ve velmi omezené míře.
- **E-mail** – velkou výhodou e-mailu je to, že se jedná o způsob asynchronní komunikace.¹⁹

13 V literatuře se tato revoluce označuje zpravidla jako informační průmyslová revoluce, která je třetí průmyslovou revolucí po zemědělské revoluci a industriální revoluci. Srov. WEBSTER, Frank. *Theories of the Information Society*. 2nd ed. Routledge, 2002. 312 s.

14 Viz. např. ŠTIKOVÁ, Michaela. *EJustice v ČR*. Brno, 2009. 58 s. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

15 Více viz. POLČÁK, Radim. *Právo a evropská informační společnost* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2010-01-10]. Pojem a právní aspekty informační společnosti, s. 89. Dostupné z WWW: <http://www.polcak.com/polcak-pravo_a_evropska_informacni_spolecnost.pdf>

16 Systém soudů zahrnuje soudy všech stupňů a druhů. Soudy dělíme zejména na soudy trestní (za úkol mají ochranu společnosti před trestnými činy prostřednictvím rozhodování o vině a trestu), soudy civilní (rozhodují spory mezi stranami, které jsou ve vztahu vzájemné rovnosti), soudy správní (chrání právní jistotu subjektů v postavení podřízenosti vůči státním orgánům prostřednictvím přezkoumávání rozhodnutí správních orgánů), a soud ústavní (kontrolu souladu zákonů a podzákonných právních aktů s ústavním pořádkem a rozhoduje o ústavních stížnostech na porušení ústavně zaručených práv). Soudy tedy vykonávají soudní moc ve státě. Soudní moc je vedle moci zákonodárné a výkonné jednou ze tří složek státní moci podle doktríny dělby moci. Soudy podle této doktríny vystupují jako orgány autoritativní aplikace práva. Více viz. SCHELEOVÁ, I. a kolektiv. *Organizace justice a právní služby*. Ostrava : Key Publishing, 2008. 215 s.

17 Aplikací práva se rozumí užití, aplikování právní normy na určitou konkrétní skutečnost, aplikace práva současně představuje jeho realizaci. V užším pojetí je aplikace práva chápána jako realizace práva státními orgány, které mají zvláštní postavení ve státním mechanismu a vůči jednotlivci, tato aplikace je označována termínem autoritativní aplikace práva. Výsledkem je pak vydání individuálního právního aktu, jako aktu aplikace práva.

18 Viz. ŠTĚDRŮN, Bohumír. *E-Justice : Občanské soudní řízení sporné a využití informačních a komunikačních technologií a právních informačních systémů*. Praha : Linde, 2008. 272 s. ISBN 9788072017140.

19 Příjemce a odesílatel sdělení nemusí komunikovat současně, tak jako je tomu například u komunikace telefonické.

E-mail je v současné době využíván zejména k neformální komunikaci uvnitř a vně soudů, nicméně je patrný trend, který směřuje k využívání e-mailu i ke komunikaci oficiální. V mnoha státech se tak e-mail již využívá.

- **Databáze judikátů** – databáze judikátů se mohou objevovat ve dvou formách, a to jako online zdroje nebo jako databáze separovaná a distribuovaná prostřednictvím jiných datových nosičů. Tyto databáze (zejména ve formě online) se stále rozšiřují. Jejich přínos je patrný zejména v transparentnosti rozhodování soudů a jejich následné kontrole veřejností.
- **Připojení k internetu** – Zaměstnanci soudů a soudci mohou internetu, jako obrovského zdroje informací, využívat například k hledání zákonů, vědeckých textů nebo judikatury.
- **Elektronický spis** – soudní spis je centrálním momentem autoritativní aplikace práva, jeho elektronická podoba pak obsahuje všechny dokumenty, které by měly být součástí spisu klasického, proto musí být jeho technická realizace dostatečně univerzální. Zároveň lze zavedení elektronického spisu považovat za hlavní součást celé elektronizace soudnictví, neboť bez něj je využití všech ostatních prostředků pouze polovičatým řešením, které by nutně vedlo k problémům při kombinování elektronických a papírových částí spisu.
- **Systémy pro řízení a správu soudních věcí** – tyto systémy mohou působit jako nástavba databází uvedených výše. Údaje uvedené v databázích pak využívá k analýze vytíženosti soudu, na základě které pak lze efektivněji plánovat rozdělení případů soudcům. Dále lze díky těmto systémům monitorovat práci jednotlivých zaměstnanců a soudců.
- **Systémy pro příjem a odesílání dokumentů** – k tomu, aby justice fungovala efektivně, je třeba, aby procesy probíhající na soudech nebyly příliš zdržovány prolukami způsobenými přijímáním a odesíláním dokumentů. Elektronická komunikace je rychlejší než komunikace papírová a proto nelze opomenout její úlohu v eJustici. Kombinace těchto systémů s elektronickým spisem navíc nabízí možnost automatizace některých činností soudů a tím jejich zefektivnění.²⁰
- **Systémy pro podporu rozhodovací činnosti** – rozhodovací činnost soudců je založená na práci s informacemi. Informační systémy mohou zprostředkovat zpřehlednění této práce. K těmto systémům lze zařadit například aplikace k vyhledávání v legislativě a judikatuře, či jiné právní informační systémy.

Využití výše zmíněných prostředků si klade za cíl dosáhnout větší výkonnosti soudnictví zvýšením produktivity,

efektivity, zkrácením proluk vznikajících při činnosti soudů, zvýšením dostupnosti soudní ochrany pro jednotlivce, transparentnosti a snížení nákladů. Jak již bylo zmíněno výše, při plánování projektu eJustice je třeba vytvořit dostatečně propracované koncepce a strategie, které budou s eJusticí počítat jako s nedílnou součástí služeb eGovernmentu.

1.1.7 eGovernment

eGovernment je série procesů, umožňující výkon veřejné správy a uplatňování občanských práv a povinností fyzických a právnických osob, realizovaných elektronickými prostředky. Cílem je rychlejší, spolehlivější a levnější poskytování služeb veřejné správy nejširší veřejnosti a zajištění větší otevřenosti veřejné správy ve vztahu ke svým uživatelům, tedy občanům.²¹

Ve světě se využívání prostředků eGovernmentu rapidně rozvíjí. Mnoho zemí využívá eGovernment jako nástroj ke zvýšení výkonnosti, prohloubení transparentnosti, zajištění vyšších příjmů a k usnadnění fungování veřejného sektoru. I když eGovernment nelze považovat za všelék, který bez dalšího zvýší výkonnost veřejného sektoru, je to silný nástroj, který pomáhá vládám k dosažení jejich cílů v rozvoji a reformách administrativy. Přestože eGovernment může působit jako katalyzátor změn, není komplexním řešením a musí být součástí širšího pojetí reformy veřejného sektoru.²²

1.2 Právní a technické otázky elektronizace justice

Kritickým předpokladem úspěšné realizace jakéhokoli projektu je jeho kvalitní analýza, následovaná zhodnocením problémových okruhů, se kterými je třeba se primárně vypořádat. Nejinak je tomu i u projektu eJustice. Následující text se zabývá nejzávažnějšími problémovými okruhy elektronizace zejména české justice, i když mnoho z nich platí nezávisle na tom, v jakém státě k elektronizaci dochází.

Jelikož proces elektronizace justiční agendy zahrnuje rozsáhlý komplex otázek, je třeba k jejich řešení přistupovat komplexně. Zejména je třeba zvolit strategii, podle které bude k procesům tvorby eJustice docházet. Tato strategie musí definovat, ze které strany se bude k elektronizaci přistupovat a kam má tato činnost směřovat, tedy jakého cíle je třeba dosáhnout. Je také jasné, že k plné elektronizaci justice nemůže dojít překotně a najednou, je třeba celý proces rozfázovat a rozumně naplánovat; současně ale nelze k jednotlivým fázím a součástem přistupovat odděleně, nýbrž je třeba je vymezovat ve vzájemných souvislostech. K tomu je třeba mít stanovenou určitou jasně danou koncepci.

Dále je samozřejmě třeba na eJustici pohlížet jako na součást většího komplexu, do kterého patří i eGovernment. Mezi justicí a zbytkem veřejné správy dochází

21 Viz. ŠTĚDRŮN, Bohumír. *E-Justice : Občanské soudní řízení sporné a využití informačních a komunikačních technologií a právních informačních systémů*. Praha : Linde, 2008. 272 s. ISBN 9788072017140.

22 Viz. BHATNAGAR, Subhash C. *E-government: from vision to implementation*. SAGE, 2004. 202 s. ISBN 0761932593.

20 Více viz. REILING, Dory. *Technology for Justice : How information technology can support judicial reform*. London : London university press, 2009. Information Technology in Courts, s. 320.

k neustálé výměně a tento fakt musí strategie projektu eJustice pochopitelně reflektovat.

Nelze opomenout ani budoucí uživatele nové justice, a to veřejnost. S tou je třeba projekt dostatečně komunikovat tak, aby její informovanost byla pokud možno co největší. Nedostatečná informovanost veřejnosti o nových možnostech, které eJustice nabízí, by mohla negativně ovlivnit jejich využívání a tedy i výsledný efekt celého procesu.²³

V neposlední řadě je také třeba konzultovat celý projekt i jednotlivé kroky se soudci a ostatními pracovníky soudů, neboť oni budou těmi, kdo bude s novými nástroji bezprostředně pracovat. Pochopení smyslu, cílů a účelu těchto nástrojů z jejich strany je velmi podstatným předpokladem k tomu, aby je dokázali efektivně využívat a dosahovat tak zamýšleného většího výkonu a kvalitnější práce.

1.2.1 Teoretickoprávní aspekty elektronizace justice

Fenomén rozšiřování prostředků ICT má dalekosáhlé dopady na celou společnost, a stejně jako musí na tyto změny reagovat sama společnost, musí na ně reagovat i právo, právní věda a právní teorie. Pro právní teorii znamenají tyto změny vznik problematických okruhů, se kterými se musí vypořádat. Tyto problematické okruhy spočívají jak v tom, že se některá pravidla společnosti mění, tak i v tom, že vznikají pravidla nová a jiná pro změnu zanikají. Je logické, že orgány autoritativní aplikace práva byly vždy poměrně rezistentní ke změnám, neboť jejich činnost má představovat jeden z prvků, který zajišťuje právní jistotu a tím i stabilitu ve společnosti. Je však také faktem, že zvyšující nároky na justici související se vznikem informační společnosti vytváří tlak na dobré fungování, rychlost a efektivnost soudů.

Za účelem dobrého fungování justice je třeba zajistit její dostatečnou **transparentnost**. Důležitost transparentnosti procesů autoritativní aplikace práva je pro nezávislost a nestrannost rozhodování nesporná, jelikož nezávislost soudu nezahrnuje imunitu před kontrolou nebo kritikou.²⁴ Minimální mírou transparentnosti je veřejnost a bezprostřednost soudního jednání. Při použití prostředků ICT lze však jít ještě mnohem dál. Důležitou roli při posuzování transparentnosti justice mají otázky přístupu veřejnosti k soudním informacím a rozhodnutím a veřejná kontrola činnosti a výkonnosti soudů.²⁵ Informace v elektronické formě lze velmi

snadno zveřejňovat prostřednictvím internetu ve formě plných textů rozhodnutí, statistických údajů o rozhodovací činnosti (i k osobám jednotlivých soudců), nebo audiovizuálních záznamů z veřejných jednání. Není při tom možné konstatovat přímou úměru mezi mírou transparentnosti a mírou legitimacy soudnictví a dá se očekávat, že tento přístup bude předmětem intenzivní diskuse.²⁶ Autor je však toho názoru, že zveřejňování rozhodnutí může přispět nejen k transparentnosti justice, ale i například k vyšší právní jistotě.²⁷ Důležité je v této souvislosti zvážit, do jaké míry tyto informace zveřejňovat. Například zveřejňování plných textů rozhodnutí, které obsahuje i různé konkrétní osobní údaje, by do jisté míry mohlo zasahovat do soukromí, nebo obchodního tajemství účastníků řízení. Jednou z variant řešení této kolize je zveřejňování rozhodnutí v anonymizované podobě.

Přímo s urychlováním výkonu autoritativní aplikace práva otázka možnosti **automatizace** v právu. Na první pohled by se mohlo zdát, že všechny procesy autoritativní aplikace práva lze nahradit dostatečně výkonnými nástroji ICT v rámci automatizace. Tyto úvahy je potřeba brát s velkým nadhledem, neboť pohled na aplikaci práva jako na jednoduché přijímání, zpracovávání, vytváření a odesílání informací je velmi zkreslený. Soudce totiž není pouhý stroj, nýbrž pracuje s tak abstraktními pojmy jako jsou morálka, nebo společenský zájem. Tyto pojmy pak stroje i s tou nejvyspělejší umělou inteligencí²⁸ nejsou schopny posuzovat stejně kvalitně. Automatizace tedy může podle autora být velmi účelným nástrojem v případech, kdy je rozhodování postaveno zejména na kvantitativních kritériích a není k němu třeba lidského uvážení soudce.

Důležitou součástí elektronizace justice, která má vliv na rychlost i efektivnost jejího fungování, je **elektronický soudní spis**. Zavedení elektronického soudního spisu je v podstatě klíčovým momentem celé eJustice, neboť procesy autoritativní aplikace práva se od soudního spisu odvíjí a vycházejí z něj. Spis je zejména podkladem pro rozhodování soudců a obsahuje všechny informace a důkazy, které jsou pro rozhodnutí potřeba. Elektronická podoba spisu může řešit některé problémy a omezení, které s dnešní podobou spisu souvisí.²⁹ Elek-

titk soudního rozhodování, přístup médií a organizací k informacím o justici a podobně. Více viz. HENDERSON, Keith, et al. Judicial Transparency Checklist. *IFES Rule of Law Toolkit* [online]. 2003, 2.1, [cit. 2010-06-12]. Dostupný z WWW: <http://www.ifes.org/files/rule-of-law/Tool-kit/Transparency_Checklist_EN.pdf>.

26 Viz. POLČÁK, Radim. *K elektronizaci justice (The issue of use of ICT in justice)*. Jurisprudence, Praha : ASPI, 17, 6, p. 3-11, 9 pp. ISSN 1802-3843. 2008.

27 Může-li totiž strana nahlížet do judikátů týkajících se tématu, který aktuálně řeší, může podle výroku v nich obsažených do jisté míry usuzovat na výsledek případného řízení v jeho konkrétní věci.

28 Umělá inteligence je obecně definována jako inteligentní chování neživých artefaktů. Inteligentní chování zahrnuje vnímání, usuzování, učení, komunikování, a chování v rámci komplexních prostředí. Hlavním dlouhodobým cílem umělé inteligence je vytvoření strojů, které umí dělat tyto věci stejně dobře jako člověk, nebo i lépe. NILSSON, Nils J. *Artificial Intelligence: a new synthesis*. USA : Morgan Kaufmann, 1998. 513 s. ISBN 1558604677.

29 Těmi jsou například: Papírové spisy jsou příliš těžkopádné a je problém je organizovat a získávat rychle. S papírovým spisem nemůže současně pracovat více lidí, vždy je v určitý okamžik dostupný pouze jedné osobě. Elektronické dokumenty musí být převáděny do papírové formy, aby mohly být vlo-

23 Autor sám má zkušenost s tím, jak byl tento problém poněkud opomenut. A to v souvislosti s takzvanými datovými schránkami zavedenými zákonem č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů v platném znění, které mají představovat prostředek komunikace veřejnosti se státními orgány. Problém velmi nedostatečné informovanosti veřejnosti se projevuje zejména v tom, že jejich uživatelé zpravidla nevědí, k čemu všemu mohou, nebo dokonce musí datové schránky používat a jaké mají podání jejich prostřednictvím účinky.

24 Viz. ROTUNDA, Ronald D. Judicial transparency, judicial ethics and a judicial solution [online]. 2009, [cit. 2010-02-12]. Dostupná z WWW: <http://www.luc.edu/law/activities/publications/lljdocs/vol41_no2/pdf/rotunda_judicial.pdf>

25 Do těchto otázek lze zahrnout zejména problematiku zveřejňování soudních rozhodnutí na internetu, možnost vyhledávání v nich, zveřejňování statis-

tronický spis však může jít dál, může obsahovat funkcionality, které jsou u spisu papírového zcela nemyslitelné. Mnoho administrativních a jiných procesů může být při využití elektronického spisu prováděno automaticky, bez nároků na čas soudců a soudního personálu.³⁰ Úvahy některých právních teoretiků však jdou ještě mnohem dál. Diskutuje se varianta opuštění institutu spisu jako koncentrovaného materiálu. V moderních informačních systémech se totiž již informace nekonzcentrují, nýbrž se v souvislosti se síťovou charakteristikou ICT využívá decentralizované uložení informací a jejich prolinkování pomocí hypertextových odkazů.³¹ „Elektronický spis“ by tak nemusel obsahovat celé dokumenty, ale věděl by, kde lze nalézt jejich originály a pomocí linku by na ně odkazoval.³² Takový spis by mohl zahrnovat daleko větší sumu informací, přičemž by nemusel sledovat aktuálnost informací. Tato varianta by však předpokládala kompletní přebudování funkcí a fungování spisu, a to by v současné době bylo extrémně nákladné, technicky náročné a přinášené výhody by nebyly k těmto nárokům proporciální. Proto se tato varianta diskutuje spíše jako hypotetická.

Soudní spis obsahuje dokumenty, které obsahují informace potřebné pro rozhodování soudu. Práce soudů je tedy postavena zejména na principu příjmu, zpracování a výdeji těchto informací. Forma dokumentů obsahujících informace byla donedávna pouze jedna – papírová. Ta je ale v moderní informační společnosti, kde je ústředním prvkem a hledí se na její kvalitní a hlavně rychlý přenos a šíření, jaksi nedostatečná. Informační a komunikační technologie v tomto ohledu nabízí řešení v podobě dokumentů elektronických, kdy informace již není pevně spojena s nosným médiem v podobě papíru, a proto je velmi snadné její bezztrátové rozmnožování a přenos.³³

ženy do spisu. Papírové spisy vyžadují údržbu a velký prostor pro jejich ukládání. Papírové spisy se mohou ztratit celé, nebo se mohou postrácat jednotlivé dokumenty v nich obsažené. Papír poměrně rychle podléhá zkáze a s časem může dojít ke ztrátě informací, které byly ve spisu. Více viz. např. BOC-KWEG, Gary L. *Electronic case files : A Preliminary Examination of Goals, Issues, and the Road Ahead* [online]. USA : Administrative Office of the U.S. Courts, 1997 [cit. 2010-06-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.sc.gov/jm/UsefulFiles/ecfmar97incapp.pdf>>.

30 Například automatická notifikace zúčastněných osob o novinkách ve spisu, o lhůtách apod., automatické získávání údajů z různých elektronických rejstříků a archivů, automatické obesílání účastníků, automatické počítání soudních poplatků, automatická koordinace nařízených jednání, automatické generování podkladů, atd.

31 Hypertextový odkaz, nebo také zkráceně hyperlink, je v podstatě určitá forma odkazu, který uživatele nasměruje do jiné části dokumentu, nebo do jiného dokumentu, i nacházejícího se v jiném datovém úložišti. Více viz. např. *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. 2010 [cit. 2010-06-20]. Hyperlink. Dostupné z WWW: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Hyperlink>>.

32 Tato koncepce vychází z jednoho místa uložení dokumentu, který je tak považován za plnohodnotný originál. Na tuto koncepci autor narazil při diskusích s právními vědci, ale nikde nenašel žádnou publikaci, která by se jí hlouběji zabývala.

33 Pro pochopení vlastností elektronických dokumentů je důležitá znalost jejich základních rozdílů. Papírový dokument je na rozdíl od dokumentu elektronického velmi snadné zcela zlikvidovat díky tomu, že je závislý na své materiální prezentaci. Papírový dokument se také na rozdíl od toho elektronického nese snadno archivuje. K dokumentu elektronickému jsou navíc k dispozici metadata, která mohou jeho užitečnost ještě rozšířit. Práce s elektronickým dokumentem je navíc velice snadná a proto často obsahuje více informací než by obsahoval dokument papírový. Více také viz. LANGE, Michele C. S.; NIMSGER,

Aby ale **elektronický dokument** mohl plně nahradit ten papírový, je třeba, aby splňoval určité požadavky. V případě justice, kde mají dokumenty nezastupitelnou povahu a kde je s jejich oběhem, ověřitelností a spolehlivostí spojena řada právních následků, jsou tyto požadavky mimořádně důležité. Proto vznikají nástroje jako elektronický podpis, elektronická archivace, elektronický spis a podobně. Jak se se stále rozšiřujícím využitím této formy dokumentu vypořádává právní teorie? Tuzemská i zahraniční doktrína je v tomto směru zajedno; elektronický dokument je považován za písemnost se stejnou vahou jako je tomu u dokumentu listinného. Mezi kvalitou dokumentu elektronického a papírového tedy nelze z hlediska práva hledat rozdíly. Otázkou ovšem je ověřitelnost původnosti obsahu dokumentu a jeho odesílatele či autora. Pro tento problém nabízí moderní technologie elegantní řešení v podobě elektronického podpisu. Jeho úloha a možnosti využití jdou dokonce za hranice podpisu klasického, což potvrzuje i skutečnost, že na rozdíl od podpisu klasického je ten elektronický definovanou právní kategorií.³⁴

Se zrovnoprávňováním elektronických dokumentů s těmi listinnými souvisí otázka jejich originality. Originalita dokumentu je často vyžadována k prokázání určitých skutečností. Jak poznat originál listinného dokumentu je jasné, u toho elektronického je však situace komplikovanější. Obecně je elektronický dokument považován za originál, resp. za autentický, pokud splňuje následující požadavky:

- je zachována integrita informací obsažených v dokumentu od okamžiku jeho dokončení v libovolné formě,
- elektronický dokument je v písemné formě,
- informace v něm obsažené zůstanou nezměněné a kompletní ve srovnání s právě dokončeným dokumentem, s výjimkou připojení příslušných potvrzení, nebo certifikátů zajišťujících integritu, anebo s výjimkou nezbytných změn vzniklých při komunikaci, úschově nebo předvedení informací.³⁵

Takto definovanou originalitu dokumentu lze zajistit pomocí zaručeného elektronického podpisu.

S elektronizací justice a obecně s tím, jak celou právní praxi čím dál více prostupuje využívání prostředků ICT, souvisí také rozvoj teoreticko-právní disciplíny **právní informatika**. Právní informatika se týká aplikování informatiky v rámci kontextu právního prostředí a jako taková zahrnuje organizace související s právem (např. advokátní kanceláře, soudy, či právnické fakulty) a uživateli informací.³⁶ Právní informa-

Kristin M. *Electronic evidence and discovery : what every lawyer should know*. USA : American Bar Association, 2004. 255 s. ISBN 1590313348.

34 Elektronický podpis je podle českého práva dělen na tři kategorie – na obyčejný elektronický podpis, zaručený elektronický podpis a elektronickou značku. Tyto kategorie jsou definovány zákonem č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu ve znění pozdějších předpisů.

35 Viz. např. LIDINSKÝ, Vít, et al. *EGovernment bezpečně*. Česká republika : Grada Publishing a.s., 2008. 145 s. ISBN 8024724626.

36 Viz. PALIWALA, Abdul. A History of Legal Informatics : An Introduction to the Special Issue. *EUROPEAN JOURNAL OF LAW AND TECHNOLOGY* [online]. 2010, 1, 1, [cit. 2010-02-12]. Dostupný z WWW: <<http://ejlt>>.

tika je tedy disciplína, která by měla řešit otázky práce s právně relevantními informacemi, které jsou základem pro činnost justice. Poznatky právní informatiky jsou tedy pro správné fungující eJustice nezbytné.

1.2.2 Ústavněprávní souvislosti elektronizace justice

Jelikož je soudní moc jednou ze tří složek státní moci, její proměna či reforma má zákonitě i ústavněprávní rozměr. eJustice rozhodně není výjimkou a proto je třeba jejími ústavněprávními důsledky průběžně zabývat.

Důležitou ústavněprávní otázkou je **problém proporcionality** mezi efektivitou zaváděných prostředků do autoritativní aplikace práva a ostatních právních principů. Využití prostředků ICT totiž může výrazně zasahovat například do principů nezávislosti soudce, rovnosti stran a podobně.³⁷ Z toho důvodu je třeba při rozhodování o realizaci nějaké části projektu eJustice v zájmu efektivity provést standardní test proporcionality v souladu s judikaturou Ústavního soudu.³⁸ Tento test odhaluje, zda je příslušné opatření vhodné, potřebné, poměrné a minimálně škodlivé.^{39,40} Aby bylo možné tento test provést, je třeba si říci, co v tomto ohledu považujeme za efektivní. V oblasti autoritativní aplikace práva budeme efektivitu patrně posuzovat z hledisek tří hlavních subjektů, tedy rozhodujícího orgánu, v případě justice soudce, dále toho, o kom je rozhodováno, tedy účastníků řízení a dále z hlediska státu. Stát bude patrně považovat za efektivní takovou justici, která při minimálních nákladech plní svoji funkci, účastník řízení pak takovou, která mu s minimálními náklady umožní získat potřebné skutkové a právní informace, vést proces a dosáhnout perfektního rozhodnutí, a konečně z pohledu soudce je justice efektivní, pokud mu jsou v minimálním čase a s minimálními náklady,

na základě jeho požadavků, dostupné skutkové a právní informace, na jejichž základě bude moci plnohodnotně rozhodovat.⁴¹

Ústavněprávní rozměr má i problematika zmíněná v oblasti teoreticko-právní, a sice elektronické dokumenty a automatizace v justici.

Zavedení elektronického spisu a elektronického doručování implikuje i používání informačních a komunikačních technologií ze strany účastníků řízení. Ne všichni však mohou mít k takovým technologiím přístup, proto může být omezen jejich **přístup k justici**.⁴² Toto řeší možnost konverze dokumentů z formy papírové do elektronické. S konverzí jsou však spojeny dvě hlavní otázky, a to kdo bude nést náklady na její provádění a kdo má tuto konverzi provádět. Jelikož se v případě justice jedná o dokumenty s právními následky, je třeba svěřit možnost provádění konverze k tomu dostatečně legitimovaným subjektům,⁴³ náklady na konverzi by pak neměly nikoho neúměrně zatěžovat.

Automatizace některých procesů v oblasti justice je velmi problematickou otázkou. Důvěra veřejnosti v rozhodování strojů o jejich právech není podle názoru a zkušeností autora příliš vysoká, soudní rozhodování bylo navíc historicky vždy spojeno s činností soudů. Přesto není od věci tuto otázku diskutovat, zejména z toho důvodu, že některé procesy autoritativní aplikace práva jsou poměrně jednoduché a přímočaré, a tam kde k rozhodnutí není potřeba uvážení člověka, by ICT jistě našly svoje uplatnění. S určitou jistotou tedy lze konstatovat, že se automatizace bude v justici dále prohlubovat. Míra jejího využití by však měla být adekvátně diskutována, jelikož hlavní roli při autoritativní aplikaci práva soudy by přeci jen měl vždy zastupovat soudce.

Přínejmenším v České republice vyvstávají ústavněprávní otázky i v souvislosti s otázkou, kdo bude elektronizaci justice provádět a kdo bude její fungování technicky zajišťovat, jelikož česká justice nemá žádný ústřední samosprávný orgán. Nelze totiž bez výhrad přijmout tvrzení, že tyto činnosti spadají pod správu soudnictví a měly by tedy být svěřeny pouze Ministerstvu spravedlnosti ČR, naopak mnohdy mají vliv i na samostatnou činnost soudu v podobě autoritativní aplikace práva, a proto by zde mohlo dojít k zásahu do **dělbý moci**.⁴⁴ Minimální mírou spolupráce se soudy by měla být závazná konzultace všech změn a úprav systémů,

org//article/view/21/38>

37 Například za zásah do nezávislosti soudce by mohla být považována případná automatizace některých procesů. Pak by šlo o přímý střet zájmu na efektivitě a zájmu na nenarušení principu nezávislosti soudce. Za jinou formu zásahu by bylo možné považovat i elektronizaci jako takovou, pokud by na straně účastníků řízení požadovala určitou technickou vybavenost. V případě, kdy by účastník takovou technologii neměl a nemohl by jejich využití nahradit jiným způsobem, by to znamenalo zásah do jeho práva na přístup k soudům. Je však třeba připomenout, že na některé principy má realizace eJustice naopak pozitivní dopad, díky jejím nástrojům je totiž možné velmi efektivně předejít některým chybám, které mohou mít za následek např. porušení práva na spravedlivý proces.

38 Viz. např. rozhodnutí Ústavního soudu Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994 nebo III. ÚS 256/01 ze dne 21. 3. 2002.

39 Vhodné z hlediska toho, zda skutečně přispěje k efektivitě, potřebné z hlediska toho, zda nelze stejného výsledku dosáhnout bez zásahu do jiného právního principu, poměrné z hlediska toho, zda je důvod upřednostnit efektivitu před jiným principem a minimálně škodlivé z pohledu toho, zda je minimalizován zásah do jiných principů. Test proporcionality vychází z kontinuální judikatury ústavního soudu. Srov. POLČÁK, Radim. *Právo a evropská informační společnost* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2010-01-10]. Pojem a právní aspekty informační společnosti, s. 89. Dostupné z WWW: <http://www.polcak.com/polcak-pravo_a_evropska_informacni_spolecnost.pdf>

40 Toto testování v souvislosti s elektronizací justice prováděl i Ústavní soud. Například v rozhodnutí Pl. ÚS 7/02 ze dne 11.6.2002, ve kterém zrušil ustanovení návrhu zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, která se týkala uložení povinnosti soudcům průběžně se vzdělávat pod kontrolou státní správy. Ústavní soud konstatoval, že takto široké pravomoci vůči soudcům by narušily dělbý moci a nezávislost soudů.

41 Viz. POLČÁK, Radim. *Právo a evropská informační společnost* [online].

Brno : Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2010-01-10]. Pojem a právní aspekty informační společnosti, s. 89. Dostupné z WWW: <http://www.polcak.com/polcak-pravo_a_evropska_informacni_spolecnost.pdf>

42 A tím omezeno jeho právo na soudní ochranu podle hlavy páté Listiny základních práv a svobod.

43 Autorizovanou konverzi dokumentů v současné době upravuje zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů. Podle § 23 tohoto zákona provádějí konverzi kontaktní místa veřejné správy (takzvané CzechPointy, podle zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech a o změně některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů) a z moci úřední také orgány veřejné moci pro výkon své působnosti.

44 Jde o zásadní oddělení tří složek státní moci – zákonodárné, výkonné a soudní. Například výkon správy databází elektronických spisů by mělo být svěřeno do samostatné působnosti soudů, jelikož spis je kritickým momentem celé autoritativní aplikace práva. Více k dělbě moci viz. CAMPBELL, Thomas. *Separation of powers in practice*. USA : Stanford University Press, 2004. 235 s. ISBN 0804750270.

kteří nějakým způsobem mohou zasahovat do rozhodování soudů. Systémy, které jsou provozovány státní správou, by pak měly být navrženy tak, aby byla zcela oddělena technická správa systému a zajištění jeho fungování od jeho obsahu, do kterého by měly mít možnost zasahovat pouze soudy.⁴⁵

1.2.3 Technické otázky elektronizace justice

Již nyní se v české justici používají informační a komunikační technologie v poměrně značné míře. Zejména se jedná o aplikace, které poskytují asistenci justičnímu personálu při administrativní činnosti. Jedná se zejména o elektronické rejstříky, systémy spisové služby, evidenční systémy judikatury, databáze legislativy, či prostředky pro komunikaci s účastníky řízení či veřejností. Tyto dosavadní systémy eJustice představují samostatné jednotky, které byly zaváděny bez koncepce a bez návaznosti na okolní související systémy. Tato **nekonceptnost** se ve značné míře promítá i v podstatné nekompatibilitě a diverzifikaci jednotlivých systémů. Projekt moderní eJustice by se však měl s těmito poměrně podstatnými nedostatky vypořádat. Měl by totiž dosahovat pokud možno co největší míry stability, univerzálnosti a jednotnosti. Za tímto účelem je třeba stanovit dostatečně univerzální a obecné standardy, které budou moci být využity v rámci celé agendy justice a které budou umožňovat sdílení informací jak uvnitř, tak i vně eJustice.

Za účelem dosažení výše zmíněných cílů je třeba se zamyslet nad otázkou, **kdo by měl elektronizaci justice zajišťovat** po technické stránce. Nabízejí se v zásadě tři řešení. První řešení předpokládá, že by byl zvolen dodavatel, který by celý systém na vlastní náklady vytvořil a spravoval a justice by si jej od něj následně pronajímala.⁴⁶ Druhé řešení je takové, že by se dodavateli zadaly požadavky na vlastnosti systému a dodavatel by pak vytvořil technické řešení včetně dodávky software i hardware. Další správa systému by byla již v dispozici orgánu justice. Obě tato řešení mají však jedno základní úskalí, které se potvrzuje i v praxi okolních států, jejich využití totiž zakládá závislost na dodavateli a na jeho technologiích, standardech a architektuře, která může brzdit další vývoj nebo dokonce představovat bezpečnostní rizika. Autor považuje za nejlepší řešení třetí, tj. takové, kdy si celou technickou stránku věci zajišťuje stát sám prostřednictvím jednotící agentury. I toto řešení má pochopitelně svá, poměrně zásadní, úskalí. Předně by šlo o řešení patrně nejnákladnější. Jelikož Česká republika žádnou takovou agenturu nemá, musela by být nejdříve vybudována a vytvořena její personální základna zahrnující zejména ICT odborníky. Navíc by bylo potřeba dosáhnout i dostatečného politického konsensu, což je mnohdy poměrně zásadní problém. Výhodou by

pak však byla možnost jejího využití nejen pro projekt eJustice, ale i například pro eGovernment; stát by měl navíc plnou kontrolu nad svými technologiemi a jejich zajištěním a správa by nebyla závislá na nikom třetím.

Stejně jako je důležitá důvěryhodnost justice jako takové, bude důležitá i důvěryhodnost eJustice a její dobré přijetí v aplikační praxi. Pro důvěryhodnost bude jistě kriticky důležité, aby byl celý projekt dostatečně celospolečensky diskutován a konsenzuálně přijat. Proto se autor domnívá, že by se na projektu eJustice vedle ústředního správního orgánu, tedy Ministerstva spravedlnosti, měly v dostatečné míře podílet i další ústřední správní orgány a zejména orgány legislativní a samotné soudní.⁴⁷

Mnoho lidí, se kterými autor diskutoval o problémech elektronizace justice, vidí zdaleka největší úskalí tohoto projektu v **zabezpečení informačních a komunikačních technologií**. Je sice pravdou, že se o prolomení zabezpečení různých databází a jiných nebezpečích v souvislosti s ICT⁴⁸ hovoří poměrně často, nicméně autor je toho názoru, že prolomení zabezpečovacích prvků, které je možné v projektu eJustice využít, by bylo mimořádně náročné, a to srovnatelné nebo dokonce více, než získání přístupu například k papírovým spisům. Veškeré změny a příchod i odchod komunikace v eJustici by byly navíc zaznamenávány, a proto by bylo snazší vystopování narušitele. Nelze přitom ale pochopitelně opomenout, že zabezpečení bude dostatečně pouze za předpokladu, že bude architektura systémů navrhována na principu několikaúrovňového zabezpečení, zahrnujícího jak technické bezpečnostní prvky, tak kvalitní proškolení uživatelů o bezpečnosti, průběžnou kontrolu a aktualizaci a kontrolu v reálném čase odbornými operátory.

Neopomenutelným faktem dále je, že eJustice bude muset být schopna výměny dat s veřejností. Je tak třeba zajistit garanci snadného veřejného **přístupu k informacím, a to bez závislosti na použitých technologiích**. Dále je důležité, aby byly informace dostupné dlouhodobě,⁴⁹ i když je původní software již zastaralý. Zde

47 Jak již autor uvedl výše, jedná se v určitém smyslu také o ústavněprávní otázku.

48 Bezpečnostní problémy se v zásadě dají rozdělit na technické a administrativní, do technických se řadí zejména viry, červi, trojské koně, botnety, IP spoofing, spam, spyware a DOS útoky, mezi ty administrativní zejména nedostatečná poučenost uživatelů o zabezpečení, nedostatečná politika správy hesel a nedostatečné proškolení uživatelů o hrozbách. Zajímavou publikaci, která se zabývá touto problematikou je např. American Bar Association. *Data security handbook*. USA : American Bar Association, 2008. 150 s. ISBN 1604420472.

49 Dlouhodobost dostupnosti informací z elektronického dokumentu lze v zásadě posuzovat ze dvou hlavních hledisek. Prvním je životnost formátu dokumentu, standard souborového formátu může být s časem překonaný, například životnost formátů PDF se odhaduje zhruba na 30 – 50 let, což je pro účely justice v souvislosti s archivací málo. Proto je třeba zajistit zpětnou kompatibilitu starých dokumentů a nového software. Více viz. např. GILHEANY, Steve. Expected Useable Lifetime of Different Electronic Document Formats. *Archive Builders* [online]. 2008, 23, [cit. 2010-06-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.archivebuilders.com/whitepapers/22023p.pdf>>. Druhým hlediskem je otázka ověřitelnosti autenticity elektronického dokumentu. Elektronický podpis je vystaven na základě certifikátu, který má omezenou platnost. Po jeho zneplatnění formálně pozbývá platnost i samotný podpis, a tedy i samotná ověřitelnost autenticity dokumentu. Více k platnosti elektronického podpisu viz. PETERKA, Jiří. Proč elektronické podpisy nejsou věčné? . *Lupa : server o českém internetu* [online]. 2010, [cit. 2010-06-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/proc-elektronicke-podpisy-nejsou-vecne/>>. ISSN

45 Tato otázka byla v souvislosti s českou eJusticí již několikrát diskutována, a to hlavně v souvislosti se zavedením takzvaných datových schránek (viz. dále). Jednoznačně je třeba ji řešit i v souvislosti s případným zaváděním institutu elektronického spisu. Je zejména třeba oddělit správu, resp. zajištění funkčnosti takového datového úložiště po technické stránce od vedení spisů, resp. správu databáze po stránce obsahové.

46 Tento model úspěšně funguje v Singapuru. Velmi zajímavou publikaci na téma justice v singapuru je *Supreme court Singapore : excellence into the next millennium*. Singapur : The Court, 1999. 168 s. ISBN 9810412665.

se nabízí možnost využití otevřených formátů,⁵⁰ které nabízejí určité nesporné výhody: nezávislost na tvůrci software, čímž se zajistí dostupnost informací nezávisle na technologii, interoperabilita, která zajišťuje snadnou a efektivní výměnu informací, a také technologická kontinuita, zajišťující dlouhodobou dostupnost informací.⁵¹ Neopomenutelnou výhodou otevřených formátů jsou i nižší náklady na zajištění technického zázemí a dále zvýšená bezpečnost dostupnosti zdrojových kódů. Výše uvedená fakta odůvodňují upřednostnění formátů otevřených před formáty proprietárními.⁵²

Z výše uvedeného lze dovodit několik základních kritérií, kterých by mělo být po technické stránce dosaženo a které by měly být diskutovány před každým krokem směřujícím k plně elektronizované justici:

- Stabilita – elektronická justice musí vykazovat stabilitu v čase jak v procesní rovině, technické, tak i při uchovávání dat.
- Univerzálnost – využití elektronických systémů by mělo být na celou agendu justice v rámci celé organizační struktury.
- Jednotnost – v rámci celé agendy eJustice musí být jednotný systém zaručující možnosti sdílení dat. Systémy musí být postaveny na standardech, které jsou garantovány standardizačními institucemi a agenturami.
- Důvěryhodnost – stabilita, jednotnost, bezpečnost a procesní předvídatelnost se bude spolupodílet na celospolečenském hodnocení systému jako celku a jeho přijetí v aplikační praxi.
- Bezpečnost – míra zabezpečení a ochrany dat spolu s procesy je základním předpokladem pro využití eJustice, a to s ohledem na podstatu dat justičních agend.
- Kompatibilita – systémy v rámci eJustice musí být schopny bez problémů komunikovat nejen s ostatními systémy eGovernmentu, ale i s dalšími obecně používanými systémy, a to i v průběhu času.

1.2.4 Praktické problémy elektronizace justice

Jedním z problémů elektronizace nejen justice, ale i dalších součástí veřejné správy, je vždy určitá **rezistence personálu** té, či oné organizace vůči skokovým změnám. Při svojí pracovní činnosti si soudci i ostatní

zaměstnanci soudů budují určité návyky, postupy a procedury, podle kterých jsou zvyklí svojí práci co nejefektivněji vykonávat. Problém nastává ve chvíli, kdy jim do tohoto zavedeného režimu vstoupí nějaká nová nebo jiná činnost či skutečnost a oni se musí této nové situaci přizpůsobit a změnit tak metodiku svojí práce. Příznačná je pak poměrně silná nechuť a odmítavý postoj k těmto změnám, jež může být poměrně zásadním problémem pro úspěšnost projektu eJustice.

Elektronizací justice pochopitelně dojde k poměrně zásadním změnám nejen ve fungování její agendy jako takové, ale zejména v činnosti jednotlivých pracovníků ji vykonávajících. V tomto ohledu je zejména třeba personál náležitě **proškolenit**, aby měl dostatek informací o tom, jak v nové situaci pracovat a jak například zacházet s novým technickým prostředkem. Školení musí být náležitě koordinováno s implementací systému; ze zkušeností dále plyne, že by implementace měla následovat krátce po školení.⁵³ Následně je třeba poskytnout dostatečně dlouhou dobu na to, aby pracovníci přizpůsobili novým povinnostem svoje pracovní metody a zažili si práci s novými zařízeními. Pochopitelně je také třeba provést následnou kontrolu dosažené efektivity a názorů pracovníků na nový prostředek. Tento proces je důležitý zejména z toho důvodu, že v případě, že se soudní personál nenaučí náležitě pracovat s novou technologií, nepřinese její zavedení zamýšlený efekt.

Dalším podobným problémem psychologicko-sociálního charakteru je **potřeba změny některých návyků a stereotypů**, které se v justici dlouhodobě vyvíjely a využívaly. Týká se to zejména posuzování důkazů, neboť u elektronických nebo elektronizovaných by mělo být zásadně odlišné od posuzování důkazů listinných. Technická stránka autentizace elektronického dokumentu⁵⁴ je poměrně složitá problematika, a proto je i zde třeba dostatečného vzdělávání soudců a soudního personálu.

Rezistence justice jako celku vůči elektronizaci může také pramenit z negativních zkušeností jak soudců a soudního personálu, tak i „zákazníků“ justice. Jednotlivé prostředky ICT byly často do české justice zaváděny chaoticky, nekoncepčně nebo ve špatné kvalitě. To často vedlo k tomu, že jejich využívání bylo nepohodlné, funkčnost nespolehlivá, nebo že paradoxně způsobilo snížení efektivity.⁵⁵ U jejich uživatelů tyto lupy pochopitelně vyvolávají nespokojenost a následnou skepsi vůči dalšímu rozšiřování využití informačních a komunikačních technologií. Faktem však také je, že

1213-0702.

50 Otevřený formát souboru (z anglického *open file format*) je publikovaná specifikace způsobu ukládání elektronických dat, kterou obvykle zajišťují standardizační organizace. Tento způsob ukládání může díky tomu využít kdokoli. Více viz. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. 2005, 7.3.2010 [cit. 2010-05-13]. Open format. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Open_format>.

51 Více viz. MUFFATTO, Moreno. *Open source: a multidisciplinary approach*. Velká Británie: Imperial College Press, 2006. 245 s. ISBN 1860946658.

52 Proprietární formát souboru (z anglického *proprietary file format*) je formát souboru, který není veřejně dostupný. Zpravidla je jeho specifikace vlastněna soukromými společnostmi a chráněna autorskými právy, nebo patenty. Více viz. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. 2005, 10.3.2010 [cit. 2010-06-13]. Proprietary format. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Open_format>.

53 Viz. FABRI, Marco; CONTINI, Francesco. *Justice and technology in Europe: how ICT is changing the judicial business*. Nizozemsko: Kluwer Law International, 2001. 336 s. ISBN 904111694X.

54 Zajímavá publikace zabývající se problematikou elektronických dokumentů a jejich správy je ADAM, Azad. *Implementing electronic document and record management systems*. USA: CRC press, 2007. 254 s. ISBN 0849380596.

55 Příkladem lze najít mnoho. Nekoncepčnost zavádění informačních systémů pro okresní (ISAS) a krajské a vrchní soudy (ISVKS) vedla k tomu, že jsou postaveny na odlišných platformách a nejsou schopné vzájemné efektivní komunikace. Jiným příkladem mohou být datové schránky pro autorizovanou komunikaci veřejnosti s orgány veřejné moci. Jejich zavedení způsobuje průtahy na straně soudů, neboť je třeba elektronické podání založit do spisu a rozeslat dalším účastníkům, je tedy třeba provést několikanásobnou konverzi dokumentu. Informace o těchto problémech autor čerpá z vlastní zkušenosti.

soudci a soudní personál pocítují nárůst agendy a proto se o možnosti zefektivnění a zjednodušení svojí práce zajímají. Problém je, že často neznají nebo nechápou všechny možnosti, které ICT nabízí.

1.3 Shrnutí kapitoly

První část kapitoly měla za úkol seznámit čtenáře se základními pojmy, které souvisí s elektronizací justice. Proto se zabývala pojmem **justice** jako systémem soudů a dalších orgánů se soudnictvím souvisejících a **informaci** jako základním předmětem práce justice, kterou obecně definovala jako data, prezentovaná a organizovaná za určitým účelem a v určitém kontextu, který jim propůjčuje smysl a relevanci. Efektivní práci s informacemi pomáhají **informační a komunikační technologie**, které jsou užívány ke komunikaci, vytváření, šíření, ukládání a zpracování informací. Díky využívání informačních a komunikačních technologií jsou pak budovány **informační systémy**, tedy funkční celky nebo jejich části, které zabezpečují cílevědomé a systematické získávání a poskytování informací, shromažďování, vyhodnocování, ukládání, šíření, zpřístupňování, třídění, kombinování a likvidaci dat. S elektronizací justice souvisí i fenomén **informační společnosti**, která je charakteristická podstatným využíváním digitálního zpracovávání, uchovávání a přenosu informací. Samotná **eJustice**, tj. využívání informačních a komunikačních technologií a systémů v prostředí justice, souvisí také s pojmem **eGovernment**, který lze definovat jako sérii procesů, umožňujících výkon veřejné správy za pomoci prostředků ICT.

Druhá část kapitoly se pak zabývá právními a technickými otázkami elektronizace justice. Jako **teoreticko-právní problémy** rozebírá otázky elektronických dokumentů, vyšší transparentnost justice při použití prostředků ICT, právní informatiku, automatizaci v oblasti autoritativní aplikace práva a elektronického spisu. Do oblasti **ústavněprávní** lze zahrnout otázky proporcionality mezi efektivitou zaváděných prostředků ICT do justice a jejich vlivem na ostatní právní principy, elektronických dokumentů a spisu, automatizace autoritativní aplikace práva a otázku dělby moci mezi soudními orgány a orgány státní správy soudnictví při zavádění ICT. Z hlediska **technické realizace** eJustice je nutné posoudit, kdo a jakým způsobem by měl provádět implementaci technických prostředků do justice, do jaké míry je nebezpečné uchovávat justiční data v elektronické podobě a jak zajistit jejich ochranu, vyhodnotit vhodnost využití otevřených formátů pro potřeby justice. V rámci **praktických problémů** elektronizace justice je řešena otázka justičních stereotypů a přirozené rezistence justice vůči změnám.

2. Případové studie elektronizace justice

K eliminaci negativních faktorů provázejících zavádění prostředků ICT do justice se nám mimo jiné nabízí jeden mimořádně užitečný nástroj, kterým je možnost poučení

se ze zkušeností, a to nejen vlastních. Významnou roli dnes hraje zejména možnost nahlédnout za hranice naší země, případně i kontinentu a analyzovat zkušenosti ostatních států, které se v oblasti eJustice dostaly mnohem dále nebo k ní přistupují jinými způsoby. Takto získané zkušenosti mohou naznačit, kterou cestou se při elektronizaci justice vydat lze a která naopak směřuje k neúspěchu.

Proto jsou obsahem následujícího textu případové studie elektronizace justice v České republice, na Slovensku a ve Finsku, které se zaměřují na poznatky o elektronizaci civilního řízení sporného, a to zejména na možnosti elektronického podání, elektronického rozhodnutí a jeho doručování, využití elektronických informačních systémů uvnitř soudů a on-line přístupy do databází legislativy a judikatury v jednotlivých zemích.

2.1 Projekt eJustice v České republice

Podstatou eJustice v ČR je účinné propojení soudů s dalšími institucemi státní správy a s veřejností prostřednictvím moderních informačních technologií. Cílem je pak efektivní soudnictví a zrychlení, zjednodušení, zlevnění a zprůhlednění veškerých justičních procesů.⁵⁶

Elektronizace justice prakticky probíhá již dlouhou dobu, jelikož do tohoto procesu lze zahrnovat již počátky využívání ICT.⁵⁷ Projekt eJustice, jako cílevědomá činnost, však v České republice začíná v zásadě rokem 2005, kdy vláda uložila Ministerstvu spravedlnosti úkol vytvořit elektronickou evidenci soudních spisů.⁵⁸ Do současnosti bylo s většími či menšími úspěchy dosaženo zavedení poměrně velkého množství elektronizovaných agend, které se v mnoha případech překrývají s projektem eGovernmentu.⁵⁹ V současné době jsou implementovány zejména následující aplikace eJustice⁶⁰: ePlatební rozkaz, ePodatelna, eTrestní řízení, infoDeska, infoJednání, infoSoud, Insolvenční rejstřík, Obchodní rejstřík a Rejstřík trestů.

2.1.1 Elektronické podání

Civilní řízení sporné se zahajuje na návrh, který se nazývá žaloba, jenž je jedním z procesních úkonů účastníků řízení. Takový úkon zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též OSŘ) nazývá též podání.⁶¹ Nejčastější forma podání je písemná, přičemž má podle OSŘ dvě podoby - listinnou a elektronickou prostřednictvím veřejné datové sítě. Podání v elektronické podobě lze učinit v zásadě dvěma způsoby, a to jednak v elektronické podobě obecně například obyčejným e-mailem,

56 Viz. brožura o eJustici, dostupná z WWW: <<http://portal.justice.cz>>

57 Například využívání telefonní, či telegrafické komunikace, první počítače apod.

58 Viz. Usnesení vlády ČR č. 1652 ze dne 21.12. 2005, Dostupné z WWW: <http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2005&12-21>

59 Společným prvkem je například doručování prostřednictvím datových schránek, nebo využívání elektronického podpisu.

60 Seznam a podrobnější popis viz. oficiální stránky projektu eJustice. Dostupné z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/ejustice/>>

61 Viz. § 42 OSŘ.

v takovém případě se však vyžaduje jeho doplnění originálem do tří dnů, jinak k němu soud nepřihlíží.⁶² Druhým způsobem je podání v elektronické podobě opatřené zaručeným elektronickým podpisem⁶³ založeným na kvalifikovaném certifikátu vydaném akreditovaným poskytovatelem certifikačních služeb, u nějž se nevyžaduje následné doplnění originálem.⁶⁴ Tento způsob elektronického podání lze učinit třemi hlavními způsoby: prostřednictvím elektronické pošty, ePodatelny nebo takzvaných datových schránek.

Cestou obvyčejné **elektronické pošty** lze zaslat podání opatřené zaručeným elektronickým podpisem na adresu elektronické podatelny konkrétního soudu; v takovém případě není třeba jeho další dokládání, pokud však e-mail podepsán není, je třeba takto učiněné podání do tří dnů doložit originálem. V případě úspěšného doručení e-mailu s podáním a jeho převzetí pracovníkem soudu je odesílateli zaslána zpráva potvrzující převzetí a zpracování podání, tedy tzv. elektronická doručenko, která je opatřena elektronickým podpisem zpracovatele nebo elektronickou značkou příslušného soudu.

ePodatelna je webová aplikace,⁶⁵ která uživatele přehledným způsobem krok za krokem provádí formuláři podání a kontroluje jejich správné vyplnění. Na závěr uživatel opatří takto vytvořené podání elektronickým podpisem a odešle jej na elektronickou podatelnu soudu. Následující zpracovávání tímto způsobem učiněného podání funguje stejně jako je tomu v případě podání prostřednictvím e-mailu se zaručeným elektronickým podpisem.

Datovou schránku definuje zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů (tzv. zákon o datových schránkách – dále jen ZDS) jako elektronické úložiště, které je určeno k doručování orgány veřejné moci a k vykonávání úkonů vůči orgánům veřejné moci.⁶⁶ Datové schránky byly zavedeny za účelem zrychlení, zjednodušení a snížení nákladů při doručování písemností v celé státní správě; jde proto jak o nástroj eJustice, tak i eGovernmentu. Způsob práce se systémem datových schránek je velmi podobný e-mailu, nicméně e-mail se od datové schránky poměrně zásadně liší. Existence a užívání datových schránek upravují právní předpisy a jejich funkčnost je zabezpečena a garantována. Když je prostřednictvím datové schránky odesílána datová zpráva,⁶⁷ systém k ní automaticky připojí časové razítko a elektronický podpis nebo elektronickou značku.⁶⁸ Při doručení zprávy příjemci je pak odesílateli automaticky zaslána informace o doručení. Uživatel se navíc také dozví, kdy si příjemce datovou zprávu přečetl, přičemž si na rozdíl od e-mailu může být jistý, že datovou zprávu skutečně četl příjemce. Datové

schránky se automaticky zřizují právnickým osobám a fyzické osoby o její zřízení mohou požádat; orgány veřejné moci mají datové schránky zřízeny povinně.

Myšlenka univerzálního komunikačního prostředku, jakým datové schránky jsou, je krokem správným směrem; s jejich konkrétní realizací jsou však obecně i ve vztahu k eJustici spojeny určité více či méně závažné problémy. Předně byly datové schránky zavedeny poměrně překotně, a proto se v počáteční fázi potýkaly s poměrně častými technickými výpadky.⁶⁹ Dalším problémem je bezpečnost systému datových schránek. Hned po jeho spuštění se objevily pokusy o narušení systému metodami spoofingu a phishingu,⁷⁰ které jsou však založeny na neopatrnosti či neznalosti uživatelů systému.⁷¹ Problémy se pak objevily také v oblasti uživatelského pohodlí a efektivity celého systému. Systém předně vyžaduje změnu hesla každých 90 dní, což je pro některé uživatele nepohodlné, dále jeho plné využití vyžaduje instalaci doplňku komerční společnosti. V neposlední řadě je pak problémem doba uložení datové zprávy; ta se totiž po 90 dnech ze schránky bez dalšího vymaže, což může pochopitelně vést k poměrně zásadním problémům.⁷²

Ke všem výše uvedeným metodám je třeba využít takzvaného zaručeného elektronického podpisu.⁷³ Pojem **elektronický podpis** je v zákoně č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu (dále též ZEPIS) definován jako údaje v elektronické podobě, které jsou připojené k datové zprávě nebo jsou s ní logicky spojené a které slouží jako metoda k jednoznačnému ověření identity podepsané osoby ve vztahu k datové zprávě.⁷⁴ Podle této definice se může jednat i o pouhý naskenovaný podpis,

69 Viz. PETERKA, Jiří. Stalo se: datové schránky mají první problémy. *Lupa : server o českém internetu* [online]. 7.7.2009, [cit. 2010-06-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/stalo-se-prvni-problemy-datovy-ch-schranek/>>. ISSN 1213-0702.

70 Spoofing spočívá v tom, že se při přihlašování na určitou doménu postaví do cesty jiný počítač, který se tváří jako ten, na který má doména směřovat a prostřednictvím formulářů na webu získává například přihlašovací, nebo jiné údaje. Podobně funguje phishing, který spočívá v používání odkazů, které ale směřují na stejné vypadající systémy pod jinou doménou se stejnou záminkou. Viz viz. např. Next generation security software. *The Phishing Guide : Understanding and Preventing Phishing Attacks* [online]. Velká Británie : Gunter Ollman, 2006 [cit. 2010-06-21]. Dostupné z WWW: <http://www.cpn.gov.uk/Docs/phishing_guide.pdf>.

71 Více viz. PETERKA, Jiří. Co je nedostatečně bezpečné? Datové schránky nebo osvěta? . *Lupa : server o českém internetu* [online]. 26.11.2009, 1, [cit. 2010-06-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/co-je-nedostatecne/>>. ISSN 1213-0702.

72 Více k problémům datových schránek viz. NYGRÝN, Pavel. Datové schránky: Skvělý nápad s mizernou realizací. *Živě* [online]. 18.1.2010, 1, [cit. 2010-06-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.zive.cz/clanky/datove-schran-ky-skvely-napad-s-mizernou-realizaci/sc-3-a-150533/default.aspx>>. ISSN 1212-8554, nebo LOEBL, Zbyněk. Datové schránky v justici? Nevěřím, že budou v praxi fungovat. *Ejustice.cz* [online]. 2009, 1, [cit. 2010-06-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.ejustice.cz/zbynek-loebl-datove-schran-ky-v-justi-ci-neverim-ze-budou-v-praxi-fungovat>>.

73 Zaručený elektronický podpis je nástroj pro ověřování identity autora datové zprávy a původnosti jejího obsahu. Při podepisování tímto podpisem je vygenerován takzvaný hash zprávy, tedy číselná soustava závislá na jejím obsahu, tento hash je zašifrován pomocí soukromého klíče odesílatele zprávy. Tato data jsou připojena ke zprávě a odesílána. Při kontrole podpisu se nejdříve vygeneruje hash doručené zprávy, a pomocí veřejného klíče je dešifrován hash zprávy odesílané. Tyto dva výstupy jsou porovnány a v případě shody je jisté, že obsah zprávy je původní a kdo je odesílatelem.

74 Viz. § 2 odst. a) ZEPIS.

62 Viz. § 42 odst. 3 OSŘ.

63 Viz. dále.

64 Viz. § 42 odst. 5 OSŘ.

65 Dostupná na WWW: <<http://epodatelna.justice.cz/>>

66 Viz. § 2 odst. 1 ZDS.

67 Dokumenty orgánů veřejné moci doručované prostřednictvím datové schránky a úkony prováděné vůči orgánům veřejné moci prostřednictvím datové schránky mají formu datové zprávy. Viz. § 19 ZDS.

68 Viz. dále.

osobní identifikační číslo, stejně tak jako o pouhé jméno odesílatele uvedené v e-mailu, atp. Proto je třeba jej odlišovat od zaručeného elektronického podpisu, který musí být jednoznačně spojen s podepisující osobou, umožňovat identifikaci osoby ve vztahu k datové zprávě, být vytvořen a připojen k datové zprávě pomocí prostředků, které podepisující osoba může udržet pod svou výhradní kontrolou, a být k datové zprávě, ke které se vztahuje, připojen takovým způsobem, že je možno zjistit jakoukoli následnou změnu dat.⁷⁵ Jde tedy o bezpečnější formu elektronického podpisu, která svazuje podepsaný dokument s vlastníkem specifického šifrovacího klíče. Takový elektronický podpis umožňuje ověření, že odesílatel je skutečně tím, za koho se vydává a že datová zpráva nebyla modifikována od doby svého podepsání. V tomto smyslu tedy nahrazuje vlastnoruční podpis na listinném dokumentu.⁷⁶

Specifickým typem elektronického podpisu je **elektronická značka**. Ta je z technického hlediska stejná jako elektronický podpis,⁷⁷ neidentifikuje však fyzickou osobu, nýbrž osobu právnickou, využívají ji tedy i státní orgány.

Elektronický podpis je často doplňován takzvaným kvalifikovaným **časovým razítkem**. Časová razítka mohou být stejně jako elektronické podpisy dvojího druhu. Kvalifikovaná a ta ostatní. Při komunikaci s veřejnou správou je zapotřebí využívat kvalifikované časové razítko. To je v zákoně definováno jako datová zpráva, kterou vydal kvalifikovaný poskytovatel certifikačních služeb a která důvěryhodným způsobem spojuje data v elektronické podobě s časovým okamžikem a zaručuje, že uvedená data v elektronické podobě existovala před daným časovým okamžikem.⁷⁸ Kvalifikované časové razítko je tedy elektronickým důkazem o existenci určitého dokumentu v daném čase.

2.1.2 Elektronizace vnitřní činnosti soudů

Elementárním prvkem soudního procesu je soudní spis. V plně elektronizované justici by tedy měl mít hlavní úlohu spis elektronický, který by obsahoval stejnou sumu dokumentů jako spis papírový, ale v elektronické podobě. V české justici se zatím elektronický spis nepodařilo zavést a ani technické vybavení a legislativa není pro takový krok plně připravena. Díky tomuto nedostatku způsobují některé jiné součásti eJustice paradoxně nárůst agendy soudních orgánů. Příkladem může být možnost elektronického podání, které soud přijímá v elektronické podobě, ve spisu však musí být vloženo v podobě listinné. Proto každé takové podání musí soudní personál konvertovat do listinné podoby a tu pak do spisu vložit. Z pohledu soudů tedy některé prvky elektronizace mají na efektivitu jejich činnosti často negativní vliv.

Přes neexistenci elektronického soudního spisu se do justice podařilo zavést několik prvků elektronizace, které buď usnadňují činnost soudu uvnitř nebo zpřístupňují informace o procesu navenek. Do první kategorie náleží zejména informační systém administrativy soudu (**ISAS**) a informační systém vrchních a krajských soudů (**ISVKS**), do druhé lze zařadit aplikace InfoSoud a InfoJednání.

Informační systémy ISAS a ISVKS mají několik základních funkcí, mezi které lze zahrnout podporu evidence spisů a agend ve formě rejstříků (obsahují například údaje o jednotlivých spisech, účastnících řízení, jednotlivá rozhodnutí, apod.), podporu přípravy rozhodnutí ve formě různých formulářů, sledování stavu věci (kontrolují například dodržování lhůt v jednotlivých případech), podporu statistiky a výkaznictví a také poskytování podkladů pro informování veřejnosti. Největším problémem těchto dvou systémů je fakt, že byly zavedeny nekonceptně a tedy nejsou vzájemně kompatibilní, proto je zkomplikováno předávání informací mezi nimi. Známou závadou obou systémů je také nestabilita jejich databází a tím způsobené časté výpadky.⁷⁹

Aplikace infoSoud a infoJednání poskytují částečný přístup k informacím o soudním procesu. Obě tyto aplikace mají formu interaktivní webové aplikace. **infoSoud**⁸⁰ umožňuje veřejnosti, respektive účastníkům řízení nahlížet do průběhu řízení na libovolném soudu, sledovat postupy při vyřizování dané věci. Po zadání spisové značky a zvolení příslušného soudu zpřístupní aplikace zejména informace o začátku jednání, o tom, který senát daný spor rozhoduje, kdy proběhlo projednávání a zda jednání probíhá, bylo zastaveno nebo ukončeno. Vedle průběhu soudního řízení je veřejností nejčastěji požadována informace od kolika hodin a kdy probíhá konkrétní jednání. Jejich zjišťování by měl nyní usnadnit projekt **infoJednání**.⁸¹ Jedná se rovněž o webovou službu, která veřejnosti poskytuje aktuální informace o jednotlivých jednáních, kterými jsou číslo jednací síně, čas a datum jednání, spisová značka, jméno řešitele (soudce, který jednání řídí), předmět jednání, jeho účastníky a informaci o tom, zda je jednání veřejné či nikoliv.⁸² Údaje zveřejňované v obou aplikacích jsou generovány automaticky a jejich podkladem jsou databáze informačních systémů soudů.

2.1.3 Elektronické rozhodnutí a jeho doručování

Výstupem autoritativní aplikace práva soudem je rozhodnutí;⁸³ ve věci samé se pak rozhoduje zejména rozsudkem. V § 158 OSŘ se hovoří o písemném vyhotovení rozsudku v listinné nebo elektronické podobě. Zákon o elektronickém podpisu v § 11 konstatuje, že veřejné listiny v elektronické podobě opatřené elektro-

75 Viz. § 3 odst. b) ZEPIS.

76 Více o elektronickém podpisu viz. *BusinessInfo.cz : Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. 30.9.2002 [cit. 2010-06-22]. Elektronický podpis a jeho využití. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/it-telekomunikace/elektronicky-podpis-a-jeho-vyuziti/1000473/2984/>>.

77 Viz. § 2 odst. c) ZEPIS.

78 Viz. § 2 odst. r) ZEPIS.

79 Autor tyto informace čerpá zejména z vlastní zkušenosti se systémem ISAS a z diskusí s různými lidmi, kteří s těmito systémy dnes a denně pracují.

80 Dostupný z WWW: <<http://infosoud.justice.cz/>>

81 Dostupný z WWW: <<http://infojednani.justice.cz/>>

82 Viz. *EJustice* [online]. 2008 [cit. 2010-06-22]. InfoJednání. Dostupné z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/ejustice/info-jednani.html>>.

83 Rozhodnutí upravuje hlava čtvrtá OSŘ a rozumí se jím buď rozsudek podle § 152 OSŘ, nebo usnesení podle § 167 OSŘ.

nickým podpisem nebo elektronickou značkou, vydané příslušnými orgány, mají stejné účinky jako veřejné listiny v podobě listinné. Z formálního hlediska tedy nic nebrání tomu, aby byly rozsudky vydávány a doručovány v elektronické podobě.

Způsob doručování dokumentů veřejnými orgány, tedy i orgány soudními se zásadním způsobem změnil díky zákonu č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů. Tento zákon totiž stanoví orgánům veřejné moci povinnost doručování písemností jiným orgánům veřejné moci, právnickým osobám a fyzickým osobám (pokud mají datovou schránku zřízenou) do datové schránky za předpokladu, že to umožňuje povaha dokumentu. Rozhodnutí soudu má vždy písemnou formu a tudíž nic nebrání tomu, aby bylo doručováno právě prostřednictvím datových schránek. Metoda rozesílání datových zpráv soudy se neliší od metodiky posílání datových zpráv soukromými subjekty, eventuální výhodou plynoucí z tohoto prostředku je možnost automatizace hromadného rozesílání rozhodnutí, ta však v současné době není implementována. Problémem je související nárůst agendy soudního personálu, způsobený neexistencí elektronického spisu.⁸⁴

2.1.4 Elektronický platební rozkaz

Zvláštním druhem elektronizovaného nástroje justice je elektronický platební rozkaz (dále také EPR). Jedná se v podstatě o zkrácené soudní řízení, ve kterém na návrh žalobce soud za splnění stanovených podmínek vydá takzvaný elektronický platební rozkaz.⁸⁵ Je zde v zásadě kombinováno elektronické podání se systémem automatického generování rozhodnutí.

Důvodem zavedení tohoto prostředku bylo zjednodušení a zrychlení vymáhání nesporných pohledávek. Protože je návrh podáván prostřednictvím průvodce a formuláře, odpadá soudu mnoho administrativní práce, a proto je jeho činnost efektivnější.

Návrh na vydání elektronického platebního rozkazu musí být podán pomocí webového formuláře a podepsán zaručeným elektronickým podpisem. V takovém návrhu může žalobce požadovat od žalovaného peněžní plnění do výše jednoho milionu korun. Splní-li žalobce všechny náležitosti, může soud vydat EPR. V něm žalovanému uloží, aby do 15 dnů od jeho doručení zaplatil žalobci uplatněnou pohledávku a náklady řízení, nebo aby v téže lhůtě podal odpor u soudu, který jej vydal. Elektronický platební rozkaz, proti němuž nebyl podán odpor, má účinky pravomocného rozsudku a je tedy možné požadovat výkon rozhodnutí. Ustanovení OSŘ vztahující se na platební rozkaz⁸⁶ platí obdobně. Proto v případech, kdy se nepodaří elektronický platební rozkaz doručit žalovanému do vlastních rukou, nebo podá-li žalovaný odpor, ruší se elektronický platební rozkaz v plném rozsahu a soud nařídí jednání.

2.1.5 Judikatura a legislativa on-line

Z pohledu autora je poměrně zásadním nedostatkem české eJustice neexistence centralizovaného prostředku pro zveřejňování legislativy a judikatury on-line na internetu. Je sice faktem, že obsah Sbírky zákonů a Sbírky mezinárodních smluv je zveřejňován na portálu veřejné správy⁸⁷ ve formě databáze s možností vyhledávání, nicméně znění takto zveřejněných zákonů není závazné a proto se na něj nelze stoprocentně spolehnout. Rozhraní a výstupy tohoto systému jsou navíc poměrně nepřehledné. Centralizovaný zdroj judikatury obecných soudů s vyhledáváním navíc neexistuje vůbec, přestože je na portálu justice judikatura uvedena jako jedna ze součástí eJustice.⁸⁸ Proto je třeba se spolehnout na právní informační systémy nabízené soukromými subjekty, které však obsahují pouze omezený počet soudních rozhodnutí.

Určitý posun k lepšímu by mohl znamenat zamýšlený projekt eSbírka. Aplikace eSbírka by měla spočívat v závazném elektronickém vyhlášení právních předpisů včetně právně závazného úplného znění právních předpisů, které by umožňovalo bezplatný a nepřetržitý přístup k elektronické verzi Sbírky zákonů a mezinárodních smluv. Navíc by zahrnovala databáze úplných znění všech platných právních předpisů, včetně jejich časových verzí a dalších dokumentů Sbírky zákonů a mezinárodních smluv s možností snadného vyhledávání, srovnávání, hledání vazeb a souvislostí jednotlivých dokumentů.⁸⁹

2.2 Projekt eJustice na Slovensku

V souvislosti s dlouhodobou blízkostí České a Slovenské republiky a dřívější existencí Československa byla výchozí situace justice v obou zemích velmi podobná. Slovensko nicméně přistupuje k projektu eJustice poněkud jiným způsobem. Dá se říci, že eJustice na Slovensku zatím dosáhla nižší úrovně než v České republice a jejími hlavními součástmi v oblasti civilního procesu sporného jsou systémy tzv. Soudní management a zveřejňování soudních rozhodnutí na internetu, JASPI.⁹⁰

2.2.1 Elektronické podání

Možnost učinit podání na soud elektronickou formou byla do slovenského právního řádu zavedena zákonem č. 215/2002 Zb., o elektronickom podpise (dále též ZEP), který změnil zákon č. 99/1963 Zb., občanský soudní poriadok (dále též OSP). § 42 odst. 1 OSP upravuje podání podobně jako český OSŘ v tom smyslu, že podání provedené elektronickými prostředky je třeba do třech dnů doplnit originálem, jinak se k nim nepřihlíží. Pokud je však podání opatřené zaručeným elektronic-

⁸⁴ Viz. výše.

⁸⁵ Viz. § 174a OSŘ.

⁸⁶ Tedy §§ 172 – 174 OSŘ.

⁸⁷ Dostupný z WWW: <<http://portal.gov.cz/>>

⁸⁸ Dostupný z WWW: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/ejustice/>>

⁸⁹ Více viz např. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2010 [cit. 2010-06-22]. O aplikaci Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/o-aplikaci-sbirka-zakonu-a-sbirka-mezinarodnich-smluv.aspx>>.

⁹⁰ Viz. část o zveřejňování slovenské judikatury a legislativy on-line.

kým podpisem, není potřeba jej doplňovat.⁹¹ Stejně tak zákonná úprava elektronického podpisu v zákoně o elektronickom podpisu je velmi podobná té české. Legislativní zázemí je tedy více méně stejné, jak je to ale s praktickým využíváním možností elektronického podání?

Ze začátku aplikace tohoto institutu byl velký problém s vybaveností slovenských soudů, které neměly dostatečné technické zázemí k přijímání podání opatřených zaručeným elektronickým podpisem, a proto takto učiněné podání odmítaly. Ústavní soud Slovenské republiky však ve svém nálezu ze dne 14.10.2008 sp. zn. II. ÚS 65/2008-121 judikoval, že soudy jsou povinny takové podání přijímat i když k jeho zpracování nemají dostatečné technické prostředky. Postup soudů teď tedy funguje podobně jako v České republice. Podání podané elektronicky je vytisknuto a je mu založen nový spis, ve kterém je toto podání založeno v listinné podobě.

K dispozici na Slovensku není ani ekvivalent české ePodatelny v podobě elektronického formuláře, ani datových schránek.

2.2.2 Elektronizace vnitřní činnosti soudů

S využíváním prostředků ICT pro zefektivnění a zlepšení vnitřní organizace soudů nejvíce souvisí projekt Soudní management. Cílem tohoto projektu byla zejména optimalizace procesů na soudech, informatizace soudnictví a boj proti korupci.⁹² Realizací těchto cílů mělo být dosaženo zejména zvýšení transparentnosti soudních postupů a zvýšení důvěryhodnosti soudů.⁹³

Na první fázi vývoje tohoto projektu, která byla zahájena již v roce 1999, spolupracovalo Ministerstvo spravedlnosti Slovenské republiky se švýcarskými experty a okresními soudy na Slovensku. Výsledkem jejich činnosti byl informační systém, který ve zkušebním provozu dokázal fungovat jako elektronická podatelna a elektronické soudní registry, přidělovat věci soudcům náhodným výběrem, vytvořil podmínky pro delegování administrativní činnosti ze soudců na ostatní soudní personál a zajistil vyšší transparentnost pracovních postupů a zrychlení rozhodování.

Výstupem této první fáze je systém Podatelna – registry (slovensky Podateľňa – registre), který je v současné době využíván na okresních i krajských soudech. Tento systém umožňuje evidenci soudního spisu vedenou v elektronické podobě. Zabezpečuje sledování oběhu soudního spisu od přijetí návrhu v podatelně až po právoplatné rozhodnutí. Systém se skládá ze dvou hlavních složek: modulu Podatelna a modulů C a Cb.

Modul Podatelna eviduje nejen nová podání, případně soudní poplatky, ale také spisy, které je třeba znovu přidělit například z důvodu nepřislušnosti soudu, odvolání nebo dovolání. Základními funkcionalitami tohoto modulu jsou nezávislý a náhodný výběr soudce pomocí elektronického generátoru,⁹⁴ evidence nového podání, evidence soudních poplatků, hromadné zpracování nově přijatých podání, zpracování soudních spisů, které se vracejí na soud z důvodu nepřislušnosti soudu, odvolání nebo dovolání.

Moduly C (část civilní agendy) a Cb (část obchodní agendy) tvoří základ pro práci se soudním spisem od jeho přijetí z podatelny až po uzavření spisu a uložení do archivu. Základními funkcemi těchto modulů je evidence navrhovatelů a odpůrců, zástupců, poplatků, pohybu spisu po soudě, úprav ve spisu a pracovníků, kteří úpravy vykonali, termínovník soudců a seznam odeslaných spisů. Dále tyto moduly obsahují textový editor a nástroj pro generování tiskových výstupů a statistických informací.⁹⁵

Systém Soudní management bohužel nepřístupuje žádné v něm obsažené informace veřejnosti prostřednictvím internetu jak je tomu u aplikací infoSoud a infoJednání v České republice.

2.2.3 Elektronické doručování

Možnost doručování soudních písemností byla z důvodu nedostatečného technického zázemí zavedena do slovenského právního řádu teprve 15. října 2008, a to navíc ve velmi omezené míře. § 45 odst. 4 OSP umožňuje elektronické doručování v případě, že o to účastník požádá a že uvede svoji elektronickou adresu.⁹⁶ Soudy takto doručované písemnosti neopatřují žádným ověřovacím prostředkem a jedná se tedy o doručování prostřednictvím obvyklého e-mailu; nelze tedy ověřit, zda se zpráva skutečně dostala až k adresátovi a že jím byla zaznamenána. Přesto se takto zasláná písemnost považuje za doručenou pátý den od odeslání soudem. S nezabezpečenou formou tohoto doručování souvisí i jeho poměrně zásadní omezení, které neumožňuje elektronicky doručovat písemnosti, u kterých se vyžaduje doručení do vlastních rukou.⁹⁷ Nelze tedy elektronicky doručovat například rozsudky, usnesení nebo platební rozkazy.

2.2.4 Judikatura a legislativa on-line

V průběhu roku 2006 Ministerstvo spravedlnosti Slovenské republiky spustilo první fázi projektu zveřejňování soudních rozhodnutí na internetu. Rozhodnutí

91 § 42 odst. 1 OSP zní: „Podanie možno urobiť písomne, ústne do zápisnice, elektronickými prostriedkami alebo telefaxom. Podanie obsahujúce návrh vo veci samej alebo návrh na nariadenie predbežného opatrenia, ktoré bolo urobené elektronickými prostriedkami, treba doplniť písomne alebo ústne do zápisnice najneskôr do troch dní; podanie, ktoré bolo podpísané zaručeným elektronickým podpisom, doplniť netreba. Podanie urobené telefaxom treba doplniť najneskôr do troch dní predložením jeho originálu. Na podania, ktoré neboli v tejto lehote doplnené, sa neprihliada.“

92 Viz. LIPŠIC Daniel: Informatizácia justície. In: konferencia Itapa 2005, 24. 10. 2005.

93 Viz. prezentace dostupná z WWW: <<http://www.justice.gov.sk/dwn/r6/05/sudman.pdf>>

94 Náhodný výběr soudce prostřednictvím technických prostředků je zakotven i v § 51 zákona č. 757/2004 Zb. o soudech a soudcích.

95 Více k projektu Soudní management a k aplikaci Podatelna – registry viz. Projekt „Súdny manažment“ [online]. Slovensko : Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, 2002 [cit. 2010-06-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.justice.gov.sk/kop/plk/pk061-03.htm>>.

96 § 45 odst. 4 OSP zní následovně: „Písemnosti možno doručovať aj elektronickými prostriedkami, ak o to účastník konania alebo jeho zástupca požiada a oznámi adresu na zasielanie písemností elektronickými prostriedkami. Písemnosť súdu sa považuje za doručení piaty deň od jej odoslania, aj keď ju adresát neprečítal.“

97 Toto omezení formuluje § 45 odst. 5 OSP následovně: „Doručovanie podľa odseku 4 je vylúčené pri doručovaní súdnych rozhodnutí a písemností, ktoré sa doručujú do vlastných rúk.“

okresních a krajských soudů v civilních a obchodních věcech může občan najít zveřejněné na internetu prostřednictvím právního informačního systému JASPI.⁹⁸ Jednotný informační systém právních informací (JASPI) je on-line právní informační systém vytvořený jako otevřený nekomerční systém s cílem zabezpečit přístup ke komplexnímu zdroji právních informací na Slovensku.⁹⁹

V současné době zahrnuje tento systém čtyři hlavní moduly. Modul Právní předpisy obsahuje právní předpisy vydané ve slovenské Sbírce zákonů od roku 1945 a aktualizovaná znění zákonů, vyhlášek a nařízení. Modul Judikatura obsahuje rozhodnutí a stanoviska Nejvyššího soudu SR od roku 1961 a nálezy a rozhodnutí Ústavního soudu SR od roku 1993. Modul Soudní rozhodnutí obsahuje vybraná soudní rozhodnutí krajských a okresních soudů. V současné době obsahuje přibližně 20 000 rozhodnutí v civilních a obchodních věcech, vydaných od roku 2005. Zveřejněná rozhodnutí jsou anonymizována v souladu s požadavky na ochranu osobních údajů. A konečně modul Znalci, tlumočníci a překladatelé obsahuje údaje, které se týkají oblasti působnosti a kontaktní údaje znalců, tlumočnicků a překladatelů.

Rozhraní systému je poměrně přehledné a umožňuje vyhledávání jak fulltextové, tak podle čísla předpisu v legislativě a spisové značky v judikatuře.

2.3 Projekt eJustice ve Finsku

Finsko má podobný systém soudů jako Česká nebo Slovenská republika. Vertikálně se dělí soudy na soudy okresní, odvolací a nejvyšší soud, horizontálně pak na obecné soudy, které se zabývají civilními a trestními věcmi, a správní soudy, které mají na starosti správní agendu.¹⁰⁰ Finský právní systém je také postaven na skandinávských a evropských tradicích. Procesní ustanovení jsou obsažena v Zákoníku o soudním procesu z roku 1734, který za dobu své platnosti prošel mnoha novelizacemi.¹⁰¹

Využívání technologií pro práci soudů ve Finsku započalo v 80. letech minulého století, kdy byla představena právní databáze Finlex. Již v roce 1986 byl představen Systém soudních rozhodnutí a na některých soudech začaly být využívány systémy pro správu soudních věcí. Na konci 80. let minulého století již měly všechny soudy k dispozici počítače, prostřednictvím kterých využívaly tyto systémy.¹⁰²

98 Dostupný z WWW: <<http://jaspiw.justice.gov.sk/>>.

99 Viz. např. CHLIPALA, Miroslav. *E-GOVERNMENT A E-JUSTICE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE* [online]. Slovensko : Univerzita Komenského v Bratislavě, 2008 [cit. 2010-06-23]. Dostupné z WWW: <http://www.flaw.uni-ba.sk/fileadmin/user_upload/editors/Pravnicka_fakulta/O_fakulte/Sucasti_fakulty/Katedry/KPIPP/2008_PP_Prispevok_Chlipala.pdf>.

100 Více o finském systému soudů viz. *Courts* [online]. 2005 [cit. 2010-06-23]. Finnish courts. Dostupné z WWW: <<http://www.oikeus.fi/8854.htm>>.

101 Více o finském právním systému viz. *Finland Country Studies* [online]. 2005 [cit. 2010-06-23]. Legal System. Dostupné z WWW: <<http://www.country-studies.com/finland/legal-system.html>>.

102 Více viz. KUJANEN, Kari. E-services in the courts in Finland. *Jusletter* [online]. 2004, 8, [cit. 2010-06-23]. Dostupný z WWW: <http://www.irsig.cnr.it/HOME/map_national_docs/Finland/nuovo%20Finland/E_services_in_the_courts_in_Finland.pdf>.

Dlouhodobý plán elektronizace justice ve Finsku, vypracovaný expertní skupinou finského Ministerstva spravedlnosti také počítá s vytvořením „virtuálního soudu“ dostupného přes internet, který by umožňoval stranám, svědkům a soudcům podílet se na ústním, centralizovaném a bezprostředním soudním řízení prostřednictvím virtuální sítě.¹⁰³

2.3.1 Elektronické podání

Různé právní dokumenty mohou být od února 2003 podány na kterýkoliv soud elektronicky. Tuto variantu podání do finského právního řádu zavedl zákon o elektronických službách a komunikaci ve veřejném sektoru.¹⁰⁴ Podle kap. 2 sek. 5 tohoto zákona je orgán veřejné moci, který disponuje dostatečnými technickými, finančními a ostatními zdroji, povinen umožňovat veřejnosti zasílat zprávy na jím zveřejněnou kontaktní elektronickou adresu. Problematiku zasílání elektronických zpráv upravuje kapitola 5 tohoto zákona. Předně se u elektronického podání nevyžaduje bezvýhradně podepsání elektronickým podpisem.¹⁰⁵ Elektronického podpisu zejména není třeba, pokud zpráva obsahuje údaje o odesilatelci a neexistuje pochybnost o originalitě nebo integritě zasílaného dokumentu. Takové elektronické podání je doručeno ve chvíli, kdy má soud možnost s ním nakládat, pokud však panuje nejistota o okamžiku doručení, považuje se podání za doručeno okamžikem odeslání. Soud má také povinnost zasílat elektronické doručky k přijatým podáním, k tomu zpravidla dochází automaticky, bez zásahu soudního personálu.

K zasílání podání dochází v dnešní době v zásadě dvěma hlavními způsoby. První možností je využití klasického e-mailu zaslaného na povinně zveřejňovanou adresu konkrétního soudu. Druhou je pak využití takzvaného systému Santra, který v zásadě funguje jako webový formulář, do něž je vložen odesílaný dokument. Systém potom tyto dokumenty rozesílá automaticky na adresy podatelů zvolených soudů.¹⁰⁶

2.3.2 Elektronizace vnitřní činnosti soudů

Systém pro vnitřní management činnosti soudů ve Finsku se nazývá Tuomas. Tento systém je podobný slovenskému Súdnuému managementu nebo českému ISASu. Jeho primární funkcí je evidence a sledování soudních spisů.

103 Více viz. LAUKKANEN, Sakari. National Report of Finland. In *The Challenge of Information Society : Application of Advanced Technologies in Civil Litigation and other Procedures* [online]. Německo, 2000 [cit. 2010-06-28]. Dostupné z WWW: <<http://ruessmann.jura.uni-sb.de/grotius/Reports/Finland.htm>>.

104 Jedná se o zákon č. 13/2003 Sb., který je dostupný v neoficiálním anglickém překladu na WWW: <<http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2003/en20030013.pdf>>.

105 Problematiku elektronických podpisů upravuje ve finském právu zákon č. 14/2003 Sb., o elektronických podpisech, který je v neoficiálním anglickém překladu dostupný z WWW: <<http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2003/en20030014.pdf>>. Úprava elektronického podpisu a zaručeného podpisu obsažená v tomto zákoně je velmi podobná úpravě české.

106 Viz. KUJANEN, Kari. E-services in the courts in Finland. *Jusletter* [online]. 2004, 8, [cit. 2010-06-23]. Dostupný z WWW: <http://www.irsig.cnr.it/HOME/map_national_docs/Finland/nuovo%20Finland/E_services_in_the_courts_in_Finland.pdf>.

Systém v podstatě funguje tak, že podatelna soudu každé příchozí podání zaeviduje do systému. Soud potom oboje ostatní účastníky řízení prostřednictvím Finské pošty. Tento proces je automatizovaný. Systém Tuomas je integrován v textovém procesoru WordPerfect¹⁰⁷ tak, že automaticky generuje podklady pro různé dokumenty, které pak po kontrole a úpravě i automaticky odesílá Finské poště. Systém potom hlídá lhůty pro odpověď na tyto obsílky. Pokud lhůty marně uplynou, vygeneruje systém rozhodnutí na základě podání a dokumentů v něm obsažených. V opačném případě systém eviduje reakce obeslaných účastníků řízení, na podkladě těchto reakcí a podání pak soudce vypracuje shrnutí a výstupy, které jsou pak využity při soudním jednání. Jednání soudů je zaznamenáváno celé, nicméně do systému se vkládá pouze shrnutí podstatných částí, které vypracuje soudce. Veškeré tyto podklady pak soudce používá při svém rozhodování.¹⁰⁸

Údaje ze systému nejsou žádným způsobem zveřejňovány na Internetu, nicméně informace o spisu jsou veřejně zpřístupňovány na dedikovaných počítačích přístupných v budovách soudů.¹⁰⁹

2.3.3 Elektronické rozhodnutí a jeho doručování

Jak bylo uvedeno výše, některé dokumenty dokáže systém Tuomas nejen automaticky vygenerovat, ale dokonce je ve spolupráci s finskou poštou i rozesílat.¹¹⁰ Tato metoda je však možná pouze u dokumentů, u kterých není vyžadován autorizovaný podpis, proto nemůže být využita pro rozesílání rozhodnutí.

Na soudní rozhodnutí se vztahují ustanovení kapitoly 4 zákona č. 13/2003 Sb., o elektronických službách a komunikaci ve veřejném sektoru. Rozhodnutí může být doručeno v elektronické podobě, pokud o to účastník výslovně požádá. V takovém případě musí být opatřeno zaručeným elektronickým podpisem podle zákona č. 14/2003 Sb., o elektronických podpisech. Rozhodnutí pak není účastníkovi doručeno přímo, nýbrž je o jeho vydání pouze vyrozuměn a je mu oznámeno, jakým způsobem si je může vyzvednout. Při vyzvedávání rozhodnutí z elektronického úložiště se musí účastník nebo jeho právní zástupce identifikovat pomocí kvalifi-

kovaného certifikátu v souladu se zákonem o elektronických podpisech.

2.3.4 Judikatura a legislativa on-line

Přístup k finské legislativě a judikatuře zajišťuje systém Finlex.¹¹¹ Právní informační systém Finlex byl vytvořen v roce 1980 a od roku 1996 jsou jeho databáze dostupné i prostřednictvím internetu. Do roku 2002 však byla tato služba zpoplatněna. V současné době je systém Finlex dostupný zdarma na Internetu a zahrnuje celkem 20 databází, které obsahují plná znění zákonů a nařízení, mezinárodních smluv uzavřených Finskem, sekundárních právních aktů, vládních návrhů zákonů, judikaturu Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu, odvolacích a obecných soudů a překlady vybraných finských zákonů do mnoha různých jazyků.¹¹² V databázích Finlexu nelze hledat fulltextově, ale pouze podle čísla hledaného aktu nebo roku jeho publikace.

2.4 Shrnutí a závěry

Předcházející text obsahuje případové studie elektronizace justice v České republice, Slovenské republice a Finské republice, a to z pohledu civilního řízení sporného. Posuzuje míru elektronizace v oblasti podání na soud, vnitřních informačních systémů soudů, elektronického rozhodnutí a jeho doručování a publikace judikatury a legislativy.

V České republice bylo v oblasti elektronizace justice dosaženo poměrně vysokého stupně. **Elektronické podání** je umožněno široké veřejnosti nejen prostřednictvím elektronické pošty, ale i datových schránek a webového formuláře. Pro to, aby takové podání bylo bez dalšího považováno za právoplatné, je třeba jej opatřit zaručeným elektronickým podpisem. Specifickým druhem podání je návrh na vydání **elektronického platebního rozkazu**. Toto podání se provádí prostřednictvím webového formuláře a samotné vydání platebního rozkazu je automatizované. Uvnitř soudu jsou v ČR v dnešní době používány pouze **informační systémy pro správu a evidenci spisů**. K údajům z těchto informačních systémů lze do jisté míry vstupovat i z internetu prostřednictvím služeb infoSoud a infoJednání. I když se o elektronickém spisu vedou debaty, zatím tato forma v žádném řízení před soudem využívána není. **Elektronické rozhodnutí i jeho doručování** elektronickými prostředky je možné, a to pomocí elektronické pošty nebo datových schránek. Z pohledu autora je poměrně zásadním nedostatkem české eJustice neexistence univerzálního portálu pro přístup k databázím judikatury a legislativy.

Slovenská republika měla pro zavádění elektronických prostředků do justice v zásadě stejnou výchozí situaci jako ČR. O mnoho dříve než v ČR byl zaveden systém Soudní **management**, který umožňuje evidenci a správu spisů. Dalším úspěchem slovenské eJustice je právní informační systém **JASPI**, který umožňuje

107 Srov. *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. 2010 [cit. 2010-06-23]. WordPerfect. Dostupné z WWW: <<http://en.wikipedia.org/wiki/WordPerfect>>.

108 Více o využívání systému viz. např. Council of Europe. *Design of court systems and legal information systems*. Council of Europe, 2000. 237 s. ISBN 9287143129.

109 Viz. Finland : national report. In *Judicial electronic data interchange in european civil proceedings* [online]. Itálie : University of Bologna, 2002 [cit. 2010-06-23]. Dostupné z WWW: <http://www.irsig.cnr.it/HOME/map_national_docs/Finland/Finland%20JEDI%20Report.pdf>.

110 Prostřednictvím služby finské pošty EPS (electronic posting service). Ta funguje tak, že je systémem zaslán elektronický dokument, finská pošta jej přijme, převede do listinné podoby a doručí účastníkům. Jedná se o takzvanou hybridní poštu. V roce 1997 bylo dokonce touto metodou doručeno 40% soudních dokumentů. Viz. LAUKKANEN, Sakari National Report of Finland. In *The Challenge of Information Society : Application of Advanced Technologies in Civil Litigation and other Procedures* [online]. Německo, 2000 [cit. 2010-06-28]. Dostupné z WWW: <<http://ruessmann.jura.uni-sb.de/grotius/Reports/Finnland.htm>>.

111 Dostupný z WWW: <<http://www.finlex.fi/en/>>

112 Viz. *Akinfo* [online]. 2004 [cit. 2010-06-24]. Legislation on-line: Finnish legal data systems. Dostupné z WWW: <<http://www.sci.fi/~haki/finlaw.html>>.

široké veřejnosti přístup k slovenské judikatuře a legislativě. Naopak v oblasti komunikace soudů s účastníky řízení je na tom Slovensko hůře než ČR. **Elektronické podání** je sice možné, nicméně pouze prostřednictvím elektronické pošty. **Elektronické doručení** rozhodnutí není možné vůbec, neboť elektronicky mohou slovenské soudy doručovat pouze dokumenty, u kterých se nevyžaduje vlastnoruční podpis.

Ve Finsku dosáhla elektronizace justice patrně nejvyššího stupně ze všech zkoumaných států. Je možné **podávat elektronicky**, a to prostřednictvím e-mailu se zaručeným podpisem nebo prostřednictvím systému pro doručování písemností zvaného Santra. **Informačním systémem soudů** je systém Tuomas, který zajišťuje evidenci a správu spisů, a pomocí služby EPS finské pošty je schopen i automaticky generovat a rozesílat určité dokumenty. Přístup k údajům v jeho databázích však není možný prostřednictvím internetu, nýbrž pouze pomocí dedikovaných pracovních stanic dostupných v budovách soudů. **Rozhodnutí soudu** může být ve Finsku doručeno účastníkovi řízení na jeho žádost, a to tím způsobem, že je notifikován o vydání rozhodnutí a instruován jakým způsobem si jej může vyzvednout z elektronického úložiště soudu, pomocí svého autorizovaného elektronického certifikátu. Takové rozhodnutí je pochopitelně opatřeno zaručeným elektronickým podpisem soudu. Velmi zdařilým počinem finské eJustice je systém **Finlex**, prostřednictvím něhož jsou veřejnosti zdarma a on-line přístupné databáze finské judikatury a legislativy.

Z výše uvedeného je patrné, že míra implementace prostředků ICT do justice je ve zkoumaných státech různá. Nejdál se v tomto ohledu propracovala finská eJustice, zatímco nejméně jsou v justici využívány elektronické prostředky na Slovensku. Nedostatkem, který je společný pro všechny zkoumané projekty eJustice, je neexistence elektronického spisu.

Ve srovnání s Českou republikou je Finsko dále zejména v oblasti soudního managementu, protože systém Tuomas v mnoha procesech automaticky vykonává některé činnosti. Navíc jsou soudní informační systémy ve Finsku využívány již dlouho, a proto jsou ti, kteří s nimi pracují, dobře seznámeni a mohou jejich potenciál využívat na plno. Slovenský systém Soudní management je rovněž velmi dobře zpracován a z dostupných zdrojů nejsou patrné žádné jeho zásadní nedostatky. Největším problémem českých informačních systému ISAS a ISVKS je vzájemná diverzita a nekompatibilita.

Nejvíce zanedbanou oblastí eJustice v České republice ve srovnání s ostatními zkoumanými státy je elektronická publikace soudních rozhodnutí a legislativních aktů. Zatímco ve Finsku již dlouhou dobu funguje systém Finlex a na Slovensku JASPI, v české republice se publikace omezuje pouze na nepříliš podařený systém vyhledávání v předpisech na portálu veřejné správy ČR. Judikatura pak na úrovni okresních, krajských a vrchních soudů není oficiálně publikována vůbec nebo jen ve velmi omezené míře. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR

a Ústavního soudu ČR pak pouze decentralizovaně na internetových stránkách těchto institucí.¹¹³

Naopak dobře na tom je Česká republika v oblasti komunikace se soudy. A to zejména díky systému datových schránek, které umožňují oboustrannou oficiální elektronickou komunikaci účastníků řízení a soudu. Podobný systém nenalezneme ani ve Finsku, ani na Slovensku. I přes problémy, které s datovými schránkami souvisí, je považuje autor za krok správným směrem, který bude do budoucna jistě přispívat k dostupnosti a efektivnosti justice.

Hledáme-li důvody tohoto stavu, je třeba nahlédnout do minulosti zkoumaných států. Finsko mělo nespornou výhodu v tom, že bylo v době, kdy bylo tehdejší Československo totalitní, svobodným státem, ve kterém fungovala demokracie, ačkoliv byla politická atmosféra do jisté míry ovlivněna sousedním Sovětským svazem. Zavádění elektronických prostředků do justice zahájilo již v roce 1980 a poměrně solidně fungující ekonomika země umožňovala do elektronizace investovat nemalé prostředky. Československo bylo v období počátků rozmachu informačních technologií totalitním státem a po sametové revoluci¹¹⁴ v roce 1989 se muselo zabývat zejména změnami souvisejícími s nabytím svobody a zaváděním demokratických principů; v té době zde nebyl velký prostor pro práci na projektech elektronizace justice. Jako důsledek vleklých národnostních sporů navíc Československo zaniklo k 1. lednu 1993, kdy se Česká republika a Slovenská republika osamostatnily. V obou státech však tlak na justici způsobený rostoucími nároky na výkonnost a efektivnost způsobil, že se i touto problematikou začaly intenzivně zabývat.

Aktuální situaci elektronizace ve zkoumaných státech zcela jistě zapříčiňuje i ekonomické zajištění elektronizace justice, neboť řada problémů a nedotažených řešení vzniká také v důsledku nedostatku finančních prostředků.

	Počet obyvatel	Rozpočet soudů	Investice do elektronizace	Počet soudců
Česko	10.287.189	223.447.624 €	2.148.275 €	2.995
Slovensko	5.389.180	108.697.924 €	1.229.303 €	1.337
Finsko	5.255.580	221.971.000 €	8.042.000 €	901

Tabulka 1. Předpoklady elektronizace¹¹⁵

Jak je patrné z Tabulky 1, Finsko investuje do elektronizace justice výrazně více prostředků než Česká

113 Rozhodnutí Nejvyššího soudu lze vyhledávat na jeho oficiálním webu. Dostupný z WWW: <<http://www.nsoud.cz/rozhod.php>>. Rozhodnutí ústavního soudu pak prostřednictvím systému NALUS. Dostupný z WWW: <<http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>>.

114 Sametová revoluce je označení období změn v Československu mezi 17. listopadem a 29. prosincem roku 1989, které vedly k pádu komunistického režimu a přeměně politického zřízení na demokratické principy. Více viz. *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. 2005, 22. 6. 2010 [cit. 2010-06-23]. Sametová revoluce. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sametová_revoluce>.

115 Údaje jsou z roku 2006. Viz. European Commission for the Efficiency of Justice. *European judicial systems: Efficiency and quality of justice* [online]. Belgium: Council of Europe, 2008 [cit. 2010-06-25]. Dostupné z WWW: <<https://wcd.coe.int/>>.

republika či Slovensko. Ve srovnání s Českou republikou dokonce Finsko investuje čtyřnásobně víc, a to přesto, že ČR má téměř dvojnásobný počet obyvatel a více než trojnásobný počet soudců. Z postřehů autora, které získal z různých materiálů, konferencí a diskusí, je patrné, že největší brzdou elektronizace je zpravidla nedostatek finančních prostředků na její realizaci. Pořizování moderních technologií a zavádění moderních informačních systémů je bezesporu nákladnou záležitostí, nicméně jejich využití v justici může mít za následek výraznou úsporu nákladů potřebných pro jejich každodenní činnost.¹¹⁶ Je tedy třeba vždy posoudit možný přínos té či oné součásti elektronizace i z hlediska jejího přínosu k ekonomii fungování justice a její eventuální nákladnosti.

3. Závěr

Článek se v první části zaměřuje na objasnění teoretických východisek elektronizace justice a na vymezení hlavních problémových okruhů, které s tímto procesem souvisí. Problémové okruhy elektronizace jsou rozděleny na teoreticko-právní, ústavněprávní, technické a praktické. Primární snahou autora bylo sumarizovat informace k problémům, které v jednotlivých okruzích vznikají a které je třeba v souvislosti se zaváděním prostředků ICT do autoritativní aplikace práva a eJustice diskutovat. Tyto problémy jsou totiž často při vlastní realizaci jednotlivých kroků elektronizace justice opomíjeny nebo nedostatečně řešeny. Důsledkem pak mnohdy je to, že ač má využívání prostředků ICT v soudnictví obrovský potenciál, není dosaženo kýžených výsledků.

Druhá část nabízí čtenáři informace o elektronizaci justice v České republice, na Slovensku a ve Finsku ve formě případových studií. V nich se autor zaměřil na elektronizaci civilního řízení sporného a konkrétně na otázky elektronického podání, využití ICT při zefektivnění vnitřní činnosti soudu, elektronického doručování a publikaci soudních rozhodnutí a legislativy. V závěru druhé části autor hodnotí a porovnává stav eJustice v jednotlivých státech, přičemž jeho snahou je zhodnotit přínosy jednotlivých řešení. Největší nedostatek, který je společný všem zkoumaným projektům eJustice, spatřuje autor v neexistenci plně elektronického spisu, na kterém lze skutečně efektivně soudnictví budovat.

I přes výše uvedené je autor, co se týče elektronizace justice, optimistou. Je toho názoru, že kvalitně provedený projekt eJustice může minimálně v dlouhodobém výhledu mimořádně přispět nejen k efektivitě fungování justice, ale také k podstatně větší transparentnosti činnosti soudů a soudců, lepší dostupnosti spravedlnosti a práva a také k vyšší právní jistotě. Elektronizace justice by mohla přispět i ke změně celospolečenského vnímání soudnictví, které je dnes chápáno jako

byrokratický a těžkopádný aparát, který občanovi neumožňuje účinně a rychle vymáhat svá práva. Justice by pak mohla být považována za přívětivou službu, která umožňuje jednotlivci rychle a efektivně řešit problémy.

Jak autor uvádí výše, hlavním úskalím většiny projektů elektronizace justice spatřuje v neexistenci institutu elektronického spisu jako jednotícího prvku celé eJustice. Elektronický spis je zdaleka nejvýznamnějším příspěvkem eJustice k efektivnosti, rychlosti, dostupnosti a interoperabilitě celé justice. Bez elektronického spisu v zásadě nelze mluvit o plné elektronizaci justice. Návrhy všech ostatních součástí eJustice by se měly od elektronického spisu odvíjet nebo při jeho neexistenci s jeho budoucí implementací přinejmenším počítat. Tím by byla do jisté míry zajištěna i koncepčnost jako jeden z hlavních požadavků kvalitně vytvořeného projektu eJustice. Elektronický spis jako jednotící prvek by také definoval standardy, na kterých by byla budována eJustice a se kterými by se počítalo i při projektech eGovernmentu.

Problematika eJustice nejenže není dostatečně teoreticky a vědecky zachycena, ale i kriticky zpracovaných studií projektů eJustice v různých státech je žalostně málo. Proto autor nevelké množství takových podkladů doplňoval informacemi získanými z oficiálních zdrojů, ke kterým se snažil přistupovat kriticky, neboť si uvědomuje, že se tyto snaží vytvářet pokud možno příznivý obraz jednotlivých řešení.

Autor chápe tento článek především jako příspěvek do diskuse k elektronizaci justice, protože tato oblast není dostatečně teoreticky ani prakticky zpracována a zmapována; i v samotné implementaci jednotlivých fází elektronizace se projevuje roztržičnost cílů a zájmů jednotlivých zainteresovaných subjektů.

Seznam zkratk

EPR – elektronický platební rozkaz

EPS – služba hybridní pošty ve Finsku (z anglického electronic posting service)

ICT – informační a komunikační technologie (z anglického information and communication technologies)

ISAS – informační systém administrativy soudů

ISVKS – informační systém vrchních a krajských soudů

JASPI – jednotný informační systém právních informací

OSP – slovenský zákon č. 99/1963 Z. z. občiansky súdny poriadok

OSR – český zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

ZEP – slovenský zákon č. 215/2002 Z. z. o elektronickom podpise

ZEPIS – český zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu

ZPS – český zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů

¹¹⁶ Je však třeba připomenout, že tomu tak nemusí být vždy. Podle informací, které autor získal od pracovníků Ministerstva spravedlnosti ČR, například zavedení datových schránek pro elektronickou komunikaci ve veřejném sektoru v justici zatím neznamenalo žádnou úsporu nákladů. K 17. 6. 2010 byl počet vypravených dokumentů z justice 4.291.875. Dle ekonomického odboru však soudy vykazují stále stejné částky na doručování, tzn., že buď se doručuje duplicitně nebo soudy ušetřené náklady převádí pod jiné položky.

Použitá literatura

Knihy a články

- ADAM, Azad. *Implementing electronic document and record management systems*. USA : CRC press, 2007. 254 s. ISBN 0849380596.
- American Bar Association. *Data security handbook*. USA : American Bar Association, 2008. 150 s. ISBN 1604420472.
- BHATNAGAR, Subhash C. *E-government: from vision to implementation*. SAGE, 2004. 202 s. ISBN 0761932593.
- BLURTON, Craig. New Directions of ICT-Use in Education. In *UNESCO's World Communication and Information Report* [online]. 1999 [cit. 2010-01-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.unesco.org/education/educprog/lwf/dl/edict.pdf>>.
- BONDY, Egon Ontológia a informácia. In *Infos 2000 : Elektronická verzia zborníka z 30. medzinárodného informatického sympózia* [online]. 2000 [cit. 2010-01-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.aib.sk/infos/infos2000/5.htm>>.
- CAMPBELL, Thomas. *Separation of powers in practice*. USA : Stanford University Press, 2004. 235 s. ISBN 0804750270.
- CHLIPALA, Miroslav. *E-GOVERNMENT A E-JUSTICE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE* [online]. Slovensko : Univerzita Komenského v Bratislave, 2008 [cit. 2010-06-23]. Dostupné z WWW: <http://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/Pravnicka_fakulta/O_fakulte/Sucasti_fakulty/Katedry/KPIPP/2008_PP_Prispevok_Chlipala.pdf>.
- EDWARD S., Corwin. *The doctrine of judicial review*. USA : The Lawbook Exchange, Ltd., 1999. 177 s. ISBN 1584770112.
- Elearn training company. Making sense of data and information* [online]. Pergamon, 2007 [cit. 2010-01-10]. Using data, information and knowledge, Dostupné z WWW: <http://media.techtarget.com/searchDataManagement/downloads/Making_sense_of_data_and_information.pdf>
- European Commission for the Efficiency of Justice. *European judicial systems : Efficiency and quality of justice* [online]. Belgium : Council of Europe, 2008 [cit. 2010-06-25]. Dostupné z WWW: <<https://wcd.coe.int/>>.
- GILHEANY, Steve. Expected Useable Lifetime of Different Electronic Document Formats. *Archive Builders* [online]. 2008, 23, [cit. 2010-06-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.archivebuilders.com/whitepapers/22023p.pdf>>.
- HENDERSON, Keith, et al. Judicial Transparency Checklist. *IFES Rule of Law Toolkit* [online]. 2003, 2.1, [cit. 2010-06-12]. Dostupný z WWW: <[http://www.ifes.org/files/rule-of-law/Tool kit/Transparency_Checklist_EN.pdf](http://www.ifes.org/files/rule-of-law/Tool%20kit/Transparency_Checklist_EN.pdf)>.
- JONÁK, Zdeněk. *Informace* [online]. 2005 [cit. 2010-01-09]. Databáze Národní knihovny ČR. Dostupné z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/>>.
- KUJANEN, Kari. E-services in the courts in Finland. *Jusletter* [online]. 2004, 8, [cit. 2010-06-23]. Dostupný z WWW: <http://www.irsig.cnr.it/HOME/map_national_docs/Finland/nuovo%20Finland/E_services_in_the_courts_in_Finland.pdf>.
- LANGE, Michele C. S.; NIMSGER, Kristin M. *Electronic evidence and discovery : what every lawyer should know*. USA : American Bar Association, 2004. 255 s. ISBN 1590313348.
- LAUKKANEN, Sakari National Report of Finland. In *The Challenge of Information Society : Application of Advanced Technologies in Civil Litigation and other Procedures* [online]. Německo, 2000 [cit. 2010-06-28]. Dostupné z WWW: <<http://ruessmann.jura.uni-sb.de/grotius/Reports/Finnland.htm>>.
- LIDINSKÝ, Vít, et al. *EGovernment bezpečně*. Česká republika : Grada Publishing a.s., 2008. 145 s. ISBN 8024724626.
- LOEBL, Zbyněk. Datové schránky v justici? Nevěřím, že budou v praxi fungovat. *Ejustice.cz* [online]. 2009, 1, [cit. 2010-06-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.ejustice.cz/zbynek-loebl-datove-schranky-v-justici-neverim-ze-budou-v-praxi-fungovat>>.
- MOORE, Gordon E. Cramming more components onto integrated circuits. *Electronics Magazine* [online]. 1965, 4, [cit. 2010-01-10]. Dostupný z WWW: <ftp://download.intel.com/museum/Moores_Law/Articles-Press_Releases/Gordon_Moore_1965_Article.pdf>.
- MUFFATTO, Moreno. *Open source: a multidisciplinary approach*. Velká Británie : Imperial College Press, 2006. 245 s. ISBN 1860946658.
- Next generation security software. *The Phishing Guide : Understanding and Preventing Phishing Attacks* [online]. Velká Británie : Gunter Ollman, 2006 [cit. 2010-06-21]. Dostupné z WWW: <http://www.cpni.gov.uk/Docs/phishing_guide.pdf>.
- NILSSON, Nils J. *Artificial Intelligence: a new synthesis*. USA : Morgan Kaufmann, 1998. 513 s. ISBN 1558604677.
- NOVOTNÝ, Adam. *Ejustice*. Brno, 2009. 64 s. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.
- NYGRÝN, Pavel. Datové schránky: Skvělý nápad s mizernou realizací. *Živě* [online]. 18.1.2010, 1, [cit. 2010-06-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.zive.cz/clanky/datove-schranky-skvely-napad-s-mizernou-realizaci/sc-3-a-150533/default.aspx>>. ISSN 1212-8554.
- PALIWALA, Abdul. A History of Legal Informatics : An Introduction to the Special Issue. *EUROPEAN JOURNAL OF LAW AND TECHNOLOGY* [online]. 2010, 1, 1, [cit. 2010-02-12]. Dostupný z WWW: <<http://ejlt.org/article/view/21/38>>
- PETERKA, Jiří. Co je nedostatečně bezpečné? Datové schránky nebo osvěta? . *Lupa : server o českém internetu* [online]. 26.11.2009, 1, [cit. 2010-06-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/co-je-nedostatecne/>>. ISSN 1213-0702.
- PETERKA, Jiří. Proč elektronické podpisy nejsou věčné? . *Lupa : server o českém internetu* [online]. 2010, [cit. 2010-06-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/proc-elektronicke-podpisy-nejsou-vecne/>>. ISSN 1213-0702.
- PETERKA, Jiří. Stalo se: datové schránky mají první problémy . *Lupa : server o českém internetu* [online]. 7.7.2009, [cit. 2010-06-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/stalo-se-prvni-problemy-datovych-schranek/>>. ISSN 1213-0702.
- POLČÁK, Radim. *K elektronizaci justice (The issue of use of ICT in justice)*. Jurisprudence, Praha : ASPI, 17, 6, p. 3-11, 9 pp. ISSN 1802-3843. 2008.
- POLČÁK, Radim. *Právo a evropská informační společnost* [online]. Brno : Masarykova univerzita, 2009 [cit. 2010-01-10]. Pojem a právní aspekty informační společnosti, s. 89. Dostupné z WWW: <http://www.polcak.com/polcak-pravo_a_evropska_informacni_spolecnost.pdf>

REILING, Dory. *Technology for Justice* [online]. Leiden : Leiden University Press, 2009 [cit. 2010-01-09]. Dostupné z WWW: <<http://home.hccnet.nl/a.d.reiling/html/dissertation%20texts/Reiling%20Technology%20for%20Justice.pdf>>. ISBN 9789087280710.

ROTUNDA, Ronald D. Judicial transparency, judicial ethics and a judicial solution [online]. 2009, [cit. 2010-02-12]. Dostupná z WWW: <http://www.luc.edu/law/activities/publications/ljdocs/vol41_no2/pdf/rotunda_judicial.pdf>

SAVOLAINEN, Vesa. *Perspectives of Information Systems*. Springer, 1999. 271 s. ISBN 0387987126.

SCHELLEOVÁ, I. a kolektiv. *Organizace justice a právní služby*. Ostrava : Key Publishing, 2008. 215 s.

ŠTĚDRŮ, Bohumír. E-Justice : *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních a komunikačních technologií a právních informačních systémů*. Praha : Linde, 2008. 272 s. ISBN 9788072017140.

ŠTIKOVÁ, Michaela. *EJustice v ČR*. Brno, 2009. 58 s. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

TESLÍK, Vojtěch. *EJustice*. Brno, 2009. 58 s. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

WEBSTER, Frank. *Theories of the Information Society*. 2nd ed. Routledge, 2002. 312 s.

<http://www.nssoud.cz>

<http://www.oikeus.fi>

<http://www.orsr.sk>

<http://www.pravoit.cz>

<http://www.psp.cz>

<http://www.tyden.cz>

<http://www.wikipedia.org>

<http://www.zive.cz>

<http://www.zrsr.sk>

Online zdroje

<http://www.abclinuxu.cz>

<http://eur-lex.europa.eu>

<http://informatizacia.gov.sk>

<http://interval.cz>

<http://jinepravo.blogspot.com>

<http://www.justice2009.cz>

<http://law.muni.cz>

<http://nssr.blox.sk>

<http://portal.gov.cz>

<http://portal.gov.sk>

<http://www.concourt.cz>

<http://www.concout.sk>

<http://www.cuzk.cz>

<http://www.cvis.cz>

<http://www.datoveschranky.info>

<http://www.earchiv.cz>

<http://www.ejustice.cz>

<http://www.finlex.fi>

<http://www.google.com>

<http://www.idnes.cz>

<http://www.informatizacia.sk>

<http://www.internetworldstats.com>

<http://www.isvs.cz>

<http://jaspi.justice.gov.sk>

<http://www.justice.cz>

<http://www.justice.gov.sk>

<http://www.kho.fi>

<http://www.mvcr.cz> <http://mujlt.law.muni.cz>

<http://www.nrsr.sk>

<http://www.nsoud.cz>

Poznámky

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA ÚSTAV PRÁVA A TECHNOLOGIÍ

O Ústavu práva a technologií PrF MU

Ústav práva a technologií (ÚPT) byl na Právnické fakultě Masarykovy univerzity založen k 1. 1. 2010 jako první akademické pracoviště v České republice, které je zaměřeno na technologické obory práva a právní vědy. Dominantními obory, v nichž ÚPT vyvíjí pedagogickou, vědeckou a expertní činnost, jsou právo informačních a komunikačních technologií, právní informatika a dále pak speciální obory technologického práva jako energetické právo, právo specifické produkce aj.

Ústav práva a technologií je organizátorem stálé mezinárodní konference Cyberspace a národní konference České právo a informační technologie, garantuje vydávání anglického vědeckého časopisu Masaryk University Journal of Law and Technology a odborného časopisu Revue pro právo a technologie a je členem řady mezinárodních odborných sdružení a grantových konsorcií.

Ústav práva a technologií je kmenovým pracovištěm rozvojového projektu Operačního programu Vzdělání pro konkurenceschopnost č. CZ.1.07/2.2.00/07.0471. Rozšíření a inovace vysokoškolského vzdělávání v odvětví práva a technologií.

www.cyber.law.muni.cz
www.ict-law.blogspot.com
www.atlas.law.muni.cz
www.mujlt.law.muni.cz

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Partneři

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

muni
PRESS

